

श्री
पं. श्री देवचंजगणि विरचित बालावबोध
सहित चतुर्विंशतिजिन स्तवन,

तथा २०७३

विंशति विहरमानजिन स्तवन.

तेने

यथामति संशोधन

करीने

श्रावक जीमसिंह माणकें

श्री भुंवापुरी मध्ये

“निर्णयसागर” प्रेसमां छपावी प्रसिद्ध करयां छे.

संवत् १९४० कार्तिक शुद्ध ९ गुरुवातरे.

॥ अस्य पुस्तकस्यानुक्रमणिका ॥

- १ श्रीकृष्णजिन स्तवनमां प्रभु साथे प्रीति करवानुं लक्षण दर्शव्युं ठे. १
- २ श्रीअजित नाथना स्तवनमां कारणकार्यजावनी साधनता देखाडी ठे. ५
- ३ श्रीसंजवजिनना स्तवनमध्ये सिद्धतारूप कार्यनुं कारण केवारे प्र गटे ठे ? इत्यादि अनेक वातोनो निर्णय कखो ठे. ... १४
- ४ श्रीअजिनंदनजिनना स्तवनमां ठ इव्यनुं एक बीजा इव्यथी निश्चय नयने मते न मलवुं. इत्यादि लक्षण बताव्यां ठे. ... १९
- ५ श्रीसुमतिजिनना स्तवनमध्ये नित्यता, एकता, अस्तित्तादिक ध मोनुं स्वरूप तथा सप्तचंग्यादिनुं स्वरूप कहुं ठे. ... २५
- ६ श्रीपद्मप्रजजिनना स्तवनमध्ये निमित्तकारणनी कारणता दर्शवतां नैगमादिक नये करी प्रभुदर्शननी सिद्धता दर्शावी ठे. ३५
- ७ श्रीसुपार्श्वजिनना स्तवनमध्ये प्रभुना जूदा जूदा गुणोनां लक्षण, तथा कया गुणने कया गुणनुं सहाय ठे. इत्यादि वातो दर्शावी ठे. ४०
- ८ श्रीचंद्रप्रजजिनना स्तवनमध्ये जिनसेवनाना चार निक्षेपामां इव्यनिक्षेपाना आगमथी तथा नोआगमथी वे चेद करी तेमां नोआगम इव्यनिक्षेपाना इशरीरादि त्रण चेदनां लक्षण तेमज जाव निक्षेपाना चेद, तथा नैगमादि सात नये करी अपवाद जावसेवना, अने उत्कृष्ट जावसेवनानुं स्वरूप कहुं ठे. ... ४८
- ९ श्री सुविधिनाथना स्तवनमध्ये प्रभुना आत्मसमाधिआदिक गुणनां लक्षण, अनेक युक्तियो सहित देखाड्यां ठे. ... ५८
- १० श्रीशीतलनाथना स्तवनमध्ये सिद्धता अजिज्ञाप्य, अनजिज्ञाप्य पर्याय तथा इव्य, इव्यना गुणादिकनुं अल्पबहुत्वादि कहुं ठे. ६४
- ११ श्रीश्रेयांसजिनना स्तवनमां ज्ञानादिक गुणोनी त्रिजंगीयो करी ठे. ७२
- १२ श्रीवासुपूज्यस्वामीना स्तवनमध्ये इव्यपूजा ते जावनुं कारण ठे, ते जावनिक्षेपे पूजा प्रशस्त, तथा शुद्ध, ए रीते वे प्रकारनी वर्ण वी ठे, तेमां प्रशस्त रागनां लक्षण पण दर्शाव्यां ठे. ... ७९
- १३ श्रीविमलनाथना स्तवनमां अस्तित्ता नास्तितानां लक्षण कहां ठे. ८५

- ૧૪ શ્રીઅનંતનાથજીના સ્તવનમાં પ્રહુદાદીમયી જે રીતે સાધક જીવની આત્મા સમરાથ છે, તેનું સ્વરૂપ સવિસ્તર કહ્યું છે. .. ૮૯
- ૧૫ શ્રીધર્મનાથજીના સ્તવનમધ્યે ઇચ્છના સામાન્યસ્વનાવ તથા વિશેષ સ્વજાવનાં લક્ષણ સહિત જેદ કહી દેखाइया છે. ... ૯૨
- ૧૬ શ્રીજ્ઞાતિનાથજીના સ્તવનમધ્યે શ્રીપ્રહુની સ્થાપનાને નૈગમાદિક સાત નય પૂર્વક કહીને પઢી એ સ્થાપના મોહસાધનનું નિમિત્ત કારણ છે, તે પણ નૈગમાદિક સાત નયેં કરી દેखाइीને નામ અને સ્થાપના એ બે નિદેપાનો ઉપકાર દર્શાવ્યો છે. .. ૧૦૦
- ૧૭ શ્રીકુંથુનાથજીના સ્તવનમાં પ્રહુની દેશનાના વર્ણનને પ્રસંગે અર્પિતાનર્પિત નયનું સ્વરૂપ તથા સપ્તજંગીના સકલાદેશિ, વિકલાદેશિ જાંગા સહિત અનેક પ્રકારની સપ્તજંગીઉં કરી દેखाइી છે. ૧૦૬
- ૧૮ શ્રીઅરનાથજીના સ્તવનમાં ઉપાદાન તથા નિમિત્ત કારણના જેદ સહિત અનેક પ્રકારેં કરી લક્ષણ બતાવ્યાં છે, તથા કારણ જે છે તે કર્તાનું કહ્યું થાય છે, એનું સમાધાન કહ્યું છે તથા જૂદા જૂદા કાર્યને વિષે ઉપાદાનાદિક ચાર કારણ કરી દેखाइયાં છે. ૧૧૩
- ૧૯ શ્રીમદ્વિનાથજીના સ્તવનમાં કર્તાદિક ઠ કારકને સાધકતા બાધકતાદિ જૂદા જૂદા કાર્યને વિષે કર્તાપણેં દેखाइયાં છે. .. ૧૨૨
- ૨૦ શ્રીમુનિસુવ્રતસ્વામીજીના સ્તવનમાં નિમિત્ત કારણના પુષ્ટ તથા અપુષ્ટ મલી બે જેદનાં સ્વરૂપ કરીને પઢી પુષ્ટ નિમિત્તને ગ્રહણ કરનારો જીવ, પોતાનું સિદ્ધતારૂપ કાર્ય નીપજાવવાને ક્રિયા કરે, તેવારેં કર્તાદિક ઠ કારક કેવી રીતેં હોય ? તે દેखाइયાં છે. ૧૩૦
- ૨૧ શ્રીનમિનાથના સ્તવનમાં પ્રહુસેવનાને મેઘની ઉપમા આપી છે. ૧૩૬
- ૨૨ શ્રીનેમિનાથજીના સ્તવનમાં રાજિમતીજીયેં પ્રહુ ઉપર કામરૂપ અશુદ્ધ રાગ ટાલી શ્રીઅરિહંતપણારૂપ પ્રશસ્તરાગ કહ્યો, તે કહ્યો છે. ૧૪૦
- ૨૩ શ્રીપાર્શ્વનાથજીના સ્તવનમાં પરિણતિ તથા પ્રવૃત્તિનું એક્યપણું દર્શાવી પઢી શુદ્ધતા, એકતા અને તીવ્રણતાના અર્થે કહ્યા છે. ૧૪૪
- ૨૪ શ્રીમહાવીર સ્વામીના સ્તવનમધ્યે સંસાર પાર પામવાને વિનતિ કરી છે. ૧૪૯
- ૨૫ કલશરૂપસ્તવનમધ્યે કર્તાયેં પોતાની ગુરુપરંપરાદિક કહી છે. ૧૫૩
- ૨૬ શ્રીદેવચંડીજીઠત સીમંધરાદિક વિદરમાન જિનનાં વીશ સ્તવનો છે. ૧૫૬

॥ ॐ श्रीवर्द्धमानाय नमः ॥ श्रीगौतमाय नमः ॥

॥ अथ ॥

श्रीदेवचंजकीकृत श्रीआदिनाथप्रमुख चोवीश तीर्थकरनी
स्तवनागीत चोवीशनो बालावबोध सहित प्रारंभ करियें ठैयें.

तत्र प्रथम पीठिका.

ए संसारी जीव, देवतत्त्व, गुरुतत्त्व, धर्मतत्त्वनी जूळें अनादिनो संसारचक्र
मांहे जमी रह्यो ठे, शरीर इंद्रियसुख परिग्रह तेने हितकारी मान्या ठे, अने पो
तानुं आत्मस्वरूप, अनंतानंदमय विसारी मूक्युं ठे, ते संजारतोज नथी, पण
संझी पंचेंद्रियपणुं पामीने, जो पोतानो शुद्धधर्म तथा शुद्ध धर्मनां कारण सेवे
नहीं, तो आत्मा, स्यात् स्वसंपदा केम पामे ? तेमाटे उपकारी, जगत्हितकारी,
श्रीवीतराग, परमात्मा, परमपुरुषोत्तम, एवा श्रीअरिहंतनी स्तवना तथा सेवना
करवी, पण राग विना प्रभुनी सेवना थाय नहीं, ते कारणथी प्रथम श्रीरूपनदे
वजीनी स्तवना करतां श्रीवीतराग उपर प्रीति करवी, ते रीत कहे ठे. प्रथम धर्म
नां चार आचरण कहां ठे. १ प्रीति, २ नक्ति, ३ वचन, ४ असंग. तेमां प्रथम
प्रीतिनुं लक्षण, षोडशकटीकाथी जाणवुं. “ यत्रानुष्ठातुः आदरप्रयत्नातिशयो
स्ति प्रीतिश्च अनिरुचिरुपाहित उदयोयस्याः सा तथा नवति कर्तुं अनुष्ठातुः शे
पाणां त्यागेन च तत्काले यच्च करोति तदेकमात्रनिष्ठतया तत्प्रीत्यनुष्ठानं क्य
मिति.” जिहां आचरण करवा वालानुं अति आदर सहित उद्यमनुं अतिशय
पणुं होय, ते प्रीति जाणवी, ते प्रीतिना विलास विना चाले नहीं, माटे तेहना
रुचि अनिलापी जीवें बीजां सर्व कार्य तजीने तेहज करवुं. तथा तिहांज एक
निष्ठा प्रतीति करवी, तेने प्रीतिअनुष्ठान जाणवुं ॥ इति नावार्थः ॥ ते प्रीति सं
सारी जावथी सर्व जीवोने ठे, पण ते पलटावीने गुणीथी करवी, ते कहे ठे.

॥ अथ प्रथम श्रीरूपनजिन स्तवन ॥

॥ निड्डी वेरण दुइ रही ॥ ए देशी ॥

रूपन जिणंदशुं प्रीतडी, किम कीजें हो कहो चतुर विचार ॥ प्रभुजी
जइ अलगा वश्या, तिहां किणें नवि हो कोइ वचन उच्चार ॥ १ ॥

अर्थः—श्रीनानिकुलधरनी जार्या, श्रीमरुदेवी स्वामिणीनी कुन्दिने विषे उत्पन्न थईने जेणे अठार कोडा कोडी सागरोपम सुधी, निर्वाण मार्गनुं विघ्न हंतुं ते निवाछुं, एवा श्री रूपनदेव प्रथम तीर्थकर, रागद्वेष रहितताथी जिन कहियें, तथा उपकारसंपदा, अने अतिशयसंपदायें करि विराजमान ताथी जिनंद कहियें. तेनाथी प्रीतिविलास करवानो अर्थी नव्य जीव, मो क्कानिलापी विचारे ठे जे, नीरागी रूपन पुरुषोत्तम साथें शी रीतें प्रीति कीजें ? ए वीतरागथी प्रीति, माहारा आत्मायें पहेलां किवारें अनुजवी नथी, ते परमेश्वरथी प्रीतिनो अर्थी प्रीतिनी चाल अजाणतो पूछे ठे. जे हे चतुर माह्या ज्ञानी आचार्यादिक पुरुषो ! अथवा पोतानो आत्मा ते जा तें चतुर ठे, तेहने पूछे ठे, के ते प्रीतिनो विचार कहो जे नजीक होय, तेथी प्रीति बने, पण प्रभुजी तो सर्व रीतें अलगा रह्या ठे. प्रथम इव्यथी हुं अशुद्धपरिणतिविजावकर्मानुयायी, पुञ्जनावजोगी, तेथी अशुद्ध इव्य ठुं, अने श्रीनगवान तो शुद्धपरिणामी, सकल निरावर्णस्वजावी, निःकर्मा. अनंत अक्षयज्ञानादिस्वगुणजोगी, तेथी शुद्धइव्य ठे. बीजुं क्षेत्रं करी हुं सं सार क्षेत्री, शरीरावगाही ठुं, अने श्रीरूपनप्रभु तो लोकांतक्षेत्रं रह्या ठे, अश रीरी, स्वप्रदेशावगाही ठे, तेथी क्षेत्रं करी निन्न ठैयें. तेमज त्रीजुं काळें पण निन्न ठैयें. अने नावथी हुं रागी, द्वेषी, तथा अठार पापस्थानकें नखो ठुं, अने श्रीदेवाधिदेव तो नीरागी, सर्वपापस्थानरहित ठे, माटे श्रीप्रभुजी, हमणां तो सर्व रीतें मुक्तथी वेगला वसे ठे. वजी अलगाने पण वचनादि कें मलियें, पण श्रीरूपनदेव सिद्ध थया, तिहां सिद्ध अवस्थामां कोई वच ननुं उच्चारवुं नथी, त्यारें प्रीति केम कराय ? ॥ इति गाथार्थः ॥ १ ॥

कागल पण प्होंचे नहीं, नवि प्होंचे हो तिहां को परधान ॥

जे प्होंचे ते तुम समो, नवि जांखे हो कोईनुं व्यवधान ॥ १० ॥ ॥

अर्थः—तथा एक बीजो पण प्रीतिकरवानो उपाय ठे, जे कागल वडे प्रीति थाय ठे, पण सिद्धने विषे कागल पण प्होंचे नहीं. तथा कागल नहीं प्हों चे तो कोई माणस मूकीयें, पण तिहां सिद्धादस्थाने विषे कोई प्रधान प ण प्होंचे नहीं; के जेनी साथें विनति कहावियें. इहां कोई जीवने संशय उपजे के रत्नत्रयी आराधीने अनेक जीव, मोहें जाय ठे, तो कोई न प

होंचे एम केम कहो ठो? ते उपर कहे ठे, जे तिहां सिद्धावस्थाने विषे जे पहाँ
चे ते तुम समो, तुम जेवो, प्रभुतामय, वीतराग, अयोगी, असंगी, सकलज्ञा
यक, पण वचनरहित, एटले अर्थात् ते पण परमपूज्य ते कोइतुं व्यवधा
न कहेतां आंतरो जेद कहे नहीं, माटे प्रीतिना त्रण उपाय मांहेलो कोई
उपाय दीसतो नथी, तेमाटे श्रीगुणादिदेव साथें प्रीति केम करियें?॥इति॥३॥

प्रीति करे ते रागीया, जिनवरजी हो तमें तो वीतराग ॥ प्री
तडी जेह् अरागीयी, जेलवी ते हो लोकोत्तर माग ॥३॥

अर्थः— हवे वली कहे ठे के संसारी जीव मुक्त सरिखा तथा सम्यग्दृष्टि
प्रमुख पण जे श्रीसर्वज्ञ त्रैलोकीतिजकथो प्रीति करवा चाहे, तेतो रागी
राग सहित ठे, अने हे जिनवरजी! तुमें तो वीतराग ठो, रागरहित ठो, रा
गीने अनेक रीतें रीजवीयें, पण जे पोतें रागी नहीं, ते केम रीज पामे?
इहां कोई जीव कहेसो जे ते वारें वीतरागथी प्रीति न करवी? तिहां कहे
ठे. जे अरागी राग रहित तेह्थी जे प्रीति जेलववी, तेतो लोकोत्तर मार्ग
ठे, एटले एम जाणवुं जे रागीथी रागी थाय ते मले, पण कोई रागांश जे
मध्ये नथी तेह्थी प्रीति करवी, ते लोकोत्तर मार्ग जाणवो, एटले अरागीथी
राग करवो, ते अति आश्चर्य जाणवुं ॥ इति तृतीय गायार्थः ॥ ३ ॥

प्रीति अनादिनी विष जरी, ते रीतें हो करवा मुक्त जाव ॥
करवी निर्विष प्रीतडी, किए जातें हो कहे बने बनावा ॥४॥

अर्थः—हवे संसारी जीव मध्ये प्रीतिनी परिणति अनादिनी ठे, परंतु ते
पुज्जनना वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, मनोज्ञसंयोग उपर इष्टता ठे, ते प्रीति अ
प्रशस्त ठे, नवा कर्मेना बंधनुं कारण ठे, तेथी ए अनादिनी प्रीति, विष
जरी ठे, जेम ऐश्वर्यादिक देखीने पुज्ज अष्टावृत्ता उपर जे इष्टता ते राग,
विषमय ठे, ते राग, स्वजन, कुटुंब, परिग्रह उपर ठे, ते रीतें प्रभुजी तुम
उपर राग करवानो मारो जाव ठे, पण ते राग कामनो नहीं. ममकार
कुजाचारें जे अरिहंत उपर राग, ते मोक्षमार्गमां नहीं. श्यामाटे जे मम
कारें कोण राग करतो नथी? एराग, संसारहेतु ठे ॥ उक्तं च ॥ जो अपस
ठो रागो, वहुइ संसारजमण परिवाडी ॥ विषयाइसु सयणाइसु, इच्छं पुग

લાઈસુ ॥૧॥ અને શ્રીઅરિહંતથી જે રાગ કરવો તે પ્રશસ્ત કરવો, તેનું લક્ષણ કહે છે. નાણાઈસુ ગુણેસુ, અરિહંતાઈસુ ધમ્મરૂવેસુ ॥ ધમ્મોવગરણસાહમ્મી, એસુ ધમ્મહં જો ય ગુણરાગો ॥૨॥ સો સુપસહો રાગો, ધમ્મ સંયોગ કારણો ગુણદો ॥ પઢમં કાયવો સો, પત્તગુણેખવઈ તં સવં ॥૩॥ તેમાટે અરિહંત ઉપર રાગ કરવો, તે નિર્વિષ કરવો, જેમાં વિષયાનિલાપપણું નહીં, વર્ણાદિકની રીઝ નહીં, તથા હ્ર લોક, પરલોક, ઇન્દ્રિયસુખાનિલાપ નહીં, પ્રત્યુનાં જ્ઞાનાદિક ગુણ છે તે મને આપે, એવી અનિલાપા નહીં. એક અરૂપી, અજ, અવિનાશી, અરુત્રિમ, શુદ્ધજ્ઞાનાદિક ગુણ સકલ વ્યક્ત થયા, સ્વરૂપનોગી, સ્વરૂપમણી, સ્વરૂપાશ્રિત, એવા ગુણનો રાગ એકલો ગુણ પ્રગટ કરવા વાસ્તે કરવો તે રાગ, નિર્વિષ જાણવો, તે નિર્વિષ પ્રીતિ કરવાની મુઝમાં તો શક્તિ નથી, તેમાટે હવે એબનાવ કેમ બને ? હે ઉપકારી પુરુષો ! તે તમે કહો ॥ ઇતિ ચતુર્થગાથાર્થઃ ॥૪

॥ પ્રીતિ અનંતી પરચકી, જે તોડે હો તે જોડે એહ ॥

પરમ પુરુષથી રાગતા, એકત્વતા હો દાઢી ગુણગેહ ॥૫॥

અર્થ:-હવે ચતુર પુરુષ, ઉપાય કહે છે. પ્રીતિ કેહતાં રાગ અનંતો પરચકી એટલે પુજનનાવથી અથવા શરીરી જીવથી છે તે સર્વ જે જીવ તોડે કહેતાં ટાલે, તે જીવ એ ગુણો અરિહંતાદિકથી પ્રીતિ જોડે, એટલે સર્વ પરનાવથી રાગ તજે, તે ગુણી રાગ કરી શકે. તિહાં કોઈ પૂઠશે જે ગુણી અરિહંતાદિકથી ગુણેં મલે, પણ રાગ તો પાપસ્થાનક છે, તે શામાટે કરિયે ? તિહાં કહે છે, જે પરમ પુરુષ, વીતરાગથી રાગતા કહેતાં રાગીપણું તે પણ ગુણનું ઘર કહ્યું છે, અને શ્રીઅરિહંતાદિકથી ગુણેં એકત્વધ્યાનેં મલવું, તે પણ ગુણનું ગેહ કહ્યું છે, તેમાટે પ્રથમ શ્રી અરિહંત ઉપર રાગ કરવો, તેહીજ વીતરાગતાનું કારણ છે ॥ ઇતિ પંચમગાથાર્થઃ ॥ ૫ ॥

॥ પ્રત્યુજીને અવલંબતાં, નિજ પ્રત્યુતા હો પ્રગટે ગુણરાસ ॥

દેવચંડની સેવના, આપે મુજ હો અવિચલ સુખવાસ ॥૬॥

અર્થ:-એ રીતે પ્રત્યુજીને અવલંબતાં કહેતાં આશ્રયતાં નિજ કહેતાં પોતાની પ્રત્યુતા અનંતગુણપર્યાયરૂપ પ્રગટે, નિરાવરણ થાએ, ગુણનો રાશિ સમૂહ, સર્વ વ્યક્ત થાય, તેમાટે દેવ જે ચાર નિકાયના દેવતા અથવા નરદેવાદિક

માંહે ચંડમા સમાન શ્રીઅરિહંત દેવ, તેહની સેવના જાકિ, દ્વિચ્ચી તથા જા
વચી કરવી, તે આપે કહેતાં દે, મુને અવિચલ સુખ, અવ્યાબાધ સુખ, તે
હનો વાસ કહેતાં રહેવું, ઇટલે જાવાર્થે એ જે, શ્રીપરમાત્મા, પરમપુરુષોત્તમ
અરિહંતની સેવના અસંયમ આશ્રવલ્યાગ, સંયમ સંવરૂપપરિણમન, તે સે
વના કહિયે ॥ ઊક્તં ચ ॥ આણાકારી નત્તો, આણા ઢેઈડ સો અજત્તોત્તી
॥ ઇતિ ॥ તથા અરિહંત પ્રજી પોતેં તો પોતાની સેવનાના અર્થી નથી, પણ
સર્વ જીવોને સ્વહિત કરવા વાસ્તે એહીજ કરવું છે, અને અરિહંત આજ્ઞા તે
કોઈનો દુકમ મનાવવો નથી, પણ શ્રીઅરિહંત દેવેં કેવલ જ્ઞાને દીતું, જે
સર્વ જીવોને પોતાનાં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તે પરમાનંદહેતુ છે, તેમાટે જે
રોતેં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર નીપજે, તે માર્ગે ઉપદેશ્યો, તે પ્રમાણે વર્તેવું. તે
અરિહંતની સેવના કરતાં નિશ્ચય મોક્ષપદ, સર્વ ઉત્તમ જાવ પામે, માટે પ્રજીની
સેવા, તે અવિચલ સુખ આપે, તે કારણેં સર્વજન્ય જીવેં સકલ સંસાર કાર્ય
તજી સર્વ પરજાવથી નિસ્પૃહી થઈને, એક પરમોપકારી, તત્ત્વોપદેશી, ધર્મના
યક, શ્રીઅરિહંતદેવની સેવના કરવી ॥ ૬ ॥ ઇતિ શ્રીરૂપજિનસ્તવનં સમાપ્ત ॥

॥ અથ દ્વિતીય શ્રીઅજિતજિનસ્તવનં ॥

॥ દેશો ગતિ દૈવની રે ॥ એ દેશી ॥

જ્ઞાનાદિક ગુણસંપદા રે, તુજ અનંત અપાર ॥ તે સાંજલતાં

ઊપની રે, રુચિ તેણેં પાર ઉતાર ॥ અજિત જિન તારજો રે ॥

તારજો દીન દયાલ, અજિત જિન તારજો રે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-હવે શ્રીઅજિતનાથ સ્વામીની સ્તવના કરે છે. કારણ કાર્યજાવની
સાધનતા દેખાડે છે, જે કારણ મહે, તે કાર્ય નીપજે, તે કારણના બે જેદ
છે. એક નિમિત્ત કારણ, બીજું ઉપાદાન કારણ, પણ ઉપાદાન કારણની
કારણતા નિમિત્ત મહ્યાં પ્રગટે, તે નિમિત્ત કારણની પુષ્ટતાયેં ચાય, અને
મોક્ષનું નિમિત્ત કારણ, શ્રીદેવતત્ત્વ છે, તે કારણેં કાર્ય નીપજે, તે પરિપાટી
દેખાડે છે, સકલ પંચાસ્તિકાય ગુણપર્યાયાદિ વિશેષ ધર્મ, પ્રત્યક્ષ જાસન,
ત્રિકાલાવબોધ, તે કેવલ જ્ઞાન તથા સકલ સામાન્યગ્રાહક તે કેવલ દર્શ
ન અને સ્વરૂપ એકત્વ તે પરમ ચારિત્ર, વર્તી અરૂપી અવ્યાબાધ પ્રમુખ ગુ
ણની સંપદા, હે પ્રજી! તુજ કહેતાં તુમારે અનંત છે, અપાર છે, જેયકી

सर्वेऽव्ययी, सर्वेऽव्ययानां प्रदेश अनन्त गुणा, सर्वे प्रदेशयी एक इव्यना गुण अनन्तगुणा, सर्वगुणयी अस्ति नास्तिरूप स्वपरपर्याय अनन्त गुणा, अस्ति पर्याय ते पण वस्तुनो स्वधर्म ते तथा नास्तिपर्याय ते पण वस्तुनो स्वधर्म ते, श्री विशेषावश्यकमांहे श्रुतज्ञानाधिकारं कथं ते.

॥ एवं उक्ते सति परः प्राह ॥ जइ ते परपञ्चाया, न तस्स अह तस्स न परपञ्चाया ॥ जं तं मिय संबंद्धा, तो परपञ्चाय ववएसो ॥ १ ॥ इह स्वपर्यायाणामेव तात्पर्यता युक्ता ये चामी परपर्यायास्ते यदि घटादीनां तर्हि नाहुरस्य तथाहुरस्य ते तर्हि न घटादीनां ततश्च यदि परस्य पर्यायास्तर्हि तस्य कथं? तस्य चेत्परस्य कथमिति विरोधस्तदयुक्तमजिप्रायानिप्रायापरिज्ञानाद्यस्मात् कारणात् तस्मिन्कारेकाराद्यहुरे घटादिपर्यायाअस्तित्वेनासंबंद्धास्ततस्तेषां परपर्यायव्यपदेशोअन्यथा व्यावृत्तेन रूपेण तेपि संबंद्धाएवेत्यतस्तेषामपि व्यावृत्तरूपतया पारमार्थिकस्वपर्यायत्वं न विरुद्धयते अस्तित्वेन तु घटादिपर्याया घटादिष्वेव प्रतिबद्धा इत्यहुरस्य ते परपर्याया व्यपदेश्यते इति जावः ॥ द्विविधं हि वस्तुनः स्वरूपं, अस्तित्वं नास्तित्वं च. ततो ये यत्रास्तित्वेन प्रतिबद्धास्ते तस्य स्वपर्याया उच्यन्ते, येतु यत्र नास्तित्वेन संबंद्धास्ते तस्य परपर्यायाः प्रतिपाद्यन्ते ॥ इति निमित्तचेदख्यापनपरावेव स्वपरशब्दौ, नत्वेकेषां तत्र सर्वथा संबन्धनिराकरणपरौ ॥ वहुसहस्रं पइ तं पि सपरपञ्चायजेय उज्झं ॥ तं जेण जीवजावो, जिन्ना इत उग्गडायाया ॥ १ ॥ वस्तुस्वजावं प्रति यथावस्थितं वस्तुस्वरूपमाश्रित्य तदपि केवलज्ञानं अकाराद्यहुरवत् स्वपरपर्यायजेदतो जिन्नमेव ॥ ननु यथोक्तनीत्या स्वपर्यायान्वितमेवेति जावः ॥ कुतः? इत्याह ॥ येन कारणेन तत्केवलज्ञानं जीवजावप्रतिनियतो जीवपर्यायो न घटादिस्वरूपं, तत्रापि घटादयस्तत्स्वजावाः किंतु ततो जिन्ना इति ते ज्ञायमाना अपि ते कथं तस्य स्वपर्यायाजवेयुः? सर्वसंकरैकत्वादिप्रसंगात्तस्मादमूर्तत्वचेतनत्वसर्ववेतृत्वाप्रतिपाती च निरावर्णत्वादयकेवलज्ञानस्य स्वपर्यायाघटादिपर्यायास्तु व्यावृत्तिमाश्रित्य परपर्यायाः ॥ अन्ये तु व्याचक्षते ॥ सर्वेऽव्यगतान् सर्वानपि पर्यायान् केवलं ज्ञानं जानाति येन च स्वजावेनैकं पर्यायं जानाति न तेनैवापरमपि किंतु स्वजावजेदेनान्यथा सर्वेऽव्यपर्यायैकत्वप्रसंगात्तस्मात् सर्वेऽव्यपर्यायराशितुव्यास्वजावजेदलक्षणकेवलज्ञानस्य स्वपर्यायाः सर्वेऽव्यपर्यायास्तु परपर्यायाः इत्येवं स्वपर्यायाः परपर्याया

श्रोजयेपि परस्परं तुभ्याः केवलस्येति ॥ इत्यादि अधिकार सर्व माहानाप्य
थी जाणजो ते अस्ति नास्ति पर्याय ते जीवइव्यना सर्वथी अनंतगुणा
ढे, ते सर्व प्रभुजी तुमारा निरावरण थया, ते अनंतगुणमयी परमानंदसं
पदा तमारी आगममांथी सांजलतां मुज्जे पण ए रुचि उपनी, जे एहवी
सिद्धता माहरे प्रगटे, एहवो अनिलाष उपनो तेथी कहुं ठुं के हे परमपु
रुष ! मुज्ज अनाथ दीन कर्मवशं जवजमताने जवसमुद्धो पार उतार, संसा
रथी पार उतारवानी विनति तुम विना बीजा कोण आगल कहुं ? जे
जवपार पाम्या ते आगल जवपार पामवानी विनति करुं ? ते जणी स्वामी !
मुज्जे संसार निस्तार करो. ए विनति जे जीव, जवथी उद्दिग्र मोहानि
लापी थयो, ते आतुर थइने कहे ठे के हे अजित जिन ! मुने तारजो, संसा
रथी पार उतारजो. तारजो हे प्रभुजी तुमें दीनदयाल ठो. हे स्वामी !
परमजावकरुणाना करणहार ठो ॥ इति प्रथमगाथार्थः ॥ १ ॥

जे जे कारण जेहनुं रे, सामग्रीसंयोग ॥ मलतां
कारज नीपजे रे, करता तणे प्रयोगे ॥ अ० ॥ २ ॥

अर्थः—हवे जे कार्यनुं जे कारण ठे, ते कारण तथा सामग्री ए वेनो संयो
ग मलतां कार्य निपजे, जेम घटरूप कार्य, तेहने दंम, चक्र, चीवर, नि
मित्त कारण ठे, तथा मृत्तिका उपादानकारण ठे, अने कुंजकार कर्ता ठे, जे
कार्य अजेद तेहनो तेहवो, कर्ता पण अजेद, जे कार्य कर्ताथी निन्न, तेनो
कर्ता पण निन्न; एटले घटकार्य ते परवस्तु ठे, तेहनो कर्ता कुंजकार पण
निन्न ठे. अने सिद्धतारूप कार्य आत्माथी अनिन्न ठे, तो तेहनो कर्ता आ
त्मा पण अनिन्न ठे.

हवे आत्मा कर्ताने सकलस्वधर्मव्यक्त रूप जे सिद्धता, ते कार्य, ते
हने देव श्री अरिहंत देवाधि देव तथा गुरुनिर्ग्रथादिक ते निमित्त का
रण मल्यां, अने सामग्रीकर्म जूमि साधर्मिकादिक संयोग मल्यां मोहूरूप
कार्य नीपजे, माटे माहुरुं मोहूरूप कार्य तेना निमित्तकारण श्री वीत
राग तुमें ठो, तेथी तमने आश्रयतां मोहूरूप कार्य नीपजे, पण कारण
सर्व मल्यां, अने कर्ता जे आत्मा ते जो तेम प्रयोगसाधननो व्यापार
न करे, तो कार्य निपजे नहीं, केम के अरिहंतादिकना निमित्त पामीने पण

अनेक जीव आत्मा साध्यावलंबी तथा साधनपरिणति तथा विना मोक्षकार्य निपजाव्या विना हज्जी संसारमां नमता दीसे ठे, तेमाटे कर्त्ता जे आत्मा ते जो मोक्षसाधनरूप प्रयोग कहेतां व्यापार करें, तो सिद्धतारूपकार्य निपजे ॥ इति ॥ द्वितीयगाथार्थः ॥ २ ॥

कार्य सिद्धि कर्त्ता वसु. रे, लहि कारण संयोग ॥ निज

पद कारक प्रभु मलया रे, होए निमित्तह जोग ॥ अ० ॥ ३ ॥

अर्थः—माटे कार्यसिद्धतानी निष्पत्ति ते कर्त्ताने हाथ ठे, जेम दंमरूप कारण तेने जो कर्त्ता घटरूप कार्य करवाने प्रवर्त्तावे तो घटरूप कार्य करे, अने तेज दंम जो घटध्वंसने प्रवर्त्तावे तो घटध्वंस करे, ते माटे निमित्तनी प्रवृत्ति ते कर्त्ता जो ते कार्य करवाने प्रवर्त्तावे तो कार्य करे, माटे कार्यनी सिद्धि ते कर्त्ताने हाथ ठे, पण कारणनिमित्तादिक तेनो संयोग मल्यां कार्य निपजे, ए पदति ठे. माटे कोई संसारी आत्मा निज कहेतां पोतानुं आत्मिक पद परमानंद महोदयरूप तेहनो कारक कहेतां करवावंत तेने मोक्षना पुष्टकारण प्रभुजी श्री अरिहंत मल्यां थकां अवश्य निमित्तनो जोग थाय, एटले जे जीव संसारथी उजग्यो मोक्षानिलापी थयो, ते मोक्षना निमित्त श्री तीर्थकर देव पामीने, हर्षनो जोग आस्वादन पामे घणो विलास उपजे कार्यार्थी कारणनी पुष्टता वांठे, ए नीति ठे इति ॥ ३ ॥

अजकुलगत केशरी लहे रे, निजपद सिंह निहाल ॥

तिम प्रभुनक्तें नवि लहे रे, आतमशक्ति संजाल ॥ अ० ॥ ४ ॥

अर्थः—ते उपर दृष्टांत कहे ठे. जेम कोइ केशरी सिंह जन्मकालथी बकराना टोलामां बथ्यो ठे तो ते एम जाणे जे बकरानो टोलो तेज माहेरुं कुटंब ठे, त्यां किवारें बीजो सिंह आवे, तेवारें बकरां सर्व नासे, अने पोतें पण नासे, एम करतां किवारें सिंहनो आकार देखीने पोता सामुं जुए, त्यारें ते पोतानो समान आकार जोईने विचारें जे एहनुंने मारुं तो दुष्यपणुं दीसे ठे, ने हुं पण सिंह हुं, पढी मिर्नय थाय. एरीतें अज केतां बकरानां कुल केतां टोलामां हें गत केतां रह्यो जे सिंह, ते सिंहपणुं भूजी गयो, ते बीजासिंहने देखीने पोतानुं सिंहपणुं संजारे, तिम केहतां ते रीतें प्रभुनी नक्ति कर

દ્વિતીય શ્રીઅજિતજિન સ્તવનં.

[૫

તાં નવ્યજીવ જાહે, કહેતાં પામે. પોતાની આત્મશક્તિની સંજાલ કહેતાં ઊલ
 ટાળ પામે, જે વીતરાગ દેવ દેખીને તેની નક્તિ કરતાં તથા સેવતાં થકાં ડપજે,
 જે વસ્તુસ્વરૂપસત્તાધર્મે હું પણ વીતરાગ નિઃકર્મા શુદ્ધસ્વરૂપી હું, એ પણ પ
 હેલાં સંસારી જીવદ્વય હતા, પછી સિદ્ધ થયા, તેમ હું પણ પ્રથમથી સં
 સારી હું, પણ જો સાધું, તો સિદ્ધરૂપ થાઉં. એ સર્વ ઊલટાળ, પ્રજુસેવના
 કરતાં નિપજે ॥ ૪ ॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાયાર્થઃ ॥

કારણ પદ કર્તાપણે રે, કરી આરોપ અજેદ ॥ નિજ
 પદઅર્થી પ્રજુથકીરે, કરે અનેક ઝમેદ ॥ અઠ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ—તેવારેં કોઈ કેહેશે જે અરિહંત દેવ તો અન્ય જીવના મોહકર્તા
 નથી, તો શ્યા વાસ્તે અરિહંતદેવ પામે મોહ માગો ઠો? તેને ઊત્તર કહે છે,
 કે કારણપદ જે અરિહંતાદિક તે અતિપુષ્ટાલંબન છે, માટે જે કારણ તેને
 જ અજેદકર્તાપણે આરોપ કરીને નિજ કહેતાં પોતાનું પદ જે શુદ્ધ સિદ્ધતા,
 તેહનો અર્થી જે નવ્ય જીવ, તે પ્રજુ શ્રીતીર્થકર દેવથી અનેક સમ્યક્ત્વાદિ
 ક ગુણની ઝમેદ કહેતાં આશા કરે, જે હે પ્રજુજી! મુઝને મોહનાં કારણ તથા
 મોહ તમે આપો. એટલે નિમિત્ત કારણને કર્તાપણે આરોપ કરી સ્તુતિ કરી ॥ ૫ ॥

એહવા પરમાતમ પ્રજુ રે, પરમાનંદ સ્વરૂપ ॥ સ્યાદ્વા
 દસત્તા રસી રે, અમલ અસ્વંન અનૂપ ॥ અઠ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ—હવે જે નિમિત્ત પામીને ડપાદાન સમરે, પલટળ પામે, તે રીત
 કહે છે, અથવા પ્રજુ પરમાત્મા તેહનું સ્વરૂપ કહે છે. આત્મા સર્વ ત્રણ પ્રકાર
 રના છે, એક બહિરાત્મા, બીજો અંતરાત્મા, ત્રીજો પરમાત્મા. તિહાં જે શ
 રીરાદિક ડદૈકનાવકર્મજનિતને આત્મપણે ગણે, તે બહિરાત્મા કહિયેં,
 અને જે શરીરાદિક ડદૈકનાવથી આત્મા અસંખ્યાત પ્રદેશી, ચેતનાલક્ષણ
 જ્ઞાનાદિ અનંતગુણ પર્યાય સહિત અરૂપી નિન્ન એટલે આત્મા અરૂપી, શ
 રીર રૂપી, આત્મા સહજ અકૃત્રિમ, શરીર સંયોગી કૃત્રિમ, તેમાટે કર્મયોગે
 શરીરાદિમધ્યે રહ્યો, પણ નિન્ન છે, એહવો જેદજ્ઞાનવંત, સમકિત ગુણગાણાથી
 માંની ક્ષીણમોહ ગુણગાણાના ચરમ સમય પર્યંત અંતરાત્મા જાણવો, તથા જ્ઞા
 નાવરણી, દર્શનાવરણી, મોહની, અંતરાય, એ ચાર કર્મ ક્ષય ગયાં. કેવલજ્ઞાની તે

सयोगी अने अयोगी केवली तथा अष्टकर्मसुक्त सिद्धात्मा, ते परमात्मा जाणवो, एटले श्रीअजितनाथ अरिहंत एवंनूतनयें परमात्मा ठे, प्रभु ठे, सर्व सिद्ध वस्तुगतें पोताना गुणपर्यायरूप संपदाना प्रभु ठे, कोई इव्य, अन्यइव्य नुं स्वामी होयज नहीं, ज्यां सुधी जे इव्यना चिंतनमांहे पण परइव्यनुं स्वा मिपणुं ठे, त्यां सुधी ते इव्य शुद्ध नहीं, तेमाटे श्रीअजित अरिहंत पोताना स्वजावना प्रभु ठे, अने उत्तम जीव पोताने कर्मवश पड्या मोहें मुंऊया जाणी, पोताने रंक समान गणे, अने अमोही स्वाधीन थया तेहने प्रभु कहे, अने अमोहीने अवलंब्यां पोतें स्वसंपदाना धणी थाय, माटे जेहना कारणपणाथी पोतानुं प्रभुत्वपणुं पामीयें, तेहने प्रभु कहीयें, स्तवीयें, ज गतुमांहे पुजलना संयोगें जे सुख कहेवाय ठे, तेतो आरोपमात्र ठे, एटले जातें सुख नथी ॥ उक्तं च विशेषावश्यके ॥ जत्तोचिय पञ्चस्क. सोम्म सुहं नडि डुःकमेवेदं ॥ तप्पडियार विजत्तं, तो पुन्नफलंति डुक्कंति ॥ १ ॥ हे सौम्य! 'प्रज्ञासंज्ञानावलोकनेन' ए सर्वे दृश्यमान ते सुख नथी, जे कांइ ए संसार मांहे, स्वगूचंदनअंगना संयोगथी उपनां जे सुख, ते सर्व डुःखज ठे, विषयनी उत्सुकताथी उपनी जे अरति, तेहनो ए प्रतिकार ठे. एटले डुःख तेनेज तत्त्वना अजाणपणाथी, सुखडुःखरूप जेदें वेहेंच्युं ठे, पण जातें एक ज डुःखरूप ठे ॥ यथा॥श्लोक ॥ औत्सुक्यमात्रमवसादयति प्रतिष्ठा, क्लिश्नाति लब्धपरिपालनवृत्तिरेव ॥ नातिश्रमापगमनाय यथा श्रमाय, राज्यं स्वहस्त धृतदंममिवातपत्रम् ॥ १ ॥ जे पुण्यफल ते सर्व तत्त्वथी डुःखरूप ठे ॥ उक्तं च ॥ विसयसुहं डुःखं चिय, डुक्कपडिआरउं तिगह्व ॥ तं सुहमुवचाराउं, न उयारो विणा तडं ॥ १ ॥ विषयसुख ते तत्त्वथी डुःखज ठे. जेम रोगीने काथपान ठेदन दंजनादि चिकित्सानी परें हित जासे ठे. पण डुःखपणुं ठंतुं ठे, मात्र उपचारें सुख जासे ठे, अने जे उपचार ते तथ्य पारमार्थिक सुख नहीं सुख ते सुक्त आत्माने निरुपचरित स्वाभाविक निःप्रतिकाररूप आत्मिक आनंद ठे, तेज सुख ठे, तथा शातानो उदय, ते पण डुःख, अशातानो उदय ते पण डुःख, कारण केशाता ते कर्म ठे, अने कर्मनो विपाक ते गुण रोधक ठे, स्वगुणनो रोध तेहने सुख कोण कहे ? ॥ उक्तं च ॥ सायासायं डुक्कं, सव्विरहंमि य सुहं जउं तेणं ॥ देहिंदय सुडुक्कं, सुक्कं देहिंदिया जावो ॥ इति ॥ १ ॥ तेमाटे संसार सर्व डुःखरूप ठे, अने सर्व परजावना सं

गघी रहित, स्वानाविक जे आनंद, तेने परमानंद कहीयें, ते परमानंद, श्रीअजितनाथनुं स्वरूप ठे, जीवादि षट् डव्य ठे, तेमध्ये पंचास्तिकाय ते प रमार्यें डव्य ठे, तथा ठठो काल ते उपचारडव्य ठे. ए चर्चा, विशेषावश्यक तथा धर्मसंग्रहणी मध्येथी जोवी. तेमध्ये एक एक डव्यने विषे अनंता गुण, अनंता पर्याय ठे, ते अनेकता जाणवी, अने एकडव्यने विषे एक समयें स्वान्नित्यं स्यादनित्यं, स्यात् एकं स्यात् अनेकं, स्यात् अस्ति स्यात् नास्ति, स्यात् जिन्नं स्यात् अजिन्नं, स्यात् वक्तव्यं स्यात् अवक्तव्यं. ए सर्व स्वजा व, समकालें वर्ततां पामीयें ठीयें, एटला धर्म समकालें जेमांहें वरते, ते धर्मनी अनंत प्रवृत्तिने स्याद्वावाद कहियें ॥ स्यात् इति पदं अनेकांतोद्योतकं ए हवी स्याद्वादमयी जे आत्मानी गुणपर्यायरूप सत्ता ठे, तेना रसी कहे तां रसीया ठो, एटले स्याद्वादमयी आत्मसत्ता, तेहेना नोगी ठो, तथा अम ल कहेतां कर्ममल रहित ठो, अखंन केहतां किवारें खंन पामो, अनुप कहेतां जेहनी उपमा नथी, एहवा प्रभु देखीने माहारे लाज थयो ॥ ६ ॥

आरोपित सुख भ्रम टळ्यो रे, नास्यो अव्याबाध ॥

समर्थुं अनिलापीपणुं रे, कर्ता साधन साध्य ॥ अ० ॥ ७ ॥

अर्थः—एहवा प्रभुजी आत्मानंद नोगी, आत्मस्वरूप रमणी, तत्त्वविज्ञा सी, तेमनें जोडने माहरे अनादि कालनुं इंद्रियसुखने विषे जे सुखनुं नासन ते आरोपितसुखभ्रम हतो, ते टळ्यो, अने अव्याबाध, आत्मिकआनंद सुख ते नास्युं. जिहां सुधि विषय सुख उपर सुखबुद्धि हती, तिहां सुधि विषय सुखनो अनिलाप हतो, ते हवे तो सर्वविषय रहित, अव्याबाध सुं खी श्री प्रभुजी दीग, तेथी ते नव्य जीवने पण सुख, ते अव्याबाध ठे. एहवो निर्धार थयो, तेवारें अनिलाप पण अव्याबाध सुखनो थयो, माटे अनिलापीप णुं समर्थुं, तेवारें स्वरूपानुयायी थयो, एटला काल सुधी विषयसुखने अनिला पे, आत्मा विषयसुखनो कर्ता हतो, ते जिवारें एहने अव्याबाध सुखनो अनि लाप थयो, तेवारें कर्ता पण अव्याबाध सुखनो थयो, एटले कर्तापणुं स मर्थुं, जे जेहवा कार्यनो कर्ता थाय, ते साधन पण तेहवांज मेलवे, अने सा ध्य पण तेहाज होय, एटले आज सुधि साध्य, विषयसुखनुं हतुं, तेथी साधन पण विषयसुखनां मेलवतो हतो, हवे प्रभु श्री अजितनाथ निर्विकारी

દીઠા,તેવારેં તે અવ્યાબાધ સુખ સાધ્ય થયો, એટલે સાધ્ય સાધન સમઘું॥૭॥

ગ્રાહકતા સ્વામિત્વતા રે, વ્યાપક જોક્તાજાવ ॥ કારણતા

કારજદશા રે, સકલ ગ્રહું નિજ જાવ ॥ અ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-એટલા કાલ સુધિ એ જીવ વિષયસુખનો ગ્રાહક હતો, હવે શુદ્ધ અવ્યાબાધ સુખી પરમેશ્વર દેખીને એ જીવ, અવ્યાબાધ સુખનો ગ્રાહક થયો, એટલા કાલ સુધિ જૂલનો વાહ્યો વિષયસુખનાં હેતુ જે ધન, સ્ત્રી, વસ્ત્ર, આહારાદિક પરજાવ, તેનું સ્વામિપણું કરતો હતો, હવે જ્ઞાનાદિક અનંત ગુણ સંપદાના સ્વામી શ્રી દેવાધિદેવ દેખીને એ જીવને પણ અનંત જ્ઞાનાદિક સ્વસંપદાનું સ્વામિપણું થયું, એટલે ગ્રાહકજાવ તથા સ્વામિત્વજાવ સમઘ્યો. એટલા કાલ સુધિ એ આત્મા વિષયાદિક પરજાવમધ્યે વ્યાપક હતો, તે હવે આત્માનંદ મધ્યે તથા તેના સાધનમધ્યે વ્યાપક થયો, તથા અનાદિ કાલ સુધી પરજાવનો જોક્તા હતો, હવે પરમપ્રજ્ઞ સ્વજાવજોગી દેખીને, એ પણ સ્વજાવનો જોક્તા થયો, એટલે વ્યાપકતા તથા જોક્તાપણું સમઘું. એટલા કાલ સુધિ જીર્ણ પશ્યો એ આત્મા, સંસારમાં આઠ કર્મરૂપ ઉપાધિનું ઉપાદાન કારણ હતો, હવે શુદ્ધ સ્વરૂપી, નિઃકર્મા, તત્ત્વદેવ દેખીને પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપનું ઉપાદાન કારણ થયો, એટલા કાલ સુધિ એ આત્મા આઠ કર્મ રૂપ કાર્યનો કર્તા હતો, હવે પરમદેવની શ્રદ્ધા પામીને સંવરનિર્જીરા રૂપ કાર્યનો કર્તા થયો, માટે હે પરમેશ્વર ! હે જગદાધાર ! હે દીનબંધો ! તુમારે અનુયાયી મારી ચેતના પ્રવૃત્તી, તેથી કારણ તથા કાર્ય શ્યાદિ બીજી પણ અનંતી આત્મશક્તિ, તે સર્વ સ્મરવા લાગી, એટલે સર્વ આત્માની શક્તે આત્મજાવ ગ્રહ્યો, અને પરજાવ તજવા માંડ્યો ॥ ૬ ॥

શ્રદ્ધા જાસન રમણતા રે, દાનાદિક પરિણામ ॥ સકલ

થયા સત્તા રસી રે, જિનવર દરિસણ પામ ॥ અ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-એટલા કાલ સુધિ ઉદૈક પુણ્ય પ્રકૃતિ તેનો વિપાક જે શાતાવેદની પ્રમુખ ગુણરોધક તત્ત્વવિમુક્ષ તેના સ્વાદ, જીવને મીઠા લાગતા હતા, તેથી તે પુણ્યના ઉદયને સુખ માનતો હતો, તે હવે એવી શ્રદ્ધા થઈ જે અવ્યાબાધ નિઃકર્મ પદ, તેહીજ મારું સાધ્ય છે, તથા જે વસ્તુની યથાર્થતાનું

ज्ञान ययुं, ते जासन केतां जाणपणुं ते पण समखुं, अने रमण जे पुज्जनना वर्णादिकमां हतुं, ते सर्वस्वरूपनुं रमण ययुं, तथा १ दान, २ लाज, ३ जोग, ४ उपजोग, ५ वीर्य. ए पांचेनो कृत्योपशम ते, एटला काल सुधि दान पुज्जनो हतो, लाज पण पुज्जनो मानतो हतो, तथा जोगपण पुज्जनो, उपजोग पण संसारमां पुज्जनो हतो, अने वीर्य पण बालवीर्य, ते पुज्जन ग्रहण बंधन प्रमुख आठ करणपणे प्रवर्त्ततो हतो, ते सर्व सत्तापणें पोताना जीवइव्यना मूलधर्म ज्ञानादि अनंत गुणपर्याय रूप तेना रसीया यया, एटले पुज्जानुयायिता तजीने, शुद्ध स्वरूपानुयायी यया, एटले स्वसत्ता ते माहारो धर्म, एहवीश्रद्धा यइ, अने स्वगुण जे पोतानो जावनिहेपो ते सार ते, एहवुं जासन ययुं, तथा रमण ते, आत्मधर्म कृमादिकमां ययुं, अने सहकाररूप ते दानगुण, गुणप्राग्जाव रूप ते लाज, जोग स्वगुणनो थयो, उपजोग स्वपर्यायनो, वीर्य ते पंक्ति वीर्य यइने, संवर हेतु निर्झरारूप थयो. ते सर्व हे वीतरागदेव ! हे जिनवर ! तमारुं दर्शन पामीने एटले प्रभु दीते माहारा एटला गुण समखा ॥ ९ ॥ इति नवम गाथार्थः ॥

तेणें निर्यामक माहणो रे, वैद्य गोप आधार ॥

देवचंइ सुख सागरु रे, जाव धर्म दातार ॥ अ०॥१०॥

अर्थः—तेमाटे हे प्रभु ! तमे संसारसमुद्रनो पार पमाडनार एवुं जे चारित्रधर्मरूप ऊहाज, तेने चलाववाने निर्यामक समान ठो तथा तत्त्वधर्म पणे पोतें परिणम्या, तेथी इव्यहिंसा तथा जावहिंसाथी रहित ठो, अने परम अहिंसक धर्मेना उपदेशक ठो, माटे माहण ठो, तथा आत्मशुद्धता रूप जावरोग तेनी सम्यक् ज्ञान, दर्शन, चारित्ररूप जावचिकित्सा, तेने देखाडवाना वैद्य ठो, तथा जावथी ज्ञानादिगुण अने इव्यथी ठकाय रूप जीवनी रक्षा करवाने परम गोप ठो, वजी जव अटवीमांहे जमता प्राणीयो नेहे प्रभु तमे आधार ठो, सर्वदेवमांहे चंइमा समान पोताना सुखना सागर एहवा हे श्री अजितनाथ परमेश्वर, तमे जावधर्मे जीवइव्यने विषे व्यापकपणे रह्या ठो, सम्यक् ज्ञान, सम्यक् दर्शन, सम्यक् चारित्ररूप जावधर्म तेना दातार ठो. एटले हे प्रभु ! तुम दीठां जावधर्म सांजरे, तमे जावधर्मेना उपदेशक ठो सर्वजीवने जाव धर्मेना दातार ठो ॥ १० ॥ इति श्री अजितजिनस्तवनं ॥

॥ अथ तृतीय श्रीसंजवजिन स्तवन प्रारंभः ॥

॥ धणरा ढोला ॥ ए देशी ॥

श्रीसंजवजिनराजजीरे, ताहरुं अकल स्वरूपा॥जिनवर पूजो ॥
स्वपरप्रकाशक दिनमणि रे, समता रसनो नूप ॥जि०॥१॥ पूजो
पूजो रे नविक जन पूजो, हारे प्रभु पूज्यां परमानंद ॥जि०॥

अर्थः—हवे श्रीसंजवनाथ जिन कहेतां श्रुतकेवली, अवधिज्ञानी, मनःप
र्यवज्ञानी प्रमुखमांहे राजा समान, एवा हे संजव प्रभु ! ताहरुं कहेतां तमा
रुं अकल कहेतां कोइयी कलाय नहीं एहवुं स्वरूप ठे, एहवा जिनवरने पूजो.
अहो नव्यो ! तमे एहवा परम पूज्य परमेश्वरने पूजो; वली प्रभु केहवा ठे ? जे
स्व केतां पोतानो धर्म अने पर केतां धर्मास्तिकायादिकनो धर्म, तेने प्रकाशवाने
दिनमणि केहेतां सूर्य जेवा ठे ? तथा समता जे सर्वने विषे राग द्वेष रहितपणुं,
तेहना नूप केतां राजा ठे, एहवा तत्त्वप्रकाशक, अरिहंतने पूजो, वारंवार
पूजो, नविक केतां मोक्षयोग मोक्षरुचि जीव, तमे पूजो, ए स्वरूपजोगी, निर्म
लानंदमयी, अज, अविनाशी, अक्षय, अणाहारी, अशरीरी, अनंतज्ञानमयी,
अनंतदर्शनमयी, शुद्धस्वरूपी, देवतत्त्वने पूज्यां परमानंद थाय. जे पुज्जयोगथी
सुख उपजे, ते उपचारसुख माटे ते परमानंद नहीं, अने जे आत्मानुं
सहज अविनाशी, अप्रयासी, स्वरूपनुं सुख अव्याबाधरूप तेने परमानं
द कहियें, ते सुख, अरिहंत देवने पूज्यां पामीजें. यद्यपि अरिहंत देव, कोइ
अन्य जीवना अव्याबाधादि गुणना कर्ता नथी, पण जे नव्यजीव, पोता
नुं शुद्धपारिणामिक परमसिद्धता स्वरूप साध्य करीने बीतराग परमात्माने
सेवे, अवलंबे, ते नियमा पोतानुं तत्त्व प्रगट करे, नियामिक कारण माटे, ए
हथी स्वरूप प्रगट थाय एमज धारवुं ॥ १ ॥ इति प्रथम गाथार्थः ॥

अविसंवाद निमित्त ठो रे, जगत जंतु सुखकाज ॥ जि० ॥

हेतु सत्य बहुमानथी रे, जिन सेव्यां शिवराज ॥ जि० ॥ २ ॥

अर्थः—वली हे प्रभुजी ! तमें अविसंवादि केतां विसंवाद जे निर्धार
नहीं ते, अने तमें निश्चय निर्धार कार्यने करो, माटे अविसंवादनिति

कारण ढो॥निमित्त लक्षणं ॥ कार्यानिन्नत्वे सति कर्तृत्वाव्यापारवत्त्वे सति हे
तुर्निमित्तमिति ॥ माटे हे प्रभु ! तुमें जगत्ना जीव तेना आत्मिक सुखरूप
कार्य निपजाववाने प्रधान निमित्त ढोजी, माटे हेतु केतां कारण ते सत्य
केतां साचुं तेने बहुमान केतां माहामोटमण्णे सेवतां जे मुज सरिखो
मोहवश पड्यो तृष्णायें ग्रस्यो, पुज्जनो रागी, असंयममयी, मिथ्यात्वे नू
ढ्यो जाव, ते निराधार, अशरण एहवो हुं, तेने श्रीतीर्थंकर देव, परम तत्त्व
मय, त्रैलोक्योपकारी, जेना नामथी परम कल्याण थाय, एहवा परमेश्वर
नो योग मढ्यो, माटे मारे ए वेला, ए घडी, धन्य. एम असंख्यात प्रदेजें निः
कर्मा, निस्तंगी, स्वरूपजोगी देवतत्त्वनुं बहुमान करतो थको जे जिन केतां
वीतरागने सेवे, ते जीव, परम कल्याणमयी पोतें थाय. इहां सत्य पद बेने
जोडवुं, हेतु सत्य ते अरिहंत देव आपणा मोहूरूप कार्यना हेतु ठे, तेनुं
सत्य केतां साचुं बहुमान करवुं, एटले इह लोक, परलोक, इंदिय सुखनी
आशंसा टालीने अद्भुत वर्ण, गंध, संस्थानातिशय, वचनातिशय, प्रातिहार्य
प्रमुख सर्व शुद्ध बहुमान कारण माटे बहुमान करवा योग्य ठे, ते इव्यबहुमा
न पण जे अरिहंतना शुद्धज्ञानादि गुण अनंतानुं सकलपुज्जातीतपणानुं प
रम अरूपी अतींद्रियपणानुं बहुमान ते सत्यबहुमान कहिएं. एटले जिनशा
सनमध्ये १ नाम, २ थापना, ३ इव्य, ए त्रण निह्नेपा ते कारण ठे. अने चो
थो जावनिह्नेपो, ते कार्यवस्तु ठे, माटे जिहां सुधी प्रभुना अतिशयादिकना
योग विकल्प तिहां सुधि इव्यबहुमान ठे, अने जे दर्शनगुणें प्रभुतानुं जास
न थयाथी तत्त्वप्राग्जावनुं जे बहुमान, ते जावबहुमान कहिएं. अने नामा
दिक त्रण निह्नेपा ते जावना कर्ता ठे, अथवा जावानिजाषी ठे, तो ते पण
सत्यबहुमान जाणवुं. ते सत्यबहुमानथी जे जिनसेवना तेज प्रभुनी आज्ञा
यें परजाव त्याग स्वजाव ग्रहण करतां शिवनिरुपइव जे सिद्धपणुं, ते
राज पामीयें. एटले सांसारिक शिव ते उपचारी अल्पकाली अने मान्यता
रूप ठे, माटे जे निःकर्मापणे सर्वस्वरूप प्राग्जाव, ते निरुपचरित, अवि
नाशी शिव कहिएं ॥ २ ॥ इति द्वितीय गायार्थः ॥

उपादान आतम सहीरे, पुष्टालवन देव ॥ जि० ॥

उपादान कारणपणे रे, प्रगट करे प्रभु सेव ॥ जि० ॥ ३ ॥

અર્થ:-હવે આત્મનિષ્પત્તિવિષે ઉપાદાન કારણ તો મૂલ છે, તો પણ નિમિત્ત કારણ વિશેષ છે, તે દેખાડે છે. જે કારણ, તેજ કાર્યપણે અજેદં પરિણમે તે ઉપાદાન કારણ જાણવું, અને જે કર્તાના વ્યાપારેં કાર્યને નિપ જાવવાનું સહકારી થાય, તેને નિમિત્ત કારણ કહિયેં. એ નિમિત્તકારણ, તે કાર્યથી જિન્ન હોય. હાં કોઈ પૂછે જે ઉપાદાન કારણમાં તથા નિમિત્તકારણમાં જે કારણ ધર્મ છે, તે વસ્તુમાં ઠતો પર્યાય છે કે અઠતો ઉપજે છે ? તેને ઉત્તર કહે છે. જે કારણ પર્યાય વસ્તુધર્મેં હોય તો સિદ્ધ જગવાનમાં પણ ઉપાદાન કારણ પામ્યો જોઈયેં ? તેતો નથી દેખાતું, કેમ જે સિદ્ધમાં કારણપણું હોય તો કાંહિં કાર્યપણ નિપજાવ્યું જોઈયેં તે કાર્ય તો સંપૂર્ણ નિપતું છે. તથા નિગોદાવસ્થાવિષે પણ ઉપાદાન કારણ માનવું પડે, તે પણ સંજવતું નથી, કેમ જે નિગોદાવસ્થામાં ઉપાદાન કારણ માનિયેં, તો આત્મસિદ્ધિ રૂપ કાર્ય પણ થતું જોઈયેં. તે કેમ ? જે કારણ, તે નિયમા કાર્ય કરે, અને કારણકાલ, કાર્યકાલ, તે નિયમા અજેદ છે, તે વિશેષાવશ્યકમાં મતિક્ષા નાધિકારથી જોઈ લેજો. તેમાટે કારણપર્યાય તે ઉત્પન્ન છે, તે કાર્ય સંપૂર્ણ થયે કારણતાનો અજાવ છે, અને જેની સાદિ હોય તેનોજ અંત થાય, માટે કારણ પર્યાય તે સાદિ સાંત છે, હાં કોઈ કહેશે જે ઉત્પન્નપર્યાય તે કેવારેં ઉપનો ? ત્યાં કહે છે, કે જે વારેં કર્તા કાર્યરુચિ થાય, તેવારેં કારણતા ઉપજે, એટલે જન્ય તથા અજન્ય સર્વે જીવ સંપૂર્ણ સિદ્ધતાનાં ઉપાદાન છે, પણ સર્વે સિદ્ધતા નિપજાવતા નથી, શ્યા માટે ? લે કારણપણું નથી. જો કારણપણું પ્રગટે, તો કાર્ય નિપજે, માટે સર્વે આત્મા પોત પોતાના ગુણપ્રાગ્જ્ઞાવ રૂપ સિદ્ધતા કાર્યના ઉપાદાન અવશ્ય છે, પણ શ્રી જિનવરદેવ શુદ્ધતત્ત્વને અવલંબનેં કારણતા નિપજાવે, માટે પુષ્ટ કહેતાં નિયામકી મોટું આલંબન અરિહંત દેવ છે, જેમાટે સાલંબન વિના આત્મા અનાદિ દોષથી નિવૃત્તિને તત્ત્વને આશ્રી શકે નહિં, માટે અરિહંત દેવનો તીર્થંકર નામકર્મનો વિપાક, તેહથી ઉપનાં સમવસરણાદિ જે આશ્ચર્ય, તેને આલંબ્યાં સંસારી જીવ પોતાનો આત્મધર્મ નજીક કરે, તો જગત્ જીવના આધાર શ્રી તીર્થંકરની સ્વરૂપસંપદાને આલંબ્યાં થકાં આત્મધર્મ અવશ્ય નિપજે, માટે અરિહંત દેવ, તે જન્ય જીવને પોતાની શુદ્ધસત્તા પ્રાગ્જ્ઞાવેં કરતાં મુખ્ય આલંબન છે; હવે શ્રીવીતરાગદેવ પુષ્ટઆલંબન કેવી રીતે છે ? તેનું કારણ કહે છે, જે આત્માને વિ

પે ઉપાદાનપણું અનાદિનું છે પણ તે આત્મસિદ્ધતારૂપ કાર્યને કરતું નથી, શા માટે? જે ઉપાદાન કારણપણું થયું નથી, તે શ્રી જિનવર વીતરાગની જે સેવના, તે ઉપાદાન કારણપણું પ્રગટ કરે છે, એટલે અરિહંત દેવની હ્ય જાવથી નક્કી કરતાં સંસારી આત્મા, મોક્ષનો સાધક થાય, તેમાટે શ્રીજગ દયાળ, કર્મરોગના નાવવૈદ્ય, મિથ્યાત્વરૂપ અંધકાર ટાલવાને સૂર્યસમાન, મમકારરહિત, એવા ગુણી પ્રજુને સેવતાં આત્મા મોક્ષરૂપકાર્ય નિપજાવવાનું કારણપણું પ્રગટ કરે, તેથી પ્રજુજી પુષ્ટાલંબન જાણવા ॥૩॥શ્લોક તૃતીયગાઠ॥

કાર્યગુણ કારણપણે રે, કારણ કાર્ય અનૂપ ॥ જિઠ ॥ સક

લ સિદ્ધતા તાદરી રે, માદરે સાધન રૂપ ॥ જિઠ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-હવે અનાદિ મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવને શરીર, ઇન્દ્રિય, વિષય, કષાય રૂપ કાર્ય કરતાં અનંતો કાલ ગયો, તે જેવારેં સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણ પ્રગટ્યો, તેવારેં રત્નત્રયી જે સમ્યક્ દર્શન, સમ્યક્ જ્ઞાન, સમ્યક્ ચારિત્ર, તે પોતાનું કાર્ય જાણ્યું. પઠી શ્રીઅરિહંત સેવના આગમશ્રવણાદિ કારણ સેવીને રત્ન ત્રયોનો હ્યોપશમ પ્રગટ કયો, એટલે યથાર્થ તત્ત્વશ્રદ્ધાન, તત્ત્વરમણ, પરનાવતત્ત્વત્યાગરૂપ જેદરત્નત્રયી જેટલી પ્રગટી, તે પહેલાં કાર્યગુણે થયી, પઠી તેજ, ક્ષાયિક અજેદ રત્નત્રયીરૂપ સ્વકાર્ય કરવાને કારણપણે પ્રવર્ત્તાવે, તેવારેં જે કાર્યપણે હતું, તે કારણરૂપ થાય, પઠી તેહીજ કારણ રૂપ, જેદ રત્નત્રયી તે ક્ષાયિક નાવરૂપ કાર્યરૂપે પરિણમે, માટે જે કારણ, તેહીજ કાર્ય થાય. એ ઉપાદાન કારણ કાર્યરૂપ પદ્ધતિ કહી, હવે નિમિત્તપણે કહે છે. હે પ્રજુજી! તમારું શુદ્ધ સ્વરૂપ તેહીજ તમારો કાર્યગુણ છે, પણ તે જ્ય મોક્ષરૂચિ જીવને કારણપણે છે, કેમ કે જે ઉપાદાનને તમારા શુદ્ધ ગુણ તેને કારણપણે અવલંબી તમારા જેવી સત્તા પ્રગટ કરવી, તે કાર્ય છે, એટલે જે કારણ તેહીજ કરવાને સંકલ્પે કાર્ય છે, માટે હે પ્રજુજી! તુ મારી સકલ કેતાં સંપૂર્ણસિદ્ધતા સકલ પ્રદેશોં નિરાવરણતા સર્વસ્વધર્મ પ્રાગ્જાવતા તે માદરે સાધનરૂપ છે, એટલે તુમારી શુદ્ધતાનું જે સાધન છે, તેને જેવારેં માદરો આત્મા પ્રજુજીની પરમ પ્રજુતારૂપ સંપદાને અવલંબે, તેવારેં પરનાવત્યાગી થઈને, સ્વરૂપાવલંબી થાય, તેવારેં માદારી સિદ્ધતા ન પજે, માટે તમારી સિદ્ધતા તે માદારે સાધનરૂપ છે, તેથી હું જે મા

હરું સ્વરૂપ પ્રગટ કરું, તે ઉપકાર તમારો છે, તેથી માહારે તો આધાર, ત્રાણ, શરણ, સર્વ હે દેવ ! તમેજ હો ॥ ૪ ॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાથાર્થઃ ॥

એક વાર પ્રત્નવંદના રે, આગમ રીતેં થાય ॥ જિ૦ ॥

કારણસત્યેં કાર્યની રે, સિદ્ધિ પ્રતીત કરાય ॥ જિ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-માટે શ્રીઅરિહંત અનંતજ્ઞાની, અનંતદર્શની, શુદ્ધચારિત્રી, અવિકારી,અકલાયી, સ્વરૂપજોગી, સ્વરૂપરમણી, સ્વરૂપવિજ્ઞાતી, ત્રૈલોક્યપૂજ્ય, ત્રૈલોક્યઉપકારી, ચાલતા જાવસૂર્ય, કર્મરોગના માહાવૈદ્ય, પરમેશ્વર, પરમો પકારી, તેને એકવાર પણ જે રીતેં આગમ કહેતાં સિદ્ધાંતમાં કહ્યું છે, તે રીતેં જો વંદન થાય, એટલે અનુષ્ઠાન વર્જીને ગુણવદ્દુમાને, અજ્ઞુતતા, આશ્ચર્યતા, તદ્વિરહકાતરતાયેં જો થાય, તો માહારું મોક્ષરૂપ કાર્ય નિપજે, એહવી પ્રતીત કરાય, શા માટે ? જે કારણસત્તેં કહેતાં હોતે કારણેં અથવા કારણ સત્યેં કાર્યની સિદ્ધિ એટલે નિષ્પત્તિની પ્રતીત કરાય, અને કાર્ય પણ નિપજે, એટલે શ્રીપ્રજ્ઞ પરમાત્માને વિધિએં વંદના કરતાં ઉપાદાન જે આત્મા, તે ગુણાનુયાયી થયો, તો નિમિત્ત તથા ઉપાદાન બેહુ કારણ સાચાં મલ્યાથકી કાર્ય પણ સાચું નિપજે, જેમ સ્ત્રી, ધન, વિષયાદિક અશુદ્ધ નિમિત્ત મલે તેવારેં આત્મા અશુદ્ધ ઉપાદાની થાય. તેથી સંસાર અશુદ્ધતારૂપ, કાર્ય નિપજે છે, તો શ્રીવીતરાગ શુદ્ધ નિમિત્ત મલેથી ઉપાદાન જે આત્મા તે શુદ્ધપરિણામી થાય. તેથી શુદ્ધ સિદ્ધતારૂપ કાર્ય નિપજેજી, અનાદિકાલ સંસારમાં જ મતાં ન આવ્યું એહવું અરિહંત બહુમાન તે જો એકવાર આવે, તો કાર્ય નિપજવાની પ્રતીતિ થાય ॥ ૫ ॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્થઃ ॥

પ્રત્નપણે પ્રત્ન ઝંલસી રે, અમલ વિમલ ગુણગેહ ॥ જિ૦ ॥

સાધ્યદૃષ્ટિ સાધકપણે રે, વંદે ધન્ય નર તેહ ॥ જિ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-હવે શુદ્ધસત્તા પરિણામિપણે સંસાર તથા પરજીવની સિદ્ધિના અર્ક્તા અને સેષ્યાં સિદ્ધિ પ્રગટે, વળી અમલ કહેતાં રાગ વેષાદિ આવરણાદિ મલથી શૂન્ય, વિમલ કહેતાં જાવ ઝજ્જવલતાવંત, ગુણગેહ કહેતાં જ્ઞાનાદિ ગુણના ઘર, એવી રીતેં પ્રજ્ઞનું જે રૂપ છે, તેને ઝંલસીને સાધ્યદૃષ્ટિ એટલે પોતાનો આત્મા પરમાનંદ રૂપ છે, તેની સર્વ સંપદા પ્રગટાવવા રૂપ

साध्य नजरमां राखीने एटले तत्त्वकार्य आलंबनी यइने साधकपणे कहे तां पोतें साधक यइने, जे पोताना ज्ञानादिक गुण क्योपशमी ठे, ते सर्व गुण निर्मल करवारूप कार्य करवापणे प्रवर्त्तावतां जे शुद्धानंदी, परम ज्ञानी, निर्मोही देवने वांदे, नमस्कार करे, ते नर धन्य, कृतपुण्य जाणवा ॥ उक्तं च ॥ जे पुण तिलोय नाहो, नत्तिप्रर पूरिण ह्येण ॥ वंदंति न मंसंति, ते धन्ना ते कयञ्चा य ॥ ६ ॥ इति षष्ठ्याचार्यः ॥

जन्म कृतारथ तेहनो रे, दिवस सफल पण तास ॥ जि० ॥

जगत शरण जिन चरणनें रे, वंदे धरीय उल्लास ॥ जि० ॥ ७ ॥

अर्थः—ते जीवो जन्म कृतार्थ जाणवो, वली ते दिवस पण तेहवोज स फल जाणवो. जगत्ना जीव, मोहें मुंज्याने, जव अटवीमध्ये पड्याने, मिथ्यात्वे जुंटाताने, परमशरण त्राण आधार नूत एहवा श्रीजिन कहेतां वीतरागना चरणने जे उल्लास केहतां हर्ष धरीने वंदे, कहेतां वांदे, तेनो जन्म कृतार्थ ॥ ७ ॥

निज सत्ता निज जावथी रे, गुण अनंतनुं ठाण ॥ जि० ॥

देवचंद्र जिनराजजी रे, शुद्ध सिद्ध सुखखाण ॥ जि० ॥ ८ ॥

अर्थः—ते प्रभु निज कहेतां पोतानी सत्ता अनंतगुण पर्याय रूप ते निज जावथी कहेतां पोताने जाव स्वजावेंथी थया ठे, एहवा जे गुणज्ञानादिक अनंत तेनुं ठाण कहेतां ठेकाणुं ठे. सर्वदेवमां चंद्रमा समान जिनराज, ते कहेवा ठे? शुद्ध सिद्ध कहेतां निष्पन्न गुणनी खाण ठे ॥ ८ ॥ इति संजवजिनस्तवनं ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थ श्रीअजिनंदनजिनस्तवनं ॥

॥ ब्रह्मचर्यपद पूजीये ॥ ए देशी ॥

कयुं जाणुं कयुं बनी आवशो, अजिनंदन रस रीति हो मित्त ॥

पुजल अनुजव त्यागथी, करवी जसु परतीत हो मित्त ॥ कयुं ॥ १ ॥

अर्थः—हवे श्रीअजिनंदन प्रभुनी स्तुति कहे ठे. कोई जव्य जीवने श्री वीतरागदेवथी एकत्वपणे मलवानुं मन थयुं, पण प्रभुजीने मलवानी शक्ति पोतामां अण देखतो विचारे ठे, जे एहवा परमोत्कृष्ट देवतत्त्वथी केम मि

जाय? तेनों विरहवन्त थको बोले थे. जे ए प्रभुजीथी छुं जाणीयें केम बनी आवशे? ते परम वल्लजथी मलवानुं मन थे, पण मलबुं डुल्लज देखीने बोले थे. जे हे प्रभु! श्री अजिनंदन देव! तुमथी माहुरें छुं जाणीयें केम बनी आवशे? अजिनंदन कहेतां संवर राजाना पुत्र, सिद्धार्थ राणीन। कुक्षियें उत्पन्न, गजें आब्याथी जिहां सुधी गजें रह्या, तिहां सुधी नित्य ईदें आवीने सुखपृष्ठा पूढी, तेथी अजिनंदन एवुं नाम थयुं. अथवा अति समस्त पणे आनंदमथी तेथी अजिनंदन नाम थाप्युं, ते प्रभुथी रस कहेतां रसीली एकत्वता रीति केम बने? पुजलना वर्ण, गंध, रस, फरसनो अनुभव कहेतां जोगवबुं, तेहना त्यागथी करवी, जेहनी प्रतीत एटले सर्वपुजलनो अनादिनो अशुद्धजोग तजीने जेवारें जे वर्त्ते, तेवारें तेने प्रभुथी मजि शकवानो प्रतीति थाय, पण पुजलजोगीने ते शुद्धतत्त्वथी एकत्वता न थाय, जे स्वरूपजोगी थयो, तेहने एरसरीत बनी, एवी प्रतीत थाय, माटे पोताना आत्माने कहे थे, जे हे मित्र! ए कार्य केम बनशे? ते तुं विचारी जो ॥ १ ॥ इति प्रथमगाथायर्थः ॥

परमात्म परमेसरू, वस्तुगते तें अलिप्त हो मित्त ॥ ज्वयें

ज्वय मले नहिं, जावें ते अन्य अव्याप्त हो मित्त ॥ क्युं० ॥ २ ॥

अर्थः—प्रभु तो निःकर्मा केवली परमात्मा थे, तथा परम कहेतां उत्कृष्टा ईश्वर थे, एटले असंख्यात प्रदेजें पारिणामिकपणे रह्या जे अनन्ता गुणपर्याय, तेहना ईश्वर अथवा सर्वप्रकारें स्वाधीन, निर्दोषी तेथी परमेश्वर, केहवा थे? जे वस्तुगतें कहेतां मूलवस्तुधर्में अलिप्त थे, एटले सर्व जीव इव्य शुद्धसंग्रहनयें अलिप्त थे, पण कोइ अन्यइव्य तथा रागादि अशुद्ध परिणतिथी लेपाय नहीं, अने अजिनंदन प्रभु तो सर्वनयें विशुद्ध थया थे, टंकोत्करणन्यायें प्राग्जावधर्मी थया थे, ते सर्वरीतें परथी अलिप्त थे, एटले जे लेपाय, ते मले, पण जे लेपाय नहीं, ते केम मले? हवे ठ इव्य थे, तेनां नाम कहे थे. १ असंख्यात प्रदेशी, लोकप्रमाण, अरूपी, अक्रिय, अचल, अचेतन, तथा जीव अने पुजल ए वे इव्य, गतिपरिणामी थे ते ने गतिनो सहायी थाय, ते धर्मास्तिकाय इव्य जाणवुं. २ असंख्यातप्रदेशी, लोकप्रमाण, अरूपी, अचेतन, अक्रिय, स्थितिपरिणामी, एटले जे जीवपुजलने स्थिर रहेवानुं सहाय आपे, ते अधर्मास्तिकाय, ३ अनन्तप्रदे

शी, लोकालोकप्रमाण, अरूपी, अचेतन, अक्रिय, अने सर्व इव्यना पोतें अव
गाहक परिणामी, तेने अवगाहनानुं हेतु, ते आकाशास्तिकायइव्य, ४ पु
ज्जलपरमाणु, अनंता रूपी, अचेतन, सक्रिय, पूर्णगजनधर्ममयी, १ वर्ण,
२ गंध, ३ रस, ४ स्पर्शयुक्त, एक एक परमाणु, एहवा अनंत परमाणु ते
सर्वलोकमाहि जाणवा, पण लोकथी बाहेर नहीं, ते पुज्जलास्तिकायइव्य,
५ चेतनालक्षण, १ ज्ञान, २ दर्शन, ३ चारित्र, ४ तप, ५ वीर्य, ६ उप
योग, लक्षण तथा अरूपी, स्वजावनुं कर्त्ता, असंख्यात प्रदेशी, एहवुं
एक जीवइव्य, तेहवा अनंता जीव, ते जीवास्तिकायइव्य कहियें, ए पांच
इव्यने प्रदेशनो संबंध ठे, माटे अस्तिकाय कहियें. ६ तथा ठहुं अप्रदेशी,
अरूपी, वर्त्तनालक्षण, निश्चयनयथी पंचास्तिकायनी वर्त्तनारूप अने व्यव
हारें उपचारथी ज्योतिश्चक्रने चारें ओलखाय, ते कालइव्य, ए ठ इव्यनां
नाम कहां. तेमां १ धर्मास्तिकाय, २ अधर्मास्तिकाय, ३ आकाशास्तिकाय,
४ काल, ए चार इव्य, अपरिणामी कोइथी मले नहीं. अने १ जीव, २ पुज्जल,
ए वे इव्य परिणामी, एटले अन्यइव्यथी मले, तेमांहे पुज्जलइव्य मांहोमां
हे खंधपणुं पामे, अने परानुयायी हेतुपणे परिणम्यो जे जीव, तेने प्रदेशें
कर्मपणे वलगे, पण एक जीवथी बीजो जीव मले नहीं, अने पुज्जल तो
संसारी जीवथी मले, पण माहारा अग्निनंदन परमेश्वर तो सिद्ध थया ठे,
मिथ्यात्वादिक हेतुथी मुक्त थया ठे, तेने पुज्जल लागी शके नहीं, ए स्वरूप
ठे, माटे इव्यथी इव्य मले नहीं, एटले शुद्ध जीव ते अशुद्ध जीवथी मले
नहीं. बीजुं पण मूलनयें कोइ इव्य कोइ इव्यथी मले नहीं, ते इव्यें तो
मलवुं नथी, तथापि कदाचित् नावें मले तो पण नाव कहेतां वस्तुनी मूलपरि
णति प्रवृत्तिरूप तेथी अन्यजीव तथा अन्य पुज्जलनुं अव्याप्तपणुं ठे, एट
ले व्यापे नहीं, जे परव्यापकता ते उपाधिथी ठे, अने प्रभु श्रीअग्निनंदन
देवनो नावधर्म ते परम निर्मल थयो ठे, सर्वस्वजावने अनुयायी थयो ठे,
एटले कर्त्ता, जोका, ग्राहकता, व्यापकता, आधारता, रमणता, अवस्था
नता, इत्यादिक सर्व स्वस्वरूपपणे निपनां ठे, ते केम अन्यइव्यने व्यापे ? ते
थी प्रभुजीनां ? इव्य, १ क्षेत्र, २ काल, ४ नाव, सर्व शुद्धधर्मी ठे, ए इ
व्यादि चारनुं स्वरूप लखे ठे ॥ गाथा ॥ दवं गुणसमुदाउं, खितं उगाह
वट्टणा कालो ॥ गुणपश्चाय पवत्ती, नावो निअ वबुधम्मो सो ॥ १ ॥

इति आगमवचनात् ॥ गुणपर्यायनो समुदाय ते इव्य, तथा प्रदेशावगाहना ते क्षेत्र, अने उत्पाद, व्ययनी वर्तना, ते काल, तथा इव्यना पोत पोताना गुणपर्यायनी प्रवर्त्ति ते जाव, एम इव्यादि चारनी परिणति ते वस्तुधर्म ठે, માટે તે પ્રજુ કેમ મલે ? ॥ ૧ ॥ इतिद्वितीय गायार्थः ॥

शुद्ध स्वरूप सनातनो, निर्मल जे निस्संग हो मित्त ॥ आतमा विज्जति परिणम्यो, न करे ते परसंग हो मित्त ॥ क्युं० ॥ ३ ॥

अर्थ:- वली श्रीवीतरागदेव कहेवा ठे ? शुद्ध कहेतां सर्वदोषरहित, एहवું स्वरूप जेहनुं सनातनो कहेतां नित्य ठे, यद्यपि पर्यायें अनित्य ठે. પણ इहां કૂટસ્થ નિત્યતાયેં નિત્ય ઢે, નિર્મલજ્ઞાનાવરણાદિ મલ રહિત, વલી નિસ્સંગ કહેતાં સર્વ સંગ રહિત, જેહનો અસંખ્યાતપ્રદેશમધ્યે ઇવ્ય થી કોડ પરમાણુ માત્ર રહ્યો નથી, અને જાવથી જેહની પરિણતિમાંહે રાગી દેવીપણે કાંડ અન્યજાવ નથી, એહવો નિસ્સંગ ઢે તે પરમેશ્વર, વલી આત્મવિજ્ઞતિ કહેતાં પોતાની સંપદા શુદ્ધસ્વાદ્ધારૂપ, અનંત, અજ, અવિનાશી, અસ્વંન, સ્વધર્મે પરિણમ્યો ઢે, એહવો જે પરમેશ્વર તે પર કહેતાં બીજા ઇવ્યનો સંગ ઇટલે સંબંધ કરે નહીં, ઇટલે સત્તાયેં જીવઇવ્ય પરસંગી નથી. વિજાવેં પરસંગી થયો ઢે, પણ જે સમ્યક્ રત્નત્રયી રૂપ સાધનપણે પરિણમીને શુદ્ધરૂપ થયા તે કોઈ રીતેં પરનો સંગ કરે નહીં, તો એહવા પ્રજુથી કેમ મલાજો ? માટે હે પ્રજુ ! તુમને મલ્યા વિના મુજને સુખ કેમ થાજો ? ॥ ૩ ॥ इति तृतीय गायार्थः ॥

पण जाणुं आगम बलें, मिलवुं तुम प्रजु साथ हो मित्त ॥ प्रजु तो स्वसंपत्तिमयी, शुद्ध स्वरूपनो नाथ हो मित्त ॥ क्युं० ॥ ४ ॥

अर्थ:- एम विचारतां उपयोग आब्यो ते कहे ठे, के पणजाणुं आगमबलें कहेतां जे आगममांहे कहुं, ते गुरुमुखें सांजळ्युं, तेना बलथकी जाणुं ठुं, जे हे नव्यजीव ! प्रजुश्री वीतराग साथें आपणने मलवुं ठे, જેહને गरજ હોય, તે મલે, ઇટલે પોતાની સંપદા પ્રગટ કરવાનો રુચિવંત મલે. પ્રજુ તો સ્વ કહેતાં પોતાની સંપત્તિ જે સ્વક્ષેત્ર અસંખ્યાત સ્વ પ્રદેશવિષે વ્યાપકપણે રહ્યા જે અનંતજ્ઞાનાદિક ગુણ, તે સંપદામયી ઢે,

શુદ્ધ સ્વરૂપનો નાથ કેહેતાં ધણી છે, માટે નિષ્પન્નપરમાનંદજોગી શુદ્ધ સ્વરૂપી તે કોઈથી મળે નહીં ॥ ૪ ॥ઈતિ ચતુર્થગાથાર્થઃ ॥

પરપરિણામિકતા અંતે, જે તુજ પુજ્જલયોગ હો મિત્ત ॥ જડ
ચલ જગની એનો, ન ઘટે તુજને જોગ હો મિત્ત ॥ ક્યું ॥ ૫ ॥

અર્થ:-હવે કોઈ પૂઠજો જે સર્વદ્રવ્યમાંહે પરથી મલવાની શક્તિ નથી, તો સાધકનું જીવદ્રવ્ય પણ, વસ્તુધર્મે શુદ્ધ છે, તેને પ્રત્યુચી મલવું, તે પણ તેની સત્તામાં તો નથી, તો હવે કેવી રીતે મિલે? ત્યાં કહે છે. જે અનાદિ અતીતકાલે એ સંસારી જીવનું આત્મિક સુખ સર્વ અવરાણું અને જોગધર્મે, દુઃખોપશમી છે, તે કોઈક જોગવ્યો જોડ્યે, તે સ્વરૂપને અણ પામવે, પુજ્જલના વર્ણ, ગંધ, રસ, ફરસ, તે અજોગ્ય છે, તેને જોગવતો થકો પરજોગી થયો, પરપરિણામી થયો, એ પરપરિણામિકતાની ચાલ તે અનાદિની ટેવ છે, એટલે કર્તા પરનો, જોક્તા પરનો, રમણ પરને વિષે, ગ્રાહક પરનો, એમ સર્વ, પરજાવમયિ થયો છે. इहां કોઈ પૂઠજો જે શુદ્ધ દ્રવ્યધર્મી, તે પરપરિણામી કેમ થાય? તેને કહે છે. જે પુજ્જલના યોગે પુજ્જાવલંબી ચેતના થઈ, એટલે કહે છે જે હે જીવ ! પુજ્જલને યોગે જે તારી પરપરિણામિકતા તે અનાદિની અશુદ્ધતા વિજાતીયપણે છે, દોષરૂપ છે, અને આત્માને સર્વ અઘટિત છે, કેમ જે પુજ્જલ તે જડ છે, તથા ચલ કહેતાં વિનાશી છે જગત્ની એ છે, તે પુજ્જલ દ્રવ્ય દ્રવ્યે ધ્રુવ છે, અને પર્યાયે અધ્રુવ છે, વર્ણાદિક, સ્વંધાદિક પર્યાય સર્વ પલટે છે, અને સર્વ સંસારી એકેકા જીવે એકેકો પુજ્જલપરમાણુ, તેને શરીરપણે, નાષાપણે, મનપણે, આહારપણે, અનંતી વાર લઈ લઈને મૂક્યો છે, તે માટે એ પુજ્જલ તે સર્વ, જીવોની એ છે અને જીવદ્રવ્ય તે સ્વરૂપજોગી છે, માટે હે ચેતન! તુને એ પુજ્જલનો જોગ ઘટતો નથી, કેમ જે હંસ કેવારેં કચરામાં ચાંચ ઘાલે નહીં ॥ ૫ ॥ઈતિ પંચમ ગાથાર્થઃ ॥

શુદ્ધનિમિત્તી પ્રજ્ઞ ગ્રહો, કરી અશુદ્ધ પર હેય હો મિત્ત ॥

આત્માલંબી ગુણ લહી, સદુ સાધકનો ધ્યેય હો મિત્ત ॥ ક્યું ॥ ૬ ॥

અર્થ:-માટે પરજોગીપણું અશુદ્ધ નિમિત્ત જે પુજ્જાદિક, તેને તજીને શુદ્ધ, નિઃકર્મી, પૂર્ણાનંદરૂપ પ્રજ્ઞને અવલંબો, એટલે એ આત્માને વિષે પરા

નુયાયિતાપણું છે, તે ટાલવાને માટે પ્રથમ અશુદ્ધાલંબન તજીને અરિહંતા લંબની થયું, તેથી શુદ્ધનિમિત્તી જે નિમિત્ત નિયામકી કારણ છે, તે પ્રચુને જજો. સેવો, પણ સર્વ પરવસ્તુ અશુદ્ધ તે હેય કહેતાં તજવારૂપ કરીને એટલે સર્વ પરજાવ ત્યાગ કરીને પ્રચુને જજો. તે પ્રચુ કેહેવા છે ? જે આત્માલંબી કેહે તાં સર્વપણે પોતાની આત્માને અવલંબ્યા છે, એટલે પોતાના આત્માને વિષેજ તન્મય થયા છે, વલી શ્રીવીતરાગતત્ત્વ કેહેવું છે ? સર્વમોહને નિપજાવનારા સાધક એવા જે સમ્યગ્દષ્ટિ, દેશવિરતિ, સર્વ વિરતિ, શ્રેણિના વાસી, ધ્યાનારૂઢ જીવો તેને ધ્યેય છે. એટલે સર્વ આત્માને શ્રી સિદ્ધ પરમાત્મા ધ્યેય છે. ધ્યાન બે પ્રકારનું છે, એક સાલંબન, બીજું નિરાલંબન. તેમાં જે અરિહંતસિદ્ધનું તત્ત્વ સ્વરૂપ અવલંબીને ધ્યાન કરવું, તે સાલંબન ધ્યાન છે તેણે શ્રીઅજિનંદન પ્રચુ સર્વને ધ્યાયવા યોગ્ય છે ॥ ૬ ॥ ઇતિ પઠ્ય ગાથાર્થઃ ॥

જિમ જિનવર આલંબને, વધે સધે એક તાન હો મિત્ત ॥
તેમ તેમ આત્માલંબની, ગ્રહે સ્વરૂપ નિદાન હો મિત્ત ॥ ક્યું ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ—ઈમ કરતાં જેમ જેમ સાધક જે આપણો જીવ, તે શ્રીજિનવરદેવ ની તત્ત્વપ્રચુતાને આલંબને વધે, કેહેતાં સર્વક્રયોપશમી ચેતના વીર્ય રમણ અરિહંતની શુદ્ધતામાં તન્મયપણે થાય, એકતાન કેહેતાં એકત્વ પણું સધે નિપજે, એટલે સકલપરજાવથી ટલીને એકનિષ્પન્ન પરમાત્માને સ્વરૂપે ચેતના બ્યાસ થાય, તેમ તેમ એ સાધક જીવ, પોતાનો આત્મા કાર્યરૂપ તે હેના સ્વરૂપને આલંબે, ડપાદાનસ્મરણ ચિંતન ધ્યાનરૂપ થાય, તેવારે એક સ્વરૂપનું નિદાન કહેતાં મૂલકારણ ગ્રહે, અંગીકાર કરે ॥ ઇતિ ॥ ૭ ॥

સ્વસ્વરૂપ એકત્વતા, સાધે પૂર્ણાનંદ હો મિત્ત ॥ રમે જો
ગવે આત્મા, રત્નત્રયી ગુણવૃંદ હો મિત્ત ॥ ક્યું ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ—તે જેવારે સ્વસ્વરૂપેકાગ્રતા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ ગ્રહે, તે વારે પરિણામિક પરમતત્ત્વને વિષે એકત્વતા શુદ્ધસ્વરૂપરમણ, શુદ્ધસ્વરૂપ જોગી થાય, તેથી સધે કહેતાં નિપજે, પૂર્ણાનંદ કહેતાં સંપૂર્ણ, આત્યંતિક, એકાંતિક, અનંતાતિશય, અબાધક, કેવલનિરાબાધ, સ્વાધીન આત્મસુખ નિપજે, પઠી એ આત્મા પોતાની રત્નત્રયી આદિક ગુણવૃંદને વિષે રમે, તેહ

नेज जोगवे, तन्मय, तद्विलासी, स्वजावआनंदी यको रहे, सादि अनंतो काल, स्वपरिणामिक प्रगटपणे वर्त्ते ॥ ८ ॥ इति अष्टम गाथार्थः ॥

अजिनंदन अवलंबनें, परमानंद विलास हो मित ॥ देवचंद्र प्रजु सेवना, करी अनुभव अन्यास हो मित ॥ क्युं० ॥ ९ ॥

अर्थः—ए रीतें श्रीअजिनंदन प्रजुने अवलंबनें परमानंदनो विलास था य, सर्वदेवमांहे चंद्रमा समान जे अरिहंत देव, तेहनी सेवना, अथवा स्तुतिकर्त्तानुं नाम पण देवचंद्र तेमाटे पोताने संबोधनें हे देवचंद्रप्रजु ! तमारी सेवना करे, पण अनुभवना अन्यासथी एटले अनुभवयुक्त करे. एहीज आत्मा निपजाववानुं परम कारण ठे, माटे एहने सेवो, आदरो ॥९॥इति॥

॥ अथ पंचम श्री सुमतिजिन स्तवनं ॥

॥ कडखानी देशी ॥

अहो श्री सुमति जिन शुद्धता ताहरी, स्वगुण पर्याय परिणामरामी ॥ नित्यता एकता अस्तितता इतर युत, जोग्यजोगी यको प्रजु अकामी ॥ अ० ॥ १ ॥

अर्थः—अहो इति आश्चर्ये, हे श्री सुमतिजिन ! पांचमा परमेश्वर ! ताहरी शुद्धता आश्चर्य रूप ठे, ते शुद्धता केहवी ठे ? स्व केतां पोताना गुण ज्ञानादिक तथा पर्याय ते ? इव्यपर्याय, १ गुणपर्याय, २ इव्यव्यंजनपर्याय, ३ गुणव्यंजनपर्याय, ४ स्वजावपर्याय. त्यां स्वाभाविकधर्म ते गुण कहियें, अने क्रमजावि ते पर्याय कहियें, तथा श्री उत्तराध्ययन सूत्रें ॥ गाथा ॥ गुणाणामासउं दद्वं, एगदद्वसिया गुणा ॥ लक्षणं पदवाणं तु, उजउं निस्सिया जवे ॥ १ ॥ एहवी स्वगुणपर्यायरूप संपदामध्ये रमी रह्या ठो, परजावथी निवर्त्ताने पोताने धर्म रम्या ठो. वली ते शुद्धता केहवी ठे ? जे नित्यता, तद्व्याव्यं नित्यं ते नित्यता, तथा एकता, तथा अस्तितता, इतर कहेतां बीजा जेद अनित्यता, अनेकता, नास्तितता, एटला धर्ममयी ठे. जे नित्य तेहीज अनित्य, जे एक तेहीज अनेक, जे अस्ति, तेहीज नास्ति, माटे आश्चर्य रूप ठे, वली केहवो ठे ? जोग्य जे पोताना गुण पर्याय, तेहनो जोगी ठे, तो पण अकामी एटले स्वरूपनो जोगी यको पण कामना (बांढ

ના) વિના જોગવે છે, માટે અકામી છે, એટલે સ્વદ્દેત્રથી વેગલો જે પુજલના વર્ણ, ગંધ, રસ, ફરસનો જોગ, તે વાંઢવો પડે, તેને કામના કહિયેં. પણ તેનો જોગી આત્મા નથી. આત્મા તો જ્ઞાનાદિક ગુણ જે સ્વદ્દેત્રવ્યાપક પણે પ્રગટજોગ તેહનો જોગી છે, તે જોગવતાં કામના ન જોઈયેં, માટે કામના વિના જોગી છે, એ અચરજ જાણવું ॥૧॥ ઇતિ પ્રથમ ગાથાર્થઃ ॥

ઝપજે વ્યય લહે તહવિ તેહવો રહે, ગુણ પ્રમુખ બહુ
લતા તહવિ પિંધી ॥ આત્મજાવેં રહે અપરતા નવિ
ગ્રહે, લોક પ્રદેશ મિત પણ અસ્ખંધી ॥ અ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ—હવે નિત્યતાદિક ધર્મ કહિ સમજાવે છે. સર્વદ્રવ્ય ઠ છે, તેમધ્યે કાલ તે ઉપચાર દ્રવ્ય છે, તથા ધર્માસ્તિકાયાદિ પાંચ દ્રવ્ય અસ્તિકાય છે, તેમાં ૧ ધર્માસ્તિકાય, ૨ અધર્માસ્તિકાય, ૩ આકાશાસ્તિકાય, એ ત્રણ એકેક દ્રવ્ય છે. જીવ અનંતા દ્રવ્ય છે, પુજલ અનંતા દ્રવ્ય છે, દ્રવ્યનું અગુરુલઘુપર્યાયનું પદ્મગુણ હાનિ વૃદ્ધિરૂપ ચક્ર એકતું જલાવર્તની પરેં વર્તે, તે એકદ્રવ્ય, જેનું ચક્ર નિમ્ન પડ્યું તે નિમ્નદ્રવ્ય, તે સર્વ દ્રવ્ય, ઉત્પાદ, વ્યય, ધ્રુવયુક્ત છે. તેમાટે નિત્યાનિત્ય છે ॥ ઊક્તં ચ વિજ્ઞેષાવશ્યકના પ્યે ॥ તં જડ જીવો નાસો, તં નાસો હોઝ સઘસો નહિ ॥ જં સો ઉપ્પાયવ્યય, ધ્રુવ ધમ્માણંત પક્કાઝ ॥ ૧ ॥ પુનઃ ॥ સર્વંવિ ય પદ્મસમયં, ઉપ્પચ્છ નાસ એય નિચ્છં ચ ॥ એવં ચેવ ય સુહદુ સ્કવંધ મોક્ષાઃ સપ્પાવો ॥ ૨ ॥ ઇહાં યુક્તિનો સમૂહ, માહાનાયથી જાણજો, એમ જીવનો નિત્યાનિત્ય સ્વજાવ છે, તે કહે છે, અજિનવપર્યાય ઝપજે છે, પૂર્વપર્યાય વ્યય થાય છે, યથા એક પ્રદેશેં અગુરુલઘુપર્યાય અનંત ગુણો છે, બીજે પ્રદેશેં તેથી અનંતના ગહીન છે, ત્રીજે પ્રદેશેં અસંખ્યાત ગુણ વધતો છે, ચોથે પ્રદેશેં સંખ્યાત ગુણ વૃદ્ધિ છે, એમ અસંખ્યાત વિનાગ છે, તે પ્રતિસમય પરાવર્તરૂપ છે, તેજિહાં અનંતગુણ તિહાં અસંખ્યાત ગુણ થાય, તેથી જે પ્રદેશેં અનંત ગુણપણું ટલ્યું, તે વ્યય થયો, અને અસંખ્યાતપણાનું ઝપજવું થયું, તે ઉત્પાદ થયો, તથા અગુરુલઘુ સત્ પણે રહ્યો, તે ધ્રુવ જાણવો, તથા જ્ઞેયનું જાણવું, એ જ્ઞાનનો ધર્મ છે, તે જ્ઞેયને પલટવે જો જ્ઞાન નિત્ય હોય, તો જળાય નહીં. જેમાટે વિવક્ષિત સમયને વિષે કેવલ જ્ઞાન અનંતા અતીત ધર્મ થયા, તેને જાણે, વર્તમાને

अनंता धर्म ठे तेने जाणे, तथा अनागत अनंता याज्ञे ते पण जाणे, य
 दपि यथा ठे यज्ञे ए धर्म, ज्ञेयना ठे, पण ते सर्वने जाणवानो धर्म, ज्ञान
 मांहे ठे. अने परज्ञेयने जाणंगपणे ज्ञान परानुयायी थातुं नथी “ विप्र
 यज्ञेदात् विप्रयिणोपि ज्ञेदः ज्ञेयज्ञेदात् ज्ञानज्ञेदः, पुनः ज्ञानं यावंतोहि ज्ञे
 यस्य पर्यायास्तावंतस्तदवनासकत्वेनास्याप्येष्टव्या इति बृहद्जाप्ये ” तथा
 जे ज्ञान वर्तमानपणे जाणतो, तेहने अतीतपणे जाणे, अने जे आनागत
 तेहने वर्तमान पणे जाणे, ए ज्ञानना पर्याय नासनवेत्तादिक ते सर्व ए
 वी रीतें पलटे, तेथी पूर्वपर्यायनो व्यय, उत्तरपर्यायनो उत्पाद, अने ज्ञा
 नपणे ध्रुव, एम दर्शन, चारित्र, सर्व गुण जाणवा, माटे हे श्रीसुमतिनाथ
 प्रभु ! तमारी शुद्धता केहवां ठे ? जे समय उपजे, ते समयेंज व्यय
 पामें ठे, अने तद्वि कहेतां तो पण तेहवो रहे केतां मूलध्रुवधर्म न
 मूके, एटजे उपजे, विणसे, ते अनित्यता, अने ध्रुव रहे, ते नित्यता. ए वे
 स्वनाव कहा. तथा एक आत्माने विपे ज्ञानगुण, दर्शनगुण, चारित्र
 गुण, वीर्यगुण, दानगुण, लाजगुण, नोगगुण, अरूपीगुण, अगुरुलघुगु
 ण, अव्यावायुगुण, इत्यादिक अनंता गुण ठे, ते सर्व गुण निन्न निन्न
 ठे, तेथी अनेकता ठे, तथा ते सर्वगुण समुदायरूप ठे, पण केवारें निन्नक्षेत्री
 न थाय, ते अनंत गुणपर्यायनो एकापि न एहवो आत्मा ठे, माटे एकरूप
 ठो, वली प्रभुजी तमे केहवा ठो ? जे स्वड्य, स्वक्षेत्र, स्वकाल, स्वनाव
 पणे अस्ति ठो, ते अस्तिनाव कोइ वारें टलतो नथी, तेणें हे प्रभु ! तमें
 आत्मनावें रहो ठो, पण कोइ वारें अपर केतां बीजा ड्यनो नाव केतां
 धर्म जेता नथी, माटे स्यात् अस्तिपणे ठो, पोताना धर्म रहो ठो, पर
 ड्यनो धर्म स्यात् नास्तिपणे ठे, ते कोइवारें तेमें ते पणे परिणमता
 नथी, माटे स्यात् अस्तिनास्तिरूप ठो. हवे इहां सप्तजंगी उपजे, ते कहे ठे.
 १ स्वड्य ते पोताना गुण अने पर्यायनो समुदाय तथा स्वक्षेत्र, ते
 पोतानो अगुरुलघु स्वनाव, विनागीकृत असंख्यातप्रदेशें, स्वकाल ते उ
 त्पाद व्ययरूप प्रवर्तना स्वनाव ते अनंता ज्ञानना पर्याय, अनंता दर्श
 नना पर्याय, अनंता चारित्रना पर्याय, अनंता अगुरुलघु पर्याय, तेणें स्या
 त् अस्ति ए पहेलो जांगो थयो. २ परड्य, परक्षेत्र, परकाल, परनाव पणे
 स्यात् नास्ति ए बीजो जांगो. ३ तथा अस्ति, नास्ति, ए वे वस्तुधर्म रह्या ठे,

માટે સ્યાત્ અસ્તિ, સ્યાત્ નાસ્તિ, એ ત્રીજો જાંગો થયો. ૪ એહવો ધર્મ એકવસ્તુમાં એક સમયે છે, અથવા વસ્તુમધ્યે અનંતા ધર્મ, વચને ગોચર નહીં એ હવા અવકલ્પ્ય છે, તેથી સ્યાત્ કથંચિત્ પણે અવકલ્પ્ય એ ચોથો જાંગો થયો. ૫ તે અવકલ્પ્ય પણું અસ્તિધર્મનું પણ છે, માટે સ્યાત્ અસ્તિ અવકલ્પ્ય એ પાંચમો જાંગો થયો. ૬ તે અવકલ્પ્ય પણું નાસ્તિધર્મનું પણ છે, તે માટે સ્યાત્ નાસ્તિ અવકલ્પ્ય એ ષષ્ઠો જાંગો. ૭ એહવો વસ્તુધર્મ સમુદાય, પર્યાયપણે સ્યાત્ અસ્તિ નાસ્તિ યુગપત્ અવકલ્પ્ય એ પદાર્થ ધર્મ છે, એ સાતમો જાંગો થયો. એ સામાન્યે સત્તત્તંગી કહી, તેમજ નિત્ય તથા અનિત્યની સત્તત્તંગી, એક અનેકની સત્તત્તંગી, વક્તવ્ય તથા અવક્તવ્યની સત્તત્તંગી, તથા ગુણપર્યાયની સત્તત્તંગી, તથા ડ્વ્યાસ્તિક પર્યાયાસ્તિકની સત્તત્તંગી, એમ અનંતી સત્તત્તંગી વસ્તુધર્મે છે, તે સત્તત્તંગીયે સર્વ પદાર્થ પોતાના સ્વજાવને પલટતા નથી, તે કારણે હે પ્રજુજી ! તુમે અસ્તિનાસ્તિપણે ઠો, સ્વધર્મપણે રહો ઠો, પરધર્મગ્રહણ કરતા નથી વલી હે પ્રજુ ! તમે કેહેવા ઠો ? તોકે ચત્તદ રાજલોકના જેટલા આકાશપ્રદેશ છે, તેટલા તમારા આત્મપ્રદેશ છે, પણ તે અસંખ્યાતપ્રદેશનું જે સ્વરૂપ, પદ્મગુણ હાનિવૃદ્ધિરૂપ, અગરુજઘુપર્યાયનો તરતમયોગ, વિજાગપણે રહેતું. શૃંખલાઅયવની પરેં જ્ઞાનાદિ ગુણોનું અવસ્થાન ક્ષેત્ર, ક્ષયોપશમ કાલેં કાર્યાન્યાસેં તરતમતા, તેહનું સ્વરૂપ, કમ્મપયડીવિષે યોગસ્થાન અધિકારેં તથા વૃહત્કલ્પજાલ્પમધ્યે સંયમશ્રેણિઅધિકારથી જાણજો, તથા ક્ષાયિકનાવેં સર્વગુણની સામાન્યતા, પરંતુ અગરુજઘુપર્યાયનું તારતમ્ય સદા છે, તેથી પ્રદેશધર્મ છે, અથવા સર્વગુણ પર્યાય તુલ્યવિજાગેં અસંખ્યાતપ્રદેશ પણે વેહેંવાય પણ કોઈ વારેં જૂદા સ્વંમાતા નથી, માટે અસ્વંમરૂપ ઠો, એટલે અસંખ્યાતા પ્રદેશરૂપ અવયવતા છે, પણ નિન્ન થાય નહીં, તે આશ્ચર્ય જાણવું ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાયાર્થઃ ॥

કાર્યકારણપણે પ્રણમે તહવી ધ્રુવ, કાર્યજેદેં કરે પણ અજેદી ॥ કર્તૃતા પરિણમે નવ્યતા નવિ રમે, સકલ વેત્તા થકો પણ અવેદી ॥૩॥

અર્થઃ—વલી ઉત્પાદવ્યયરૂપ ધર્મ કહે છે. જીવદ્વ્યને વિષે જેટલા ગુણ છે, તે સર્વ પોતાનું કાર્ય કરે છે, અને ઉપાદાનરૂપ કારણ તેહોજ કાર્ય થાય છે. ઇહાં કોઈ કહેશે જે પૂર્વકાલેં કારણ, પશ્ચાત્કાલેં કાર્ય, એતો જ

मालीनो मत ठे, जो कारणकाल, कार्यकाल निन्न होय, तो कारणकाल विनाशो तदनंतर कार्यकालें कारण विना कार्योंत्पत्ति थाय, अने कारण विना कार्य मानतां अनेक दोष थाय, तेवारें घटें पट कार्य थाय, पटें घटकार्य थाय, माटे कारण विना कार्य नथी, एटले कारणनाव, तथा कार्यनाव, ए बे एक समयें ठे, ए जैननी श्रद्धा ठे, श्रीविशेषावश्यकमध्ये धणुं वखाणुं ठे, जो बाह्य उत्पन्न कारण कार्यविषे एक कालता ठे, तो सहज अकृत्रिम कारण कार्यता एकसमयेंज होय, तेमाटे जीवनो केवलज्ञान गुण, ते विशेष नाव सर्व जाणो ठे, तिहां सर्वनुं जाणवुं, ते कार्य ठे, अने ज्ञानगुण, जाणवारीतें प्रवर्त्ते, ते कारण ठे, तेहज समयें कारण कार्यपणे परिणमे ठे. अने ज्ञानगुण पणे सदा ध्रुव ठे, तेम केवल दर्शनादि गुण अनंता ठे, ते सर्व ए रीतें परिणमे ठे, कारणता व्यय, तिहांज कार्यता उत्पाद, कार्यताव्यय, तिहांज कारणताउत्पाद, इम सर्व इव्यने विषे उत्पादव्ययधर्म ठे. इहां कोइ कहे ठे जे उत्पादव्यय स्वतः नथी, परप्रत्ययथी ठे, एम केहे ठे तेनी जूल ठे, जे परप्रत्यय धर्म, ते लक्ष्ण न थाय, लक्ष्ण ते स्वधर्मनुंज थाय, तिहां श्रीश्वेतां वरगणी तत्त्वार्थटीकाकारनी साख लखे ठे ॥ अथ ये व्याचक्षते व्ययोत्पादौ न स्वतो व्योम्रः किंतु परप्रत्ययाङ्गायेतेऽवगाहकसन्निधानायत्तावुत्पादव्ययाविति तेषां कथमलोकाकाशेऽवगाहकानावात् अर्धवैशसं च सतोलक्ष्णं लक्ष्णस्य साध्याऽव्यापितं चेप्यते स्थित्युत्पादव्ययत्रयमिति. अत्रोच्यते य ए वं महात्मानस्तर्कयंति स्वबुद्धिबलेन पदार्थस्वरूपं तेऽत्र निपुणतरमनुयोक्तव्याः कथमेतत् वयं तु विस्मसापरिणामेन सर्ववस्तूनामुत्पादादित्रयमिहामः प्रयोगपरिणत्या जीवपुञ्जानामिहं तावदस्मदर्शनमविरुद्धसिद्धांतसद्भावं अस्मदुक्तार्थानुगुणमेव च नाप्यकारेणाप्युच्यते ॥ ए वचन जोइ श्रद्धा यथार्थ करवी, माटे हे प्रभुजी ! तमारा गुण, कार्यपणे परिणमे ठे, तेथी उत्पाद व्यय ठे, अने गुणनो अनाव यतो नथी, ते ध्रुवधर्म ठे, तेथी स्यात्नित्यं, स्यात्अनित्यं, ए स्वरूप ठे, ते अचरिज जेहवुं ठे. वली जीवइव्यमध्ये जेटजा गुण ठे, ते सर्वनिन्नपणे पोतानुं कार्य करे ठे, तेमां ज्ञान ते जाणवारूप कार्य करे ठे, दर्शन ते देखवारूप कार्य करे ठे, समकेत ते निर्धारकार्य करे ठे, चरित्र ते धिरतारूप कार्य करे ठे, अमूर्त्तगुण, अरूपीपणे कार्य करे ठे, एम सर्व गुण पोताना कार्यना कर्ता ठे, एवो कार्यजे

દે કહેતાં જુદા જુદા પણે કરે, તે વસ્તુમાં અનેકતા સ્વનાવ છે, તેથી જેદ સ્વનાવ છે, પણ તે કાર્યધર્મેનું કારણ કોઈ ઇચ્છે તથા ક્ષેત્રે જૂઠું થતું નથી, તેથી અજેદરૂપ છે. જેમ સૂવર્ણમધ્યે પીતતા, ગુરુતા, સ્નિગ્ધતા, એ કાર્યજેદે ત્રણ ધર્મે પામીયેં ઠેયેં, પરંતુ કેવારેં નિન્ન થાતા નથી, તિમ જીવના અનંત ગુણ નિન્ન નિન્ન કાર્ય કરે છે. પરંતુ વસ્તુધર્મે નિન્ન નથી. કાર્ય તો સર્વ જેદે કહેતાં નિન્નપણે કરે છે, પણ અજેદી કહેતાં જેદરહિત છે. વલી પ્રતિસમય કર્તૃતાપણે પરિણમે છે, એટલે પંચાસ્તિકાયમધ્યે ચાર અસ્તિકાય તે અકર્તા છે, અને એક જીવાસ્તિકાય સ્વતંત્રકર્તા છે. તે સ્વાધીનપણે કારણાવલંબી થઈ કાર્યને નિપજાવે, તે કર્તા, તથા જેમ પરકાર્ય ઘટ, તેનો કર્તા કુંનકાર તેમ જ્ઞાનાદિ કાર્યનો કર્તા જીવ છે, માટે કર્તૃતાપણે પરિણમે છે. પણ કાંઈ ન વ્યપણે નથી રમતો, એટલે જે પ્રતિસમયેં પર્યાયને કરે, પણ કાંઈ નવો નથી, કરતો અસ્તિધર્મ છે, તેમજ રહે છે. વલી સકલ કહેતાં સર્વ ઇચ્છ્ય થ તેહના ગુણપર્યાય સ્વનાવ, તેના ઉત્પાદરૂપ, વ્યયરૂપ, ધ્રુવરૂપ, અતીત અનાગત વર્તમાન કાલ સર્વ ત્રણે કાલના વેત્તા કહેતાં જાણ થો, એ સર્વને જાણો થો, પણ અવેદી કહેતાં પુરુષ, સ્ત્રી, નપુંસકરૂપ વેદ રહિત થો, માટે વેત્તા થકા પણ વચનધર્મે અવેદો થો, એ અચરિજ જાણવું ॥૩॥ ઇતિ તૃતીય ગાયાર્થઃ॥

શુદ્ધતા બુદ્ધતા દેવપરમાત્મતા, સદ્જ નિજ જાવજોગી અજોગી ॥ સ્વ પર ઉપયોગી તાદાત્મ્યસત્તા રસી, શક્તિ પ્રયુજતો ન પ્રયોગી ॥ અ૦ ॥ ૪

અર્થઃ—વલી શુદ્ધતા તે સકલપુજ્જરૂપ સંકરંતા રહિત, બુદ્ધતા કહેતાં કેવલ જ્ઞાનદર્શનરૂપ સંપૂર્ણબોધરૂપ થો, દેવ કહેતાં પોતાનું સ્વરૂપ તેણેં દિવ્યતિ કહેતાં રમણશીલ તે દેવ કહિયેં, પરમાત્મતા કહેતાં પોતાનો આત્મા જ્ઞાનાવળોદિકર્મથી રહિત છે, માટે પરમાત્માપણું સંપૂર્ણ જોગવો થો, પરમાત્મનિષ્પન્ન જે આત્મા, તે જાવ પામ્યા થો, વલી સદ્જ કહેતાં સ્વનાવ ના અકૃત્રિમ એવા નિજ કહેતાં પોતાના જાવ તે જ્ઞાનાદિક અનંતધર્મ તેહના જોગી કહેતાં જોગ આસ્વાદનવંત થો, વલી કહેવા થો? કે અયોગી કહેતાં મ ન વચન કાયારૂપ યોગ તેથી રહિત થો, અને હ્યોપશમી વીર્ય, તેહને ચ લનપણે વર્તે, તે યોગ કહિયેં, તિહાં નાપાવર્ગેણા, શરીરવર્ગેણા, તથા મનો વર્ગેણા, તે જિહાં અવઘંનહેતુ છે, તે ઇચ્છયોગ કહિયેં, અને જે અવઘંન ગ્રાહક

વીર્યપરિણામ તે પહેજો પરિણમન, બીજો અવલંબન, ત્રીજો ગ્રહણરૂપ, એ ત્રણ શક્તિને જાવયોગ કહિયે, એહું જે યોગપરિણમન, તેથી રહિત ઠો, કારણ કે યોગ જે છે તે આશ્રવ છે. અને સિદ્ધ આત્મા તો સંપૂર્ણ સંવરમયી છે. વલી પ્રજુજી તમે કહેવા ઠો ? જે સ્વ કહેતાં પોતાનું આત્મતત્ત્વ પણું તેહના ઉપ યોગી કહેતાં જાણ તથા પર આત્મા તે બીજા અનંતા જીવ તથા સર્વ પુજ્જન, તથા ધર્મ, અધર્મ, આકાશ અને કાલ, તે સર્વના જાણ ઠો એટલે સ્વ તથા પર એ વેના જાણ પણ તાદાત્મ્ય કહેતાં તન્મયપણે રહ્યો જે પોતાનો સત્તાધર્મ, તેહના રસી કહેતાં રસીયા ઠો. આસ્વાદી ઠો, એટલે જાણંગ સ્વ પર વેના ઠો, પણ જોગી એક આત્મધર્મનાજ ઠો, હાં કોઈ કહેજો જે જાણંગ વેના છે તો જોગી વેના કેમ નથી ? તેને કહેવું જે પરજાવમધ્યે જોગધર્મ નથી, માટે આત્મા પરજાવનો જોગી નથી સ્વજોગીજ છે, પરદેવે રહ્યો જે ધર્મ, તે જોગવાય નહીં સ્વદેવે ધર્મ જોગવાય. વલી પ્રજુ તમારી અનંતી શક્તિ છે, તે સર્કર્મા જીવની સર્વ શક્તિ દવાણી છે, અને તમે સાધ્ય સાધક જાવ કરીને સર્વ કર્મપમ્જને દલવે કરીને સર્વ શક્તિ પ્રગટ કરો ઠો અને તે સર્વ શક્તિની નિજ નિજ પ્રવૃત્તિ છે. તે સર્વ શક્તિને પ્રયુજતા ઠો. એટલે સર્વ કર્તૃત્વ, જોગતૃત્વ, જ્ઞાયકત્વ, પારિણામિકત્વ, ગ્રાહકત્વ, આધારત્વાદિ શક્તિ પ્રવર્તે છે, પણ કોઈ શક્તિ અણ પ્રવર્તી રહેતી નથી, તથાપિ ન પ્રયોગી કહેતાં શક્તિ પ્રવર્તીવતાં કોઈ જાતિનો પ્રયોગ કહેતાં પ્રયાસ ઉદ્યમવિકલ્પ કરવો પડતો નથી, એટલે સર્વશક્તિ સદેજે પ્રવર્તે છે ॥ ૪ ॥ ઇતિ ચતુર્થગાથાર્થઃ ॥

વસ્તુ નિજ પરિણતે સર્વપરિણામકી, એટલે કોઈ પ્રજુતા ન પામે ॥ કરે જાણે રમે અનુજવે તે પ્રજુ, તત્ત્વસામિત્વ શુચિ તત્ત્વ ધામે ॥ અપ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ—હવે ૧ નિત્ય, ૨ અનિત્ય, ૩ એક, ૪ અનેક, ૫ અસ્તિ, ૬ નાસ્તિ, ૭ જેદ, ૮ અજેદ. ઇત્યાદિક, અનંતધર્મ પ્રજુમાં છે તે માટે પરમેશ્વર પણું છે તેની ડલખાણ કરવાને કહે છે. જે નિત્યાનિત્યાદિક ધર્મ તો સર્વ દ્વિધર્મા છે. એટલે વસ્તુ કેતાં જીવાદિ પદાર્થ તે નિજ પરિણતિયે કેતાં પોતાની સ્વાદાદ પરિણતિયે સર્વ કેતાં સમસ્ત દ્વિધર્મ પરિણામિકી કેતાં પરિણામી છે. એટલે નિત્યાનિત્યાદિક ધર્મપણે સર્વ દ્વિધર્મ પરિણામી છે, પણ તેથી

કોઈ પરમેશ્વરપણું ન પામે, સર્વ ડવ્ય સાધારણધર્મી માટે એમાં શી અધિકાઈ ?
 એટલે કેતાં એથી, કોઈ કેતાં હરેક ડવ્ય, તે પ્રચુતા કેતાં મોટાઈ પણું, ન પામે
 કેતાં પામે નહીં, તો કેમ પામે ? તે કહે છે. કરે કેતાં પોતાના ધર્મને ક
 ત્તાપણે કરે, એટલે બીજા અજીવાદિ પાંચ ડવ્ય તે સર્વ ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવપણે
 પરિણમે છે, પણ તે કર્તા નથી, અને જીવડવ્ય કર્તા છે, તે શા માટે ? જે બીજા
 સર્વ ડવ્યના ધર્મ પ્રતિપ્રદેશોં છે, અને તે પ્રદેશોં પ્રદેશોં પ્રવર્તે છે, પણ એક પ્રદેશને
 બીજા પ્રદેશનું સહાય એમ એકતું પ્રવર્તન નથી, અને જીવડવ્યને પ્રદેશોં પ્રદેશોં
 ધર્મ અનંતા છે, અને તે તે પ્રદેશોં રહ્યા, પ્રવૃત્તિ કરે છે, પણ તે સર્વ પ્રદેશોં
 સમુદાય મલીને એકઠી પ્રવૃત્તિ છે, માટે જીવડવ્ય કર્તા છે, તેથી સ્વસ્વધર્મ
 ને કરે છે, એ કર્તાપણું તે ઈશ્વરતા છે, તથા અજીવડવ્યમધ્યે પણ અનંતા
 ગુણ અનંતા પર્યાય છે, પણ તે ડવ્ય પોતાના ગુણને જાણતા નથી, અને
 આત્મા જ્ઞાનાદિક અનંતા આત્મગુણ તથા અનંતા પરડવ્ય તેથી અનંતગુ
 ણા પરગુણ, તે સર્વને જાણે છે, માટે જાણપણું તે અસાધારણ ધર્મ છે. તથા
 સ્વચારિત્રગુણે કરી આત્મા પોતાના ગુણને વિષે રમે છે, અને અજીવડવ્ય તે
 સ્વધર્મે રમી શકતા નથી, તથા આત્મા સ્વજ્ઞાવધર્મને જોગવે છે, તેથી સ્વરૂપા
 નુજવી છે, માટે જે કર્તા હોય તે જોક્તા હોય, પણ જે કર્તા નથી, તે જો
 ક્તા નથી, તેથી અનુજવધર્મ, તે આત્માને વિષેજ છે, માટે જે કર્તા, જે જ્ઞા
 તા, જે ચારિત્રી, જે જોક્તા, તે પ્રચુ કેતાં તેને પરમેશ્વર જાણવો. એટલે દર્શનાં
 તરી પરમેશ્વરને અકર્તા કહે છે તે પણ મિથ્યા છે, કેમ જે પરમેશ્વર નિઃ ક
 ર્મા તે સ્વજ્ઞાવના કર્તા સ્વજ્ઞાવના જોક્તા છે. હવે એમ કેહેતાં સંસારી તથા
 સિદ્ધ સર્વ જીવ પરમેશ્વરપણું પામે ? તે ઉપર કહે છે. તત્ત્વ કેતાં વસ્તુનો મૂ
 લધર્મ, સ્વામિત્વ કેહેતાં તેનું સ્વામિપણું તે પરમેશ્વર પણું શુચિ કેહેતાં પ
 વિત્ર કર્મ રહિત નિર્મલ તત્ત્વ સિદ્ધતાનું ધામ કેહેતાં ઘર તે નિષ્પન્ન સિદ્ધા
 વસ્થા તેજ પરમેશ્વર પણું છે, બાકી સર્વસંસારી જીવ, સત્તાયેં પરમગુણી છે,
 પણ જેના ગુણ પ્રગટ થયા, તે પૂજ્ય જાણવા. માટે શ્રીયશોવિજયજી ઉપા
 ધ્યાયેં કહ્યું છે ॥ ગાથા ॥ જે જે અંજોં રે નિરુપાધિકપણું, તે તે કહીયેં રે ધર્મ ॥
 સમ્યગ્દૃષ્ટિ રે ગુણઠાણાચકી, જાવ લહે શિવશર્મ ॥ ૧ ॥ માટે જે પરમ પૂ
 જ્ય તે સિદ્ધ છે ॥ ૫ ॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્થઃ ॥

જીવ નવિ પુગ્ગલી નૈવપુગ્ગલ કદા, પુગ્ગલાધાર નહીં તાસ રંગી ॥ પ
ર તણો ઈશ નહિં અપર ऐश्वर्यता, વસ્તુધર્મે કદા ન પરસંગી ॥ અ ૦ ॥ ૬

અર્થ.—હવે જીવનો જે મૂલ ધર્મ છે, તે શ્રીસુમતિનાથ અરિહંતને નિપજ્યો
છે, તે કહે છે. જે જીવ નવિ પુગ્ગલી કહેતાં જીવ તે કોઈ વારેં પુજ્જો નથી
અનંતો કાલ સંસારાવસ્થાયેં પુજ્જથી એકલો રહ્યો, પણ કેવારેં પુજ્જરૂપ
થયો નહીં, તથા જીવ તે પુજ્જનો આધાર નથી, કારણ જે ક્ષેત્રીહ્ય તો આ
કાશ છે, ધર્મ, અધર્મ, જીવ, પુજ્જ, એ સર્વ આકાશહ્ય મધ્યે રહ્યાં છે, પણ
જીવના પ્રદેશેં પુજ્જનું રહેવું, તે જીવની જાવઅશુદ્ધતાથી થયું છે, કેમ જે સ
ર્વસંસારી જીવોને જોગ તથા ઉપજોગ ગુણનો સદા કાલ ક્લયોપશમ પામીયેં
પણ સ્વજોગની પ્રગટતા નથી, તેથી પરજોગી થયો છે, વીર્યાંતરાયનો ક્લયો
પશમ સદા પામીયેં, તે વીર્ય પણ પરાનુયાયી થયું, તથા કર્તા, ગ્રાહકતા,
વ્યાપકતા, જોક્તાપણું સદા નિરાવરણ છે, અને કાર્ય, ગ્રાહ્ય, વ્યાપ્ય, જોગ,
અવરાણાં છે, તેથી પુજ્જગ્રાહ્ય, પુજ્જાનુયાયી પ્રવૃત્તિ તે કાર્ય, પુજ્જજોગપણેં તેહ
ના વર્ણાદિકમાં વ્યાપક થયો, પુજ્જને ગ્રહે છે, પઠી જેને જોગવ્યો, તેનીજ હોં
શ ઉપજે, એટલે પુજ્જનો રુચિ તે ફરી પુજ્જને ગ્રહે, તથા જોગવે, તેથી આ
ત્મપ્રદેશેં પુજ્જ રહ્યા છે, આત્મપ્રદેશ તે સ્વગુણપર્યાયનું ક્ષેત્ર છે, પણ પર
પુજ્જહ્યનું ક્ષેત્ર નથી, તથા મૂલવસ્તુધર્મે પુજ્જનો રંગી નથી, સ્વધર્મના આ
સ્વાદન વિના એ પુજ્જનો રંગી થયો છે, પણ વસ્તુરીતેં વિચારતાં એને પુજ્જથી
શ્યો સંબંધ છે? વલી આત્મા પરજાવનો સ્વામી નથી, પરજાવેં એની ऐश्वर्यતા
કહેતાં ઉકુરાઈ નથી, એટલે વસ્તુધર્મે કદા કહેતાં કોઈ વેલા પરવસ્તુનો સંગી
નથી, જીવહ્યનો સત્તાધર્મ એહવો છે, માટે માહારો સુમતિનાથ પરમેશ્વર
શુદ્ધદેવ, તે પુજ્જનો આધાર તથા રાગો કેમ હોય? સર્વપુજ્જાતીત છે ॥ ૬ ॥

સંગ્રહે નહીં આપે નહીં પરજણી, નવિ કરે આદરે ન પર રાખે ॥ શુદ્ધ
સ્યાઘાદ નિજજાવ જોગી જિકે, તેહ પરજાવને કેમ ચાખે ॥ અ ૦ ॥ ૭

અર્થ.—વલી સુમતિનાથ પરમાત્મા કેહેવા છે? જે પરજણી કહેતાં પરવસ્તુ
જણી માહારાપણે સંગ્રહે નહીં, તે પરવસ્તુ કોઈ બીજાને આપે નહીં, પરવસ્તુને
કરે નહીં, પરવસ્તુને આદરે નહીં, પરવસ્તુને પરિગ્રહ ધનપણે રાખે નહીં, એ

शुद्धद्वयनो धर्म ठे. तथा शुद्ध कहेतां निर्दोष स्याद्वाद कहेतां अनंतधर्मात्मक निज कहेतां पोतानो, जाव कहेतां धर्म, अनंत ज्ञान दर्शनादिक, तेहना जे जोगी आस्वादी एटले स्वनोग्यना जे जोगी थया, ते परजाव जे राग द्वेषादिक अथवा पुञ्जवर्णादिक, तेहेने निष्पन्नपरमात्मा केम चाखे कहेतां आस्वादे? माटे परमात्मा ते परजावने चाखे नहीं, स्वरूपजोगीज होय ॥७॥ इति

ताहरी शुद्धता जास आश्चर्यथी, उपजे रुचि तेणें तत्त्व ईहें ॥ तत्त्व रंगी थयो दोषथी उन्नयो, दोषत्यागे ढलें तत्त्व लीहें ॥ अ० ॥ ८॥

अर्थः—हवे साधन धर्म कहे ठे. तिहां श्रीसुमतिनाथ पोतें मुक्त करी कृत कृत्य थया. ते परजीवनी मुक्तिना कर्त्ता नहीं, तो शा वास्ते स्वो ठो? नमो ठो? त्यां केहे ठे. जे ताहरी कहेतां हे प्रभु! तुमारी शुद्धता, निःकर्मता, अनंत तगुणप्रगटता, तेहनुं जेवारें जासन कहेतां जाणपणुं थाय, ते जेम जेम गुणनी घोषणा करे, तेम तेम गुणनुं जासन थाय. तेथी आश्चर्यता उपजे, जे अहो प्रभुनुं ज्ञान! त्रण लोकगत पट्द्वय त्रण काल परावृत्ति सहित एक समयें जाणे, तेमज अहो प्रभुनुं दर्शन! अहो प्रभुनुं चारित्र! सकल पुञ्ज अनोगी! अहो परमानंद! इत्यादिक आश्चर्यथी आश्चर्य उपजे, तेथी पोताने तेहवी परमात्मा दशा निपजाववानी रुचि उपजे, ईहा उपजे. पढी ते मोक्षरुचि जीव विचारे जे केवारें महारो आत्मा कर्मरहित थाय? केवारें माहारो शुद्ध पारिणामिकजाव प्रगटे? केवारें माहारा गुण हुं जोग हुं? अने अनंता जीवोनी एव जे पुञ्ज तेने तजी पोतानो धर्म हुं केवारें जोगवीश? एहवी रुचि उपजे. पढी ते रुचिवंत जीव तत्त्वनी ईहा करतां काल गमाडे, ते जेम जेम तत्त्वनी ईहा करे, तेम तेम तत्त्वनो रंग प्रगटे, जेम जेम तत्त्वनो रंगी थाय, तेम तेम राग, द्वेष, अढार पापस्थानादि दोषथी न जगे, कहेतां निवृत्त, तेम ढले केहेतां ते पणे परिणामे, तत्त्व लीहें, कहेतां तत्त्व मार्गे एटले स्वजावपरिणामी थाय. ए सर्व कार्य प्रभुप्रत्ये अवलंब्यां थाय ॥ ८॥

शुद्धमार्गे वध्यो साध्यसाधन सध्यो, स्वामिप्रतिबंदें सत्ता आराधे ॥ आत्मनिष्पत्ति तेम साधना नवि टके, वस्तु उत्सर्ग आत्म समाधे ॥ अ० ॥ ९॥

अर्थः—ए रीतें पारिणामिकपणे समखो ए आत्मा, शुद्ध मोक्षसाधनमा गें वध्यो साथ्य जे पोतानो परमात्मजाव, तेहना साधननो उपाय साथ्यो थको स्वामी जे श्री सुमति जिन, तेहने प्रतिबंधें केहेतां तेहना जेवी पोतानो सत्ता ठे तेने आराधे, कहेतां निपजावे, प्रभुजी जेवी सत्ता प्रगट करे, निःकर्मा निर्मल शुद्धानंद पद जोगवे, पढी आत्मा जेम जेम निष्पत्ति केहेतां निपजे तेम तेम साधना केहेतां कारणपणुं टके नहीं, एटले जेम कार्य निपजे, तेम कारणता टले, कार्यान्वयी कारण ठे, कारण कांइ वस्तुधर्म नथी, जे वस्तु कार्यने सन्मुख थाय, ते कारणपणे परिणमे, जेम कार्य निपजे, तेम तेनी कारणता ध्वंस पामे, एम आत्मसिद्धें साधनता नवि टके, जेवारें वस्तु कहेतां जीवपदार्थ, उत्सर्गरीतें संपूर्ण आत्मा पोतानी समाधि परमानंद पामे, तेवारें कारणता रहे नहीं, सिद्धपणे वस्तुनो मूलधर्म प्रगटे, तेवारें साधनपणुं रहे नहीं ॥ ए ॥ इति नवम गायार्थः ॥

माहरी शुद्ध सत्तातणी पूर्णता, तेहनो हेतु प्रभु
तुंहीसाचो ॥ देवचंडें स्तव्यो मुनि गुणें अनुज
व्यो, तत्त्वज्ञकें जविक सकलराच्यो ॥ अ० ॥ १० ॥

अर्थः—माटे हे प्रभुजी ! माहरी शुद्ध निर्मल आत्मसत्ता, तेहनी पूर्णता कहेतां संपूर्णता तेहनो हेतु केहेतां निमित्त कारण हे प्रभु तुंहीज साचो ठो, तमारा जेवा शुद्धदेवतुं निमित्त पाय्या विना माहारो निर्मल मोक्ष केम निपजे ? सर्व जीवनो एहीज परिणति ठे, जे निमित्तावलंबी थइ, उपादानावलंबी थाय, देव जे चार निकायना, तेहमां चंडमासमान वडेरा तेणें स्तव्यो, तथा मुनि जे निर्ग्रंथ मोक्षाजिजापी तेणें अनुजव्यो, तेहना गुणतुं आस्वादन कणुं, एहवो जे अरिहंत देव, तेनी तत्त्वरूप जे जक्ति, एटले वस्तुगत गुणनी बहुमानता, तेना उपर सर्वआत्मा अर्थी जीवो तमें राचो, मग थाउ ॥ १० ॥ इति दशम गायार्थः ॥ इति श्री सुमतिजिन स्तवनं ॥

॥ अथ पष्ठ श्री पद्मप्रज्ञजिन स्तवनं ॥

॥ हुं तुज आगल शी कहुं केसरिया लाल ॥ ए देशी ॥

श्रीपद्मप्रज्ञ जिन गुणनिधि रे लाल, जगतारक

જગદીશ રે ॥ વાલેસર ॥ જિન ઉપગારથકી લહે
 રે લાલ, નવિજન સિદ્ધિ જગીશ રે ॥ વા૦ ॥ ૧ ॥
 તુઝ દરિસણ મુઝ વાલ્હો રે લાલ, દરિસણ શુદ્ધ પ
 વિત્ત રે ॥ વા૦ ॥ દરિસણ શબ્દ નયેં કરે રે લાલ,
 સંગ્રહ એવંજૂત રે ॥ વા૦ ॥ તુ૦ ॥ ૨ ॥ એ આંકણી ॥

અર્થ:—હવે શ્રી પદ્મપ્રજ્જના નિમિત્ત કારણની કારણતા યથાર્થરૂપે સ્તવે
 છે. શ્રીપદ્મપ્રજ્જ ગુણના નિધાન છે, જગતારક કહેતાં જગત્તેવિષે મોહાર્થી જીવ
 તેહના તારક છે, ગુણાધિક છે, તેમાટે જગત્ના ઈશ કહેતાં સ્વામી વહેરા છે.
 જિન ઉપગારથી લહે કહેતાં પામે, નવ્યજીવ સિદ્ધિ કહેતાં મોહરૂપ જ
 ગીશ કહેતાં સંપદા પામે, હે પ્રભુ! તાહરા દર્શનમાં કારણરૂપ તાહરી મુઝા
 તું જે દેખવું, તે ઉત્કૃષ્ટ કારણરૂપે તાહારું દર્શન કહેતાં શાસન, ઉપાદાન
 કારણપણે દર્શન કેતાં સમ્યક્ત્વ તે મુજને વાલ્હો કેતાં ઇષ્ટ છે, હે પ્રભુ! તા
 હરું દર્શન જે સમ્યક્ત્વતત્ત્વરુચિરૂપ તે શુદ્ધ છે, પવિત્ર છે, જો આત્માને સ્વરૂપ
 નિર્ધાર, સ્વરૂપ રુચિરૂપ પ્રગટ્યો, તો આત્મા મોહમલ્લથી રહિત થાય, માટે
 પરમ પવિત્ર છે ॥ ઓક્તં ચ ॥ સમ્મત્તેણં સુદ્ધો, સચ્ચસુ કિચ્ચો હવ્વં સિવહેક ॥
 સંવરબુદ્ધી તહ નિ, ઝજરાય ધમ્મમૂલં ચ સમ્મતં ॥ ૧ ॥ મૂલં દારં પડ્ઢાણં,
 આહારો જાયણં નિહિ ॥ હસુક્કં સાવિધમ્મસ્સ, સમ્મતં પરિકિત્તિયં ॥ ૨ ॥
 વલી દર્શન કહેતાં હે પ્રભુજો! તાહરું દેખવું અથવા શુદ્ધશ્રદ્ધા તે જે જી
 વ, શબ્દનયેં કરે, તે જીવનો જે સંગ્રહનય તે એવંજૂત થાય. એટલે જાવાર્થ
 એ છે જે સર્વજીવસંગ્રહ નયેં સિદ્ધ સમાન છે, તે જેવારેં પોતાના સર્વ આ
 વરણક્રય કરી સંપૂર્ણસિદ્ધ થાય, તેવારેં એવંજૂતનય સિદ્ધ કહિયે. તે માટે
 સંગ્રહ તે એવંજૂત થાય, હાં નયનું સ્વરૂપ સંક્ષેપેં કહિયેં ઢેયેં. “ સત્તાગ્રાહી
 સંગ્રહ:” વસ્તુની સત્તાને ગ્રહે, તે સંગ્રહનય કહિયે. અને વસ્તુના નામપદનો જે
 અર્થ, તેપણે પરિણમ્યો, વેદ્ય સંવેદ્યપદેં જાવનિક્ષેપેં તે શબ્દનય કહિયે. વલી
 સકલપર્યાયપરિણામિકતારૂપ પ્રગટપણે સંપૂર્ણ વસ્તુ, તે એવંજૂત નય કહિયે.
 એટલે તાહરું દર્શન જે દેખવું, તે અંતરંગ અરિહંતના સ્વરૂપજાસન આસ્વા
 દન સહિત પ્રભુતાનું અવલોકન તે શબ્દનયેં પ્રભુનું દેખવું થયું. ૧ યોગની
 ચપલતા, તથા ઉપયોગ અન્યકાર્યનો, માત્ર એકલું ચક્રુઈંડિયેં કરી પ્રભુમુઝા

નું જોવું, તે નૈગમનય પ્રચુ દીઠા. ૩ વંદન, નમન, આશાતના વર્જન પણે જે પ્રચુમુદા તથા પ્રચુના શરીરનું देखવું, તે વ્યવહારનય પ્રચુ દીઠા. ૪ યોગ તથા વિકલ્પરૂપ ઉપયોગ પ્રચુના ગુણનો, અને સર્વેંદ્રિયેં પ્રચુને જોવે, સ્તવે, એકાગ્ર કરે, ચપલતા મટાવે, તથા હર્ષસહિત પ્રશસ્તરાગની મુખ્યતાયેં જોવે સ્તવે, તે ક્ષુદ્રસૂત્રનયેં પ્રચુ દીઠા. ૫ અંતરંગ પરિણામ પરિણતિ ચેત નાનું આકર્ષણ તથા શ્રીવીતરાગની વીતરાગતાયેં યોગ સર્વેં પ્રચુમુદા, તથા પ્રચુનું શરીર તિહાં વલગા અંતરંગ આત્મસત્તા પ્રગટ કરવારૂપ સાધ્યરુચિ થયો થકો પ્રચુતાનું તત્ત્વસંપદારૂપ અવલોકન તે શબ્દનયેં પ્રચુજો દીઠા. ૬ રીતેં શ્રીપ્રચુજીને देखે, તે નિયમા સ્વસત્તા પ્રગટ કરે, માટે ૬ નિમિત્ત કારણરૂપ પ્રચુદર્શન જાણવું. ૬ એમ સમ્યક્ત્વના પણ નય કરીને શબ્દનયેં જે શુદ્ધ શ્ર દ્ધારૂપ સમક્ષિત તે સંસારી જીવની સત્તા પ્રાગ્જાવવું કારણ છે ॥ ૧ ॥ ૨ ॥

બોજેં વૃદ્ધ અનંતતા રે લાલ, પસરે જૂજલ યોગ રે ॥વાળા॥ તિમ મુ
જ આતમ સંપદા રે લાલ, પ્રગટે પ્રચુ સંયોગ રે ॥વાળા॥ તુળ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—હવે કારણકાર્ય જાવ કહે છે. જેમ બીજ હોય તેમાં અનંતા વૃદ્ધ ઉપજવાની થતી છે, પણ જૂ કહેતાં માટીમાં નાચે, તથા જલ કહેતાં પાણી સીંચે, એવો સંયોગ મળે, તેવારેં કળે, ૬ એટલે માટી તથા પાણીના સંયોગેં વધે, ૬ ૬ રીત છે, તેમ ઉપાદાનધર્મે તે નિમિત્તકારણ વિના પ્રગટે નહીં. ૬ ૬ રીતેં માહારી આત્મસંપદા યદ્યપિ સત્તારૂપેં થતી છે પણ જેવારેં પ્રચુ શ્રીવીતરા ગ દેવ શુદ્ધસ્વરૂપીનો યોગ મળે, તેવારેં પ્રગટે. ૬ ૬ એટલે તે આલંબી તત્ત્વને આ લંબને વર્તે, તો તે નિપજે, ૬ ૬ મહારે આત્માવિષે સત્તા સર્વેં છે પણ શ્રી અરિહંત રૂપ નિમિત્ત મળે, તેવારેં સિદ્ધિ નીપજે ॥૩॥ ૬ ૬ ઇતિ તૃતીય ગાથાર્થ:॥

જગતજંતુ કારજ રુચિ રે લાલ, સાધે ઉદયેં જાણ રે ॥વાળા॥ ચિદાનં
દ સુવિલાસતા રે લાલ, વાધે જિનવર જાણ રે ॥વાળા॥ તુળ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—સર્વેં જગત્વાસી જીવ આહાર, વિષય, પરિગ્રહ મેજવવારૂપ કાર્યના રુચિ કહેતાં અનિજાણી છે, ૬ ૬ એટલે પોત પોતાના કાર્ય કરવા રૂપ પરિણામ સર્વેં જીવોને છે. ૬ ૬ પણ સૂર્ય ઉદ્યોતરૂપ નિમિત્ત પામ્યા વિના કાર્ય કરી શકે નહીં. ૬ ૬ સૂર્ય ઉદ્યોતરૂપ નિમિત્તકારણ પામે, તેવારેં સર્વલોક કાર્ય

करवा लागे, ए रीत प्रगट देखाय ठे, तेम माहारी आत्मा चिद् कहेतां ज्ञान, आनंद कहेतां अव्याबाधसुख अथवा सकलज्ञेय ज्ञायकता रूप जे ज्ञान तेहनो जे आनंद, तेने चिदानंद कहियें, तेनी सुविज्ञासता कहेतां शुद्धपणे विलास एटले जोगवबुं, ते आत्मानंद जोगीपणुं ते यद्यपि सत्तानेविषे ठवुं ठे, तो पण जेवारें श्रीजिनराजनो वर कहेतां प्रधान अनुष्ठानदोष, तथा एकां त दोष, तथा अर्थापत्तिदोष रहित ध्यान करियें, तेवारें आत्मानंद प्रगटे, उपादान ठे पण हे प्रभु ! तमारा जेबुं निमित्त मजे प्रगट आय. माटे माहारे प्रभुसमान उपकारी कोइ नहीं, ते कारणें हे परमेश्वर ! ताहं दर्शन मने बाबुं ठे, जे अनंता जव जमतां न पाम्यो ते जो मजे, तो माहं अंतरंगनुं अनंतुं अनंतुं अनंता कालनुं दरिइ जाय ॥ उक्तं च ॥ नूनं न मोहतिमिरावृतलोचनेन, पूर्वं विनो सरुदपि प्रविलोकितोऽसि ॥ मर्माविधो विधुरयंति हि मामनर्थाः प्रोद्यत्प्रबंधगतयः कथमन्यथैत ॥ १ ॥ एटले प्रभुनुं दर्शन दुर्जन ठे, ते तेहनो प्राप्तिना अर्थी जे जीव, तेने इष्ट होय ॥४॥

लब्धि सिद्ध मंत्राहरेण रे लाल, उपजे साधक संग रे ॥ वा० ॥ सहज अथात्म तत्त्वता रे लाल, प्रगटे तत्त्वीरंग रे ॥ वा० ॥ तु० ॥ ५ ॥

अर्थः—वली दृष्टांत कहे ठे. जेम आकाशगमन प्रमुख लब्धियो तेनी जे सिद्धि ते विद्याशक्ति मंत्राह्रमां ठे, पण ते तेहवो उत्तर साधक मजे, तेवारें नीपजे, तेम सहज स्वभावरूप जे अथात्म कहेतां आत्माथी तन्मयपणे रही, जे स्यादादरूप ज्ञानदर्शनादिक आत्मिकपरिणतिरूप तत्त्वता, ते यद्यपि वस्तुधर्मे आत्माने विषे ठती ठे, पण जेवारें निष्पन्नतत्त्वी शुद्ध निर्मल, निरावरण, आत्मस्वरूपजोगी, आत्मरमणी, आत्माश्रयी. असंख्यात प्रदेश पुञ्जसंश्लेषरहित, एवा शुद्धदेवने आलंबनं एक रंग करे, तेवारें ज्ञानावरणादि कर्मथी रहित निरावरणरूप प्रगट जावबुं ठतापणुं नीपजे ॥ ५ ॥

लोह धातु कांचन दुवे रे लाल, पारस फरसन पामि रे ॥ वा० ॥ प्रगटे अथात्मदशा रे लाल, व्यक्तगुणी गुणग्राम रे ॥ वा० ॥ तु० ॥ ६ ॥

अर्थः—बीजो दृष्टांत कहे ठे. लोहधातुमध्ये कांचन कहेतां सुवर्ण थवानी सत्ता ठे, तो पण पारस पाषाण प्रमुख बाह्य निमित्त पामीने पोतानुं सोना

पणुं लहे ठे. तेम नव्य जीवनी पण शुद्ध आत्मिकदशा यद्यपि सत्त्वारूपे ठे, पण व्यक्त कहेतां प्रगट कर्मावरण रहित जे गुणी अरिहंत तेहना गुणग्राम करतां, स्मरण करतां, आपणो आत्मा गुणानुयायी थई, संपूर्ण गुणीपणुं पामे, तेवारें सत्ता प्रगटे. इहां कोई पृष्ठजे जे निमित्त विनाज सिद्धपणुं केम न पामे ? तेने उत्तर कहे ठे. जे आत्मा आनादिनो पुजलरूप परनिमित्त पामीने बंधपडति करे ठे, ते जो पुजलरूप परनिमित्त भूके. तो मुक्त थाय. ते पुजलरूप परनिमित्त तो अरिहंतरूप शुद्ध निमित्तने अवलंब्या विना टले नहीं. माटे श्री वीतरागदेवरूप शुद्ध निमित्त पामेथी, आपणुं तत्त्व प्रगटे॥६॥
आत्मसिद्धि कारज जणी रे लाल, सहज नियामक हेतु रे ॥वा०॥ना
मादिक जिनराजनां रे लाल, जवसागरमांहे सेतु रे ॥वा०॥तु०॥७॥

अर्थ:-तेमाटे आत्मसिद्धिरूप जे कार्य. ते करवाने सहज अक्रुत्रिम नियामक केतां निर्धार, हेतु केतां कारण जे श्रीवीतराग देव तेने पामीने निश्चै नव्य जीवने मोक्ष नीपजे, ए निर्धार थयो. नामादि केतां नामनिक्षेपादि ते अरिहंत एहबुं नाम तेने श्रवणें, उच्चारणें, स्मरणें करी पण अनेक जीव गुणावलंबी थइ समकित प्रमुख गुण पामीने सिद्ध थया. तथा श्री अरिहंत नी स्थापना जे मुझ समतानी समुझ, विषयविकार रहित, अतिशयसंपन्न, एवी जिनस्थापना देखी योग थंजें गुणीने अवलंबें स्वगुणावलंबी थइ अनेक जीव सिद्धि पाम्या, तथा श्रीपरम प्रभुनो इयनिक्षेपो ते विचरतां शरीरधारी जिनराज, तेहना विहार उपदेश समवसरण देखी अद्भुतताने अवलंबी, गुणावलंबी थइ अनेक जीव स्वधर्मसंपदा वरी सिद्धि पाम्या तथा अरिहंतनो जावनिक्षेपो ते अरिहंत इयना गुण जे केवलज्ञानादि तथा पर्याय ते अगुरुलघुतादि तेहनी अनंत परिणतिनुं जे जासन, श्रद्धान तथा रमण केतां पोतानुं तत्त्व तेने अवलंबतां अनेक जीव मोक्षरूप लक्ष्मी पाम्या; माटे एश्री अरिहंतना जे नामादि चार निक्षेपा ठे, ते जवरूप माहा समुझमध्ये सेतु केतां मोहोटी पाज समान ठे. माटे प्रभुना नामादि चार निक्षेपाने अवलंबीने आत्मसिद्धि करवी ॥७॥ इति सप्तम गाथार्थः॥

स्थंजन इंद्रिय यागनो रे लाल, रक्तवर्ण गुण राय रे ॥वा०॥ देव
चंड वृंदें स्तव्यो रे लाल, आप अवर्ण अकाय रे ॥वा०॥तु०॥८॥

અર્થ:-વલી શ્રીપદ્મપ્રજ્ઞ સ્વામીનું રક્તવર્ણ શરીર તે સામા જીવનાં ડિય તથા યોગનું સ્થંજન છે, એટલે ડિયો વર્ણાદિકને અવલંબીને રહે માટે પ્રજ્ઞાજી રાતે વર્ણે છે, ગુણગંજીર્યાદિક તેહના રાજા છે, દેવ જે ધર્મ દેવ તે સાધુ, નરદેવ તે ચક્રવર્તી, જાવદેવ તે જવનપતિ પ્રમુખ, તેહમાં ચંડમા સમાન, વલી ડિય ગણધરાદિક તેહના વૃંદ કહેતાં સમૂહ, તેણે સ્તવ્યા, પણ પ્રજ્ઞા કેહવા છે ? અવર્ણ છે, અગંધ, અરસ, અફરસ, એહવા અકાય છે. શરીર રહિત છે, એટલે જાવકર્મ, ડ્યવકર્મ, નોકર્મરહિત છે. સકલ પુજ્જાતીત છે, એહવા શ્રીપદ્મપ્રજ્ઞ દેવ તે મને આધારજૂત છે, પરમશરણ છે, એના નિમિત્તે પરમ પદ નીપજે ॥૫॥ ઇતિ અષ્ટમ ગાથાર્થઃ॥ ઇતિ પદ્મ પદ્મપ્રજ્ઞજિનસ્તવનં સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ સપ્તમ શ્રી સુપાર્શ્વજિનસ્તવનં ॥

હવે શ્રીસુપાર્શ્વ પ્રજ્ઞને સહજધર્મરૂપ તત્ત્વ સંપદાપણે સ્તવે છે. જગત્ના જીવ પુજ્જાનંદી છે, તે નવા પુજ્જાને લેવે કરી આનંદ પામે છે, પણ તે પુજ્જાનસંયોગજન્યસુખ. તથા ડુઃખ, તે આત્મહિત નહીં વિજાવ છે માટે. અને જે આત્માનું સહજ સુખ તે આત્મધર્મ છે, એરીતેં આગમમધ્યે ઉપદેશ છે, તે કહે છે જે આત્માના અનંતા ગુણ છે, તે ગુણગુણનું સુખ જુડું જુડું છે, અને એક અવ્યાવાધ સુખરૂપ આત્મધર્મ જુદો છે, એક એહવીવ્યાख्या છે તથા આત્માના જ્ઞાન દર્શનરૂપ ગુણ, તે મૂલગુણ છે, અને વોર્યાદિક સર્વ તે ગુણની પ્રવૃત્તિરૂપ ધર્મ છે. એક એવી પણ વ્યાख्या છે. અને ૧ જ્ઞાન, ૨ દર્શન, ૩ ચારિત્ર, ૪ દાન, ૫ જ્ઞાન, ૬ જોગ, ૭ ઉપજોગ. ઇત્યાદિક અનંત ગુણ આત્માને વિષે છે, તથા વિશેષાવશ્યકમાંહે કહ્યું છે.

ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શન સિદ્ધિલાભિ પુનઃ સિદ્ધાવસ્થા યામપિ નવંતિ । અન્યે તુ દાનાદિલબ્ધિપચ્ચક્રં ચારિત્રસિદ્ધસ્યાપીઢંતિ ત દાવરણસ્ય સત્રાપ્યનાવાત્ આવરણાઽનાવેપિ ચ તદસત્ત્વે ક્ષીણ મોહાદિષ્વપિ તદસત્ત્વપ્રસંગાત્ તતસ્તન્મતે ચારિત્રાદીનાં સિદ્ધાવસ્થાયામપિ સત્રાવઃપુનસ્તત્ત્વાર્થે પુનરપ્યાદિગ્રહણં કુર્વન્ ક્ષાપયતિ ॥ અત્રાઽનન્તધર્માત્મકતયાઽશ્કયાઃ પ્રસ્તારયિતું સર્વે ધર્માઃ પ્રતિપદમપ્રવચનક્રેને તુ પુંસા યથા સંજવમાયોજનો યાઃ ક્રિયાવત્ત્વં પર્યાયોપયોગિતા પ્રદેશાષ્ટકનિશ્ચલતા એવં પ્રકારાઃ સન્તિ જુયાં

सः । अपि समुच्चये । एवं प्रकारा अनादिपारिणामिका जवन्ति जीवस्य जावाः । इहां जीवने विषे अनंता धर्म जुदा जुदा कह्या, तथा रत्नाकरावतारिकामध्ये सप्तजंग्यधिकारे । नन्वेकस्मिन् जीवादौ प्रतिवस्तुन्यनंतधर्मात्मकत्वेनानंतधर्मे वत्त्वमेव । स्याद्वादरत्नाकरे । एकत्र वस्तुन्येकैकधर्मपर्यायानुयोगवशादविरोधेन व्यस्तयोः समस्तयोश्चविधिनिषेधयोः स्यात्कारांकितः सप्तधा वाक्प्रयोगः सप्तजंगीति । नन्वेकस्मिन् जीवादिवस्तुन्यनंताविधीयमाननिषिध्यमानानाना धर्माः स्याद्वादीनां ज्वेषुः । वाच्येयता यत्त्वाद्वाचकेयतायाः ततोविरुद्धैव सप्तजंगीति ब्रुवाणं निरस्यति । एकत्र वस्तुनि विधीयमाननिषिध्यमानानंतधर्माऽन्युपगमेनानंतजंगी प्रशतैव सप्तजंगीति न चेतसि निषेधमिति अत्र हेतुमाह ॥ विधिनिषेधप्रकारापेक्षया प्रतिपर्यायवस्तुन्यनंतानामपि सप्तजंगीनामेव संज्ञादिति तथाप्येकैकपर्यायमाश्रित्य विधिनिषेधविकल्पाभ्यां न्यस्तसमस्तान्यां सप्तैव जंग्यः संज्ञवन्ति न पुनरनंतास्तत्कथमनंतजंगीप्रसंगादिसंगतत्वं सप्तजंग्याः समुद्भाष्यते कुतस्तस्तथैव जंगाः संज्ञवन्तीत्यत्राहुः । प्रतिपर्यायं प्रतिपद्य तु पर्यनुयोगानां सप्तानामेव संज्ञादिति अनंतधर्मापेक्षया सप्तजंगीनामानन्त्यं यदा याति तदजिमतमेव ॥

एतत्ते वस्तुविषे धर्म अनंता ठे । इहां कोइ कहे जे धर्म तथा गुणवस्तु जुदी ठे, ते अजाण ठे, केम के नाम जेद अंशजेदपणुं तो शब्दादिक नय सर्व माने ठे, घटकुंजादिकोने विषे एक वस्तुना स्वमयीपर्यायमां पण नाम जेदे जेद कहे ठे, ए रीते गुणशब्द तथा धर्मशब्दनो जेदार्थ ठे, पण विशेष रीते गुण अने धर्म ए बेहु एकज ठे, श्रीविशेषावश्यके “जह सो विसेस धम्मो, चेयण तह मया किरिया” इहां चेतनागुणने धर्म कही बोलाव्यो ठे.

वली जाण्यने विषे । आह ननु गुणस्वजावयोर्नेदएव तदजेदनिबन्धनधर्मे जे दानावात् ॥ इत्यादि ॥ हवे जेद गुणना जांखीजें, तिहां अस्तिकता लहि यें जी ॥ ए पाठ इव्यगुणपर्यायना रासमां यशोविजयजी उपाध्यायें पण अस्तिकता धर्मेने गुण कही बोलाव्यो ठे. वली सिद्धांतमां पण उपयोगादिक अव्याबाध तथा अवन्नेआदिक अनेक गुण कह्या ठे, तथा तत्त्वार्थमां मुक्त आत्मा निष्क्रियः तथा ह्याधिकतम्यक्त्ववोर्यसिद्धत्वदर्शनज्ञानैरात्यंति कैः संयुक्तोनिर्देनापि सुखेन तथाऽस्तिकायत्वगुणवत्त्वानादित्वासंख्येयप्रदेशवत्त्वनित्यत्वादयः संत्येव जीवस्य.

યદ્યપિ જગવતી સૂત્રમાં સિદ્ધને અવીર્યા તથા અચારિત્રીયા કહ્યા છે, તેતો કરણરૂપ ચલવીર્યની અપેક્ષાએ કહ્યા, પણ તેહીજ શ્રીઅનુયોગદ્વાર માં ક્ષાયિકલલિધિ અધિકારે તથા પન્નવણાસૂત્રમાં વીર્ય તે જીવલક્ષણ છે, એમ કહ્યું છે. તથા ચારિત્ર પ્રવૃત્તિરૂપની ના છે, પણ સ્થિરતારૂપચારિત્ર તે તો જીવનું સ્વલક્ષણ છે, તે ઉત્તરાધ્યયનના અઠવાવીશમા અધ્યયનથી જોવું, તથા વસુદેવહિંમમધ્યે, વલી શ્રીપાલચરિત્રમધ્યે સિદ્ધસ્તુતિ અધિકારે કહ્યું છે ॥ ગાથા ॥ જે અંત ગુણા હુગુણા, ઇગતીસ ગુણા ય અહવ અઠ ગુણા ॥ સિદ્ધાણંત ચઝક્કા, તે સિદ્ધા દિંતુ મે સિદ્ધિ ॥ ૧ ॥ તથા વૃહત્કલ્પનો પ્યે ॥ દઘેણ જીવદઘં, સંસ્વાતીતપદે સમોગાઠં ॥ કાલે અણાણિહણા, જાવેણાણાણ્યા અંતા ॥ ૧ ॥

એમ ડ્વ્યાણેવ તથા આત્મમીમાંસાદિક અનેક ગ્રંથોમાં કહ્યું છે, માટે અત્માની જેવારે જેદવ્યાख्या કરિયે, તેવારે ગુણ અનંતા, એક એક ગુણને વિષે અવિજાગ અનંતા, એક એક અવિજાગને વિષે અનંતા પર્યાય, એકમ્મપયડીને વિષે વ્યાख्या દેશાય છે. અને તેજ અવિજાગ તથા પર્યાયનું એકપણું પણ શ્રીજગવતીની ટીકામાં દેશાય છે. અને સંક્ષેપ વ્યાખ્યાયે ગુણપર્યાય વેહુને એક પર્યાયાસ્તિક કહી બોલાવ્યા છે, એમ મતિવિત્રમ ટાલીને શ્રદ્ધા રાખવી. હાં શ્રીઅરિહંત ડ્વ્યને વિજેપેં ઓલસાવવા નિમિત્તે ગુણગુણની જુદી જુદી વ્યાख्या જણાવવા માટે તથા પોતાની સત્તાની રુચિ પ્રગટ કરવા માટે ગુણ ગુણનો જુદો જુદો ધર્મ કહી સ્તવના કરિયેં થાયેં. એ પ્રશસ્તિ થઈ.

॥ હો સુંદર તપ સરિખું જગ કોઈ નહીં ॥ એ દેશી ॥

શ્રી સુપાસ આનંદમે, ગુણ અનંતનો કંદ હો ॥ જિન જી ॥

જ્ઞાનાનંદેં પૂરણો, પવિત્ર ચારિત્રાનંદ હો ॥ જિ૦ ॥ શ્રી૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-શ્રી સુપાર્શ્વપ્રજ્ઞ આનંદમયી છે. શુદ્ધઆનંદ તે એને વિષે છે, જેમાંહે પરનો જેલ નથી, સ્વરૂપ સુખ છે, વલી સુપાર્શ્વપ્રજ્ઞ કેહવા છે? કે ગુણ જે સહજાવી અથવા ‘ડ્વ્યાશ્રિતા નિર્ગુણાગુણા’ એટલે ડ્વ્ય જે સમુદાય તેહને આશ્રિ રહ્યા તે ગુણ, પણ તેમાં અન્ય ગુણપણું નહીં, ગુણમધ્યે તો પર્યાય છે. ॥ સર્વે સપક્કવા ગુણા ઇતિ કલ્પનાપ્યવચનાત્ ॥ તથા અપક્કવે જાણણા નહિ ઇતિ આવશ્યકનિર્યુક્તિવચનાત્ ॥ માટે ગુણને વિષે પર્યાય છે, પણ ગુણને વિષે

अन्य गुण नहीं, श्रीनयचक्रमां कहे ठे, जे गुणने विषे अन्यगुण पणुं होय तो गुण ते इव्यपणुं पामे, तेमाटे गुण ते निर्गुण ठे, एटले सुपास प्रभुरूप इव्य ठे, ते ज्ञानादिक अनंत गुणनो कंद ठे एटले मूल ठे. तिहां ज्ञान जे आत्मानो विशेषावबोधरूप सकल विशेष धर्म गुणपर्याय, तेहनी अनंती परिणति तेहनो ज्ञायक नित्यानित्यादिक अनंत धर्मनुं ज्ञायकत्व, वेत्तृत्व, अगुरुलघुत्व, अनंतपर्यायनो पिंम, ते ज्ञानगुण ते लोकालोक सकल प्रत्यक्षरूप सर्वप्रदेशनिरावरणरूप तेहने आनंदें करी पावनो कहेतां पवित्र ठे, पूर्ण ठे. वली कषाय तथा पुज्ज फल आशारूप दोषरहित एवुं स्वरूप स्थिरतारूप जे चारित्र, अनंतपर्यायात्मक, अकषायता, अवेदता, असंगता, परमहमा, परममार्दव, परमआर्यव, परमनिर्लोभतारूप, स्वरूप एकत्वरूप चारित्रधर्म, असंख्यातप्रदेशों व्यापकपणे रह्यो ठे, तेहनो आनंद, हे श्रीसु पास प्रभु! ताहारे विषे ठे, एटले चारित्रानंदमयी ठो, ते माटे पवित्र निर्मल ठो ॥ १ ॥ इति प्रथम गाथार्थः ॥

संरक्षण विण नाथ ठो, इव्य विना धनवंत हो ॥ जि० ॥ कर्त्ता पद किरिया विना, संत अजेय अनंत हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥ २ ॥

अर्थः—वली हें प्रभु! तमें संरक्षण विना नाथ कहेतां धणी ठो, एटले को ई अन्य जीवनी तथा अन्यइव्यनी रखवाली करता नहीं, केम जे संरक्षण पणुं करतुं, ए तमारो धर्म नहीं, माटे कोईना तमें रक्षक नहीं, पण शरण त्राण आधाररूप ठो, मोक्षना हेतु ठो, तेथी नाथ ठो. वली इव्य जे धन, कंचन, परिजन, गण, मंदिरादि, सर्व परिग्रह रहित ठो, तो पण ज्ञानादि स्वगुण पर्यायरूप अनंतुं धन, श्रीप्रभुनी पासें ठे, माटे धनवंत ठो, वली हे प्रभु! तमारो विषे कर्त्ता पद, कहेतां कर्त्ता पणुं ठे, पण गमन परिसर्पणादिक क्रिया विना कर्त्ता ठो, एटले बीजाने कर्त्तापणुं ते क्रियाथ को होय ठे, अने तमें तो अक्रिय ठतां गमनपरिसर्पणादिक क्रिया विना पण कर्त्ता ठो, मुक्तआत्मानिःक्रिय. एम तत्त्वार्थटीकामां कह्युं ठे. वली हे प्रभुजी! तमें संत ठो, उत्तम ठो, तप्तपरिणाम रहित ठो, अजेय कहेतां रागद्वेष परीसह वैरोएं करी अजेय ठो, वली कोई कालें विणसो नहीं, माटे अनंत ठो, अथवा अनंतपर्याय माटे अनंत ठो ॥ २ ॥ इति द्वितीय गाथार्थः ॥

અગમ અગોચર અમર તું, અન્વય રૂઢિ સમૂહ હો ॥ જિ૦ ॥
વર્ણ ગંધ રસ ફરસ વિણુ, નિજજોક્તા ગુણવ્યૂહ હો ॥ જિ૦ ॥૩॥

અર્થ:-વલી હે પ્રહુ ! તમારું સ્વરૂપ તુજ્ઞ જ્ઞાની જાણી શકે નહીં, માટે અગમ ઠો. વલી હે પ્રહુ ! તમે ઈન્દ્રિયગોચર નથી, માટે અગોચર ઠો. વલી આયુઃકર્મના ક્યયથકી પ્રાણવિયોગ થાય, તેને મરણ કહિયે, તે તમે પ્રાણ તથા મરણ રહિત ઠો, માટે હે પ્રહુ ! તમે અમર ઠો, વલી હે પ્રહુ ! તમે અન્વય કહેતાં જે સહજના વ્યાપક પોતાના જ્ઞાયકાદિક ગુણ, તેની પ્રવૃત્તિ સહિત જે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, વીર્યાદિક ગુણ, તે અન્વયી ગુણ કહિયે, તેહીજ રૂઢિ કહેતાં સંપદા તેહના સમૂહ ઠો, અને કષાયાદિ દોષને ટલવે કરી જે અકષાયાદિક ગુણ ઉપના, તે વ્યતિરેક ગુણ કહિયે, તથા સતિ સદ્ગનાવો ઇટલે જે ઠટે પામિયે, તે અન્વયી ગુણ કહિયે, તેહના સમૂહ ઠો. વલી વર્ણ, ગંધ, રસ, ફરસ, તે ગુજ્ઞધર્મ ઠે, તેથી તમે રહિત ઠો, અને નિજ કહેતાં પોતા નો જે સ્વરૂપધર્મ, તેહના જોક્તા ઠો, ગુણના વ્યૂહ કહેતાં સમૂહ ઠો ॥૩॥ ઈતિ॥

અદ્વય દાન અર્ચિતના, લાજ અયત્ને જોગ હો ॥ જિન૦ ॥ વીર્ય
શક્તિ અપ્રયાસતા, શુદ્ધ સ્વગુણ ઉપજોગ હો ॥ જિ૦ ॥ શ્રી૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-વલી હે પ્રહુજી ! તમારા અનંતા ગુણની પ્રવૃત્તિ કેવી રીતે ઠે ? તે કહે ઠે. વીર્યગુણ તે સર્વગુણને સહકાર દિયે ઠે તેમ જ્ઞાન ગુણના ઉપયોગ વિના વીર્ય ફૂરી શકે નહીં, તેથી વીર્યને સહાય જ્ઞાનગુણનું ઠે, તથા જ્ઞાનમાં રમણ તે ચારિત્રનું સહાય ઠે, અને પરરમણ ન કરે, તે ચારિત્રને જ્ઞાનનું સહાય ઠે. એમ એક ગુણને અનંત ગુણનું સહાય ઠે. હવે જે ગુણ સહાય દિયે ઠે, તેતો આત્માના ગુણમાં દાનધર્મ ઠે, એમ હે પ્રહુજી ! તમે પ્રતિસમય અનંત સ્વગુણસહાયરૂપ દાન તે અનંતું દો ઠો, પણ કેવારે ક્ય પામો નહીં. બીજા જગત્માં દાનના આપનાર કેટલે કાલે ક્ય થડ જાય અને તમે સાદિ અનંત કાલ સ્વાર્થીન પણે સ્વગુણરૂપ પાત્રને અનંતું દાન અદ્વયપણે દો ઠો, પણ કેવારે ક્ષીણ ન થાઉં માટે અદ્વય થકા દાન આપો ઠો. એહવો દાનગુણ તમારે વિષે ઠે, અને જે ગુણને જે ગુણની સહાયરૂપ શક્તિની પ્રાપ્તિ, તે લાજ ઠે, બીજાને જે ઈર્ષિતવે, તે લાજ થાય તે પણ નિર્ધાર નહીં,

अने हे प्रभुजी ! तमारे विषे चित्तना विकल्परूप जे लाजार्थीपणुं ते नथी, तो पण लाज अनंतो ठे, माटे अणचिंत्या लाजना धणी ठो, एहवो लाजगुण ठे. वली हे प्रभुजी ! तमें पोताना पर्यायने प्रतिसमयें जोगवो ठो, पण प्रयास विना जोगवो ठो, माटे तमें यत्नविना प्रयत्नविना जोगमयी ठो, जीवना सर्व गुणनी जे प्रवृत्ति तेनुं सहाय जे वीर्य, ते अनंतुं अन्यसहाय विना फुरी रह्युं ठे, पण ते वीर्यनी फुरणा, विना प्रयासें एटले उद्यम विना वीर्य फुरे ठे, वली शुद्ध स्वगुण केतां स्वभाविक जे स्वगुण तेहनो उपजोग ठे, ए पांच अंतरायनी प्रकृतिना द्वय थयाथी पांच गुण प्रगट्या ठे, एटले हे प्रभुजी ! तमने स्वरूपनुं दान, स्वरूपनो लाज, स्वपर्यायनो जोग, स्वगुणनो उपजोग, स्वसर्वपरिणति सहकार शक्ति, ते वीर्य, एरीतें धर्म प्रगट थया ठे ॥४॥ इति॥

एकांतिक आत्यंतिको, सहज अकृत स्वाधीन हो ॥ जि० ॥ निरुपचरित निर्द्वंद्व सुख, अन्य अहेतुक पीन हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥ ५

अर्थ:-वली हे प्रभुजी ! तमने जे सुख प्रगट्यां ठे, ते सुख केहवां ठे ? जे एकांतिक केतां एकलुं सुख, जे पाठो दुःख पामे नहीं, वली आत्यंतिको केतां जेथी बीजुं वधारे सुख कोइ नथी, एटले सर्वथी अधिक ते पण सहज केतां स्वभावनुं अकृत केतां अणकीजुं पण कोइनुं करेजुं नहीं, वली ते पोताने स्वाधीन पोतानें वश पण पराधीन नहीं. वली निरुपचरित केतां जे उपचाररूप नहीं, अठता आरोपने उपचार कहियें, ते ए सुखमां कांइ उपचारपणुं नथी, संसारमां शातावेदनीनुं सुख, ते उपचरित सुख ठे, केम के शातामध्ये सुखधर्म नथी, पण अज्ञान नूलें, संसारी आत्मा, सुख माने ठे, पण वडेरा एने सुख कहेता नथी, जे संसाराजिनंदी मोहें मूढ, परमार्थने अजाणता विषयगुद्ध थका इंद्रियदेहजनित विषयसुखने सुख माने ठे, ते जातें सुख नहीं ॥ यतः ॥ विसयसुहं दुष्कं चिय, दुष्क पडियारउ ति गड्डेव ॥ तं सुयमुवयाराउ, न उवयारो विणा तड्डे ॥ १ ॥ इति विशेषावश्यके ॥ तथा शातानो उदय, ते पण स्वधर्मरोधक ठे, अने पुज्ज कर्मनो विपाक ठे माटे ते सुख नहीं ॥ सायासायं दुष्कं, तद्विरहंमि य सुहं जउत्तेणं ॥ देहिंदियेसु दुष्कं, सुखं देहिंदिया जावो ॥ इति ॥ १ ॥ एम औदयिक सुख, ते सुख नहीं, अने जे सिद्धनिरुपम अनंत आत्मस्वभाव प्राग्भाव जोकापणे

तेज सुख जाणवुं. वली निर्द्वैद कहेतां जेमांहे अन्य जीव तथा अजीव इ व्यनो संयोग नहीं, एटले परवस्तुनो जेल नथी. कदापि परवस्तुनुं कारण पामीने उपनुं होय? तिहां कहे ठे. जे ते सिद्धसुख कहेवुं ठे, के अन्य केतां बीजा इव्यनुं हेतुपणुं जेमां नथी. वली पीन केतां पुष्ट ठे, प्रबल ठे, माटे श्रीसुपार्श्वजिननुं जे आत्मिक सुख ते माहानंद ठे ॥ ५ ॥ इति पंचम० ॥

एक प्रदेशें ताहरे, अव्याबाध समाय हो ॥ जि० ॥ तसु पर्याय
अविजागता, सर्वाकाश न माय हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥ ६ ॥

अर्थ:-वली हे प्रभु! तमारा आत्माना एक प्रदेशने विषे अनंत गुण, अनंत पर्याय ठे, तेमांहे हे प्रभुजी! ताहारे एकप्रदेशें जे अव्याबाध गुण समाइ रह्यो ठे, ते अनंतो ठे, ते अव्याबाध सुखना पर्याय तेना अविजाग ते केवलीनी बुद्धियें जेहना एक खंमना बे खंम न थाय, तेने अविजाग कहियें, ते अविजाग लोक तथा अलोकाकाशना एकेका प्रदेशें एकेको सुखनो अविजाग राखियें, तो पण सर्वाकाश कहेतां लोक अलोक रूप सर्व आकाशमां समाय नहीं, एटले आकाशना प्रदेशथी पण तमारे एकप्रदेशें रह्युं जे अव्याबाध सुख, तेना अविजाग अनंत गुणा ठे ॥ यतः ॥ खित्ताउ जावधम्मा अणंतगुणा ॥ इति ॥ सदा क्षेत्रधर्मथी जावधर्म अनंत गुणा ठे ॥ ६ ॥ इति ॥

एम अनंत गुणनो धणी, गुण गुणनो आनंद हो ॥ जि० ॥ जोग
रमण आस्वादयुत, प्रभु तुं परमानंद हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥ ७ ॥

अर्थ:-एम केतां ए रीतें हे प्रभुजी! तमें अनंत गुणना धणी ठो, ज्ञान, दर्शन, चारित्र, वीर्य, अव्याबाध, अमूर्तता, अगुरुलघु, दान, लाज, जोग, उपजोग, कर्ता, नोक्ता, पारिणामिकता, अचल, अविनाशी, अनंत, अज, अनाश्रयी, अशरीरी, अणाहारी, अयोगी, अलेशी, अवेदी, अकषायी, असंख्यप्रदेशी, अचल, अक्रिय, शुद्धसत्ताप्राग्जावरूप, नित्य, अनित्य, एक, अनेक, सत्, असत्, जेद, अजेद, नव्यत्व, अजव्यत्व, सामान्य, विशेष, इत्यादि अनंत गुण पर्यायरूप धर्मना धणी ठो. ते गुण गुणनो जुदो जुदो आनंद ठे, तिहां दृष्टांत कहे ठे. जेम संसारी जीवने धननुं सुख निन्न ठे, रूपनुं सुख निन्न, नोजननुं सुख निन्न, देखवानुं सुख निन्न, स्थानकनुं

सुख निन्न ठे, तेम सिद्ध आत्माने पण गुण गुणतुं सुख निन्न निन्न ठे, तेथी अनंतो अनंत रीतें आनंद ठे, एटला सर्व गुणनो आनंद ठे, ते सर्वनो जोग पण ठे, केम के जोगव्या विना आनंद यतो नथी, एटले अनंता गुण ना आनंदनो जोग अनंतो ठे, तेमज ते सर्व गुणने विषे अनंतुं रमण पण ठे, तेम अनंतो आस्वाद पण ठे, केम के अनंता गुणने आस्वादीने जोगी थयो थको आनंदने विलसे ठे, माटे अनंतो आस्वाद पण ठे, तेथी हे प्रभु ! तमें परमानंद ठो. इहां गुणगुणीनो अनेद उपचार बोलाव्यो, जे परमानंदमयी तेहीज परमानंद, एहवा परम देव ठो ॥७॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

अव्याबाध रुचि थई, साधे अव्याबाध हो ॥ जि० ॥ देवचंड
पद ते लहे, परमानंद समाध हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥ ८ ॥

अर्थः—एहवा परमानंदरूप अव्याबाध सुख श्रीपरमात्मप्रभुने विषे ठे, ते में निर्धार करयो, तेवारें जाणुं के जेवुं अव्याबाध सुख श्री सुपार्श्व प्रभुने विषे ठे, एहवुंज सुख माहारे विषे पण ठे, एहवुं जाणपणुं प्रगटयुं, तेथी जव्य जीवने उपयोग आव्यो, जे हुं पण ज्ञानादि अनंत गुणी हुं, हवे माहारो शुद्धानंद जोग केवारें प्रगटे ? एहवा उपयोगें जे जीव ज्येष्ठ महिनामां जेम बपैयो तृषातुर थइने वरसादने अजिलापें वरते, तेनी परें जे जीव, अव्याबाध सुखनो रुचि अजिलापी थइने पुज्जनसंयोगजन्य जे सुख तेतो विपज्जण समान आत्मस्वरूपनां घातक जाणीने तेथी उजग्यो थको एक आत्मानंद केवारें प्रगटे ? एवो थको वत्तें, पढी तेहना साधक जे मुनिराज तेनां चरण सेवतां उदासीन थइने साधे, केतां निपजावे, आत्मिक अव्या बाध सुख प्रत्यें. एटले उत्तम जीव स्यादाद आगम श्रवण करी, पांच आ श्रवथी विरमी शुद्धसंयमी थइ, देहनिस्पृही थको मोहने साधे ॥ उक्तं च ॥ यतः ॥ पंचासत्र विरत्ता, विसय विजुत्ता समाहि संपत्ता ॥ राग दोस विमुक्ता, मुणिणो साहंति परमहं ॥ १ ॥ आउस्स खीणमाण, सुप्पाणवियोगेवि जे समाहिपया ॥ सावय दडूवयावि दु, मुणिणो साहंति परमहं ॥ २ ॥ एह वा मुनिराज त्रिकाल विषयना अवांठक, तत्त्वगवेषी, तत्त्वरसिया, तत्त्वानंद रुचि, पोतानुं तत्त्व, अनादिनुं कर्मसंगें दबाणुं ते प्रगट करवा माटे सकल पुज्जनावथी विरक्त थइने जे आत्मा निपजावे ठे, ते जीव, निमित्तावलंब

ની થઈ સ્વરૂપાવલંબન કરતાં સ્વરૂપમધ્યે એકત્વ પામીને ક્રૂપકશ્રેણિ આરો
હણ કરી ઘનઘાતિ કર્મ સ્વપાવીને સયોગી કેવલી થઈ પઠી શૈલેશીકરણ કરી
નિઃકર્મા થઈને દેવ જે ધર્મદેવ મુનિરાજ, તેમાંહે ચંડમા સમાન એહવું અ
રિહંત પદ તેને તે જીવ પામે, જેમાં પરમાનંદની સમાધિ છે, અને સકર્મારૂ
પ અવસ્થા તે મહાવ્યાધિ છે, માટે નિરાવરણ નિઃકર્માવસ્થા તે પરમ સમા
ધિરૂપ છે, તે અવસ્થા શ્રીસુપાર્શ્વ પરમાત્માને અવલંબતાં જીવ પામે, માટે
શ્રીસુપાર્શ્વ પ્રભુની સદા સેવના કરવી. એહીજ આધાર, ત્રાણ, શરણ છે ॥ ૬ ॥

॥ અથ અષ્ટમ શ્રી ચંડપ્રજ્જનસ્તવનં ॥

॥ શ્રી શ્રેયાંસ જિન અંતરજામી ॥ એ દેશી ॥

શ્રીચંડપ્રજ્જન જિનપદ સેવા, દેવાયેં જે હલિયા જી ॥ આતમગુ
ણ અનુજવથી મલિયા, તે જવજવથી ટલિયા જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-હવે શ્રીચંડપ્રજ્જન જગવાનની સ્તવના કહે છે. અને સેવના પણ
ઉત્તરવા છે, તે શ્રીચંડપ્રજ્જનનામા આત્મા પ્રભુની પદ કેતાં ચરણની સેવા
અથવા અરિહંત પદની સેવના તેહની જે દેવા કેતાં ચાલ રીત, તેહમાં જે
હલિયા કેતાં તેવી ટેવેં પડ્યા છે, તેહને પ્રભુસેવન વિના કાલ જાય નહીં,
જેહને અસંખ્યાત પ્રદેશેં શ્રીપ્રભુ પરમાત્મા પરમપૂજ્યનું આરાધ્યપણું છે, તે
જીવ આત્મા ચેતનાલક્ષણ અસંખ્યાત પ્રદેશેં સ્વધર્મના કર્તા, સ્વધર્મના
નોક્તા, પોતાના ગુણ જ્ઞાનદર્શનાદિક, તેહનો અનુજવ કેતાં જોગવડું, તેહ
થી મલ્યા છે, એટલે આત્મગુણજોગી થયા છે, તેજ જીવ જવ કેતાં ચાર ગ
તિરૂપ સંસાર તેહનો જે જવ, જન્મ મરણ સ્વરૂપરોધક કર્માધીનતારૂપ,
તેહથી ટલ્યા છે, એટલે યથાર્થ રીતેં જે પરમાત્માને સેવે, તે અવશ્ય અસંસારી
થાય. તેમાટે ટલવા યોગ્ય થયા તે ટલ્યા. એ ન્યાયેં, હર્ષનું વચન છે, જો
કારણ મહે, તો કાર્ય નીપજે. તેમ ઉત્તમ જીવ અરિહંત સેવન પરિણમ્યા
પ્રભુ મલ્યાના હર્ષેં સંસાર સમુદ્ધને ગોપદસમાન માને છે ॥ ૧ ॥ इति प्रथमः

જવ્યસેવ વંદન નમનાદિક; અર્ચન વલી ગુણગ્રામો જી ॥ જાવ

અન્નેદ યાવાની ર્હા, પરજાવેં નિઃકામો જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ ॥ તે સેવના ચાર પ્રકારની છે. ૧ નામસેવના, ૨ સ્થાપનાસેવના,

३ इव्यसेवना, ४ जावसेवना. तेमां नाम तथा स्थापना, ए बे सेवना तो सु गम ठे, अने इव्य निक्षेपाना बे जेद ठे. एक आगमथी इव्यनिक्षेपो, अने बीजो नोआगमथी इव्यनिक्षेपो, तिहां जे आगमथी इव्यनिक्षेपो, तेतो जे सेवनापदनो अर्थ विधि जाणो, पण ते कालें ते अर्थनो उपयोग नथी, ते आगमथी इव्यनिक्षेपो कहियें । अणुवर्तगो दवं । इति अनुयोग वारवचनात् हवे बीजो नोआगमथी इव्यनिक्षेपो, तेहना वली त्रण जेद ठे. एक कशरीर, बीजुं नव्यशरीर, त्रीजुं तद्व्यतिरिक्त शरीर. तिहां जे जे सेवना जावरूपें परिणम्या हता, पण प्राणमुक्त थया, तेहनां शरीर, ते कशरीर इव्य निक्षेपे ठे, ए पहेलो जेद. तथा जे जीव हमणां तो सेवनापणे परिणम्या नथी, पण अनागत कालें जावसेवनापणे परिणमजो, ते नव्यशरीर इव्यनिक्षेपो कहियें, ए सर्व इव्यनिक्षेपो ते नैगमनयने मर्ते ठे, ते बीजो जेद. तथा जे सेवनानी प्रवृत्ति अंतरंग जावसेवनाने कारणपणे वरते, ते तद्व्यतिरिक्त इव्यनिक्षेपे सेवना कहियें, ए बीजो जेद कह्यो.

तेमांहे जे योगनी वंदन नमनादिक प्रवृत्ति, ते व्यवहारनयें इव्यसेवना. अने जे अंतरंग विकल्पें बहुमानादिक, ते क्लृप्तसूत्रनयें इव्यसेवना. ए रीतें इव्यसेवनानुं स्वरूप कह्यु, एटले जे अरिहंतना चार निक्षेपरूप कारण दृष्टिगोचर, श्रवणगोचर, स्मरणगोचरपणुं पामीने जे जीव वंदन, करजोडन, नमन, मस्तक नमाववुं, इत्यादिक अन्युद्धान अंजलि, आधीनतादिकरण, चंदन पुष्पादिकें करीने, अर्चन, वली गुणग्राम जे मुखथी मधुर ध्वनियें गुण कहेवा, ते इव्यसेवा जाणवी, अने जे आत्मा संसार पराङ्मुख अरिहंतना गुणनुं अत्यंत बहुमान, असंख्यात प्रदेशें अरिहंतनी अरिहंततानुं आश्चर्य, अद्भुतता, तथा अरिहंतनिमित्तना विरहें अकृमता, अने अरिहंत ईहा रूप परिणाम तेथी अजेदपणे थवानी जावपणे निपजाववानी ईहा, ते इव्य सेवा लेखे ठे, परंतु जावरुचिपणा विना इव्यप्रवृत्ति ते बालजोला समान ठे, तेमाटे इहां कह्यो जे जाव तेथी अजेद थवानी ईहा सहित जे सेवा ते इव्यसेवा जाणवी, इव्यप्रवृत्ति विना एकला जावधर्मने पण तत्त्वार्थटीका मां आचार्यें साधन कह्यु ठे. तथा सम्मतिग्रंथे । चरण करण प्यहाणा, ससमय परसमय मुक्कवावारा ॥ चरणकरणस्तसारं, नडि य सुद्धं न या णंति ॥ १ ॥ नाणाहि उवरतरं, हीणोवि दु पवयणं पनावंतो ॥ नयडुक

रं करंतो, सुदुवि अप्पागमो पुरिसो ॥ २ ॥ इत्यादिक वचनं जावधर्म ते सुख्य ठे. इव्य विना पण जाव ते गुणकारी ठे, पण जाव साथ्यरुचि विना एकलुं इव्य ते कामनुं नथी, ए परंपरा ठे. वजी परजाव जे आत्मधर्मथी अन्य पुण्यबंध शुचकर्मनो विपाक तेहनी कामना अजिलाषा विना जे इव्य सेवना, ते कामनी जाणवी ॥ २ ॥ इति द्वितीय गाथार्थः ॥

जावसेव अपवादें नैगम, प्रभुगुणने संकल्पें जी ॥ संग्रह
सत्ता तुल्यारोपें, जेदाजेद विकल्पें जी ॥ श्री० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ हवे जावनिक्षेपाना वे जेद ठे, ते कहे ठे. एक आगम जावनिक्षेपो, बीजो नोआगम जावनिक्षेपो. तिहां जावसेवनाना पदना अर्थने जाणतो थको तेवा उपयोगें प्रवृत्ते, ते पुरुषने आगमथी जावसेवना कहिएं, ए आधाराधेयनो अजेद ग्रही, निक्षेपो कखो, तथा जे जीव जावसेवना यें परिणम्या, तेहनी नक्ति, साधना, परिणति, ते नोआगमथी जावसेवना कहियें. इहां मूल वस्तुधर्म विचारतां आत्मइव्यने विषे सेव्यसेवक जाव नथी, सत्तायें सर्वइव्य समान ठे, अने कोइ इव्य कोईनो धर्म लेतां तथा देतां नथी, पण जे संसारी जीव ते अनादिनो अठार पापस्थानकें परिणम्यो, विजावजावितथको कर्ममयी थईने, संसारी पुज्जनो निखारी तत्त्व नो चूक्यो, मोहने बंदीखाने दुःखमयी थयो ठे, ते जेवारें स्वरूपने पामे, तेवारें सिद्ध परमेश्वर थाय. तेतो श्री अरिहंत निःकर्मा तत्त्वज्ञोगीने पूज्य पणे अविलंबतां नीपजे, माटे स्वकार्य करवाने जे परमात्मा निष्पन्न सिद्ध तेहने निमित्त कारणपणे अवलंबीने अंतरंगपरिणतिथी सेवे, ते जिहां सुधी एनी शुद्धसत्ता संपूर्ण पदें न थाय, तिहां सुधी ए सेवक अने संपूर्ण सुधानंदमयी थया, ते सेव्य जाणवा, ए निमित्तावलंबी सेवा, ते अपवाद सेवा, अने ते सेवा करतां पोतानुं साथ्य निपजावतुं, ते उत्सर्ग सेवा कहियें ॥ उक्तं च ॥ उक्कोसो उस्सग्गो, जस्स संपुस्सु ममलसप्पावो ॥ अववाउ तस्साहण, तवुड्ढिकरो अप्पोगविहो ॥ इति ॥ १ ॥

जे जेहनो उत्कृष्टो संपूर्ण निर्मल निर्दोषस्वजाव थयो, जेथी आगल बीजी अवस्था कांहीं नहीं, ते उत्सर्ग कहियें, अने ए उत्सर्गने निपजाववा माटे कारणरूप जे मार्ग अंगीकार करवो, ते अपवाद कहियें. इहां सेवा

मध्ये जे आत्मसाधन थयुं, ते उत्कृष्ट अने ते आत्मसाधन निपजाववा ने जे कारण अविलंब्यां जोडूं, ते सर्व अपवादें जाणवुं. तेमां अरिहंत नी सेवना ते आत्मसाधननुं कारण ठे, तेथी ए अपवाद सेवना ठे, ते सात नयें करी सात जेदें ठे, ते सात नयनुं संक्षेपें स्वरूप बतावे ठे.

१ अनेके गमाः संकल्पारोपांशाश्रयाद्या यत्र स नैगमः । जिहां अनेक नामादिक गमा ग्रहवाये तथा संकल्पे, आरोपे, अने अंगें पण वस्तुने माने, ते नैगमनय कहियें.

२ संगृह्णाति वस्तुसत्तात्मकं सामान्यं स संग्रहः । जे सर्वने संग्रहे, सर्वनुं ग्रहण करे, वस्तुनी ठती सामान्यपणे ग्रहे, ते संग्रहनय कहियें.

३ संग्रहगृहीतं अर्थविशेषेण विनजतीति व्यवहारः । संग्रहनयें ग्रह्युं जे सामान्य, तेहने अंश अंशजेदें जूडं जूडं वेहेंचे, ते व्यवहारनय कहियें.

४ ऋजु अतीतानागतवक्तृत्वपरिहारेण ऋजु सरलं वर्तमानं सूत्रयतीति ऋजुसूत्रः । जे ऋजु सरल वर्तमान अवस्थानें ग्रहे, अतीत अनागत नी वक्तव्यताने लेखे नहिं, ते ऋजुसूत्रनय कहियें.

५ शब्दार्थरूपं तत्तत्तत्तत्परिणतिः इति शब्दः । प्रकृति प्रत्ययादि क व्याकरण व्युत्पत्तिं सिद्धं थयेलो शब्द, तेहमां जे पर्यायार्थ बोले, ते प णे परिणमे, वस्तुने वस्तु माने. तत्त्वार्थवृत्तौ शब्दवशादर्थप्रतिपत्तिरिति शब्दनयश्च शब्दानुरूपं अर्थमिच्छति । ते शब्दनय कहियें.

६ सम्यक् प्रकारेणार्थपर्यायवचनपर्यायताः सकलजिन्न वचन जिन्ननि न्नार्थत्वेन तत्समुदाययुक्ते ग्राहक इति समनिरूढनयः । जे वस्तुना विद्य मान पर्याय तथा जे नामना यावत् वचनपर्याय ठे, ते सर्व शब्दें जिन्न ठे. यथा घट कुंज इत्यादि. जे शब्दें जिन्न तेहनो अर्थ पण तदज्ञावरूपपणे जिन्न ठे, ते सर्व वचनपर्यायरूपपरिणमती वस्तुने वस्तुपणे ग्रहे, ते सम निरूढनय कहियें.

७ सर्वे अर्थपर्यायै स्वक्रियाकार्यपूर्णत्वेन एवं यथार्थतया जूतः एवं जूतः ॥ सर्वे अर्थपर्याय अनंता ते स्वधर्म संपूर्ण पोतानी क्रिया कार्यपूर्ण जे वस्तुनो धर्म ठे, ते तेम संपूर्णपणे थयो, ते एंवजूत नय कहियें.

इहां श्रीजिनजड्गणिहूमाश्रमणें १ नैगम, २ संग्रह, ३ व्यवहार, ४ ऋजु सूत्र. ए चार नयने इव्यार्थिकपणे इव्यनिक्षेपे मान्या ठे, अने शब्दादिक त्रण

નયને પર્યાયાર્થિકરૂપણે જાવનિક્ષેપે માન્યા છે, તથા સિદ્ધસેન દિવાકરેં આ દિના ત્રણ નયને ડ્વ્યાર્થિકરૂપણે કહ્યા છે, તથા રુઝુસૂત્રાદિક ચાર નયને જાવપણે કહ્યા છે, તેનો આશય કહે છે જે, વસ્તુની અવસ્થા ત્રણ છે, ૧ પ્રવૃત્તિ, ૨ સંકલ્પ, ૩ પરિણતિ, એ ત્રણ જેદ છે. તેમાં જે યોગવ્યાપાર સંકલ્પ, તે ચેતનાના યોગ સહિત મનના વિકલ્પ, તેને શ્રીજિનજડગણિક્ષ માશ્રમણ પ્રવૃત્તિધર્મ કહે છે. તથા સંકલ્પધર્મને ઝડેક મિશ્રપણા માટે ડ્વ્ય નિક્ષેપે કહે છે, અને માત્ર એક પરિણતિ ધર્મને જાવનિક્ષેપો કહ્યો છે.

અને સિદ્ધસેનદિવાકરેં વિકલ્પ તે ચેતના માટે જાવનય ગવેષ્યો છે, અને પ્રવૃત્તિની સીમ, વ્યવહારનય છે, અને સંકલ્પ તે રુઝુસૂત્રનય છે, તથા એક વચનપર્યાયરૂપ પરિણતિ તે શબ્દનય છે, અને સકલ વચન પર્યાયરૂપ પરિણતિ તે સમનિરૂઢનય છે, તથા વચન પર્યાય અર્થ પર્યાય રૂપ સંપૂર્ણ તે એવંજૂત નય છે, માટે એ શબ્દાદિક ત્રણ તે વિચ્છેદનય છે, જાવધર્મમધ્યેં મુખ્યજાવ ને ઉત્તર ઉત્તર સૂક્ષ્મતાના ગ્રાહક છે, એ રીતેં નયનો અધિકાર સંક્ષેપેં કહ્યો. હવે એ સાતેં નયેં કરી અપવાદ જાવસેવનાના સાત જેદ કહે છે.

૧ શ્રીઅરિહંતરૂપ સ્વજાતિ અન્યડ્વ્ય તેહના સ્વરૂપને ચિંતવવે જે ચે તનાનો અંશ પ્રજ્ઞના ગુણને અનુયાયી સંકલ્પ પહેલાં કેવારેં ન થયો હતો, તે સંકલ્પવિષયાદિકથી નિવારીને પ્રજ્ઞગુણે જોડ્યો, એ નિમિત્તાવલંબી પણા માટે અપવાદ અંતરંગ પરિણામ તે જાવસેવના સંકલ્પરૂપ એક ગમે માટે નૈ ગમનયેં અપવાદ જાવસેવના જાણવી. એ આત્મસિદ્ધિ નીપજાવવાનું કારણ છે.

૨ શ્રી અરિહંતદેવની નિષ્પન્ન અસંખ્યાત પ્રદેશેં નિરાવરણ સર્વ સ્વશ ક્તિને ચિંતવવે પોતાની સત્તા પણ તેહવી વિચારે, ઝજયનો તુલ્યારોપ કરે, અને અણનિપનાનો પશ્ચાત્તાપ કરે, નિપનાનું પરમાત્મધર્મનું બહુ માન કરે, તથા જેદ કહેતાં ડ્વ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી, જાવથી, શ્રીપ્રજ્ઞજી તથા માહરું ડ્વ્યનિન્ન છે, અને સત્તાસાધર્મેં અજેદ છે, એહવા સાપેક્ષરૂપણે જે બહુમાન યુક્ત સત્તા પ્રગટ કરવાની રુચિવંત એવો વિકલ્પ તે સંગ્રહનય અપવાદ જાવ સેવના કહિયેં ॥ ૩ ॥ ઇતિ તૃતીય ગાથાર્થ:

વ્યવહારેં બહુમાન જ્ઞાન નિજ, ચરણેં જિનગુણ રમણા જી ॥ પ્રજ્ઞ
ગુણઆલંબી પરિણામેં, રુઝુપદ ધ્યાનસ્મરણા જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૪ ॥

३ अर्थः—पोताना कृयोपशमनावि जे ज्ञान, दर्शन, चारित्र, वीर्य, तेमध्ये प्रतिसमये शासन श्रीअरिहंतनी शुद्धस्वरूप संपदा, केवल ज्ञानादिक. अने उपकारसंपदा जे देशनाधर्मकथन, ते शुद्धउपकारीपणुं ठे. तथा चोत्रीश अतिशय, पांत्रीश वचनातिशय, आठ प्रातिहार्यरूप संपदा, तिहांज उपयो ग राखे, अने केवारें श्रीप्रभुजीनी प्रभुता विसारें नहीं. बहुमानमध्ये श्रीवीतराग ते सर्वथी अधिक मोटापणे सईहे, वीर्य ते जिनजक्तिने विषे फोरवे, तथा चरण कहेतां चारित्र ते श्रीअरिहंतना गुणने विषे रमण एकत्व तन्मयता पणुं पामीने रहे, इहां जे कृयोपशमी आत्मगुणनी प्रवृत्ति जासनादिक. ते सर्व श्रीअरिहंत अनुयायी थइ, ते माटे ए व्यवहार नये अपवाद जावसेवना कहियें.

४ प्रभु श्रीपरमात्मा अयोगी अलेशी, तेना गुणने अवलंबीने आदरीने परिणाम जे अंतरंग आत्मइव्यनी कृयोपशमी परिणति सामान्यचक्रनाव रूप, तेमध्ये तन्मयपणे जे नहीं वीसरे, एवा स्मरणपणे तडुपयोगें रहे, ते जिहां सुधी धर्मध्यानरूपें आलंबी साधे, तिहां सुधी, कृच्छ्रसूत्र नये अपवादजावसेवना कहियें. ए पण आत्मसाधनरूप उत्सर्गजावसेवा तेजुं कारणपणुं ठे, तेथी ए अपवादसेवा कही ॥ ४ ॥ इति चतुर्थे गायार्थः ॥

शब्दें शुक्ल ध्यानारोहण, समजिरूढ गुणदशमे जी ॥ बीय शुक्ल अविकल्प एकत्वे, एवंभूत ते अममे जी ॥ श्री० ॥ ५ ॥

५ अर्थः—हवे श्रीप्रभुरूप शुद्धइव्यने आलंबीने जे जीव जावमुनितत्वरु चि थइ दर्शन, ज्ञान, चारित्र, ए रत्नत्रयीमयी परिणामीने जे प्रथक्त्ववितर्क सप्र विचाररूप शुक्ल ध्यानपणे परिणम्यो, तेवारें ए जीव शब्द नये जावसेवनावंत ययो, एटले कृच्छ्रसूत्रनयमां तो प्रशस्तउदैक सहित अरिहंत गुणनी इष्टतादिक परिणामने सहकारें हतो, अने जिहां शब्दनय ययो, तिहां प्रशस्तालंबनीनुं कार्य पडे नहीं. साधक जे नव्यजीव, तेहना गुण ते सर्वप्रभुगुणथी एकत्व थइ स्वरूप एकत्वता पाम्या शुक्लध्याननी शुद्धताने परिणम्या, तेवारें शब्दनय, अपवाद जाव सेवना कहियें. इहां पण निमित्तपूर्वक मंदाण ठे, तेमाटे अपवादें जावसेवना कही, अथवा साधनपणा माटे अपवाद कहि बोलाव्यो.

६ जेवारें साधक जीव दशमे सूक्ष्मसंपराय गुणगणे चढ्यो शुक्लध्या

નના પ્રથમ પાયાને અંતે આવ્યો, પરમનિર્મલજાવ વચ્ચે, તે વેલાએ જેટલી આત્મગુણની સાધના કરતાં યોગવીર્યની સહાયે સાધકતા થાય, તે સર્વ અપવાદે છે, અને ઉત્સર્ગમાર્ગે તો યોગધર્મ પણ આત્માને તજવા યોગ્ય છે, તે પણ તેકાલે સાધનારૂપ છે, તેમાટે इहां કારણિક ગ્રંથો, પણ સ્વરૂપમધ્યે નહીં. અને જેટલું કારણરૂપ લહિયે, તે સર્વ અપવાદ છે, માટે દશમે ગુણગણે સમનિરૂઢનયે અપવાદ જાવસેવના છે, એ પણ સાધકનાં આસન છે.

૭ જેવારે શુક્લધ્યાનને બીજે પાયે એકત્વવિતર્ક અપ્રવિચારરૂપે ચડ્યો જાવમુનિપણની નિર્વિકલ્પ સમાધિ વચ્ચે, સ્વરૂપએકત્વે પરિણમ્યો, તેવા રે સાધનાનું પૂર્ણપણું થયું. તે માટે એવંજૂતનય સેવના થઈ. તો કોઈ પૂછે જે અયોગી ગુણગણા સુધી સાધના છે. તો इहां ક્ષીણમોહગુણગણે સેવનાનો એવંજૂત કેમ કહો છો? તેને ઉત્તર કહે છે. જે અયોગી સુધી તો ઉત્સર્ગસાધના છે, અને इहां તો અપવાદસાધનાનો અધિકાર છે, તેથી અપવાદસાધના इहां પૂરી થઈ. વળી કોઈ પૂછે જે અમમ નિર્મોહ અવસ્થામાં શું અપવાદપણું છે? તેહને ઉત્તર. જે શુક્લ ધ્યાનનો બીજો પાયો પણ હજી સેવનાનું એક આત્મધર્મે રાખવું, તે પ્રયોગ છે. હજી સંયોગવીર્ય ઉદૈકાનુગતનું સહાય છે, તથા શ્રુતજ્ઞાનનું આલંબન છે: અને ક્ષયોપશમી શ્રુત તે ઉત્કૃષ્ટ ઉત્સર્ગે મૂલ આત્મિક વસ્તુધર્મે નથી અને તેહનું આલંબન છે. તિહાં સુધી અપવાદ છે. તે માટે નિર્મોહી બારમે ગુણસ્થાનકે એવંજૂતનયે અપવાદે જાવસેવા જાણવી. એ અપવાદ જાવ સેવનાના સાત નયે કરી સાત જેદ કહ્યા ॥૫॥ इति पंचम॥

ઉત્સર્ગે સમકિતગુણ પ્રગટ્યો, નૈગમપ્રજ્ઞતા અંશે જી ॥ સંગ્રહ આતમ સત્તાલંબી, મુનિપદ જાવ પ્રશંસે જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:— હવે ઉત્સર્ગમાર્ગે જાવસેવનાના સાત નયે કરી સાત જેદ કહે છે. इहां જેટલું આત્મધર્મરૂપ સ્વકાર્ય નીપજે છે, તે ઉત્સર્ગસેવા કહિયે, એટલે કરવા યોગ્ય જે કાર્ય તે ઉત્કૃષ્ટ કરવું, પણ તેમાં જેટલી કળતા હોય, તેમાટે નયફલાવવા જોઈયે, તે ફલાવી દેલાડે છે.

૧ જેવારે આત્માનો શંકાદિપાંચ અતિચાર રહિત ક્ષાયિક આત્મિક તત્ત્વ નિર્ધારરૂપ શુદ્ધસમકિતરૂપ ગુણ પ્રગટ્યો, તેવારે એ સાધકઆત્માનો એક અંશે પ્રજ્ઞતાનો ગુણ પ્રગટ્યો, તેથી આત્માનું એક અંશે કાર્ય થયું, તેમાટે નૈગ

मनय उत्सर्गजावसेवा थइ. इहां कोइ पूढो जे गुण निपन्यो तेने सेवा केम कहो ठो ? तेने उत्तर. जे तन्मयपणे थइ रेहबुं एज सेवनानो अर्थ ठे. ते इहां तन्मयपणं थयुं ठे, अथवा जो पण गुण तो प्रगटयो पण हज्जी आत्माना अनंता गुणनो साधक ठे माटे अने सेवना कही ठे. जेटलुं उपादानकारण पणुं तेटलुं उत्सर्गसाधन ठे, तेमाटे एने उत्सर्गजावसेवा गवेषी ठे, उक्तं च ॥ आसमीमांसायां ॥ उवयाणं उत्सर्गो । निमित्तमववाय सुददेवोत्ति ॥ ए टीकामध्ये ठे, तेथी उपादाननिष्पत्ति ते उत्सर्ग सेवा जाणवी. इहां आत्माना अनंत गुण ठे, तेमांथी एक समकित गुण प्रगटयो, ते आत्मानो एक अंश प्रगटयो, तेथीज ए नैगमनयें उत्सर्ग जावसेवा थइ, अने एहीज उत्सर्ग आत्मगुणप्रचुता पण प्रगटी.

१ जेवारें ते जावमुनियें यद्यपि पोतानी आत्मसत्ता आवरी ठे, तो पण जे ठती हती तेने निर्धार करीने जासनगत करी, ते हवे स्वसत्तालंबी शुद्ध धर्म मयी थयो, तेहीज आत्मसत्ताजासन रमण, एकत्वसत्तासन्मुख थको रहे, एटले ए जीव आज सुधी स्वसत्तालंबी थयो हतो नहीं, ते थयो. एटलुं उपादान समयुं, माटे संग्रहनय उत्सर्गजाव सेवा कहियें.

२ जेवारें ते साधक जीव, अप्रमत्तमुनिराज अवस्था पामीने उपादान कारणता सर्वस्वरूपालंबी करी, ते अवस्था आत्मानी परिणामप्रवृत्ति ग्राहकता व्यापकता, जोक्तता, कर्तृता आदिक सर्व स्वरूपें बलगी, तेवारें अंतरंग वस्तुगत जे व्यवहार, ते वस्तुस्वरूपें थयो, ते व्यवहारनय उत्सर्ग जावसेवना कहियें. ए मुनिपढ़नो जे जाव, तेहने प्रशंसे कहेतां बखाणो॥६॥

ऋजुसूत्रें जे श्रेणिपदस्थें, आत्मशक्ति प्रकासे जी ॥ यथा
ख्यात पद शब्दस्वरूपें, शुद्धधर्म उल्लासैं जी ॥ श्री०॥७॥

४ अर्थः—जे आत्मा रूपकश्रेणिपदें रह्यो थको पोतानी आत्मिक शक्ति प्रकासे कतां प्रगट करे, तेने ऋजुसूत्रनय उत्सर्गजाव सेवना कहियें.

५ जेवारें आत्मानें यथाख्यात क्वाधिकचारित्र प्रगट थयुं, तेवारें जे चारित्र सहकारी आत्मशक्ति प्रगटे, शुद्ध अकपायी, असंगी, निस्पृहरूप शुद्ध धर्म उल्लास पामे, चारित्र सहकारी जे वीर्यादिक ते पण जे कषायानुयायी फरता हता, ते सर्व आत्मरमणी थया, ए धर्म जेटलो उल्लास पामे, ते

સર્વશબ્દનયેં ઉત્સર્ગેં જાવસેવના જાણવી. ઇહાં સ્વરૂપરમણી અસહાયી થયો, તે જેટલું અન્યઅસહાયીપણું નીપન્નું, તેટલું ઉત્સર્ગસેવન જાણવું ॥૭॥ ઇતિ

જાવ સયોગી અયોગીશૈલેસેં, અંતિમ હુગ નય જાણો જી ॥ સાધ
નતાએ નિજગુણ વ્યક્તિ, તેહ સેવના વચાણો જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૮ ॥

૬ અર્થ:—જે વારેં એ આત્માયેં સર્વ ધનયાતિકર્મે ક્ષય કરીને અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત વીર્ય, એ ચાર મોટાં અનંતક પ્રગટ કર્યાં, એચાર ગુણને સંકર તથા સહકારેં જે બીજા વક્તવ્ય તથા અવક્તવ્ય અનંતા સ્વધર્મીગુણ પ્રગટ થયા, આત્મિક આનંદી થયા, તેવારેં સમજિ રૂઢનયેં ઉત્સર્ગજાવસેવા થઈ.

૭ જે કાલેં શૈલેશીકરણ કરે, આત્મપ્રદેશનો ધન કરે, અયોગીકેવલીપણું થાય, તેવારેં એવંજૂતનયેં ઉત્સર્ગજાવસેવના જાણવી. ઇહાં કોઈ પૂઠશે જે એવંજૂત મોઢને વિષે કેમ કહેતા નથી ? તેને ઉત્તર. જે મુક્ત આત્મા તો સિદ્ધ છે, તેને નવું કાંઈ નીપજાવવું નથી, અને અયોગીને તો સિદ્ધતા નિપજાવવી છે, માટે જેટલું કાર્ય અધુરું, તેટલું સાધન કહીયેં. અને જે સાધના તે સેવા છે, માટે સાધનાનો અંત અયોગીકેવલી ગુણઠાણે છે, એટલે સાધનાનો એવંજૂત અયોગી કેવલી છે, તેથી ઉત્સર્ગજાવસાધના તે અયોગી કેવલી ગુણઠાણે કહી, અને સિદ્ધનો એવંજૂત તે મુક્ત આત્મા છે. એ રીતે સાધના ડાલવાવી. એ ઉત્સર્ગ સેવનાના સાત નય. કહ્યા.

હવે એનું સ્વરૂપ બતાવે છે, જે એ સાધનતા કહેતાં સાધના કરતાં જે નિજગુણ કેતાં પોતાના આત્માના ગુણ તેનું વ્યક્તિ કેતાં પ્રગટપણું, તેહ સેવના કહેતાં આત્મસેવના, વચાણો કેતાં કહો, એટલે જેટલી સાધના તેટલી અપવાદસેવા જાણવી, અને તે સાધના કરતાં કરતાં જેટલી જેટલી નવી આત્મશક્તિ પ્રગટવાની કારણતા સહિત જે આત્મશક્તિ પ્રગટે, તે ઉત્સર્ગ જાવસેવા જાણવી, અને શુદ્ધિનિષ્પન્ન સિદ્ધ અવસ્થા તે સાધ્ય છે, અને જે પ્રગટશુદ્ધ આત્મધર્મ પણ આત્મસંપૂર્ણતાને કારણપણે થતી સેવા, તે ઉત્સર્ગજાવસાધના જાણવી. જે ઉત્સર્ગજાવસાધના તે કાર્ય છે, અને નિમિત્તાલંબી અપવાદ જાવસેવા તે કારણ છે, શેષ સર્વ દ્વિસેવનાનું કારણ છે. એ રીતે કારણકાર્ય જાવ જોડવો ॥ ૮ ॥ ઇતિ અષ્ટમ ગાથાર્થ: ॥

કારણજાવ તેહ અપવાદે, કાર્યરૂપ ઉત્સર્ગે જી ॥ આત્મજાવ
તે જાવડવ્ય પદ, બાહ્યપ્રવૃત્તિ નિઃસર્ગે જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ:—ઈહાં જેટલો કારણજાવ, તે સર્વ અપવાદે જાણવો, અને જેટલું
કાર્ય જે સ્વગુણનિષ્પત્તિ, તેટલો ઉત્સર્ગ જાણવો. એ ઉત્સર્ગ તથા અપવાદનાં
લક્ષણ તથા ફલાવણી સર્વ બૃહત્કલ્પજ્ઞાપ્યમાંથી તથા તેની ટીકાથી વિસ્તાર
પણે જોડે લેજો, અને જેટલો આત્મિકજાવધર્મ પ્રગટ્યો, તે જાવનિદ્દેષો
જાણવો. અને જેટલું બાહ્યપ્રવર્તન તે ડવ્યનિદ્દેષો જાણવો. એ ડવ્યજાવનો
નિઃસર્ગ કહેતાં સહજ જાણવો. એહવી શ્રીચંડપ્રજ્ઞસ્વામીની સેવાયે જે હલિ
યા, તે આત્મધર્મ સંપૂર્ણ વરે ॥ ૯ ॥ ઇતિ નવમ ગાથાર્થ: ॥

કારણ જાવ પરંપર સેવન, પ્રગટે કારજજાવો જી ॥ કારજ
સિદ્ધ કારણતા વ્યય, શુચિ પરિણામિક જાવો જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ:—હવે કારણજાવ જે શ્રીઅરિહંતદેવ તેહની પરંપરાયે ડવ્યસેવના ક
રતાં થકાં જાવસેવા પ્રગટે, અને જાવસેવાથી ઉત્સર્ગધર્મ પ્રગટે, અને ઉત્સ
ધર્મ પ્રગટ્યો, તેવારે પોતાનું કાર્ય શુદ્ધસ્વરૂપ અનુજવરૂપ પ્રગટે, અને કાર્ય જે
શુદ્ધ સિદ્ધતારૂપ તે સધે કેતાં નીપજે, તે કાર્ય નીપને કારણતા જે હતી તેહનો
વ્યય કેતાં નાશ થાય કેમ કે કાર્યની કંણતાયે કારણતા છે, પરંતુ કાર્ય ની
પને કારણધર્મ રહે નહીં, તેવારે શું રહે? તે કહે છે. જે શુચિ કેતાં પવિત્ર જા
વકર્મ, ડવ્યકર્મ, નોકર્મ રૂપ હેતુસદ્જાવરૂપ મલ રહિત જે આત્માનો પારિ
ણામિક જાવ છે, જે પણે એનું મૂલ લક્ષણ છે, સ્વડવ્ય, સ્વદ્દેત્ર, સ્વકાલ, સ્વજા
વરૂપ તેપણું રહે, પરમાનંદ, અવિનાશી અવસ્થા વરે ॥ ૧૦ ॥ ઇતિ ॥

પરમગુણી સેવન તન્મયતા, નિશ્ચય ધ્યાને ધ્યાવે જી ॥ શુદ્ધ
તમ અનુજવ આસ્વાદિ, દેવચંડ પદ પાવે જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—એ રીતે પરમ કેતાં ઉત્કૃષ્ટ ગુણી જે શ્રીઅરિહંત શુદ્ધદેવ તેહનો
સેવા અતિ હુર્જન છે, તે પામીને તેહમાંહે તન્મય થઈને જે જીવ નિશ્ચય કેતાં
નિર્ધારે, અથવા નિશ્ચય કેતાં પોતાને સ્વરૂપધ્યાને એકત્વતા રૂપે જે ધ્યાવે,
તે જીવ, શુદ્ધનિષ્કલંક જે આત્મા ચિદાનંદ ધન, તેહનો જે અનુજવ કેતાં ય
થાર્થ જ્ઞાન વેદ્ય સંવેદ્ય પદ સહિત તેહને આસ્વાદિને દેવ જે નિર્ગ્રંથ અથવા

जवनपति प्रमुख चार निकायना, तेहमां चंडमा समान जाव उद्योत समता शीतलतानां कारण जे अरिहंत ते रूप पदस्थानक ते प्रत्ये पामे, एटले अहो नव्यजीवो ! जो तमें पोताना आत्मसुखना इक्क थया ठो, अने खुदानं दने विलसो, एवी अनिलाषा जो तमने ठे, तो श्रीचंडप्रजस्वामी खुदेव, अशरणना शरण, जगदाधार, जगत्जीवना परमोपकारी, मोह तिमिरनो ध्वंस करवाने जावसूर्य जेहवा, कर्मरोगना परम वैद्य, माहा माहण, माहा गोप, माहानिर्यामक, माहासार्थवाह, सम्यक् दृष्टिजीवना प्राण, देशविरति ने तो माहामंत्रनी परें जपवा योग्य, साधु निर्ग्रथ जेहनी आझायें चाले ठे, उपाध्यायना हृदयरूप सरोवरना हंस, आचार्यजीना नाथ, गणधरना साक्षात् मोहहेतु, अने स्यादाधर्मना उपदेशक, एहवा श्री अरिहंतदेव ते नी सेवा करो, एहज आधार ठे, ए श्रीचंडप्रजनी सेवा जिहां सुधि अमारी संपूर्ण सिद्धता न थाय, तिहां सुखि अखंड रहेजो, एहीज सार ठे ॥११॥

॥ अथ नवम श्री सुविधिनाथजिनस्तवनं ॥

थारा महेजा उपर मेह जरुखे बीजली हो लाल ॥ जरुखे० ॥ ए देशी ॥
 दीठो सुविधि जिणंद, समाधिरसें जरुखो हो लाल ॥ स०॥
 नास्यो आत्मस्वरूप, अनादिनो बीसरयो हो लाल ॥ अ०॥
 सकल विजाव उपाधि, थकी मन ठसरयो हो लाल ॥ थ०॥
 सत्तासाधन मार्ग, जणी ए संचरयो हो लाल ॥ ज० ॥ १ ॥

अर्थ:-हवे श्री सुविधिनाथ परमात्मानो स्तुति करे ठे. कोइक नव्य जीव अनादिकालनो मिथ्यात्व असंयम कषाययोग रूप इव्यजाव हेतुपणे परिणम्यो, एकेंद्रिय सूक्ष्म बादर, तथा बेंडी, तेंडी, चौरिंडी, पचेंडीपणे अनंतानव सुधी नवचक्रमां फरतो अनेक कुदेवनी वासनायें वासित थको कुदेवने देवबुद्धिं मानतो अथवा सुदेव जे श्रीबीतराग तेहने कर्तृत्व प्रमुख दो पें मानतो थको कोइ कालें श्रीबीतराग प्रभुनी प्रभुता दीठी नहीं, ते केवारेक नवस्थितिनो परिपाक करी, कोइक पुण्यना उदयें श्रीसुविधिनाथ परमे श्वरनी मुझा दीठी, ते पण अरूपी अनंतगुण प्रभुता पणे अज्ञान नासन गोचर थई. ते श्रीअरिहंतनी प्रभुता देखीने उल्लसितचित्तें ते नव्यजीव श्री

वीतरागनी उपकारता पाप्मो, तेवारें ते प्रीतें हर्षथी बोले ठे, जे दीगो के तां जासनपणे प्रतीत सहित सुविधिनाथ प्रभुजी दीगो, पण ते केहवो दीगो ? जे समाधि केतां आत्मगुणनुं विपरीतप्रवर्त्तन, ते उपाधि अथवा विषय कषायने अनुयायि जे प्रवर्त्तन, ते पण उपाधि, तथा जे तप्त उद्भूत वक्रता परिणामादिक, सर्वविजाव ते पण उपाधि तेने निवृत्तें सकलगुण स्वरूप परिणामी थये जे आत्मगुणनी वस्तुगतें स्थिरता ते समाधि तेहनो रस, ते ऐं करी नखो केतां संपूर्ण एटले परमसमाधि मयी श्रीसुविधिनाथ दीगो, ते दीगथी एक मोटो लाज थयो, ते गुं लाज थयो ? तोके जास्यो केतां जाणपणामां आव्यो, पोताना आत्मानुं स्वरूप ते शुद्धिदानंदलक्षण जाणुं, जे अनादि अतीत कालनो विसखो नूली गयो हतो, ते श्रीप्रभु दीगां जास्युं, तेथी सकल केतां सर्व जे विजाव दोष आत्मिक अशुद्धतारूप जे उपाधि तेहयकी मन केतां चित्त उसखो केतां पागो हटयो, जे ए विजाव परिणति हुं नहीं, तथा विजाव परिणतिनो हुं कर्त्ता पण नहीं, ए मुने करतुं जोगवतुं परिणमवुं घटे पण नहीं. ते जेटली क्योपशमी आत्मपरिणति ते सर्व राग द्वेष असंयमथी निवृत्तवा लागी, अने सत्ता केतां जे अनंतगुणरूप आत्मानी सत्ता तेहना साधननी रीत केतां चाल (मार्ग) ते सम्यक्ज्ञान, सम्यक्दर्शन, सम्यग्चारित्ररूप जे आत्मिक कार्य, ते मार्ग नणी ए नव्यजीव परिणम्यो, एटले जेथी आत्मसत्ता प्रगट थाय, ते मार्गनणी ए आत्मा संचखो केतां प्रवर्त्यो ॥ १ ॥ इति प्रथम गाथार्थः ॥

तुम प्रभु जाणंग रीति, सर्व जग देखता हो लाल ॥ स० ॥
निजसत्तायें शुद्ध, सहने लेखता हो लाल ॥ स० ॥ पर
परिणति अद्वेष, पणे उवेखता हो लाल ॥ प० ॥ जोग्य
पणे निजशक्ति, अनंत गवेखता हो लाल ॥ अ० ॥ २ ॥

अर्थः—वली हे प्रभुजी ! तुमें जगत्पडात्मक तेने केवल ज्ञान, तथा केवलदर्शनें करी देखो ठो, पण जाणंग रीतें एटले राग द्वेष रहित जे एक आत्मानो जाणंग गुण ठे, तेथी सर्वजाव जाणो ठो, परंतु तेमां गुणपरिणामी वस्तुना ग्राहक नथी, अने अशुणपरिणामी वस्तुना द्वेषी नथी, यथार्थ रीतें जगत्ना जाण ठो, कर्त्तापणं जोक्तापणं ग्राहकपणं स्वामिपणं एट

ला वानां टाजीने अहंबुद्धि रहित सर्वज्ञावना जाणंग ठो, वली हे प्रभुजी ! तुमें केहवा ठो ? जे सर्वज्ञाने पोताना सत्ताधर्मे शुद्ध, निर्दोष, निःसंग लेखो ठो, एटले पंचास्तिकायमां त्रण अस्तिकाय तो परसंग विना ठे, अने पुज्जनुं संयोगीपणुं ते जेदसंघातधर्म ठे, पण कर्त्तापणे नथी, जातें स्वसत्ताने लोपतो नथी, अने जीवने यद्यपि अनादि विज्ञाव ठे, परंतु सत्तारूपें मूलधर्मेज ठे, ते प्रभुजी ! तुमें जीवपणुं मूलसत्तायेंज लेखवो ठो, तेमां पर परिणति जावअशुद्धता, ज्ञानावरणादि कर्म, कामक्रोधादिक सर्वेने अदेपणो आत्मधर्मथी निन्न माटे उवेखो ठो, तेनो आदर करता नथी देखी पणुं जे तजे, तेने त्याग कहियें, ए समता माटे त्याग वर्णव्यो ठे, केम के देखी पणुं तो परपरिणति ठे. वली हे प्रभु ! तुमें जोगपणे पोतानो जोग जोगवो ठो, निजशक्ति जे अनंतगुणपर्याय रूप, परमचैतन्यरूप, परमानंदरूप, सहजसुखरूप, एवी जे अनंती तत्त्वविलासता तेने जोग्यपणे गणो ठो, स्वधर्मनोज जोग्य जाणो ठो, माटे हे सुविधि परमेश्वर ! तमें परमात्मतारूप परम धर्मेना जोगी ठो जी ॥ २ ॥ इति द्वितीय गाथार्थः ॥

दानादिक निज जाव, दता जे परवशा हो लाल ॥ द० ॥

ते निजसन्मुख जाव, ग्रही लही तुज दशा हो लाल ॥ ग्र० ॥

प्रभुनो अद्भुत योग, सरूप तणी रसा हो लाल ॥ स० ॥ वा

से जासे तास, जास गुण तुज जिसा हो लाल ॥ जा० ॥ ३ ॥

अर्थः— दानादिक आत्मधर्म जे ह्योपशमी ठे, ते सर्व परानुयायी ठे, पुज्जानुयायी ठे, ते अनादि परवश थई रह्या ठे, ते सर्व, हे प्रभु ! ताहरी शुद्ध वीतराग दशा लही केतां पामीने ते ह्योपशमीजाव सर्व आत्मसत्ताने सन्मुख पणे ग्रहे, आत्मावलंबनी थाय, एटले अरिहंतावलंबनी थाया पठी एहीज सर्वगुण ते स्वस्वरूपावलंबनी थाय, गुणावलंबनी थाय अने हे प्रभुजी ! ताहरी योग केतां रत्नत्रयीना स्वरूपनी रसा केतां नूमिका ते अद्भुत ठे. निर्विकार, निःसहाय, निःप्रयत्न, निर्मल, निरंतर, सकलावबोधक जाणपणुं ते ज्ञान अने यथार्थ सर्वसापेक्ष अदूषित पणे सकल पदार्थने निर्धार करतो ते दर्शन तथा नीराग, निश्चल, निरामय, तत्त्वैकधिरतापरिणाम रूप ते चारित्र धर्म, ए रत्नत्रयी ते अनंत स्वज्ञाव अनंत

पर्याय उत्पाद, व्यय, ध्रुव, जेदाजेद, अस्ति नास्तिरूप स्वरूपने लीधे वर्ते
ठे, एहवी रत्नत्रयी, हे परमेश्वर ! ताहारे विषे परिणमी ठे, तेहनी प्रतीत ते
वासना तथा उलखाण ते नासन ते तेहने थाय, जेहने तुज केतां तुमा
रा जेवा गुण प्रगट्या होय, एटले हे नाथ ! हे सर्वज्ञ ! हे त्रैलोक्यदीपक !
ताहरी रत्नत्रयी ते तुज समान गुणी होय, तेहनाज नासनमां थावे ॥ ३ ॥

मोहादिकनी धूमि, अनादिनी उत्तरे हो लाल ॥ अ० ॥ अ

मल अखंड अलिप्त, स्वभावज सांजरे हो लाल ॥ स्व० ॥

तत्त्वरमण शुचि ध्यान, जणी जे आदरे हो लाल ॥ ज० ॥

ते समतारस धाम, स्वामिमुखा वरे हो लाल ॥ स्वा० ॥ ४ ॥

अर्थः— हे प्रभु ! ताहरी मुखा ते परम समतातुं धाम ठे, एवी बीजा
कोशनी न होय केम के एहवी सकल परभाव रहित परिणति, तो जेणें
एम कछुं होय, तेनेज निपजे, पण जे मोहें मुंज्या परिणाम, तेहनी धूमि
जे स्वरूप अग्राहकता, परभावग्राहकता, परभावमणतारूप विभावता ते
अनादि कालनी आत्माने विषे ठे,

इहां प्रश्न. जे ए विभावता अनादिनी ठे, ते आत्मानो स्वपरिणाम ठे
किंवा परपरिणाम ठे ? जो स्वपरिणाम ठे, तो विभाव शा वास्ते कहो ठो ? अने
जो परपरिणाम ठे तो अनादि केम कहियें ? तेहने उत्तर. जे आदि केतां
पहेलो जीव अने पठी कर्म कहियें तो पेहला सिद्ध पठी कर्म लागे, अथवा
पेहला कर्म अने पठी जीव, एम कहियें तो कर्ता विना कर्म केम संजवे ?
ए पद उपजे, ते माटे अनादि सहजातसंयोग ठे. तिहां कोइ पूछे जे अनय
संयोग एकठो कहो, तो कारण कार्यनो संबंध केम रहे ? तेहने उत्तर. जे उ
पादान धर्मे एक समयमां एकठीज कार्यकारणता ठे, जेम सम्यग्दर्शन, स
म्यग्ज्ञानने ठे, तेनी पेरे इहां पण श्री विशेषावश्यकथी जाणवुं,

यदुक्तं ॥ गाथा ॥ नय कम्मस्त य पुवं, कतुरजावे समुप्रवो ज्जुत्तो ॥
निकारणउ सोविय, तह जुगवयुप्पत्ति जावे य ॥ १ ॥ इत्यादि गाथाथी जा
णवो. कोइ पूछे जे अनादिनो मल्लेलो तेनो वियोग केम थाय ? तेहने
कहियें ॥ गाथा ॥ जह चेह कंचणोवज, संयोगो णाइ संतय गउवि ॥ बुद्ध
ऊई सोवायं, तह जोगो जीव कम्माणं ॥ १ ॥ इति पूज्यवाक्यात्. एटले ए वि

જાવપરિણામ યદ્યપિ અનાદિનો છે, પણ પ્રકૃતિક છે, સ્વરૂપ નથી, માટે
 એનો વિયોગ તે કીધો થાય. તેવારેં કોડ કહેશે જે એ વિજાવનું કર્તાપ
 ણું કેમ છે? તેને કહે છે. જે આત્મા સ્વરૂપકર્તા તેહને સ્વરૂપઆવર્ણે
 પરજાવસંયોગેં પરકર્તાપણું થયું છે, તે વિજાવમોહની ધૂમિ ઉતરે, મિથ્યાત્વ
 ની જૂલ ટણે, તેવારેં અમલ કેતાં રાગ દેપ રહિત અસ્વંન કેતાં કેવારેં સ્વં
 માય નહીં, અલિપ્ત કેતાં પરસંગના લેપરહિત એહવો પોતાનો સહજસ્વજાવ
 સાંજરે, જાસન ગોચરમાં આવે, યદ્યપિ કર્મેલેપાણો છે, તો પણ સ્વજાવેં
 અલિપ્ત છે, નિરામય છે, કર્મસંવંધ છે પણ કર્મથી ન્યારો છે, નિઃસંગ છે,
 એહવો આત્મા જેવારેં ઝંત્રાણમાં આવે, પઠી તેહજ સાધક આત્મા પો
 તાનું તત્ત્વ જે શુદ્ધનિશ્ચયનયથી વસ્તુસ્વજાવ તેહમાં રમે, અનાદિ પૌજ્જલિક
 અશુદ્ધવર્ણાદિરમણ તજિને, પોતાના જ્ઞાનાદિ અનંતગુણમાં રમે, એહજ તત્ત્વ
 ચારિત્રતા પ્રગટે, પઠી શુચિ કેતાં પવિત્ર નિર્મલ ધ્યાન તે પ્રથમ અરિહંતાદિ
 ક ગુણીના ગુણ સ્વરૂપમાં તન્મયતા રૂપ ધર્મધ્યાન ધ્યાયીને પોતાના અ
 નંતા પર્યાયની પરિણતિ પ્રાગ્જાવ અનુજવૈકલ્ય સત્તાગત તિરોજાવીનું જા
 સન એકલ શુદ્ધધ્યાન જણી જે પુરુષ આદરે, કેતાં અંગીકાર કરે, તે પુરુષ
 સર્વ વિજાવ હ્ય કરીને પરમ સમતારસના ધામ એહવા સ્વામી શ્રી જિનેંડ
 દેવ, તેહની મુઝા પામે, એટલે વીતરાગાવસ્થા પામે, નિર્મલ પૂર્ણાનંદી થાય॥૪॥

પ્રજુ ઠો ત્રિજુવન નાથ, દાસ હું તાહરો હો લાલ ॥ દાસ ૦ ॥

કરુણાનિધિ અજિલાપ, અઘે મુઝ એ સ્વરો હો લાલ ॥ અ ૦ ॥

આતમવસ્તુ સ્વજાવ, સદા મુઝ સાંજરો હો લાલ ॥ સ ૦ ॥

જાસન વાસન એહ, ચરણ ધ્યાનેં ધરો હો લાલ ॥ ચ ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- હવે પ્રજુથી વિનતિ કરી પોતાનો મનોરથ કહે છે, હે પ્રજુ !
 તમે ત્રિજુવનના નાથ ઠો, સમ્યગ્દર્શનાદિ ગુણ પમાડવાના તથા રચવા
 લવાના પરમ કારણ ઠો, અને હું તમારો દાસ હું, હંદાં શ્રી વીતરાગનું
 દાસપણું તો સમકેતી, દેશવિરતિ, તથા સર્વવિરતિને વિષે છે, પણ હંદા તો
 જડકપણાનું ઉપચાર વચન છે, માટે હે કરુણાનિધિ ! હે કરુણાના સમુદ્ધ !
 મુઝને એ સ્વરો અજિલાપ છે, તે કહું હું, જે માહરો આત્માનો વસ્તુસ્વજાવ
 “સેણ દીહેણ હસ્સેણ વટેણ તંસેણ ચરંસેણ પરિમંદલેણ કિણ્હેણ ની

लेण लोहीएण हाजिहेण सुक्किलेण सुरहिण डुरहिण तित्तेण कडुएण कसा
एण अंबिलेण मडुरेण कक्कडेण मडुएण गुरुएण लडुएण सीएण उएहेण
णिएहेण लुक्केण काकण रूहेण संघेण इत्थीण पुरिसेण अनहापरिणोसणे
उवमाणविद्यती अरूवी सत्ता अपयस्स पयं नड्डीसेणं सदेणं रूवेणं गंधेणं
फासेणं इति आचारांगोक्तं.” तथा शुद्धस्वसत्ता स्वरूपी, अनंत ज्ञान, दर्शन,
चारित्र, वीर्य, अनंत स्वरूपकर्ता, स्वरूप जोक्ता, स्वरूपपरिणामी, असंख्यप्रदे
शी, प्रतिप्रदेशं अनंतपर्यायशी नित्यानित्यादि अनंतस्वज्ञावी, स्वकीयकार
क चक्रपरिणामीरूप माहारो स्वज्ञाव, ते सदा निरंतर मने सांजरो, जासन
मां रहो, वासना, प्रतीत, जासन, ज्ञान, चरण, तेमांहे रमणध्यान तेहज
स्वज्ञावमां तन्मयता धरो. ए मनोरथ सदा माहारो ठे, साधकजावें साध्य
करीने सिद्धावस्थायें सिद्धरीतें सदा रहेजो ए अजिलाष ठे ॥ ५ ॥ इति ॥

प्रभुमुजाने योग, प्रभु प्रभुता लखे हो लाल ॥ प्र० ॥

ज्व्यतणे साधर्म्य, स्वसंपत्ति उलखे हो लाल ॥ स्व० ॥

उलखतां बहु मान, सहित रुचि पण वधे हो लाल ॥ स० ॥

रुचि अनुयायी वीर्य, चरणधारा सधे हो लाल ॥ च० ॥ ६ ॥

अर्थः—इहां कोइ पूछे जे तुं ताहारा आत्मधर्मेनो रुचिवंत थयो, तेवारें
प्रभुजीनुं शुं काम ठे ? तेने उत्तर. जे आत्मस्वज्ञाव विसरी, परजावरंगी थ
इ, ए माहारो आत्मा शरीरसंगी, व्यासंगी, अनंगी, कुलिंगी, तथा लिंगी
पणें ममतालिंगी थइ रह्यो ठे. स्वसत्ता धर्म विसरी गयो ठे, ते हवे अनं
तज्ञानी, परम अमोही, प्रभुनी मुझा, थापनानिद्वेपरूप तेहनो योग म
ले, तेवारें अनंतगुण रूप, सकल ज्ञायक, शुद्धात्मरूप एवी श्रीप्रभुनी प्र
भुता तेने लखे, केतां उलखे, ते उलख्या पढी जीवज्व्यपणाना साधर्म
केतां सरखापणो जे सिद्ध थया, ते पण जीव अने हुं पण जीव माटें स
त्तायें सरिखा ठैयें, गुणपर्याय स्वज्ञावें तुह्य ठैयें. तो जेवी संपदा श्री सुवि
धिनाथ परमेश्वरने प्रगट थई ठे, तेटलीज संपदा माहरी सत्तामां पण
ठे, तेथी हुं पण ते परमेश्वर जेटली संपदानो धणी हुं, एम उलख्या पढी
ते संपदा उपर बहुमान आवे, तेथी ते संपदानी रुचि प्रगटे, जे एहवी सं
पदा माहारे केवारें नीपजरो ? अने जेनी रुचि होय, तेहनो उद्यम थाय,

તેવારેં વીર્યગુણનું સ્ફુરણ તે પણ રુચિને અનુયાયી છે, અને જે દિશેં વીર્ય સ્ફુરે, તેહમાંજ રમણ થાય. એટલે તેહનુંજ નીપજવાનું આચરણ થાય, એટલે પ્રચુ દીઠે પ્રચુની પ્રચુતા જાણે, તે પ્રચુતા પોતામાં જાણે, પઢી તે પ્રગટ કરવાની રુચિ ઇપજે, તેથી રુચિનું વીર્ય તથા ચારિત્ર જે રમણ, તે પણ તે દિશેં સધે, તેવારેં તે સિદ્ધતા પ્રગટે, તેથી જિનમુદ્દાનો યોગ તે વડું સાધન છે, એ માર્ગ કહ્યો ॥ ૬ ॥ ઇતિ ષષ્ઠ ગાથાર્થઃ ॥

ક્ષાયોપશમિક ગુણ સર્વ, યથા તુઝ ગુણરસી હો લાલ ॥ અ૦ ॥
સત્તા સાધન શક્તિ, વ્યક્તતા ઝલ્લસી હો લાલ ॥ વ્ય૦ ॥
હવે સંપૂર્ણ સિદ્ધ, તણી શી વાર છે હો લાલ ॥ ત૦ ॥
દેવચંડ જિનરાજ, જગત આધાર છે હો લાલ ॥ જ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ—પઢી ક્ષાયોપશમિગુણ ચેતના વીર્ય, દાનાદિ સર્વ, જેવારેં તુઝ કેતાં તારા ગુણના રસી યથા, તેવારેં તે નિષ્પન્નગુણ રસી ચેતના યવાથી અનંતગુણરૂપ સત્તા તેહનું સાધન નિપજાવવાની આત્મશક્તિ ઢંકાણી હતી, તે વ્યક્ત કેતાં પ્રગટપણે ઝલ્લસી કેતાં ઝલ્લાસ પામી. હવે નિમિત્ત કારણ મલે ઇપાદાન કારણ પ્રગટે, આત્મિક રુચિ તાત્ત્વિક, તત્ત્વાલંબી થાય, તો સંપૂર્ણ અવિનાશી સિદ્ધતા નિપજતાં શી વાર છે? એટલે પુષ્ટકારણેં નિયમાર્થ નિપજે, તેમાટે દેવચંડ સ્તુતિ કર્તા, અથવા સર્વદેવમાંહે ચંડમા સમાન તે જિનરાજ, શ્રીવીતરાગ, તે સર્વજીવનાં આધાર છે, એટલે જિનમુદ્દાને આલંબનેં અનંત જીવ સિદ્ધિ વઘ્યા, તેથી અરિહંતાલંબને સિદ્ધતા નિપજે, એ નિયામક છે, વાસ્તે અરિહંતસ્મરણ, વંદન, નમન, સ્તવન, ધ્યાન કરો. હે જગ્ય જીવો! તમને એહીજ આધાર છે ॥ ૭ ॥ ઇતિ શ્રીસુવિધિ જિનસ્ત૦ ॥

॥ અથ દશમ શ્રીશીતલનાયજિન સ્તવનં ॥

॥ આદર જીવ ક્ષમાગુણ આદર ॥ એ દેશી ॥

શીતલ જિનપતિ પ્રચુતા પ્રચુની, મુઝથી કહીય ન જાય જી ॥
અનંતતા નિર્મલતા પૂર્ણતા, જ્ઞાન વિના ન જણાય જી ॥ શી૦ ૧

અર્થ:-હવે દશમા પરમેશ્વર શ્રીશીતલનાથજાની સ્તવના કરે છે. શ્રી શીતલનાથની અનંત અવિનીશ્વર આત્મિક પ્રચુતા તે પ્રત્યક્ષ તો કેવળીને ગમ્ય છે, અને સમ્યગ્દૃષ્ટિ તત્ત્વરુચિને તો શ્રદ્ધામાં છે, તે કહે છે. હે શીતલ જિનપતિ ! તુમને કપાય, તૃષ્ણા, નોકપાય, તાપરહિત પરમ વીતરાગતા, નિષ્પ્રહતા, પરમ પરનાવ અજોગ્યતા રૂપ, શીતલતા પ્રગટી છે અને પતિ કેતાં ક્ષીણમોહી પ્રમુખના પતિ તેની પ્રચુતા ઠકુરાઈ અનંત સહજ સંપદા તે મુજ અલ્પજ્ઞાનીથી તો કહો ન જાય, કેમ જે સિદ્ધના અનિલાપ્ય, અનિલાપ્ય, સર્વપર્યાય નિરાવરણ પ્રગટ થયા છે, તેમાં અનિલાપ્ય પર્યાય શ્રીકે વળી જાણે, પણ વચને અગોચર છે, માટે કહિ શકે નહીં. અને અનિલાપ્ય પર્યાય અનંતા છે, તે પણ વચનનો ક્રમ પ્રવર્તન છે માટે, મિત આઠઘેં કહેવાય નહીં. તિહાં અનંતા જીવદ્ય, તે એકેકા દ્યના પ્રદેશ અસંખ્યા તા છે, તે વળી એકેકા પ્રદેશો જ્ઞાનાદિ ગુણ અનંતા છે, તે વળી એકેકા ગુણ ના પર્યાય અનંતા છે, તેમધ્યે સ્વનાવ અનંતા છે ॥ ઠકં ચ ॥ જીવાપુગલ સ મયા, દ્વપેસા ય પથવા ધેવ ॥ થોવાણંતાણંતા, વિસેસમહિયા ડુવેણંતા ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ તથા નિર્મજ્જતા તે એ સર્વપર્યાય નિરાવરણ, નિઃસંગ, નિઃસ્ત હાય છે. અને પૂર્ણતા કેતાં સર્વ શક્તિ પ્રગટ જાવે પૂર્ણ છે, તે સર્વ કેવલ જ્ઞાન વિના જણાય નહીં ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમ ગાથાર્થઃ ॥

ચરમ જલધિ જલ મિણે અંજલિ, ગતિ ઝીંપે અતિવાય જી ॥

સર્વ આકાશ ઝંલંધે ચરણે, પણ પ્રચુતા ન ગણાય જી ॥ શી ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-ત્યાં દૃષ્ટાંત. જેમ ચરમ કેતાં ઢેલો જેની સાધિક ત્રીન રક્ષુ, બાહ્ય પરિધિ છે. એહવો જલધિ કેતાં સ્વયંનૂરમણ સમુદ્ તેહનું પ્રવલ જન, તેને કોઈ અંજલિયેં માપી શકે અથવા કોઈ એહવો પણ હોય જે અત્યંત પ્રજય કાલ ના મોહોટા વાયરાની ગતેં ચાલે, તથા કોઈ અનંતા લોકાલોક મલી સર્વ આકાશ તેને ચરણે કેતાં પગે કરી ઝંલંધે એહવો તો કોઈ હોય નહીં, પરંતુ દૃષ્ટાંત માત્ર દીધો છે, જે એહવા શક્તિમંતથી પણ નિષ્પન્ન શ્રીસિદ્ધ પરમેશ્વરની જે પ્રચુતા તે ક્ષાયોપશમ શક્તિવાલાથી ગણી જાય નહીં, અને શ્રીવીત રાગ સર્વજ્ઞની પ્રચુતા સંપૂર્ણ જ્ઞાની જાણે, પરંતુ તે પણ વચનયોગેં કહિ શ કે નહીં, તેમાટે અનંત છે ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાથાર્થઃ ॥

सर्वज्ञ प्रवेश अनन्ता, तेहथी गुणपर्याय जी ॥ तास वर्ग
थी अनन्त गुणं प्रभु, केवल ज्ञान कहाय जी ॥ शी० ॥ ३ ॥

अर्थः— हवे ते अनन्तता कहे ठे. सर्व जीवज्ञ तथा अजीवज्ञ अनन्ता ठे, तेथी सर्वज्ञना प्रवेश अनन्ता ठे, तेमां आकाश प्रदेशनी अनन्तता अति मोटी ठे, तेहथी वली गुणनी अनन्तता घणीज मोटी ठे, तेहथी वली पर्याय अनन्त गुणा ठे, ए अधिकार अल्प बहुत्वपदथी जोइ जेजो, यद्यपि पर्याय जे ठे, ते मूलधर्मे गुणथी निन्न नथी, वस्तुमां पर्याय परि पाटी ठे, ते पर्यायनो समूह मली एक कार्य करे, ते प्रवृत्तिने गुण कहे ठे, परंतु पर्यायनीज प्रवृत्ति ठे, अने ज्ञेय ते आधार ठे, परंतु संज्ञा, संख्या, लक्षण, कार्यजेंदें पर्यायथी गुण निन्न ठे, ते माटे गुणनी निन्न व्याख्या उत्तराध्ययनादि सूत्रें ठे ॥ उक्तं च ॥ द्वाण य गुणाण य, पञ्चवाण नाणें ॥ नाणें नाणेंहि दंसियं ॥ इति ॥ पुनः ॥ गुणाणामासउ दवं, एगदव स्सिया गुणा ॥ लक्षणं पञ्चवाणं तु, उजउ निस्सिया जवे ॥ १ ॥ इत्यादिकथी निन्न व्याख्या ठे, तिहां पन्नवणासूत्रें कहुं ठे. ए सेणं जंते जीवाणं पुग्गलाणं सबदवाणं सबपएसाणं सबपञ्चवाणय कयरे कयरे हितो अप्पा वा बहुया वा तुल्ला वा विसेसाहिया वा सब थोवा जीवा पुग्गला अणंतगुणा अद्वा समया अणंतगुणा सबदवा विसेसाहिया सबपएसा अणंतगुणा सबपञ्चवा अणंतगुणा ॥ इति गणधरवाक्यात् ॥ एटले श्रीप्रभुजी नो केवलज्ञानगुण तेनी अनन्तता ते आवीरीतें ठे के ठ ज्ञेयना गुण पर्याय सर्व अस्तिपणे रह्या ठे, ते सर्वने जाणे, तथा तेनी परस्परनी अपेक्षायें नास्तिपणुं अनंतुं रह्युं ठे, ते सर्वने पण श्रीप्रभुनो केवलज्ञानगुण जाणे, तथा ए सर्वथी अनन्त गुणा वली बीजा जाव होय, तो तेने पण जाणे, एम अनन्ती शक्ति ठे, तेम दर्शननी पण तेटलीज शक्ति ठे, तेमाटे ज्ञेयना प्रदेश पर्याय तेना वर्ग करियें, तेहने वली अनन्तगुणो गुणाकार करियें, एटलुं हे प्रभु! हे परमेश्वरजी! तमारुं केवलज्ञान कहेवाय ठे. ते श्रीन गवतीसूत्रें ॥ अमियं नाणं केवलस्सि ॥ एम कहुं ठे ॥ ३ ॥ इति तृतीय गायार्थः ॥

केवल दर्शन एम अनंतुं, ग्रहे सामान्य स्वभाव जी ॥ स्वपर
अनंतथी चरण अनंतुं, समरण संवर जाव जी ॥ शी० ॥ ४ ॥

અર્થ:- એટલા સર્વ વિશેષ જાવ તે સર્વસામાન્ય યુક્ત છે. તે સર્વ કેવલ જ્ઞાનગમ્ય છે, અથવા સામાન્યાશ્રયી છે, જે વિશેષ તે સામાન્ય વિના નહિં, અને સામાન્ય તે વિશેષ વિના નહિં. સર્વપદાર્થ સામાન્યવિશેષ રૂપ છે ॥ ન સામન્ન તત્તં નહિ, વિસેસો સ્વપુષ્પં વા ॥ તથાચ ॥ સંમતૌ ॥ દ્વં પક્ષાવ વિ ઉચ્ચં, દ્વં વિચિત્તા ય પક્ષવા નહિ ॥ ઉષ્ણાયછિઙ્ગંગા, હ્રવઙ્ દવિય લક્ષણં એવં ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ તેમાટે સર્વેષ્યને વિષે સામાન્ય ધર્મે અનંતા છે, તે સર્વ કેવલ દર્શનગુણેં દેખે છે. તેથી પણ અનંત ગુણા સામાન્ય ધર્મેને દેખી શકે એવી શક્તિ છે, તેથી એટલા પર્યાયમયી કેવલ દર્શન ગુણ છે.

વક્તં ચ વિશેષાવશ્યકે ॥ યાવંતોહિ ક્ષેયસ્ય પર્યાયા સ્તાવંતસ્તદવનાસ કલ્પેન જ્ઞાનસ્યાપ્યેષ્ટઘ્યાઃ ॥ તથા જગત્પંગે ॥ અણંતા દંસણપક્ષવા ઇતિ ॥ વાસ્તે કેવલ દર્શન પણ અનંતું છે, એ દર્શન, સર્વ પદાર્થના અસ્તિત્વ સત્ત્વ વસ્તુત્વ પ્રમેયત્વાદિ સામાન્ય ઇચ્છાસ્તિકને દેખે છે. એમ ચારિત્ર ગુણ તે પણ અનંતપર્યાયી છે, પોતાના આત્માના સર્વ પર્યાય તે સર્વસ્વ ધર્મે છે, તથા પોતાથી નિન્ન અનંતા જીવેષ્ય તથા સર્વ અજીવેષ્ય તેહના ધર્મે તે પરધર્મે છે, એટલે સર્વસ્વધર્મમાં રમણ, પરધર્મમાં અરમણ, એ સર્વ પર્યાય ચારિત્રના છે, એટલે સ્વરૂપરમણ, પરનાવનિવૃત્તિ, એ ચારિત્રની પરિણતિ છે, અને અનાદિનું જે પરરમણીય પણું જૂલથી થયું હતું, તે નિવારણે સ્વશક્તિ ચેતનાવીર્યાદિકની પરિણતિ, તે પરનાવથી રોકીને સ્વરૂપ વિષે ગવેષી છે, એ સંવરનાવ તે ચારિત્રની અનંતતા છે. તે સંયમશ્રેણી શ્રી વ્યવહારનાર્થે કહી છે. જે સર્વજીવથી અનંત ગુણા ચારિત્રના ઘણા વિજાગની એકવર્ગના કરિયેં, તેવી અસંખ્યાતીવર્ગનાયેં એક સ્પર્ધક થાય. તેહવા અસંખ્યાત સ્પર્ધકેં એક સંયમસ્થાનક થાય. તે સર્વજઘન્ય સંયમસ્થાન તે વર્ગી અસંખ્ય પટગુણરીતેં અસંખ્યપટગુણ કરતાં સર્વોત્કૃષ્ટ અસંખ્યા તમું સંયમસ્થાન થાય. એ ચારિત્રની અવિનાગિની અનંતતા દેખાડી, તે સર્વ ચારિત્રગુણ હે પ્રભુ! તમારો નિરાવરણ છે, તેમાટે ચારિત્ર અનંતું છે ॥ ઇતિ ॥

જ્ય ક્ષેત્ર ને કાલ જાવ ગુણ, રાજનીતિ એ ચાર જી ॥ ત્રાસ વિના જડ ચેતન પ્રજુનો, કોઈ ન લોપે કાર જી ॥ શીઠ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- એમ વીર્યાદિક ગુણની સ્વધર્મે અનંતતા જાણવી, એવી અનંત

સ્વગુણ સંપદામયી ઠો, વલો હે નાથ ! હે પરમેશ્વર ! તમે જગત્માં જીવ તથા અજીવ તેહના જે ગુણ, સ્વજાવ, પર્યાય, તે સર્વ ૧ ડ્વ્ય, ૨ ક્ષેત્ર, ૩ કાલ, ૪ જાવ, એ રીતે ચાર પરિણમનપણે છે, અને તમારા જ્ઞાનાદિક ગુણ, તે પણ ડ્વ્યાદિક ચાર પરિણમને પરિણમે છે, અને સર્વ સ્વપરરૂપધર્મનું જાણપણું કરે છે, તે પણ ચાર પ્રકારે પરિભેદન કરે છે. તે ચાર પ્રકાર કહે છે. ૧ સમુદાય, તે ડ્વ્યધર્મ જાણવો ૨ આધારતા તે ક્ષેત્રધર્મ જાણવો. ૩ વર્તના ઇત્યાદિયરૂપજાવ, તે કાલધર્મ જાણવો, નિશ્ચે વિચારતાં તો કાલ ડ્વ્ય નિન્ન નથી, કેમ કે પંચાસ્તિકાયની વર્તના તે કાલધર્મ છે, એ તત્ત્વાર્થ તથા ધર્મસંગ્રહણી અને વિશેષાવશ્યકમધ્યે ઘણી ચર્ચા છે. અનપેક્ષિત ડ્વ્યા સ્તિકનયે એહને ડ્વ્ય કહ્યું છે, પરંતુ જાતે ડ્વ્યાસ્તિકપણું એમાં નથી, તેથી ડ્વ્યની વર્તના તે કાલ, ૪ તથા ડ્વ્યનો મૂલધર્મ તે જાવ, એ રીતે સર્વપરિણમન છે, એ શ્રી વીતરાગ નિષ્પન્નતત્ત્વી પ્રચુની રાજનીતિ ચાર પ્રકારની છે, વલો શ્રીપ્રચુની આજ્ઞા સર્વ ડ્વ્ય માને છે, એટલે સ્તવનાપદે આરોપમાટે કહે છે, જે અન્ય રાજાની આજ્ઞા કોઈક માને, કોઈ ન માને, પણ હે પ્રચુ ! જે રીતે તમો તમારા જ્ઞાનમાં જાણો ઠો તે રીતે તમારું જ્ઞાન પરિણમે છે, તે રીતે સર્વ ડ્વ્ય પરિણમે છે, જે રીતે તમે પ્રરૂપણા કરો ઠો, તેજ રીતે સર્વ ડ્વ્યની પરિણતિ છે, માટે તમે કોઈને કહેતા નથી, તથા કોઈને ત્રાસ કરતા નથી, નય પમાડતા નથી, પરંતુ તે તમારા જ્ઞાનની પરિણતિ લોપી ચાલતા નથી, આજ્ઞા લોપતા નથી, એહવી સહજ આજ્ઞા સમ્યગ્દૃષ્ટિ, દેશવિરતિ, સર્વવિરતિને દૃષ્ટ છે, માટે નિઃપ્રયાસ અસ્વંદ આજ્ઞા છે ॥ ૬ ॥

શુશાયશ ચિર પ્રત્ન ઉપયોગે, જે સમરે તુઝ નામ જી ॥ અવ્યા
વાધ અનંતું પામે, પરમ અમૃતસુખ ધામ જી ॥ શી૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-હવે પ્રત્નસેવાનું ફલ કહે છે. જે સાધક જીવ, શુદ્ધ નિર્દૂષણ આશા કરીને ક્રુદ્ધાદિક આઠ દોષને ટાલિને એટલે ક્રુદ્ધાદિક દોષ સહિત જે કરે, તે કાર્યનો સાધક થાય નહીં, શ્રીહરિજડસૂરિયે કહ્યું છે ॥ ૨૭૦ ॥ ક્રુદ્ધો લોચરતિર્દીનો, મત્સરી નયવાન્ શવઃ ॥ અજ્ઞો જવાનિનંદો ચ, નિષ્ફલા રંજસાધકઃ ॥ ૧ ॥ તથા દમ્પ્તાદિક દોષ રહિત તથા વિષયાનુષ્ઠાન જે હે લોક ફલની આશા, અને ગરલાનુષ્ઠાન જે પરજવેં હિંસ્યસુખની વાંઝા, વલો અન્યો

અન્ય અનુષ્ઠાન તે સાધ્ય શૂન્યસાપેક્ષતા વિના જે કરવું, ઇચ્છાદિ દોષ ટાલી જિન આજ્ઞા પ્રમાણે, વિધિ સહિત, પ્રીતિ, નક્તિ, વચન, અસંગરીતે. તદ્દેતુ તથા અમૃત અનુષ્ઠાન. તિહાં તદ્દેતુ તે, જે એક તેહીજ સાચું કરવાને અર્થે મોહ નિપજાવવા માટે સાધન. અને અમૃત તે ત્રિકરણ યોગની એકતા હર્ષસહિત ત ન્મયપણે નિરામય સાધન. એ રીતે થિર થઈને શંકાદિ ચપલતા રહિત શ્રીપ્રભુ જીના સ્વજાતિ સ્વજાતિકગુણે કરી ઉપયોગ પ્રભુગુણે જોડીને જે નવ્યજીવ આત્માર્થે થઈને શ્રીશીતલનાથ પરમસમતામયી પ્રભુનું ધ્યાન કરવાને તેહ નું નામ સમરે કેતાં સંજારે, તે જીવ અનુકર્મે ગુણીને આલંબને આત્મોપા દાની થઈને નિષ્કર્મા થાય, તેવારે તે અનનું આધ્યાવાધ સુખ પરસંગ રહિ ત અધ્યાત્મિક સુખ પામે. તે સુખ કેહવું છે ? તોકે પરમ ઉત્કૃષ્ટ અમૃત અવિનાશી સદ્ગ જ્ઞાનાનંદાદિક અનંત સુખનું ધામ છે ॥ ઉત્તમં ચ ॥ સિવ મયલ મરુય મણંત મસ્કય મદ્વાબાહ મપ્પુણરાવિત્તિ સિદ્ધગ્ધ નામધેયં ઠા ણં સંપત્તાણં ॥ તથા સંમતિગ્રંથે ॥ અહ સુદ્ય સયલ જગસિહર મરુવ નિ રુવમ સદ્વાવ તિદ્ધિસુહં ॥ અનિહ્ણ મદ્વાબાહં તિરિયણસારં અણુહંતિ ॥ ૧ ॥ એહવાં સુખ પામે ॥ ૬ ॥ ઇતિ પદ્ય ગાથાર્થઃ ॥

આણા ઈશ્વરતા નિર્જયતા, નિર્વાંઠકતારૂપ જી ॥ જાવસ્વાધી
ન તે અવ્યય રીતે, એમ અનંતગુણ જૂપ જી ॥ શી૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-તથા પ્રભુતાના લિંગ આણાદિક છે, તે કહે છે. બીજાની આજ્ઞા તો સ્વાર્થે તથા નયથી કોઈ માને, અને પ્રભુ શ્રીઅરિહંતની આજ્ઞા તો સદેજે કોઈ ઇચ્છા લોપતું નથી, તથા જે લૌકિક પ્રભુતાના ધણી, તેતો પૌજનિક માનોપેત સંપદાના ધણી છે, અને શ્રીતીર્થંકર તો જગદુપકારી અનંત સદ્ગ જ સંપદાના ઈશ્વર છે, તેથી ઈશ્વરતા અજ્ઞાત છે. બીજા રાજાદિક તો માત્ર પો તાના સેવકોથીજ નય પામે નહીં, પરંતુ પરચક્ર તથા મરણાદિ નય સહિત છે. અને માહારો પરમેશ્વર નિર્મજ્જાનંદ કારણ શુદ્ધ દેવ તો સર્વકાલ સર્વન ય રહિત છે, સ્વ અસ્થં અવિનાશી સંપદા પરમનિર્જયતાવંત છે, તથા જ ગત્માં ઈંડ, ચંડ, ચક્રવર્તી, તે તૃણાને યદયે ઇચ્છાદોષમયી છે, ઇચ્છાથી સંપદા અપૂર્ણ છે, અને શ્રીવીતરાગ તો સ્વસંપદાપૂર્ણ પ્રાગ્જાવના જોગી છે, તેથી સમસ્ત પરસંપદાને અવાંઠે, માટે નિર્વાંઠકતામયી છે. વલી શ્રીપ્રભુ પ

રમાત્મા તેહના જે જાવ કેતાં જાવધર્મ શુદ્ધિદાનંદાદિક, તે સર્વસ્વાધીન છે. પરાધીન નથી. વળી તે અવ્યય કેતાં અવિનાશીપણે ધ્વંસરહિત છે. એરી તેં અનંતગુણ જે પૂર્વેં કહ્યા તેના રાજા છે ॥ ૭ ॥ ઇતિ સત્તમ ગાથાર્થઃ ॥

અવ્યાવાધ સુખ નિર્મલ તે તો, કરણજ્ઞાનેં ન જણાય જી ॥ તે હજ એહનો જાણંગ જોક્તા, જે તુમ સમગુણ રાય જી ॥ શી૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-હે પ્રજ્ઞજી ! જે અવ્યાવાધ અતીંદ્રિય સુખ તે અનંતું સ્વજોગીય એ તમે જોગવો ઠો, તે અવ્યાવાધ સુખનું જ્ઞાન કેતાં જાણપણું તે કરણ કે તાં ઇંદ્રિયોને આધીન જે મતિજ્ઞાન તથા શ્રુતજ્ઞાન છે, તેણેં કરી જણાય ન હીં તથા અવધિ મનઃપર્યવજ્ઞાન તે યદ્યપિ ઇંદ્રિયોને આધીન નથી, તો પણ તે રૂપીજાવના જાણંગ છે, પણ જીવસ્વરૂપને જાણી શકે નહીં, જે માટેં ક્યો પશમ જ્ઞાનેં અવ્યાવાધનું સ્વરૂપ જાણું ન જાય, પણ જે જીવ તુજ સમાન ગુણના રાય કેતાં સ્વામી થયા, તેહજ પરમાત્મા, એ અવ્યાવાધ ગુણનું સ્વરૂપ જાણે, તથા જોગવે, બીજાને પ્રગટ નથી, કેમ કે આત્મધર્મ અતીંદ્રિય છે માટે તેહના જોગી સિદ્ધ જગવંત છે, બીજાથી એ જોગવાય નહીં ॥ ૬ ॥ ઇતિ ॥

એમ અનંત દાનાદિક નિજગુણ, વચનાતીત પંદૂર જી ॥ વાસન

જાસન જાવેં ડર્લન, પ્રાપતિ તો અતિ દૂર જી ॥ શી૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:- એમ અનંતા દાનાદિક કેતાં દાન, લાજ, જોગ, ડપજોગ, વીર્ય, સિદ્ધત્વ પ્રમુખગુણ, હે પ્રજ્ઞજી ! તાહરે પ્રગટ છે, તે વચનને ગમ્ય નથી, પંદૂર કેતાં મોહોટા છે, એહવા આત્મગુણની વાસન કેતાં શ્રદ્ધા, જાસન કેતાં જાણપણું, તે પામવું ડર્લન છે, તો પ્રગટપણે એહવી સિદ્ધતા પામવી સિદ્ધતાની પ્રાપ્તિ થવી તેતો ઘણીજ વેગલી છે ॥ ૭ ॥ ઇતિ નવમ ગાથાર્થઃ ॥

સકલ પ્રત્યક્ષપણે ત્રિજીવનગુરુ, જાણું તુજ ગુણ ગ્રામ જી ॥ બીજું કાંદિં ન માગું સ્વામી, એહિજ છે મુજ કામ જી ॥ શી૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:- હે ત્રિજીવનગુરો ! તાહરી ગુણસંપદા અનંતી તે સર્વ હું પ્રત્યક્ષપણે જાણું એહીજ માગું હું, એહીજ ઇચ્છા છે, માહરે એહીજ કામ છે, જે તાહરી સંપદા તે કેવલીને પ્રત્યક્ષ છે, માટે કેવલ જ્ઞાન માગું હું. પરંતુ હે પ્રજ્ઞજી ! હું બીજું કાંદિં પણ માગતો નથી ॥ ૮ ॥ ઇતિ દશમ ગાથાર્થઃ ॥

એમ અનંત પ્રચુતા સર્વદેહતાં, અર્ચે જે પ્રચુ રૂપ જી ॥ દેવચંડ
પ્રચુતા તે પામે, પરમાનંદ સ્વરૂપ જી ॥ શી૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—એમ અનંતી પ્રચુની પ્રચુતા, પરમાત્મતા, સર્વપ્રદેશ નિરાવરણતા, અનંત પર્યાય, નિરાવરણતા સકલજ્ઞાનાદિ ગુણ નિરાવરણતા, તેને સર્વદેહતાં સમક્ષિત ગુણ પ્રગટે, તે પ્રચુના ગુણની બહુ માન સહિત પ્રતીત કરતાં જે જીવ શ્રીશીતલનાથના ગુણને યોગે પ્રચુને. અર્ચે, તે પ્રચુને અર્ચવાનો અધિકાર શ્રીરાયપ્પસેણી સૂત્રમધ્યે કહ્યું છે.

॥ અઙ્ગેગ્ધ્યા વંદણવત્તિયાએ પૂયણવત્તિયાએ સક્કારવત્તિયાએ સમ્માણવત્તિયાએ સુચ્ચં સુણિસ્સામો વાગરણં પુઙ્ગિસ્સામો અઙ્ગે ગ્ધ્યા જિણનત્તિએ ધમ્મોત્તિ અઙ્ગેગ્ધ્યા જીય મેયંતિ ॥ એ આલાવાની ટીકામાં અર્થ કહ્યો છે, તથા પ્રચુજીનો યોગ ન મળે તો પ્રચુની સ્થાપના તે પણ પ્રચુ સમાન છે. જે શ્રીઅરિહંતને વાંદવાનું ફલ સૂત્રે કહ્યું છે ॥ હિયાએ સુદાએ નિસ્સેસાએ અણુગામિયત્તાએ ॥ અને જિનપ્રતિમાને વાંદવાનું ફલ પણ એહીજ આલાવે કહ્યું છે, તથા સાધુને અધિકારે માહાવ્રત પાલવાનું ફલ પણ એહીજ કહ્યું, એમ સૂત્રે અનેક અધિકાર કહ્યા છે, તેમાટે પ્રચુના રૂપને પૂજવાનો મોટો લાભ છે, કોઈ દ્વિહિંસા દેશીને નય પામે, તેણે ઉપયોગ દેવો જે સૂત્રે પરજીવની દયાનું ફલ શાતાવેદની કહી છે, અને આપણો આત્મા જ્ઞાનાદિકગુણે જોડીયે, તો નાવદયા થાય તે મોદ્દેહુ છે, અને નાવહિંસા તે હિંસા છે, તથા દ્વિહિંસા તે નાવહિંસાનું કારણ છે, પરંતુ હિંસા નહીં. ઇહાં શ્રીનાથકારનું વચન લખે છે ॥

એવમહિંસા નાવો, જીવ ઘણંતિ નયતજિઉંનિહિયં ॥ સઙ્ગોવહય મજીવં, નયજીવ ઘણંતિતો હિંસા ॥ ૧ ॥ નન્વેવં સતિ લોકસ્યાતીવ ષ્ઠિવ્યાદિજીવ ઘનત્વાત્ હિંસાઽનાવઃ સંયતૈરપિ અહિંસાવ્રતમિતિ નિર્વાહયિતુમશક્યમિતિ માટે પાંચ થાવર બાદરની બહુલતાયે સાધુને પણ આહાર, વંદન, વિનય, વૈયાવજ્ઞાદિક કરતાં, અહિંસાવ્રત કેમ રહે? ત્યાં કહે છે. જીવાકુલે લોકે અવશ્યમેવ જીવઘાતઃ સંનાબ્યતે જીવાંશ્ચ ઘ્રન્ કથંહિંસકો ન સ્યાદિતિ? ઉત્તરં. નય ઘાયત્તિ હિંસો, ઘાયતોત્તિ નિશ્ચિય મહિંસો ॥ નવિરલજીવમહિંસો, નય જીવ ઘણંતિ તો હિંસો ॥ ૧ ॥ અહણંતોવિ હુ હિંસો, હ્રુત્તણુડ મઠ અહિમરો

व ॥ बाहंतो नवि हिंसो, सुद्धत्तणुं जहा विज्जो ॥ १ ॥ नहि घातक इ
त्येतावता हिंसः नवा ध्रुवपि निश्चयमतेन हिंसः, नापि विरलजीवमित्येता
वन्मात्रेणाहिंसः पुनः ॥ असुनो जो परिणामो, सा हिंसा सोउं बायरनिमित्तं ॥
कोवि अवेखि ऊनवा, ऊंम्हाणे गित्तिया वज्जं ॥ १ ॥ असुन परिणाम हेऊ,
जीवाबाहो तितो मया हिंसा ॥ जस्स उ नसो निमित्तं, संतोविन तस्स
सा हिंसा ॥ १ ॥ जीव वधो अशुनपरिणाम हेतुः तदा हिंसा यदि अशुनप
रिणामहेतुर्न तदा हिंसा न इति ॥ सद्वादउं रइफला, नविय मोहस्स जाव
सुद्धाउं ॥ जह तह जीवानावो, न सुद्धमणसोविहिंसाए ॥ इति ॥

एम आगमप्रमाणें इव्यहिंसा ते कारणरूप ठे, ते विषयकषायना अ
र्थीने हिंसा ठे, परंतु जिन गुणनुं बहुमान करनारने जिनपूजा कालें पु
ष्पादिकनी हिंसा ते हिंसानुं कारण नथी, श्रीजगवतीसूत्रें पण क्रियाने
अधिकारें एमज कहुं ठे, वनस्पति हणवाना पञ्चस्काणीने पृथ्वी खोदतां थकां
वनस्पति हणाय तो पञ्चस्काण जांगे नही, तो जिनपूजाएं जिनस्वरूप अ
वलंबन करतां आत्मगुण निर्मल करे, गुणीने स्मरणें अनेक गुणी थया
ठे, तेमाटे मुनिने अनुमोदवा योग्य जिनजकि, रायप्पसेणीसूत्रें सूर्यानें ना
टक कहुं परंतु गौतमादिक श्रमणगणें दीतुं, ते सज्जाय जेटलो जान
हतो, तो ते स्थानकें बेठा रह्या, तेथी जिनजकि ते मोक्षसाधन ठे, एम जे
प्राणी जिनना रूपने अर्चें, पूजे, ते सर्वदेवमां चंडमा समान श्रीअरिहंत देव
तेहनी प्रभुता पूर्णानंदमय संपदा पामे, एवं परमानंदनुं कारण श्रीशीतल
नाथ प्रभुनुं सेवन ठे, ते सर्वजीव करो, अने स्तुतिकर्ता पण देवचंड ठे,
तेणें पोतानुं नाम पण सूचव्युं, ए शीतल प्रभु अनंत गुणी ठे, परंतु जइक
पणायें जे जे गुण जाण्हा, ते ते गुणनी स्तवना करवी ॥ १ ॥ इति शीत० ॥

॥ अथ एकादश श्री श्रेयांसजिन स्तवनं ॥

॥ प्राणी वाणी जिनतणी, तुमें धारो चित्त मजार रे ॥ ए देशी ॥
श्रीश्रेयांस प्रभुतणो, अति अद्भुत सहजानंद रे ॥ गुण एक
विध त्रिक परिणम्यो, एम गुण अनंतनो वृंद रे ॥ मुनि चं
दजिणंद अमंद दिणंद परें, नित्य दीपतो सुखकंद रे ॥ १ ॥

અર્થ:- શ્રીશ્રેયાંસ પ્રહુ પરમેશ્વર નિષ્પન્ન નિરાવરણ સ્વસ્વરૂપજોગીનો અ
તિ કેતાં અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ અહુત કેતાં આશ્ચર્યકારી સહજાનંદ કેતાં અકૃત્રિ
મસહજ સ્વજાવનો આનંદ છે. શ્રીશ્રેયાંસપ્રહુજી તે જીવદ્વ્ય છે, સાધનરત્ન
ત્રયી પરિણમીને સિદ્ધ થયા છે, તે સિદ્ધપણે અસંખ્યાત પ્રદેશી છે, અનંત
ગુણી છે, અનંતપર્યાયી છે, તે પ્રહુનો એક એક ગુણ તે ત્રણ ત્રણ પરિણતિરૂપ
છે, સર્વદ્વ્યનું અર્થ ક્રિયાકારીપણું તે ગુણપરિણતિથી છે, તેમધ્યે અસા
ધારણપણું વિશેષગુણની મુખ્યતાયે છે, અને સાધારણ ગુણની પરિણતિ પણ
કર્તાદ્વ્યની કર્તાને હાથ છે, કર્તા કરે તો પ્રવૃત્તે, કર્તા ન કરે, તો ન પ્રવૃ
ત્તે પાંચ અકર્તા દ્વ્યની ગુણપરિણતિ સદા પરિણમે છે, એ રીત છે, અને
જીવદ્વ્યની ગુણપરિણતિ, સિદ્ધ અવસ્થાયે સદા પ્રવર્તે છે, પણ કારક ચક્ર
ના વર્તનથી પ્રવૃત્તે છે, તેમાટે આત્મદ્વ્યના જ્ઞાનાદિક જે ગુણ છે, તે ત્રિ
વિધે પરિણમે છે. એ રીતે ત્રિવિધતા તે કરણ, કાર્ય, અને ક્રિયા, તે ગુણ
ની તેહીજ ગુણમાં છે, એ ત્રણ પરિણામનો કર્તા તે આત્મા છે, તિહાં ઠ
પાદાનપણે પ્રકૃષ્ટ કારણ તે કરણ અને તે કરણનું ફલ સાધ્ય તે કાર્ય
તથા તે કરવારૂપ પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા, કર્તાનો વ્યાપાર તે સિદ્ધઅવસ્થાયે અ
જેદરૂપ છે, જેમ જ્ઞાનગુણ તે કરણ જાણવું, અને તે જ્ઞાનગુણથી જે જ્ઞેય
પદાર્થોનું જ્ઞાન થાય તે એનું સાધ્ય ફલ છે માટે એ કાર્ય જાણવું તથા તે
કાર્ય જાણવાને જે જ્ઞાનની સ્ફુરણા એટલે પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા જાણવી, એ ત્રણે
અજેદ છે, એ ત્રિવિધપરિણામે પરિણમ્યા, એવા અનંતગુણના વૃંદ છે, એ શ્રી
શ્રેયાંસ પ્રહુના સર્વગુણ વ્યક્તપણે સ્વકાર્યતાને કરે છે ॥ ઉક્તં ચ વિશેષા
વશ્યકે ॥ જં કક્ક કારણાઈ, પચાયા વહુણો જડ તેણ ॥ અન્નેણન્નેણ મયા,
તો કારણ કક્ક જયણેક્ક ॥ ૧ ॥ ઇતિ વચનાત્ ॥

એમ કારણ કાર્ય ક્રિયાની અજેદતા પણ છે, તથા જેદતા પણ છે, કા
લે અજેદતા છે સત્વ, પ્રમેયત્વે અજેદતા છે, અને સંજ્ઞા સંખ્યા લક્ષણે
જેદતા છે, માટે એવી વ્યાખ્યા છે ॥ મુનિચંદ કેતાં મુનિ જે ત્રિકાલ અવિ
પયો તત્ત્વરમણી તેમાંહે ચંદ્રમાસમાન અથવા મુનિચંદ જિણંદ તે જિન
સામાન્યકેવલીમાં ચંદ્રમા સમાન, વલી અમંદ કેતાં દેદીપ્યમાન દિણંદ
કેતાં સૂર્ય તેની પરે દીપતું છે, તેજ જેનું તથા સુખકંદ કેતાં સુખનો સમૂહ છે
જેને એહવા શ્રી શ્રેયાંસ પ્રહુ તેહના સર્વ ગુણવ્યક્તપણે સ્વકાર્યને કરે છે ॥ ૧ ॥

હવે આત્માના અનંતા ગુણ છે, તેમાંહેં મુખ્યગુણ તે ઉપયોગ છે ॥ સઘાઉ લલિતસાગરોવ ઉત્તસ્સ ઉવવક્કુ હતો અણગારો વઉત્તસ્સ ઇતિ ॥ તે ઉપયોગમાં પ્રથમ જ્ઞાન ગુણ છે. માટે પ્રથમ જ્ઞાનગુણની ત્રિવિધતા કહે છે ॥ ઇતિ ॥

નિજજ્ઞાનેં કરી જ્ઞેયનો, જ્ઞાયકજ્ઞાતાપદ ઈશ રે ॥ દેખે નિ
જદર્શન કરી, નિજ દૃશ્યસામાન્ય જગીશ રે ॥ મુ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—લોકાલોકમાં જે વર્તમાન છે, તથા અતીતકાલેં હતું, અને આગ મિકકાલેં થાશે, તે સર્વ પોતાના તથા પરના જાવપ્રમેયત્વપણા માટે તે જોય છે, એટલે જાણવા યોગ્ય છે, તેહનું જાણવું તે આત્માના અસંખ્યાત પ્રદેશ નિષ્ઠિત જ્ઞાનગુણ છે, તે જ્ઞાન, આત્માનો સ્વધર્મ છે, સર્વવિજ્ઞેયનો જાણગ છે, તેથી નિજ કેતાં પોતાના જ્ઞાનગુણેં કરીને જાણે એટલે જ્ઞાન તે જાણવારૂપ કાર્યનું કારણ થયું, ઉપાદાનકારણ કાર્યતા એક સમય છે, અને તે જાણવારૂપ કાર્યની પ્રવૃત્તિ, તે વીર્યને સહકારેં ક્રિયા થાય છે, જો ગુણની પ્રવૃત્તિ વિના જાણવા રૂપ કાર્ય માનીયેં, તો દર્શનોપયોગ કાલેં જ્ઞાનગુણનું નિરાવરણપણું ઠતું છે, પણ ક્રિયા વિના ઉપયોગ નથી, તેમાટે કારણજૂત જ્ઞાનેં કરી સર્વજ્ઞેયને જાણો ઠો, પોતાના જ્ઞાનગુણેં કરી સર્વજ્ઞેયના જ્ઞાયક કેતાં જાણનાર ઠો, તેથી હે પ્રજુ ! તમેં જાણંગપણા માટે જ્ઞાતાપદના ઈશ ઠો, સ્વામી ઠો, જ્ઞાનમયી ઠો, સર્વ જાણ ઠો, તેથી જ્ઞાતા ઠો.

હવે દર્શનગુણની ત્રિવિધતા કહે છે. હે પ્રજુજી ! તમેં પોતાના દર્શનગુણેં કરીને નિજ કેતાં પોતાના દૃશ્ય કેતાં દેખવા યોગ્ય જે સર્વ અસ્તિકાયની સામાન્યતા, અસ્તિત્વં, વસ્તુત્વં, દ્વ્યત્વં, પ્રમેયત્વાદિ, નિત્યત્વાઽનિત્યત્વાદિ, સામાન્યપણે જે જગીશ કેતાં સંપદા એટલે આત્માને વિષે અનંતી સત્ત્વ દ્વ્યત્વાદિ સામાન્યસંપદા છે, તેને દર્શનગુણેં દેખે, તે “દર્શનેન દૃશ્યજાવાનાં દર્શનં કરોતિ આત્મા” इहां आत्मा ते देखणहारो दर्शनगुणें करण जूतें देखवा योग्य जे पदार्थ, તે સર્વને દેખે છે, એટલે દેખવું તે કાર્ય, દર્શનગુણ તે કારણ, દર્શનગુણની પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા, દેખણહારો આત્મા તે કર્તા, એ દર્શનગુણનું ત્રિવિધ પરિણમન જાણવું ॥૧॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાથાર્થ: ॥

નિજરમ્યેં રમણ કરો, પ્રજુ ચારિત્રેં રમતા રામ રે ॥ જોગ્ય
અનંતને જોગવો, જોગે તેણેં જોક્તા સ્વામ રે ॥ મુ૦ ॥ ૩ ॥

अर्थ:-हवे चारित्रगुणनी त्रिविध परिणति कहे ठे. हे प्रभुजी ! हे परमेश्वर ! हे परमानंद पूर्णानंदी ! ताहरो अनंत आत्मधर्म ते तमने रम्य ठे, रमवा योग्य ठे, ते शुद्धात्मपरिणतिरूप निजरम्यविषे तमें रमण करो ठो. चारित्रगुणें करीने एटले चारित्र गुण करणें स्वरम्यने विषे जे रमण ते रूप कार्य अने चरणगुण प्रवृत्तिरूप क्रिया तेने करो ठो, तेमाटे हे प्रभुजी ! तमें रमता राम ठो, पोताना स्वरूपमां रमता ठो, तेथी स्वरूपरमणी स्वरूपा नुनवी स्वरूपविश्रामी ठोजी ॥

हवे जोगगुणनी त्रिविधता कहे ठे. जोग्य कहेतां जोगववा योग्य जे प्रगट आत्मस्वरूप अनंतज्ञानादि गुण, तेहने तमें जोगगुणें करी जोगवो ठो, ते केम ? जे जोगांतराय कर्मनो क्य तमने प्रगट थयो, ते जोगगुण तेणें करीने तमें पोतानी जोग्ययोग्य जे अनंतात्म संपदा तेहने जोगवो ठो, माटे हे स्वामी ! तमें जोक्ता ठो, जे बीजा जीवह्योपशम जोगी पुज्जादि अशुद्ध परिणतिने जोगवे ठे, तेतो अशुद्धजोक्ता ठे, अने तमें शुद्ध जोक्ता ठो, एटले जोगगुण करणें करीने निजजोक्तापणारूप कार्यने करो ठो, जोगगुणनी प्रवृत्ति, ते क्रियाने करवे करीने ठे. अत्ता सहावजोई, ते असहावाउ अत्तपरिणामा ॥ इति वाक्यात् ॥ माटे जोक्ता गुणना स्वामी ठो ॥ ३ ॥ इति तृतीयः ॥

देय दान नीत दीजते, अतिदाता प्रभु स्वयमेव रे ॥ पात्र तुमें निज शक्तिना, ग्राहक व्यापकमय देव रे ॥ मुण ॥ ४ ॥

अर्थ:-हवे दानगुण, जे दानांतराय कर्मना क्यथी प्रगटयो ठे माटे ते दान गुण तथा लाजगुणनी त्रिविधपरिणति कहे ठे. इहां दान ते सिद्धतामां स्वगुणनां प्रवृत्तनने स्वकीय क्वाधिक वीर्यनी सहकारतानुं देवुं, ते दान अने सहकारतानी प्राप्ति जे गुणने थई ते लाज, ए रीतें दान तथा लाज गुण प्रवृत्ते ठे, देय कहेतां देवा योग्य जे गुण तेहने सहकार ते दान, ते दान नित्य केतां सदा दीजें, तेथी हे परमेश्वर ! तुमें अति दाता ठो, अनंतगुणें सहकाररूप अनंतुं दान दीयो ठो, स्वयमेव कहेतां पोताथीज पोताने आपो ठो, एटले दानगुण ते करण, अने दानगुणनी प्रवृत्ति ते क्रिया तथा सहकाररूप दान दीवुं ते कार्य, ए सर्वनो स्वामी आत्मा ते दाता ठे, आत्माने ए शुद्ध दान ठे, तथा शुद्ध लाज ठे, अने जे परजावनुं

देतुं तथा ज्ञेतुं तेतो विज्ञाव ठे, ते आत्माने घटतो नथी, वली हे स्वामी ! तु में निज कहेतां पोतानी शक्ति अनंतगुणपर्यायरूप तेहना पात्र केतां आधार ठो, तथा ते आत्मशक्तिना ग्राहक तुमें ठो, अने ए आत्मशक्तिना व्यापक तन्मयता रूप अवस्थावंत पण तमेंज ठो ॥४॥ इति चतुर्थ गाथार्थः

परिणामी कारज तणो, कर्ता गुण करणें नाथ रे ॥ अक्रिय
अक्षय स्थितिमयी, निकलंक अनंती आय रे ॥ मु०॥५॥

अर्थः—वली हे देव ! हे परमेश्वर ! तमारा अनेक अनिलाप्य तथा अनिलाप्य गुण सर्व प्राग्जाव थया, तेहनी त्रण परिणति कहे ठे. परिणामिक पणो जे अव्यावाधादिक अनंतुं कार्य, तेहना कर्ता ठो, गुणरूपकरणें करीने एटले गुण ते करण अने ते करणतुं जे फल ते कार्य, तथा गुणनी प्रवृत्ति ते क्रिया, ए करण, कार्य, क्रियाना कर्ता हे नाथ ! तमें ठो, जे तुमारां सर्व परिणामिकपणुं तेहना तुमेंज कर्ता ठो, बीजा इव्यमां कर्तापणुं नथी, वली हे प्रभुजी ! तमें अक्रिय ठो, क्रिया ते चलयोगी पणो ठे, अने सिद्ध तो अचल ठे तेथी अक्रिय ठो, वली हे प्रभुजी ! तमें अक्षय स्थिति मयी ठो, जे आउखानी स्थिति तेतो सयोगीजावनी ठे, अने श्रीसिद्धजग वंत तेतो सहजगुणी ठे, तेथी अविनाशी स्थिति तुमारी ठे. वली निकलंक केतां सर्व कर्मकलंक रहित ठो, तथा निरावरणी एवी जे अनंती आय केतां संपदा तेना तमें धणी ठो ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

परिणामिक सत्ता तणो, आविर्जाव विलास निवास रे ॥ सहज
अकृत्रिम अपराश्रयी, निर्विकल्पने निःप्रयास रे ॥ मु० ॥ ६ ॥

अर्थः—हवे कदाचित् कोई कहेजो जे कोइ गुण अधुरो हजो ? माटे तेने पूर्ण ता कही देखाडे ठे. परिणामिकपणुं ते सत्ता कहेतां ठती तेहनो आविर्जाव कहेतां प्रगटपणुं एटले प्राग्जाव ते अनंतगुणपर्याय निरावरण सकल पुज्जसंग रहित थवे संपूर्णसत्ता तिरोजावी हती, ते प्रगट थइ ठे, ते प्राग्जावी सत्ताना विलासना अनुभवनो हे प्रभुजी ! तूं निवास केतां घर ठो. स्वगुणजोगी ठो, स्वस्वजावनो अनुजवी ठो, वली हे प्रभु ! तुमें सहज केतां स्वजावनो जे मूलधर्म तेना अकृत्रिम ते पण अपराश्रयी केतां परवस्तुना

आधार विना, ते बली निर्विकल्प केतां मनोचिंतना विना, ते बली निःप्रयास केतां प्रयास उद्यम विना जे आत्मधर्म, तेहनी अनुभव ते तमें जोगवो ठो ॥ ६ ॥

प्रभु प्रभुता संचारतां, गातां करतां गुणग्राम रे ॥ सेवक
साधनता वरे, निजसंवर परिणति पाम रे ॥ मु० ॥ ७ ॥

अर्थः—एहवा प्रभुनी सेवनानुं जे फल थाय, ते कहे ठे. प्रभु जे श्री श्रेयांसना निष्पन्नतत्त्वी, निरामयी, निरावरणी, तेहनी प्रभुता अनंतज्ञान मयी, सर्वसंवरी अनंतानंदरूप परमेश्वरता, असहायता, सर्वशक्ति निरावर एता, अनंतपर्याय स्वकीयकार्य कर्त्तापणारूप निःकर्मता, निःसंगता, प्रभु त्व, विभुत्व, ग्राहकत्व, व्यापकत्व, आधारत्व, कारकत्व, कारणत्व, कार्यत्व, इत्यादि प्रभुता एक एक प्रदेशें अनंतगुण पर्याय प्राग्ज्ञाव परिणमन रूप स्वरूपसंपदाने संचारतां, चित्तमां स्मरण करतां, तथा गातां केतां, स्वरयोगें गावतां गुणनो ग्राम समूह करतां थकां, सेवक तत्त्वरुचि आत्मसिद्धता नो अर्थी ते निष्पन्न परमेश्वरना बहुमानथी जीव अनादिनो बाधक, स्वरूपपराङ्मुख थइ रह्यो ठे, ते जीव साधनता ते आत्मस्वरूप निरावरण करवा रूप साधन अवस्था, उत्सर्ग अपवाद समकितथी मांमी अयोगी चर्म समय रूप गुणस्थानारोहण, दोषत्याग, गुणप्राग्ज्ञाव अधिक गुणनी रुचि, पूर्ण तत्त्वनी ईंहारूप साधनापणुं पामे, ते निज कहेतां पोतानी संवरपरिणति ने पामी करीने एटले प्रभुगुणउपयोगें वर्त्ततो थको चेतना गुणीना गुणने अनुयायी थाय, तेवारें स्वरूपईंहारूप दर्शनगुण परिणमे, तेथी पोतानी संवरपरिणतिने पामे, ते जीव तत्त्वताने साधे, अने साध्यरसीनी जे साध कता ते परमानंदनुं कारण ठे ॥ ७ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

प्रगटतत्त्वता ध्यावतां, निजतत्त्वनो ध्याता थाय रे ॥ तत्त्व
रमण एकाग्रता, पूरणतत्त्वे एह समाय रे ॥ मु० ॥ ८ ॥

अर्थः— तेहीज जावना कहे ठे. के आत्माने पोतानी जे संपदा तेतो कर्म आवृत ठे, ते जासनमां आववी छुर्जेन ठे. अने निष्पन्न परमेश्वरनी तत्त्वता तो प्रगट ठे, ते श्रुतोपयोगें जासनमां आवे, तेमाटे प्रगटतत्त्वी जे श्रीअरिहंत सिद्ध, तेनी निरावरण आत्मसंपदा तेने ध्यावतां थकां, जीव पो

તાની સત્તાગત ડ્વ્યાર્થિક પર્યાયાર્થિક તત્ત્વતાનો ધ્યાતા થાય છે, ડ્વ્યત્વ તુલ્યતા માટે. ઇતિ ॥ એમ સ્વતત્ત્વને ધ્યાવતો તત્ત્વરમણ તથા તત્ત્વની અનુનૂતિ કરે, તત્ત્વ જે સ્વગુણપર્યાયરૂપ તે મધ્યે એકાગ્રતા તન્મયતા થાય, તેવારે એ સેવક જે શ્રેયાંસ પ્રસૂનો ગુણાવલંબી, તેહજ પૂર્ણતત્ત્વરૂપ તત્ત્વી થઈ, પૂર્ણાનંદનિરાવરણ સ્વસ્વજાવની પૂર્ણતાને પામે, પોતાની પૂર્ણપ્રા ગ્જાવી તત્ત્વતામાં સિઁઙ્ગ બુઁઙ્ગ થાય. એહજ મોહનો ઉપાય છે. ઇહાં જાવના કહે છે, કે અનાદિ મિથ્યાત્વ અસંયમ કષાયયોગદેતુપરિણતિ ગૃહીતકર્મ વિપાક ક્ષાયમાન વિસંસ્થૂલાત્મશક્તિમંતને અનેકાંત શુદ્ધાત્મસ્વરૂપનું શ્રવણ કરવું તે પણ ડુર્જન છે, તે જીવને શ્રીજિનસેવનથી, જિનનું સ્વરૂપ ડલેલાય, તેથી સ્વરૂપરુચિ ડપજે. પઠી સ્વધર્મપણા માટે રુચિવંત જીવ તે ડયમં વર્તતો આત્મધર્મ નિપજાવે, અનુક્રમે નિર્વિકલ્પ સમાધિ જજી, શુદ્ધાત્મ પૂર્ણતા પામે. એહીજ મોહમાર્ગ છે ॥ ૬ ॥ ઇતિ અષ્ટમ ગાથાર્થઃ ॥

પ્રસૂ દીઠે મુંઝ સાંજરે, પરમાતમ પૂર્ણાનંદ રે ॥ દેવચંડ
જિનરાજના, નિત્ય વંદો પય અરવિંદ રે ॥ મુ૦ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ— તે માટે પ્રસૂ દીઠે એટલે પ્રસૂનો સ્થાપનાનિદ્દેષો દીઠે મુને સાંજરે કેતાં સ્મરણમાં આવે, શું સ્મરણમાં આવે? તો કે પરમાત્મા, સિઁઙ્ગ, જગવાન, અચલ, અસંગી, અજોગી, અયોગી, તેહનો પૂર્ણ અનંતપર્યાયી ત્રિકાલઅવિનાશી આનંદ કેતાં ગુણાનંદાદિક તે સાંજરે, અને જે પ્રસૂ સ્વરૂપાશ્રિત ચેતના કરવી, તેહજ પોતાની આત્મા સાધવાનો પરમ ઉપાય છે, તે માટે દેવ જે નિર્ઘ્યાદિક તેમાં ચંડમાસમાન જે જિનરાજ વીતરાગ શ્રી શ્રેયાંસ પરમેશ્વર, તેના પદરૂપ અરવિંદ કેતાં કમલ તેને નિત્ય વંદો, સદા પ્રણમો, તથા સ્તુતિકર્તાનું નામ પણ દેવચંડ છે, તે પોતાને પણ કહે છે, જે શ્રીઅરિહંતના ચરણ નિત્ય સેવો, અરિહંતસેવન તેહજ સંસાર મહાસમુદ્ર મોહાવર્ત અજ્ઞાનાંધકાર મિથ્યાત્વકર્દમમગ્ર જીવને નિસ્તાર પાર કરવાનો પુષ્ટ ઉપાય છે, અરિહંત આલંબને અરિહંત પ્રતિમાને આલંબને અનંત જીવ પૂર્ણાનંદી થયા, વલો જે યથાર્થ ડલેલાયેં પુજાજાણંસા રહિતપણે શ્રી અરિહાનું સેવન કરશે, તે પરમસુખ પામશે. એહજ શરણ ત્રાણ આધાર છે ॥ ૯ ॥ ઇતિ એકાદશ શ્રીશ્રેયાંસજિન સ્તવનં સંપૂર્ણ ॥ ૧૧ ॥

॥ अथ द्वादश श्रीवासुपूज्यजिन स्तवनं ॥

हवे प्रभुसेवन जे पूजना तेहनां इव्यजाव उलखाववारूप बारमा प्रभु श्री वासुपूज्यजी तेनी स्तुति करीयें ठैयें. तिहां निक्षेपा चार लखीयें ठैयें. १ नाम, २ स्थापना, ३ इव्य, ४ जाव. तिहां नामनिक्षेपानुं लक्षण गाथाथी कहे ठे. पक्का याणनिधेयं, त्रियमण्डे तयञ्च निद्विस्कं ॥ जा इद्वियं च नामं, जाव द्दवं च पायेणं ॥ १ ॥ तथा थापनालक्षणं ॥ गाथा ॥ जं पुण तयञ्च सुत्रं, तयनि प्पाएण तारिसागारं ॥ कीर इव निरागारं, इत्तर मियरं च सा ठवणा ॥ २ ॥ इव्य लक्षणं ॥ गाथा ॥ दवए डुवएदो रव्यवो, विगारो गुणाणं संदावो ॥ दद्वं जवं जावस्त, जुयजावं च जं जोगं ॥ ३ ॥ अथवा यच्च कारणं तत् इव्यं ॥ जूतस्य जाविनो वा, जावस्य हि कारणं तु यद्वोके तत् इव्यं, इत्यादि ॥ जावलक्षणं हरिजइपूज्यैः ॥ जावो विवक्षितक्रियानुनूतियुक्तो हि विधिः समाख्यातः सर्वैरिन्द्रादिव दंदनादिक्रियानुजवात् ॥ इति ॥

ए रीतें चार निक्षेपा ठे तथा कोइक नामादि निक्षेपा उपचारें माने ठे, तेहने कहियें जे जिन वस्तुने नामादिक करिणें, ते जिन ठे, परंतु पोता पोता नी वस्तुनां नामादि चारे ते वस्तुमांज ठे, तेमाटे कह्युं ठे, श्रीजिनजइपू ज्यैः ॥ इह जावोच्चिय वडू, तयञ्च सुनेहिं किंच सेसेहिं ॥ नामादउं विजावा, जं तेवि हु वडुपक्काया ॥ इति ॥ यद्यस्मात् तेपि नामादयो वस्तुनः पर्याया धर्मा स्तथा ह्यप्रविष्टइवस्तुन्युच्चरिते नामादयोपि जावविज्ञेयाः ॥ एवं वली कह्युं ठे. जावनिक्षेपाने अंतें तदेवं जिनवस्तुषु विशेषतश्चित्यमानानां नामा दीनां प्रधानेतरजावोदर्शितः सामान्यतः पुनश्चित्यमानानां सर्ववस्तुषु प्रत्ये कं चतुर्णामप्यमीषां सङ्गाव प्राप्यतएवेति दर्शयन्नाह ॥ अह्वा वडुजिहा णां, नामं ठवणा य जो तयागारो ॥ कारणयासेदद्वं, कङ्काय वन्नं तयं जावो ॥ १ ॥ ए गाथायें चार निक्षेपा एक वस्तुमां कह्या, तथा वली ना मादि नयनं परस्पर विवादें मिथ्यात्वीपणुं पूज्यें कह्युं ठे ॥ एवं विवयंति नया, मिह्वाजिनिवेसउं परोप्परउं ॥ इतिवचनात् ॥ वली पूज्यनुंज वचन ठे जे, नामाइजेयसद्वड, बुद्धिपरिणामजावउं निययं ॥ जं वडुअडिलोए, च उपक्कायं जयं सबं ॥ १ ॥ इति ए रीतें नामादिक चारे निक्षेप ते वस्तुना स्वपर्याय ठे, एम श्रद्धा करवी, ए निक्षेपानुं स्वरूप विस्तारें श्रीविज्ञेयावश्य कमां कह्युं ठे. तिहांथी ए गाथा लखी ठे ॥ इति प्रशस्तिः ॥

॥ પંથિહો નિહાહું રે બીજા જિન તણો રે ॥ એ દેશી ॥

પૂજના તો કીજેં રે બારમા જિન તણી રે, જસુ પ્રગટ્યો પૂજ્ય સ્વનાવ ॥
પરકૃતપૂજા રે જે ઇઠે નહીં રે, સાધક કારજ દાવ ॥ પૂ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:- હવે બારમા શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીની સ્તવના કરે છે. હે જન્મ
જીવો ! તમારે જો આત્માને સુખી કરવાનું મન છે, તો બારમા જિન
વીતરાગ શ્રીવાસપૂજ્ય પુરુષોત્તમની પૂજના કીજેં, એટલે સકલગુણનિરા
વરણ, પરમચારિત્રી, પરમજ્ઞાની, અયોગી, અનોગી, અલેશી, અસહાયી,
અકપાયી, અરૂપી, શુદ્ધસ્વરૂપી જે સિદ્ધ, સકલપરનાવ અનોગી, પુજ
લોપચારરહિત એવો પૂજ્યસ્વનાવ જેહનો પ્રગટ્યો છે, તેહની પૂજા
કીજેં, જે નક્કિના રાગી નહીં, અને દેષી નહીં, એવા સર્વજ્ઞ તેહીજ પૂજવા
યોગ્ય છે ॥ ઉક્તે ચ આત્મમાંસાયાં ॥ દેવાગમ નનોયાન, ચામરાદિવિનૂત
યઃ ॥ માયાવિષ્વપિ દૃશ્યંતે, અત સ્ત્વમસિ નો મહાન્ ॥ ૧ ॥ સૂદર્માત
રિતદૂરાય, પ્રત્યક્ષાઃ કસ્યચિત્ યથા ॥ અનુ મે તત્ત્વતોજ્ઞાન, મિતિ સર્વજ્ઞશં
સિતં ॥ ૨ ॥ અસ્ય પાઙ્કિદેરા, સત્ત્વ કમ્મ ઉદયસંજૂઆ ॥ તેણં ન વિમ્હ
ઉ મે, વિમ્હઉ વીયરાગત્તે ॥ ૧ ॥ ઇત્યાદિ ॥

વલો પ્રચુનું પૂજ્યપણું કહે છે. જે પરકૃત દેવતા મનુષ્ય ગુણરાગી થકા
અનેક પ્રકારની નક્કિ, પૂજા કરે છે, પરંતુ પરમેશ્વર, કોઈની પૂજા ઇચ્છતા વાંઢ
તા નથી, ઇચ્છાદોષ રહિત છે, માટે પરનાવના સંગ, તથા પરકૃતપૂજાને વાંઢ
તા નથી, તે પૂજ્ય જાણવા. અને સાધક જે મોહના અર્થી, માર્ગાનુસારી,
સમકેતી, દેશવિરતિ, સંવેગપટ્ટી મુનિરાજ, તેહનું કાર્ય, જે સંપૂર્ણસિદ્ધતા,
તેહના દાવ કેતાં ઉપાય છે, તેહીજ નિમિત્ત યોગેં અનંત સિદ્ધ નિપિના, માટે
પોતેં પૂજાના અવાંઢક, અને પૂજે તેહને પરમાનંદ પૂર્ણતા નિપજે ॥૧॥ ઇતિ

હવ્યયી પૂજા રે કારણ જાવનું રે, જાવ પ્રશસ્તને શુદ્ધ ॥ પરમ
ઈષ્ટ વલ્લખ ત્રિજુવન ધણી રે, વાસુપૂજ્ય સ્વયં બુદ્ધ ॥ પૂ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તે પૂજાના વે જેદ છે, એક હવ્યપૂજા, બીજી જાવપૂજા, તિહાં
નિહવણ વિલેપનાદિક જે બાહ્ય ઉપચાર, યોગ સમારવાને કરિયેં, તે હવ્ય પૂ
જા જાણવી. તિહાં અઢાર પાપસ્થાનક છે, તે સર્વ આત્માને હુઃખહેતુ છે, તે

સર્વે પલટાવવાને પૂજામાં પ્રશસ્ત રાગ કરિયેં, તે આત્માને તજ્ઞાતીયતજવાયોગ્ય જે કર્મ તે કર્મ નિર્ક્ષરવાની નીતિ છે, માટે જિનપૂજા તે સંવર છે, તેથી અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે, તેમાં બાહ્યથી જે ફૂલ, કેસર પ્રમુખની પૂજા, તે ઇચ્છારૂપ છે, તે જાવપૂજા જે ગુણગુણી એકત્વતા રૂપ તેહનું કારણ છે, માટે ઇચ્છાનિરૂપો તે તેહનેજ કહિયેં, કે જે જાવનું કારણ હોય. હવે જાવનિરૂપે પૂજા તે વે પ્ર કારની છે. પ્રથમ પ્રશસ્ત જાવનિરૂપે પૂજન, બીજું શુદ્ધ જાવનિરૂપે પૂજન, તે હમાં જાવ તે આત્માની પરિણતિ, અને પ્રશસ્ત તે ગુણી કપર રાગ જાણવો ॥ ઉત્તં ચ ॥ ગાથા ॥ અરિહંતે સુયરાગો, રાગો સુમુણીસુ પવયણેસુ ય ॥ એ સુપ સઙ્ગો રાગો, ઇતિ વચનાત્ ॥ તથા ચત્તરણપયન્નામાં કહ્યું છે ॥ સુકયાણ રા ય સમુપ્પન્ન, પુત્ત પુત્તયં કુરુ કરાલો ॥ ઇતિ વચનાત્ ॥ હવે પ્રશસ્તનું સ્વરૂપ લિખે છે. તેમાં જે વિષય પરિગ્રહ ઉપર રાગ છે, તેથી તો કર્મબંધ ઉપજે, અને અનુકંપા તે શાતાવેદનીની હેતુ છે, તેતો સર્વનિર્ગુણી જીવ ઉપર પણ છે, તથા ગુણી ઉપર અનુકંપા કરવી, તે નિંદામાં રહેવા યોગ્ય છે ॥ ઉત્તં ચ આવશ્યકે ॥ સુહિંસુ અ હિંસુ અ, જા મે અસંજણેસુ અણુકંપા ॥ રાગેણ વ દોસેણ વ, તં નિંદે તં ચ ગિરિહામિ ॥ ૧ ॥ ઇતિ વાક્યાત્ ॥ તથા જે અ રિહંતાદિ પંચ પરમેષ્ઠી અને આગમ, સાધર્મિક ઉપર પદ્ધતાત વિના ગુણીપ ણા માટે જે રાગ, તે પ્રશસ્ત રાગ જાણવો. તે યદ્યપિ પુણ્યબંધનો હેતુ છે, તથાપિ ઠતા આત્મગુણને સ્થિર થવાનો તથા નવા પ્રગટ કરવાનો હેતુ છે. પુણ્યાનુબંધી પુણ્યનો હેતુ છે, એ શ્રી હરિનિઃ પૂજ્યે પંચ વસ્તુગ્રંથમાં કહ્યું છે ॥ ગાથા ॥ નાણાં ગુણરુદ્ધ સ્વલુ, તારસીય ગુણસંપત્તો ॥ ધન્નો ગુણસંપત્તો પસંહરાગં તિહિં કુણં ॥ ૧ ॥ ગુણરુદ્ધ મૂલં એયં, તેણં ગુણબુદ્ધિદેવઞ્ચં ન ણિયં ॥ જહં જ્ઞાણપુત્તો, પસંહરાગેણ ગુણપત્તો ॥ ૨ ॥ ઇતિ વચનાત્ ॥ ૬; હાં કોઈ પૂછે જે, શ્રી ગૌતમસ્વામીને ત્રિભુવન દયાલ, ત્રિશલાનંદન, શ્રીવીર પરમાત્મા ઉપર રાગ હતો, તે કેવલજ્ઞાનનેરોધક કેમ થયો? તેહને ડ ત્તર કહે છે. જે શ્રીગૌતમનો પ્રશસ્ત રાગ, ક્યોપશમ રત્નત્રયાનો તો દીપક હતો, પણ શ્રીવીર વિદ્યમાન ઠતાં, રાગની મંદતા થઈ નહીં, કેમ કે ઠતે કારણે રાગ ટલવો ડુઃકર છે, પણ જેવારેં કારણ મટ્યું તેથી રાગની અવસ્થા અટકી, તેવારેં શ્રેણી થઈ, તેમ પ્રશસ્ત રાગ સર્વ જીવોને ક્યોપશમી રત્ન ત્રયીનો વિરોધી નથી, ક્ષાયકતાની રૂઢાણુક, ક્ષાયકતાને નજીક કરે, પરં

તુ ક્ષાયકરણપ્રથી થવા લીધે નહીં ॥ ઠક્કં ધ શ્રીસંવિક્ષમુલ્કયૈઃ શ્રીજિનેશ્વર
સુરિપૂજ્યૈઃ સંવેગરંગસાલાયાં ॥ સિદ્ધે રત્નો તન્મુણ, સ્ફાપ લખાણ ગુણે સહે ॥
તેણં અરિહંતાઈ, સુગુણ સુરાગં સમાહિતં ॥ ૧ ॥ તે માટે પ્રશસ્ત નાવપૂ
જા તે પણ સાધકતામાં છે. હવે શુદ્ધનાવપૂજા તે, જે આત્માનું સામાન્ય
ચક્ર, વિશેષચક્ર, ક્ષયોપશમી ચેતનાવીર્ય, તે સર્વ, શ્રીઅરિહંતપરમાત્માના
ક્ષાયકસિદ્ધતાવિગુણાનુયાયી પ્રવૃત્તે, તે શુદ્ધનાવપૂજા જાણવી, એટલે ગુણ
રાગી થઈને ગુણબહુમાની થવું. પઠી સ્વસ્વરૂપમાં તન્મયથયે થકે સ્વરૂપપૂર્ણ
તા નિપજે, એ મોક્ષનો માર્ગ છે. હવે પ્રશસ્ત નાવ પૂજાનું સ્વરૂપ કહે છે. શ્રી
અરિહંત વાસુપૂજ્ય સ્વામી, સ્વયં કેતાં પોતાથી બુદ્ધ થયા, એવા ત્રિચુવન
નાથ તે પરમ કેતાં અત્યંત ઇષ્ટ કેતાં રતિયામણા વદ્ધન કેતાં વાલ્હા લાગે,
તે પ્રશસ્તરાગરૂપ નાવ પૂજા જાણવી ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાથાર્થઃ ॥

અતિશય મહિમા રે અતિ ઉપગારતા રે, નિર્મલ પ્રજ્ઞ ગુણરાગ ॥
સુરમણિ સુરઘટ સુરતરુ તું બે રે, જિનરાગી મહાજાગ ॥ પૂર્ણાશ્રમ ॥

અર્થઃ—વલી પ્રશસ્તરાગીપણું ઝલખાવે છે. જે શ્રી અરિહંતઅતિશયના
મહિમા ઉપર અદ્ભુતતા આશ્ચર્યતા તથા આવ પ્રાતિહાર્યની વિસ્મયતા
ઇત્યાદિ દેખીને અથવા સાંજલિને જે રાગ ઉપજે, તે સર્વ પ્રશસ્તરાગ
જાણવો, તથા જગતના જીવોને માહામોહાંધકાર નિવારવારૂપ ધર્મદે
શના દેઈને વિસરી ગયેલો જે આત્મધર્મ, તેને દેખાડે સર્વ સંદેહ ટાળે એ
ઉપગાર, નાવઆજીવિકાના દાતાર, તત્ત્વથી જૂલે પડ્યા જીવોને તત્ત્વ
ના દેખાડનાર, એહવું ઉપકારી પણું શ્રીઅરિહંતનું છે, તે ઉપકારીપણા ઉપ
ર જે ઇષ્ટતા, તથા નિર્મલ કર્મ આવરણે રહિત કેવલ જ્ઞાન, કેવલ દર્શન, વી
તરાગતા, અસંગતા, સ્વરૂપ જોગી પ્રમુખ ગુણ ઉપર રાગ તે પણ પ્રશસ્ત રાગ
કહિયે. વલી સુરમણિ કેતાં ચિંતામણિ રત્ન અને સુરઘટ કેતાં કામકુંજ ત
થા સુરતરુ કેતાં કલ્પવૃક્ષ તે સર્વ તુષ્ઠ નાસે કેમકે એતો સ્વલોકસુખના
હેતુ, તથા નાવઅશુદ્ધતાના વધારવા વાલા છે, તેહને અસાર જાણીને તુષ્ઠ
ગણે, અને શ્રીઅરિહંતનો રાગ તે પરંપરાયે આત્મસુખનો હેતુ છે, આત્મા
ના ગુણની વૃદ્ધિ કરવાનું પુષ્ટ નિમિત્ત છે, તે માટે શ્રી જિનરાજ, પરમદયાલ,
સ્વગુણજોગી, માહાગોપ, પરમોપકારી, માહારી તત્ત્વ સંપાદના ઉપદેશક,

ते उपर जे जीवने साची उल्लेखाएँ राग प्रगटे, ते जीव माहाजाग्यवान्,
तथा पवित्र जाणवा, जे जीव कामराग, द्वष्टिराग, स्नेह रागनी जोड टाळीने,
श्रीपुरुषोत्तम, परमानंदी श्रीवासुपूज्य प्रभु उपर रागी थयो, तेने धन्य ठे.
ते महंत जीव, मोहोटा जाग्यनो धणी जाणवो, ए सर्व प्रशस्त रागजाव
पूजा कही ॥ इति तृतीयगाथार्थः ॥ ३ ॥

दर्शन ज्ञानादिकण आत्मना रे, प्रभु प्रभुता लयलीन ॥

शुद्ध स्वरूपी रूपे तन्मयीरे, तसु आस्वादन पीन ॥पू०॥४॥

अर्थ:- हवे शुद्धनावपूजा कहे ठे तिहां जे आत्माना क्योपशमनावी दर्शनगुण, तथा ज्ञानादिगुण, ते सर्व प्रभुनी प्रभुताथी जयजीन थया ठे, बहुमान श्रीअरिहंतनुं ठे, जासन पण अरिहंत गुणनी अनंततानुं ठे रमण श्री अरिहंत गुणनां स्वरूप जासननुं ठे, अनुजव पण अरिहंत गुणना जासननो ठे, एम जेटली आत्मशक्ति प्रगटी ठे, ते सर्वअरिहंत गुणने अनुयायी करीने, तन्मयतारूप करे, ते शुद्धनाव पूजा जाणवी ते आवीरीते:- प्रभुतानो निरधारजासननुं आस्वादन, ते आनंदतार्ये मग्न रहेबुं, शुद्धस्वरूपी परमात्मा तेहनुंस्वरूप जे वस्तुधर्म, तेमध्ये तन्मयो थईने, तेना आस्वादने अनुजवें, पीन केतां पुष्ट रहे, ते नावथी नक्ति जाणवी, तथा वंदन नमनादिकते योग नक्ति जाणवी तथा प्रभु उपर इष्टता ते राग नक्ति जाणवी, तथा हुं सद्गुथी मोटो माहरे अरिहंत परमेश्वर जेवो धणी ठे, हुं मोक्षना मार्गने पाभ्यो, अने पोताना आत्मगुणने प्रभुनी प्रभुताने अनुयायीपणे वर्त्तावे, एहवो जीन थको रहे, तेहने तत्त्वनक्तिवंत कहिएं. एहवा सम केति, देशविरति, सर्वविरति, जेणें पोतानी मूलपरिणति प्रभुताथी मेजवी ठे, आत्मपरिणतिरूपवत्संगें प्रभुनी प्रभुताने रमावी रह्या ठे, माहातु नाव ठे, ते शुद्धनावपूजा जाणवी ॥ ४ ॥ इति चतुर्थे गाथार्थ ॥

शुद्धतत्त्व रस रंगी चेतना रे, पामे आत्मस्वभाव ॥ आत्मा

लंबी निजगुण साधतोरे, प्रगटे पूज्यस्वप्नाव ॥ पू० ॥ ५ ॥

अर्थ:- एम शुद्धनिर्मल तत्त्वी श्रीअरिहंतदेव सिद्ध जगवान् तेहनारसें
रंगाणो थकी तेहना गुणनी जोगी जवारे चेतना थयी,अन्य विकल्प टाळी

અનુનવજાવના સહિત પ્રભુસ્વરૂપે રસીતી થઈ તેવારે તે ચેતના પોતાના આત્મસ્વજાવને પામે, આત્મસ્વજાવરુષિ, આત્મસ્વજાવોપયોગી, આત્મસ્વજાવ રમણી, આત્માનુનવી થયો, એટલે ઝપાદાનાવલંબી અવસ્થા પામે; અને જે વારે એનવ્યજીવ આત્માવલંબી થાય, તેવારે પોતાના ગુણને સાધતો નિષ્કાવતો, સમ્યક્ દર્શનાદિક ગુણને પ્રગટ કરતો, ગુણસ્થાન ક્રમે દોષની હાણી ગુણપ્રાગ્જાવ સ્વરૂપેકત્વ સ્વરૂપાનુનવ થતો થકો તલ્લીનતાને નિષ્કાવવે પોતાનો અનાદિકાલનો સત્તાગતપૂજ્ય સ્વજાવને પ્રગટ કરે, એટલે પહેલાં હું પરમપૂજ્ય અનંતગુણી હું, એ નિર્ધારરૂપ સમ્યક્ દર્શન પ્રગટે, સ્યાદાદસત્તાનું નાસન થાયે, પછી જે સત્તા પ્રગટી, તેહનો રમણ અનુનવરૂપ ચારિત્રગુણ પ્રગટે, પછી શુક્લધ્યાન પ્રગટે, પછી નિરાવરણ કેવલજ્ઞાન નીપજે, એ પરમપૂજ્ય શ્રીશ્રિહંતને પૂજવાથી પોતાનો પૂજ્યસ્વજાવ પ્રગટે ॥ ૫ ॥

આપ અર્કર્તા સેવાથી હૂંવે રે, સવક પૂરણસિદ્ધિ ॥ નિજધન ન
દીએ પણ આશ્રિત લહે રે, અદ્વય અદ્વર રુદ્ધિ ॥ પૂ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-શ્રી વીતરાગ પોતે પરજીવના મોક્ષના અર્કર્તા છે, કેમ જે પરર્કર્તા પણુ જીવદ્વ્યનો ધર્મ નથી, તેમાટે પોતે પરજીવની સિદ્ધિના અર્કર્તા છે, પણ શ્રીપ્રભુજીની સેવાથી સેવક જે નક્ક, તેહને હૂંવે કેતા થાય શું થાય તો કે સંપૂર્ણ સિદ્ધતા નીપજે નિજ કેતાં પોતાનો ધન જે અનંત જ્ઞાનાદિકગુણ તે પ્રભુ કોઈ વીજાને આપતા નથી, એટલે કોઈ પોતાનો ગુણ વીજાને આપે નહીં, અને તે ગુણ પણ પોતાની દ્વ્યને સૂકી વીજામાં વર્સે નહીં અને કોઈ દ્વ્ય કોઈ દ્વ્યનો ગુણ ગ્રહે પણ નહીં, સર્વ દ્વ્ય પોતે પોતાની સત્તાના સ્વામી છે, તેમાટે શ્રિહંત પોતે કોઈ આપતાજ નથી પરંતુ જે શ્રિહંતને આશ્રિત સેવે, તે નિશ્ચે અદ્વય કેતાં જેહનો દ્વ્ય ન થાય તથા જે વિનાશ નપામે, તથા અદ્વર કેતાં સ્વરતું જરતું જેહમાં નથી, એવી અવિનાશી અદ્વર અનંત આત્મસંપદા પૂર્ણાનંદાદિક રુદ્ધિ લહે કેતાં પામે, માટે જિનનક્તિ તેહીજ સિદ્ધતા નીપજવવાનો પૂર્ણ ઝપાય છે ॥ ૬ ॥ ઇતિ પદ્ય ગાથાર્થ: ॥

જિનવર પૂજા રે તે નિજપૂજના રે, પ્રગટે અન્વયશક્તિ ॥ પર
માનંદ વિલાસી અનુનવે રે, દેવચંડ પદ વ્યક્તિ ॥ પૂ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ—જે જિત્તાજિનો પૂજા નક્કી કરવી, તે પોતાના આત્માની પૂજા ના કરવી હે, આત્મગુણ વધારવા હે, આત્મસંબંધની પુષ્ટિ કરવી હે, કેમ જે જિનસેવનાથી પોતાના અન્વયી ગુણ જે સદ્ગજ્ઞાનાનંદાદિક અનંત શક્તિ તે પોષે, વધે, પ્રગટે, નિરાવર્ણ થાય, તે જીવપરમાનંદનો વિલાસી થઈ, અનુભવે કેતાં જોગવે, સર્વદેવમાં ચંડમા સમાન જે પદ પરમાત્મતા, પૂર્ણતા, નિરાવર્ણતા, નિરામયતા, તત્ત્વજોગતા, સ્વરૂપાનંદતારૂપ, તેહની વ્યક્તિ કેતાં પ્રગટતા જે કર્માવર્ણે અનાદિની આવૃત્ત હે, તે સર્વ કર્મક્રમે થયે અક્રિય, અનવહ્નિતા, શક્તિ પ્રગટે, શુદ્ધ થાયે, તેમાટે નિષ્પન્ન જિનની નક્કી તે પરમાત્મતા રૂપ આત્મસિદ્ધતાનું કારણ હે, તેમાટે હે મોહાર્થી જીવો તમે શ્રીવીતરાગ અરિદાનોપૂજના તે વિધિ સહિત નિરજિલા પે તત્ત્વસાધ્યતાયે કરો, એહજ ઉત્તમઉપાય હે ॥ ઇતિ શ્રીવાસપૂજ્યજિન ॥

॥ અથ ત્રયોદશ શ્રી વિમલજિન સ્તવનં ॥

॥ દાસઅરદાસ સીપરે કરે જી એ દેશી ॥

વિમલ જિન વિમલતા તાહરી જી, અવર બીજે ન કહાય ॥ લઘુ નદી જિમ તિમ લંઘીયે જી, સ્વયંનૂરમણ ન તરાય ॥ વિ ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ—હવે શ્રી વિમલનાથ પ્રભુજીની સ્તુતિ કહે છે હે વિમલજિન ! હે પરમેશ્વર ! તાહરી વિમલતા કેતાં તમારી નિર્મલતા કેહેવી હે ? જે સમસ્તકર્મના વચનપરાનુજાયીતાદિ દોષ રહિત પણે હે એહવી નિર્મલતા તે અવર કેતાં બીજા કોઈ ઘટસ્થ જીવને ન કહાય કેતાં કહિ શકાય નહીં, સિદ્ધસ્વરૂપસ્ય અનંતત્વાત્ વાચક્રમપરિણિતત્વાત્ આયુષ્યાલ્પત્વાત્, તેનવકુંનશક્યતે કેન ઇતિનાય્યવચનાત્ તેમાટે કહેવાય નહી તે નાઝપર દૃષ્ટાંત કહે છે જેમ લઘુનદી કેતાં નાન્હીનદી તેને જેમ તેમ લંઘીયે, કેતાં ઊતરિયે, પણ અસંખ્યાતા કોહી જોજનનો સ્વયંનૂરમણ નામા સમુદ્ર, તે કોઈ પામર જનથી તથા જાય નહીં, અને પ્રભુના ગુણતો સ્વયંનૂરમણ સમુદ્રથી પણ અનંત ગુણ હે, તે સર્વ વચને કહ્યા જાય નહીં ॥ ૧ ॥ સયલ પુઢવી ગિરિ જલ તરુ જી, કોઈ તોલે એક હાથ ॥ તેહ પણ તુઠુ ગુણગણ જણી જી, નાસ્વવા નહીં સમરથ ॥ વિ ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તથા સચલ કેતાં સર્વે પૃથ્વી, ગિરિ તે પર્વત, જલ તે પાણી, તરુતે વનસ્પતિ, એ સર્વને કોઈ એક હાથેં તોણે કેતાં ઠપાડે એહવો બલવંત પણ તે બાલ વીર્યવંત હોય તેથી તેપણ પ્રહુજી ! તાહરા ગુણના ગણ કેતાં સમૂહ તેને જાણવા કેતાં કેહવાને સમર્થ નહીં, કારણ તેહમાં બાલવીર્યની શક્તિ છે, અને તમારું નિર્મલ સ્વરૂપ તે કેવલજ્ઞાની ક્ષાયકવીર્યવંતને ગમ્ય છે, તેને પણ સર્વવચને ગોચર થાયેજ નહીં, તો બાલવીર્યવંતથી કેમ કેહે વાય ! ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાથાર્થઃ ॥ ૨ ॥

સર્વ પુજ્જલ નન્ન ધર્મના જી, તેમ અધર્મ પ્રદેશ ॥ તાસ ગુણ ધર્મ પદ્યવ સદુજી, તુજ ગુણ એક તણો લેશ ॥ વિ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-સર્વ પુજ્જલ ડ્ય તથા નન્ન કેતાં આકાશ ડ્ય, ધર્મ કેતાં ધર્માસ્તિ કાય ડ્ય, તેમજ અધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશ, એટલે એ પંચાસ્તિકાયના પ્રદેશ અનંતા તેહના ગુણ અનંતા તે ગુણધર્મ નિત્યત્વાદિ તે પણ અનંતા તેહના પર્યાય વલી તેહથી અનંત ગુણા છે, તે સર્વ મલી પણ હે પ્રહુજી ! તાહરો એક ગુણ જે કેવલજ્ઞાનરૂપ તેહનો લેશમાત્ર છે, કેમ જે એ સર્વે પંચાસ્તિકાયના જાવ વર્તમાન કાલે છે, અને કેવલીતો એ સર્વના અતીત, અનાગત, અને વર્તમાન, એ ત્રણે કાલના પર્યાય ઉત્પાદ, વ્યય, ધ્રુવરૂપ તેહને એક સમયમાં જાણે, તથા એથી અનંતગુણા બીજા ધર્મને પણ એક સમયમાં જાણે, તેમાટે કેવલ જ્ઞાનની શક્તિ અનંતગુણી છે ॥ ઇત્યં ચ ॥ વિશેષાવશ્યકે ॥ યે હિ કેવલસ્ય નિઃશેષજ્ઞેયગતા વિષયજૂતા પર્યાયાસ્તે જ્ઞાનાદૈતવાદિનયમતેન જ્ઞાનરૂપત્વાદર્શાપત્યૈવ સ્વપર્યાયાઃ પ્રોક્તા નતુ પરપર્યાયાપેક્ષ્યા ઇત્યવિશેષકેવલત્વવિરોધો નાશંકનીય ઇતિ ॥ ઇતિ ॥ ૩ ॥

એમ નિજજાવ અનંતની જી, અસ્તિતા કેટલી થાય ॥ નાસ્તિતા સ્વપરપદ અસ્તિતાજી, તુજ સમ કાલ સમાય ॥ વિ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-એ રીતેં જેમ કેવલ જ્ઞાન ગુણ અનંતપર્યાયી છે, તેમ જે કેવલ દર્શનાદિક નિજકેતાં પોતાના જાવ ગુણ પર્યાય અનંતા છે, તેહની અનંતતા કેટલી થાયે છે જે સ્વડ્ય્ય ક્ષેત્ર કાલ જાવ રૂપ અસ્તિપણું તે અનંતું છે, તેમ પરપર્યાય જે બીજા જીવડ્ય્ય તથા પુજ્જલાદિ અજીવ ડ્ય તેહના પ્ર

देश तेहना स्वभाव तेहना गुण पर्यायनी जे अनंतता ते सर्वनु नास्तिपणुं तमारामां ठे, ते पण अनंतुं ठे, ते तस्सपज्जया, सेसा परपज्जवा सवे ॥ इतिश्री पूज्यपादाः तथा च हेम सूरिः ये यस्य समवेता स्ते तस्य स्व पर्यायाः प्रोच्यन्ते, अस्तित्वेन संबन्धास्ते च अनन्ता येच घटादिगताः श्वास्य पर्यायास्तेभ्यो व्यावृत्तित्वेन नास्तित्वे ससंबन्धा इति ॥ ए नास्तिपर्याय ते पण इव्यनिष्ठित ठे, तेषामपि व्यावृत्तिरूपतया परमार्थिकं स्वपर्यायत्वेन विरुद्धते एटले नास्तिपणुं ते पण वस्तुना पर्याय ठे, एम नास्तितानी प ए अनंतता ठे, ते स्वपदें केतां पोताने पदें ज्ञानगुणना अमूर्तत्व, चेतनत्व, सर्ववेतृत्वाप्रतिपातित्व निरावर्णत्वादय केवल ज्ञानस्यस्वपर्याय एम केवल ज्ञानना स्वपर्यायें अस्तिरूप अनन्ता ठे, हवे केवल दर्शनादि अनंत गुणना जे पर्याय ठे, ते सर्व केवलज्ञानमां नास्तिपणे रह्या ठे, ते जेम केवल ज्ञान अस्तिनास्तिपणे ठे, तेमज केवल दर्शन तथा चारित्र सुख, अरूपता, अगुरुलघुता, परमदानादि अनंतगुण, ते सर्व पोतानी जाति एक जीवइव्य मिश्रित अनंतगुणनी नास्तिताने लीधाथका रह्या ठे, तेमज बी जा जीवइव्य तथा पुज्जादिक अजीवइव्य, ते सर्वना गुणपर्यायनी पण नास्तिताने लीधाथका रह्या ठे, एम स्वपदें नास्तिता तथा परपदेपण नास्तिता ठे, ते सर्वनास्तितापणुं ते इव्यमांहेज अस्तितापणे रह्यो ठे, नास्तिधर्मनी अस्तिता ते इव्यमांज ठे, तिहां जावना कहेठे जे जीवने विषे ज्ञानादिक गुणनी अस्तिता तेम वर्णादिकनी नास्तिता ठे, ते वर्णादिकपणुं जीवमां नथी पण तेनी नास्तिता जीवमां रही ठे, एम तत्त्वार्थमां कह्युं ठे ॥ “यदि परनास्तित्वाजीवादिषु न स्यात् तदा जीवादीनां परत्वपरिणतिः स्यात् इति” माटे जीवमां अस्तिपणुं तथा नास्तिपणुं ते बेहु आस्तिपणे रह्या ठे, उक्तं च विशेषावश्यके.

“द्विविधं हि वस्तुनः स्वरूपं अस्तित्वं च नास्तित्वं च ततो ये यत्रास्ति त्वेन प्रतिबन्धा स्ते तस्य स्वपर्यायाः येतु नास्तित्वेन संबन्धास्ते तस्य परपर्यायाः प्रतिपाद्यन्ते इति निमित्तजेदख्यापनपरावेव स्वपरशब्दौ नत्वेकेषां तत्र सर्वथा संबन्धनिराकरणपरौ अतो अस्तित्वेन संबन्धा इति परपर्याया उच्यन्ते न पुनः सर्वथा ते तत्र न संबन्धाः नास्तित्वेन तत्र संबन्धा इति वचनात्” तेमाटे नास्तिपणानो वस्तुथी संबन्धज ठे, ते स्वपद केतां स्वइव्यना

गुणांतरनी विवक्षितगुणमां नास्तित्ता तथा परपद केतां परद्व्यना गुणनी नास्तित्ता ए नास्तित्ता सर्व वस्तुधर्मे पारिणामिक जावे रही ठे, ते सर्वनि रावर्णपणे हे श्रीविमल प्रभु ! तमारी परिणामिकतामध्ये तथा कर्तृताम ध्ये जोक्तृतामध्ये समकाले केतां प्रतिसमये समाये ठे, एटली अनंतता तमारे विषे ठे, हे प्रभुजी तमारी निर्मलता ते समकेति जीवने अद्वागोचर ठे, तथा पूर्वधरने परोक्षज्ञासन गाचर ठे, अने केवलीने प्रत्यक्ष ठे, ए रीतें अनिलाप्य तथा अनजिलाप्यनी अनंतता ठे, ते बीजा कोइथी कहा य नहीं, माटे हे नाथ तादृखं ज्ञान, दर्शन, सुखधर्मनी अनंतता ते जे न व्यजीवने स्यादादोषेत नासन प्रतीत गोचर थइ, ते जीवने पण धन्य ठे, तो हे प्रभुजी ! तमारी शीवात कहूं तमे तो माहापूज्य ठो, मोहोटा ठो॥४

ताह्रा शुद्धस्वप्नावने जी, आदरे धरी बहुमान ॥ तेहने तेहिज नीपजे जी, ए कोई अद्भुत तान ॥ वि० ॥ ५ ॥

अर्थ:-हे प्रभुजी ताहरो जे शुद्धनिर्दोष स्वप्नाव, अनंततानंदादि रूप अक्रिय, अरूप, तेहने जे आदरे केतां अंगीकार करे, वंदन, सेवन, स्मरण, ध्यानादिकपणे आदरे, वली बहुमान केतां अत्यादरपणे जे ग्रहे, ते साध्वार्थी सेवकनो तेहवोज पोतानो स्वप्नाव शुद्ध थाय, निःकर्मता नीपजे प्रभुना जेहवो स्वप्नाव निर्मल थाय, माटे हे प्रभो ! ए कोई अद्भुततान के केतां तंतठे जे अरिहंत प्रभुनुं शुद्धस्वरूप चितवतां ध्यान करतां, पोतानुं स्वरूप नीपजे, एहिज आश्चर्य ठे ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

तुम प्रभु तुम तारक विभूजी, तुम समो अवर न कोय ॥ तुम दरिसणथकी हुं तरयोजी, शुद्ध आलंबन होय ॥ वि० ॥ ६ ॥

अर्थ:-माटे हे श्रीविमलनाथ ! माहारा प्रभु अधिपति तुमेज ठो, वलीमुजने संसारमांथी तारवा वाला परमनिर्यामिक परमसामर्थ्यवंत तुमे ठो, हेदव ! हे नाथ ! हे कृपासिंधु ! हे ज्ञानजानु तुमसमान माहरे बीजो कोई नथी त्रिभुवनमांहे तमेज दयाल ठो, हे जगत्त्वत्सल ताहरो दर्शन केतां देखवुं अथवा दर्शन ते समकित तेने पामे थके हुं तखो, संसार समुद्रने उलंगी पार थयो ईहां कारण पामे थके नक्तिना हरषे उपचार

चतुर्दश श्री अनंतजिन स्तवनं.

८९

वचन कथुं, एम शुद्धनिर्मल स्वरूपनो आलंबी थयो थको हे नाथ ! ता हरा स्वरूपने अवलंबें, में माहारु स्वरूप उलख्युं, ते उलख्याथी स्वरूप रुचिउपनी, पढी स्वरूपविश्रामी अनुभवध्यानी थये तखो ए जावी कार्य नो वर्तमानरोप नैगमनयनुं वचन ठे ॥ ६ ॥ इति षष्ठ गायार्थी ॥

प्रभुतणी विमलता उलखी जी, जे करे थिरमन सेव ॥ देव चंड पद ते लहे जी, विमल आनंद स्वयमेव ॥ वि० ॥ ७ ॥

अर्थ:- ए रीतें प्रभुजीनी विमलता केतां निर्मलता तेने उलखीने जे प्राणी थिरमन केतां इढमने सेवा जकि करे, ते समकेति, देशविरति सर्व विरति जीव, सर्वदेवमां चंडमा समान पद परमात्मपद लहे केतां पामे अनादि संततिसंयोगी जावकर्म उपाधीने ह्य करीने, निर्मल सिद्ध बुद्ध आत्मतत्त्वनी पूर्णता ते पामे, इहां स्तुतिकर्तांनुं नाम पण देवचंड ठे, ते सूचय्युं ए पद कहेवुं ठे जे मध्ये विमल केतां निर्मल आनंद ते स्वय मेव केतां पोतेज ठे, ते पोतानो आनंद पोते जोगवे एहवा अनंत धर्म प्राग्जाव रूप श्रीविमलनाथनी सेवना करो, मोक्षार्थी जीवने श्रीअरिहंत सेवना तेहिज मोडुंकारण ठे, अनादिनी त्रांति टालवानु पूष्टनिमित्त ठे, ॥ ७ ॥ इति त्रयोदशम श्री विमल जिन स्तवनं संपूर्ण ॥

॥ अथ चतुर्दश श्री अनंत जिन स्तवनं ॥

॥ दीगीहो प्रभु दीगी जग गुरु तुज ॥ ए देशी ॥

मूरति हो प्रभु मूरति अनंत जिणंद, ताहरी हो प्रभु ता हरी मुऊ नयणे वसी जी ॥ समता हो प्रभु समता रस नो कंद, सहेजें हो प्रभु सहेजें अनुभव रस लसी जी ॥ १ ॥

अर्थ:- हवे चौदमां प्रभु श्री अनंतनाथजीनी स्तवना करे ठे हे अनंतनाथजिणंद ताहरी केतां तुमारी मूरति केतां मुझा एटले आकार ते माहारा नयणे केतां नेत्रने विषे वसी ठे ? ते मुझा कहेवी ठे तो के समता जे राग द्वेष रहितपणुं ते रूप जे रस तेनो कंद ठे. वली सहजें प्रयास विना अनुभव स्वजोगीपणुं तेहना रसथी लीन ठे तन्मय ठे ॥ १ ॥

નવદવ હો પ્રજુ નવદવ તાપિત જીવ, તેહને હો પ્રજુ તે
હને અમૃતઘન સમી જી ॥ મિથ્યાવિષ હો પ્રજુ મિથ્યા વિ
ષનીચીવ ॥ હરવા હો પ્રજુ હરવા જાંગુલિ મનરમી જી ॥૭॥

અર્થ:- વલી નવજે ચારગતિરૂપ સંસાર, તે રૂપ દવ કેતાં દાવાનલ
ના તાપે કરી ને બલી રહેલા જીવોને પરમ શીતલતા કરવાને તાહારી
મૂર્તિ તે અમૃતના મેહ સમાન છે, એટલે સંસારનો તાપ તમારા દર્શનથી
મટે છે, માટે. વલી મિથ્યાત્વરૂપવિષ તેહની ચીવ કેતાં ધૂમિ મૂર્ઘાં તેહને
હરવાને જાંગુલી કેતાં ગારુડીનામંત્ર સમાન તાહારી મૂર્તિ છે ॥૭॥ ઇતિ ॥

જાવ હો પ્રજુ જાવચિંતામણિ એહ, આતમ હો પ્રજુ આ
તમ સંપતિ આપવા જી ॥ એહિજ હો પ્રજુ એહિજ શિવસુ
ખગેહ, તત્ત્વ હો પ્રજુ તત્ત્વાલંબન આપવા જી ॥ ૩ ॥

અર્થ:- વલીહે પ્રજુ! તુમારી મુઝા જાવ ચિંતામણિ રત્નસમાન છે, એ
ટલે ચિંતામણિ રત્નતે ઇંદ્રિયસુખનો હેતુ છે, તે તો દ્વ્ય ચિંતામણિ છે અ
ને શ્રીવીતરાગની મૂઝા તે મોહસુખની હેતુ છે, માટે જાવ ચિંતામણિ સ
માન છે, આત્માની પોતાની અનંતજ્ઞાનાદિક સંપત્તિ આપવાને ચિંતામ
ણિ રત્ન સમાન છે, માટે એહિજ શિવ સુખનું ઘર છે, તત્ત્વ જે વસ્તુનો મૂ
લધર્મ છે, તે આલંબવાને તુમારી મૂર્તિશ્રેષ્ઠ કારણ છે, ॥ ૩ ઇતિ ॥

જાએ હો પ્રજુ જાએ આશ્રવ ચાલ, દીઠે હો પ્રજુ
દીઠે સંવર વધે જી ॥ રત્ન હો પ્રજુ રત્નત્રયી ગુણમાલ,
અધ્યાતમ હો પ્રજુ અધ્યાતમ સાધન સધે જી ॥૪॥

અર્થ:- વલી જાય કેતાં નાશ પામે આશ્રવ કેતાં નવા કર્મ લેવાની
ચાલ નાશપામે તથા પ્રજુજીની મૂર્તિ દીઠે, સંવરની વૃદ્ધિ થાય, આત્મ
ધર્મરમણરૂપતા વધે વલી રત્નત્રયી કેતાં સમ્યક્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રરૂપ
જે ગુણનીમાલા કેતાં નિર્મલ શ્રેણિ તે જેહમાં છે, એહવો અધ્યાત્મઆત્મસ્વ
રૂપ, તેહનું સાધન કેતાં નીપજાવવાનો ડપાય તે સધે કેતાં નીપજે ॥ ૪ ॥

मीठी हो प्रभु मीठी सूरत तुऊ, दीठी हो प्रभु दीठी रु
चि बहुमानथी जी ॥ तुऊ गुण हो प्रभु तुऊगुण जास
न युक्त, सेवे हो प्रभु सेवे तसुजव जय नथी जी ॥ ५ ॥

अर्थः—हे प्रभुजी ताहरी सूरत केतां थापना जे आकाररूप सुंदर सु
झा दीठी ते घणी ज मीठी केतां मिष्ट लागी पण केवी दीठी जे रुचि मो
हानिलापयुक्त तथा बहुमान संयुक्त अत्यंत हरषे दीठी, जे आज हुं धन्य
कृतपुण्य जेम वसुदेव हिममध्ये कह्युं ठे. कोविहु पुन्नविउं, वविउं पुवं च
जव सहस्सेहि ॥ तेणं जिणवरदंसण, लंजोमयंच जे लखो ॥ १ ॥ तेथी अ
हो वीतरागता ! अहोग्यानता ! अहो उपकारता ! अद्भुतता ! आश्चर्यता
जे हुं रंक दीन मोहेंमग्र असंयमीने ए प्रभु मुझानो योग बन्यो, ते घणी
ज मोटी वात थई एहवा बहुमाने दीठी, एहवी अरिहंतमुझ ते अरिहंत
ना केवल ज्ञानादिक गुण जे अनंत चतुष्टय तेहना जासन उपयोग युक्त
जे जीव सेवे, पर्युपासना इत्य तथा जावथी करे, तेहने जवकेता संसारनो
जय नथी जे अरिहंतनी जक्ति करे ते संसार भ्रमण करेनहीं ॥ उक्तं च ॥
इको वि नमुक्कारो, जिणवर वसहस्स वद्धमाणस्स ॥ संसारसागराउं, तारेइ
नरं व नारिंवा ॥ १ ॥ इति वचनात् ॥ ५ ॥ इतिपंचम गाथार्थः ॥

नामे हो प्रभु नामे अद्भुत रंग, उवणा हो प्रभु उवणा दी
ठे उल्लसे जी ॥ गुण आस्वाद हो प्रभु गुण आस्वाद
अजंग, तन्मय हो प्रभु तन्मयतायें जे धसे जी ॥ ६ ॥

अर्थः—वलीहे प्रभु तमारुं नाम सांजलवाथी अद्भुत केतां विस्मयनूत
रंग उपजे, वली हे देव ! ताहरी परमोपकारी थापना दीगथी उल्लास थाय
ठे. माटे थापना परमोपकारी ठे जे दीठे पोतानुं स्वरूपपणुं सांजरे वली
थापनाने निमित्तें गुण जे अनंत चतुष्टयादिक, परम निर्मल यथार्थोपदेशा
दिक वचनातिशय अशोक वृद्ध, इंध्वजादिक देखीने अजंग गुणनुं आ
स्वादन थाय ते गुण आस्वादन केवो ठे तोके अजंगठे ते कोने नीपजे के
जे जीव, तन्मयतापणे श्रीप्रभुना गुणथी धसे, तेहने नीपजे तेनेज इत्या
दिक वातोनो आनंद थाय ॥ इति षष्ठ गाथार्थः ॥ ६ ॥

ગુણ અનંત હો પ્રજુ ગુણ અનંતનો વૃંદ ॥ નાથ હો પ્રજુ
નાથ અનંતને આદરે જી ॥ દેવચંડ હો પ્રજુદેવચંડને
આણંદ ॥ પરમ હો પ્રજુ પરમ મહોદય તે વરે જી ॥ ૭ ॥

અર્થ:-એમ જ્ઞાનાદિક અનંત ગુણના વૃંદ કેતાં સમૂહ એહવા નાથકે
તાં શ્રીઅનંતનાથ સ્વામી તેને જે આદરે, ડપાદેય કરે, તે પ્રાણી દેવચંડ જે
સ્તુતિકર્તા અથવા દેવચંડ તે ચોસઠ ઇંડ તેહને આનંદ કેતાં પરમાનંદમયી
એવો જે પરમમહોદયવંત મોહરૂપ સ્થાનક તે નક્તિવંત જીવ વરે કેતાં પામે
એ નિયામક છે એ પ્રજુજીને સેવતાં કર્મ ક્લેશથી રહિત થાય ॥ ૭ ॥ ઇતિ ચતુ
ર્દશ શ્રી અનંત જિન સ્તવન સંપૂર્ણ ॥ ૧૪ ॥

॥ અથ પંચદશ શ્રી ધર્મનાથજિન સ્તવન ॥

સફલ સંસાર અવતાર એ હું ગણું એદેશી ॥

ધર્મ જગનાથનો ધર્મ શુચિ ગાડ્યેં, આપણો આત
મા તેહવો જાવિયેં ॥ જાતિ જસુ એકતા તેહ પલટે
નહીં, શુદ્ધ ગુણપદ્મવા વસ્તુ સત્તામયી ॥ ૧ ॥

અર્થ:-હવે શ્રીધર્મનાથ જગવાનની સ્તુતિ કરેછે અને આત્મવ્યવે સા
ધનતાના બાંધકતાનો ઉપયોગ આણે છે. તહાં ધર્મ એહવે નામેં પન્નરમાતી
થેંકર જગડુપગારી પરમતત્ત્વી જગત્ના નાથ, તેહને પરમહિતકારી ધર્મ પ્ર
ગટયો છે, તે આત્મસ્વજાવી ધર્મ છે. ॥ ઉક્તં ચ ॥ ધર્મસંગ્રહાણાં ॥ જો પુણ
આય સહાવો, ધમ્મોપગિરસ ઇત્યાદિ અથવા ઝનયસ્કયહેક ઇત્યાદિ પુનઃ
જાવધર્માધિકારે ॥ જીવાણં જાવધમ્મો, કમ્માજાવેણ જો સ્વલુ સહાવો ॥ ઇત્યા
દિ ॥ કમ્મવિમ્મુક્કસરૂવો, અણિંદિયત્તા અશ્ચિન્નજેજ્ઞાત ॥ રૂવાદિ વિરહતો
વા, અણાઙ પરિણામ જાવાત ॥ ૧ ॥ ઇત્યાદિધર્મસ્ય સ્વરૂપં ઉક્તં ॥

એહવો શ્રીધર્મનાથ સ્વામીનો ધર્મ શુચિ કેતાં પવિત્ર નિરાવરણ પરાનુજા
યી પણારહિત તેને ગાડ્યેં, વારંવાર સંજારીયેં, તત્ત્વપ્રગટરૂપ તે સ્તવિયેં, અને
પોતાનો આત્માપણ તેહવોજ જાવીયેં, કેતાં વિચારીયેં, એટલે જેહવો ધર્મ
નાથસ્વામીનો ધર્મ છે, તેહવોજ અમારો આત્માનો ધર્મ છે. તથા ચ સિદ્ધપ્રા

નૃતટીકાયાં ॥ જારિસસિદ્ધસહાવો, તારિસજાવો હુ સઘ જીવાણં ॥ તેણં સિદ્ધતરુડ, કાયવા જવજીવેહિં ॥ ૧ ॥ તથા ચ તત્ત્વાર્થટીકાયાં ॥ જીવોજીવ ત્વાવસ્થોસિદ્ધઃ ઇતિ તેમાટે સિદ્ધપણુંતે જીવની પોતાની અવસ્થા છે, ફેહાં કોઈ પૂઢે જે સિદ્ધ તથા સંસારી સકર્મા, સમોહો, મિષ્ટ્યાત્વી, અસંયમીને તુલ્ય કેમ કહો ઢો. તેહને કહે છે. જે વસ્તુની જાતીએકતા પણે છે, તે કિ વારેં પલટે નહીં. માટે જીવ ડ્વ્યનું, એહિજ ધર્મેઢે જે અનાદિનો કર્માવર્ત થ યો તો પણ પલટે નહીં, સ્વજાતિ મુકે નહીં, તો મારી તથા શ્રીધર્મનાથ સ્વામીની જીવનીજાતિ એકઢે, શ્રીગણાંગમાં કહ્યું છે, એગેઆયા ડ્વ્યાદિ તેમાટે ય યપિ અત્યંત મોહતીવ્ર અબોધમાં પડયો, તો પણ જીવત્વપણું સંગ્રહ નયેં તેવોજ છે જેશુદ્ધ નિર્મલ ગુણપર્યાયમયી વસ્તુની સત્તા છે, કેમકે સર્વે પદાર્થ ગુણપર્યાય સંયુક્ત છે, ડકંચ તત્ત્વાર્થે “ગુણપર્યાયં ચ ડ્વ્યં ॥ ઇતિ ॥” દ્વં પક્કવવિક્કથં, દ્વવિવચ્ચા ય પક્ષવા નહીં ॥ ડપ્પાય ડ્વિજંગાઈ, દ્વોય લક્કણં એયં ॥ ૧ ॥ ઇતિ સંમતિતઃ ગાથા ॥ ડપ્પક્કંતિ ચયંતિ, પરિણમંતિ ગુણાણ દ્વાએ ॥ દ્વં પ્પક્ષવાય ગુણા, ન ગુણપ્પક્કવાએદ્વાએ ॥ ૧ ॥ અ પક્કવે જાણણા નહીં તથા આવશ્યકનિર્યુક્તૌ ॥ ગુણાણામાસડ્દવં ॥ એગદ્દ સિયા ગુણા ॥ લક્કણં પક્ષવાણં તુ, ડનડ નિસ્સિયા જવે ॥ ૧ ॥ ઇતિ ડત્તરાથ્થય ને ॥ તે માટે જીવાદિક વસ્તુની સત્તા, શુદ્ધગુણપર્યાયમયી છે, યદપિ જીવ અ શુદ્ધપરિણામી છે, અને જ્ઞાનાદિક ગુણસર્વે, કર્મે આવર્તે છે, તો પણ સત્તાયેં શુદ્ધ છે, નિરામય છે. માટે આપણો આત્માનું સ્વરૂપ, તે શ્રીધર્મનાથસ્વામી સમાન વિચારતું એહજ તત્ત્વાલંબની થવાનો માર્ગ છે ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમ ॥

નિત્ય નિરવય વ વલીએક અક્રિયપણે, સર્વગત તે
હ સામાન્યજાવે જણે ॥ તેહથી ડતર સાવયવવિ
શેષતા, વ્યક્તિજેદે પડે જેહની જેદતા ॥ ૨ ॥

અર્થઃ— હવે સામાન્ય વિના વસ્તુની ઢતી આધારતા નહીં, અને વિશેષવિના કાર્ય નહીં, પર્યાયપ્રવૃત્તિ નહીં, તેમાટે પંચાસ્તિકાય તે સામાન્યસ્વજાવ અને વિશેષસ્વજાવમયી છે, તિહાં સામાન્ય સ્વજાવનું લક્ષણ કહે છે. જે નિત્ય અવિનાશી હોય પણ આકાશની પરેં સાવયવ હોય, અને જે નિરવયવ જેહને વિજાગ અંશ નથી, તેથી અક્રિય તે પણ એકજ પણ જેમાં છે

નહીં સ્વજાતિમાં દિધાનાવ નહીં, તે એકપણે જાણવારૂપ, અથવા પરસ્પરૂપ ક્રિયા કરે નહીં, તેથી અક્રિય તે પણ કોઈપર્યાયમાં વ્યાપે, કોઈ પર્યાયમાં ન વ્યાપે, તેહવા નહીં પણ સર્વપર્યાયમાં વ્યાપેજ. એ જ્ઞાણ જેહમાં છે, તેહને સર્વજ્ઞ દેવે સામાન્યસ્વજાવ કહ્યો છે. એ સામાન્યજ્ઞાણ શ્રીવિશેષાવશ્યકે કહ્યું છે. એમ નિષ્ઠ નિરવયવ, મક્કિયં સર્વગ્મં ચ સામન્ન ॥ એ ગાથાના વ્યાખ્યાનથી જાણવો. તિહાં જાવના જે નિત્યપણું સામાન્ય ધર્મે છે તે પ્રદાર્થમાં નિત્યપણું સદા છે, તે નિત્યપણાને પર્યાયપ્રદેશરૂપ અવયવ નથી, તે નિત્ય પણું સર્વે એકજ છે, અને જાણવાદિક કોઈ ક્રિયા કરતો નથી, તેથી અક્રિય છે, તે નિત્યપણું પ્રદેશમાં, ગુણમાં, પર્યાયમાં, સર્વમાં વ્યાપક છે, તેથી સર્વગત છે, એટલા જ્ઞાણને પહોંચે, તેમાટે નિત્યપણું તે સામાન્ય છે, એમ અનિત્યત્વાદિક પણ સર્વ સામાન્ય સ્વજાવમાં જાણવું. હવે વિશેષ સ્વજાવનું જ્ઞાણ કહે છે. તે સામાન્યથી ઇતર કેતાં બીજા જે સાવયવ કેતાં સપ્રદેશી અવિનાગપર્યાય સંયુક્ત અનેક અનિત્ય સાવયવ, સક્રિય, તે વિશેષ સ્વજાવ જાણવો, પણ વ્યક્તિ જે પદાર્થ તથા ગુણાંતર તેહના જ્ઞેદે જેહની જ્ઞેદતા કેતાં જુદાપણું પડે, એટલે સર્વવ્યક્તિને વિષે વિશેષપણું જુડું જુડું છે. માટે વિશેષની સર્વત્ર જુદાથી છે, તે વિશેષ સ્વજાવમાં જ્ઞાનાદિકગુણના જ્ઞેદ જાણવા. એ સામાન્યવિશેષનું જ્ઞાણ કહ્યું. એ સામાન્યવિશેષસત્તામયી ઇચ્છે.

એકતા પિંમને નિત્ય અવિનાશતા, અસ્તિ નિજ
રુદ્ધિથી કાર્યગત જ્ઞેદતા, જાવશ્રુત ગમ્ય અનિ
લાપ્ય અનંતતા, જ્યવપર્યાયની જે પરાવર્તિતા ॥ ૩ ॥

અર્થ:—એ સર્વ ધર્મનાથ પ્રભુનો ધર્મ છે. હવે સામાન્યસ્વજાવનાં જ્ઞાણ કહે છે. ૧ પ્રથમ એકતા કેતાં એક સ્વજાવ તે જે પિંમ કેતાં પિંમપણું તેજ વ્યના સર્વપ્રદેશ, ગુણ, પર્યાય, તેહનો સમુદાય તે એક પિંમરૂપ છે, પણ, નિર્નરૂપ વર્તેતો નથી, તેને એકસ્વજાવ કહિયેં.

૨ બીજો નિત્ય અવિનાશતા કેતાં અજંગુરતાપણું ધ્રુવપણું તજ્ઞાવાચ્યં નિત્યં ઇતિ ત્વાર્થવચનાત્ તે ઇચ્છમાં બીજો નિત્યસ્વજાવ કહિયેં.

૩ ત્રીજો સર્વઇચ્છપોતાને સ્વજાવેઠતા છે, પણ કોઈ કાલે પોતાની રુદ્ધિને મૂકતા નથી, તે ઇચ્છમાં પોતાની રુદ્ધિથી ત્રીજો અસ્તિસ્વજાવ કહિયેં.

પંચદશ શ્રી ધર્મનાથજિન સ્તવનં.

૯૫

૪ ચોથો જેદસ્વજાવ તે કાર્યગત છે. એટલે જે જ્ઞાનાદિક ગુણ તે સર્વ પોતા પોતાના કાર્યને કરે છે. પરંતુ એકગુણ તે બીજા ગુણના કાર્યને કરતો નથી, જ્ઞાન તે જાણવારૂપ કાર્યને કરે છે, દર્શન, તે દેખવારૂપ કાર્યને કરે છે, તથા ચારિત્ર તે રમણતારૂપ કાર્યને કરે છે, જોગગુણ તે જોગ્યને કરે છે, સ્ત્યાદિક કાર્યના જેવેં ડ્યમાં ચોથો જેદસ્વજાવપણું છે.

૫ પાંચમો અજિલાપ્ય સ્વજાવ છે, તે વચનથી કહિ શકાય તેહવા પણ આત્મડ્યમાં અનંતા ધર્મ છે, જે જાવ શ્રુતજ્ઞાને કરી જણાય માટે શ્રુતજ્ઞાનની શક્તિપણ અજિલાપ્ય જાવ સીમ છે, તે પાંચમો સ્વજાવ છે.

૬ ઠઠો સર્વડ્યમાં પર્યાયની પરાવર્તિતા કેતાં પલટણતા છે, તે જ્ય સ્વજાવકહિયેં એ ઠ સ્વજાવ, ડ્યમાં, ગુણમાં, પર્યાયમાં છે, માટે એ ઠ ને સા માન્યસ્વજાવ કહિયેં ॥ ૩ ॥ સ્તિ તૃતીય ગાથાર્થઃ ॥

ક્ષેત્ર ગુણજાવ અવિજાગ અનેકતા, નાશઉત્પાદ
અનિત્ય પરનાસ્તિતા ॥ ક્ષેત્ર વ્યાપ્યત્વ અજેદ અ
વ્યક્તતા, વસ્તુતે રૂપટી નિયત અજવ્યતા ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—હવે વિશેષ સ્વજાવ કહે છે. ત્યાં પેહેલો અનેક સ્વજાવ તે જે ક્ષેત્રના અવિજાગ પ્રદેશ તેથી પદાર્થ અનેક સ્વજાવી છે, તથા ગુણાવિજાગ જે એકએકગુણના અનંતા અવિજાગ છે, જેમ ચારિત્રના અવિજાગ સંયમશ્રેણીમાં કહ્યા, વીર્યના અવિજાગ યોગસ્થાન અધિકારેં કમ્મપચડીમાં કહ્યા છે, તે માટે ગુણાવિજાગપણે પણ અનેક સ્વજાવ છે. એક એક ડ્યમાં અનંતા ગુણ છે, તે વળી એકેકા ગુણમાં અનંતા ગુણાવિજાગ છે, તે અનેક સ્વજાવતા છે, તથા જાવાવિજાગેં જે પર્યાય ધર્મ તે જ્ઞાનાદિક ગુણના અનંતા પર્યાયની સૂદ્ધમતા ગહન છે, તે પણ અનેક સ્વજાવ છે, એટલે ક્ષેત્રે તથા ગુણેં અને પર્યાયેં સર્વ રીતેં ડ્યમાં અનેકતા છે.

૧ બીજો નાશ કેતાં વ્યય તથા ઉત્પાદ કેતાં ઉત્પાદ એ પરિણતિ તે સર્વ ડ્યમાં અનિત્ય કેતાં અનિત્યસ્વજાવ છે.

૨ ત્રીજો પર કેતાં આપણથી બીજા જે ડ્ય તેહના ધર્મ તે અન્યડ્યમાં નથી એટલે એક ડ્યના જે ધર્મ તે બીજા ડ્યમાં નપામીયેં, તે ડ્યમાં નાસ્તિતા કેતાં નાસ્તિસ્વજાવ છે.

૪ ચોથો આત્માના સર્વ ગુણપર્યાય તે નિન્નનિન્નકાર્ય કરે છે, પરંતુ ક્ષેત્ર કેતાં નાજન તે સર્વનો આત્મા છે, માટે ગુણપર્યાયની અનંતતા છે, પણ કોઈ મૂલદ્વ્યને તજી શકતો નથી, એકદેત્રે એકાધારપણે વ્યાપત્વ કેતાં અવગા હી રહ્યા છે તે દ્વ્યમાં અજેદતા કેતાં અજેદસ્વજાવ છે.

૫ પાંચમો વલી વસ્તુને સ્વરૂપે કેવલ જ્ઞાનગમ્યપણે વચને અગોચર અનંતધર્માત્મિક પણે દ્વ્યનું અનનિલાપ્યપણું તે અવક્તવ્યસ્વજાવ છે, વક્ત્વ ચ ॥ શ્રીવિજ્ઞેષાવશ્યકે ॥ અનિલાપ્યે જાવેન્યઃ અનનિલાપ્યા અનંતગુણાં સિતિ

૬ ઠાઠો અનેક પર્યાયનોપરાવર્તે છે, પણ વસ્તુના મૂલરૂપથી પલટે નહીં, તે રૂપેજ રહે છે, એ નિયતપણા માટે વસ્તુમાં અજવ્યસ્વજાવ છે.

૭ સર્વ સ્વજાવ સમ્મતિતર્ક તથા ધર્મસંગ્રહણીના વ્યાખ્યાનથી જોવા, એ સામાન્યસ્વજાવ છે તે પદાર્થનો દ્વ્યાસ્તિકમૂલધર્મ છે, એહવા પરિણમન પણાથકી સર્વ પદાર્થ સ્યાદાદિ કહેવાય છે, જે સમયે એક તે સમયે અ નેક જે સમયે નિત્ય તે સમયે અનિત્ય, જે સમયે અસ્તિ, તે સમયે નાસ્તિ, જે સમયે નિન્ન તે સમયે અનિન્ન, જે સમયે વક્તવ્ય, તે સમયે અવક્તવ્ય, જે સમયે જવ્યત્વ તે સમયે અજવ્યત્વ, સ્ત્યાદિક એમ વલી એક અનેક નિત્યાનિત્યાદિક એક એક સ્વજાવની સત્તજંગી થાયે. તેવા અનંતા સ્વજા વેં અનંતીસત્તજંગીયો દ્વ્યનેવિષે થાય, તે સ્યાદાદરત્ત્વાકરાવતારિકામાં કહ્યું છે. જે “નિત્યાનિત્યાદ્યનંતસ્વજાવજેદતૌ પ્રતિધર્મે નિન્નાનિન્ના સત્તજંગી એવ મનંતાઃ સત્તજંગ્યો જવંતિ સિતિ ॥” તથા ચ શ્રીજિનવલ્લજસૂરિવાક્યં ॥ બહુ વિહ નયજંગં, વત્તુણિચ્ચં અણિચ્ચં ॥ સદસદનનિલાપ્યા, જાપ્યમેગં અણેગં ॥ ૧ ॥ સિતિ ॥ એ સ્વજાવ મહોપાધ્યાય શ્રીયશો વિજયજી સ્વકૃતદ્વ્યગુણપર્યાયના રાસમધ્યે સમર્થ્યા છે, તિહાંથી જોઈ લેવા ॥ ૪ ॥ સિતિ ચતુર્થ ગાથાર્થઃ ॥

ધર્મ પ્રાગ્જાવતા સકલ ગુણ શુદ્ધતા, જોગ્યતા કર્તૃ તારમણ પરિણામતા ॥ શુદ્ધ સ્વપ્રદેશતા તત્ત્વચૈતન્ય તા, વ્યાપ્ય વ્યાપક તથા ગ્રાહ્ય ગ્રાહકગતા ॥ ૫ ॥

અર્થઃ— હવે વિજ્ઞેષસ્વજાવ કહે છે. દ્વ્યનો ધર્મ જે જ્ઞાનાદિક તેહની પ્રાગ્જાવતા કેતાં પ્રગટપણું તે આવિર્જાવધર્મ, વીજો જ્ઞાનદર્શન, ચારિત્રા દિ, સર્વ ગુણની શુદ્ધતાયે સર્વ સ્વગુણનું જોગીપણું તે જોગ્યતા ધર્મ તથા

કર્તૃતા કેતાં કર્તાપણું સર્વ પ્રદેશકાર્યાનુગત સમુદાયપ્રવૃત્તિ કાર્યોત્પાદકંક
ઠેત્વં તે ધર્માસ્તિકાયાદિ ડ્વ્યને પ્રદેશે પ્રદેશે ચલનાદિસહાયરૂપ કાર્ય
નો થાવો, તે નિન્નનિન્ન પ્રદેશેને આશ્રયેં છે. અને જીવડ્વ્યનું જાણવા
દેખવા રૂપકાર્ય, તે સર્વ, અસંખ્યપ્રદેશના મલવાથી છે, તેમાટે જીવ ડ્વ્યને
વિષે કર્તાપણું છે. તે કર્તાપણું વિશેષ સ્વજાવ છે. વલી રમણ જે કોઈકને
વિષે રમતું તથા પરિણામિકતા જે પરિણામિકપણું તે શુદ્ધ સ્વપ્રદેશીપણું તે
પણ વિશેષ સ્વજાવ છે, તથા તત્ત્વ કેતાં વસ્તુમાં મૂલધર્મે જે ચૈતન્યતા તે
પણ વિશેષ સ્વજાવ છે, વ્યાપ્ય વ્યાપકપણું તથા ગ્રાહ્ય ગ્રાહકપણું તથા આ
ધારાધેયપણું સંરક્ષણપણું સ્વસ્વામિનાવાદિક એ સર્વ વિશેષ સ્વજાવ જાણ
વા. એ રીતે સામાન્ય સ્વજાવ તથા વિશેષસ્વજાવ, તે સર્વ શ્રીધર્મનાથ પરમે
શ્વરના નિર્દોષ થયા, તેહમાં પણ સામાન્યસ્વજાવ તો નિર્દોષ સદા
હતા, પરંતુ પર સંયોગે વિશેષ સ્વજાવનો વિધાજાવ થયો હતો, તે હે શ્રી
ધર્મનાથ પ્રજુજી તુમે સ્વરૂપાલંબની થઈ કરણગુણે જે જ્ઞાન, દર્શન, ચા
રિત્ર, અને વીર્ય, તેહને સ્વરૂપથી એકત્વ કરી, સ્વરૂપ પ્રાગ્જાવ કરી, સ્વ
રૂપેં વસ્યા ઠો, માટે નિરામય થયા ઠો ॥૫॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્યઃ ॥

સંગ પરિહારથી સ્વામિનિજ પદ લહ્યું, શુદ્ધઆત્મિક
આનંદપદ સંગ્રહ્યું ॥ જહવિ પર જાવથી હું જવોદ
ધિ વસ્યો, પરતણો સંગ સંસારતાયેં ગ્રસ્યો ॥ ૬ ॥

અર્થ:- હવે એહવી અનંત ગુણ નિર્મલતા પ્રજુજીને જે રીતે નીપની,
તે રીત કહે છે. હે દેવ, હે પરમેશ્વર! તુમે પુજાદિકનો સંગ સર્વથા પરિ
હાર કેતાં ત્યાગ કહ્યો, તેહથી નિજ કેતાં પોતાનું પરમપદ અવ્યાબાધાનંદ
રૂપ ચિદૂપાવસ્થાનરૂપ લહ્યું. કેતાં પામ્યો માટે તમે શુદ્ધ કેતાં નિર્મલ
આત્મિક કેતાં જે આત્મ ડ્વ્યનો આનંદ અવ્યાબાધાદિકતે સંગ્રહ્યું કેતાં
લાધો અને હે પ્રજુજી! જહવિ કેતાં જો પણ હું પરજાવથી કેતાં પરજાવ
નિમિત્ત પામીને પરજાવરૂપ પરિણમીને, વર્તમાનપરાનુયાયી જવોદધિ
કેતાં જવસમુદ્ધને વિષે વસ્યો હું, જવનિવાસી થયો હું, તેથી પુજાદિકને
સંગે સંસારતા જાવથી નહું નહું અધ્યવસાયીપણું પામીને ડ્વ્યથી ચારગતિરૂપ
સંસારમાં જાવપણે કરીને એ માદારો આત્મા ગ્રસ્યો છે. એટલે એ સંસારેં

મુજને ગ્રાસ કરી લીધો છે, માટે હે દેવ ! તુમે અસંગી, હું સંગી, તુમે મુક્ત, હું બદ્ધ, તુમે અકર્મા, હું કર્માશ્રિત, તુમે સ્વરૂપનોગી, હું પુજ્જનોગી, તુમે સ્વગુણપરિણામિ, હું પુજ્જાશ્રિત રાગદેષ પરિણામિ, તેથી હે પ્રભુ ! માહારે તો માહરી જૂલથી કોફ નહું જે સત્તામાં, કર્તાપણામાં, પરિણામિકતામાં ન હતો તે નીપનો, એ અશુદ્ધકર્તાપણું મેં કહ્યું, તેહથી સ્વગુણ આવરી ને પુજ્જનો ગ્રાહક થયો, તે પુજ્જને લેવાથી માહરો આત્મા પુજ્જનોગી થયો, એટલે તાહરે માહરે અંતર પડીગયો, તેથી હું સંસારી હું અને તમે સિદ્ધ ધેય ઠો. ઇતિ પથ ગાથાર્થઃ ॥ ૬ ॥

તદ્વિ સત્તાગુણે જીવ એ નિર્મલો, અન્યસંશ્લેષજિ
મ ફિટક નવિ સામલો ॥ જે પરોપાધિથી હુષ્ટપરિ
ણતિ ગ્રહી, જાવ તાદાત્મ્યમાં માહેરૂં તે નહી ॥૭ ॥

અર્થ:-તો પણ સત્તાગુણે ડ્વ્યાસ્તિક સંગ્રહ નયે એ માહરો જીવ નિર્મલ છે, નિષ્કલંક છે, અસંગી છે, અરૂપી છે, કોણ દૃષ્ટાંતે ? જેમ શ્યામાદિક પુટ સંયોગે ફટિક રત્નનો દલ સ્યામ દીઠામાં આવે છે પરંતુ ફટિક કાંઈ શ્યામ થયો નથી, પણ અપરીક્ષક લોક તેને શ્યામ જાણે છે, પણ જાતે જે હવો હતો તેહવોજ છે, તેમ કર્મસંગે આત્મા અશુદ્ધરૂપે દેખાય છે, પરંતુ તત્ત્વજ્ઞાની એને જાતે નિર્મલજ જાણે છે, તેમ શ્રદ્ધાવંતપણ નિર્મલ જાણે છે અને જે પરોપાધિથી હુષ્ટપરિણતિ કર્મકર્તા પંણારૂપ ગ્રહીને તદાત્મકજાવ માં તાદાત્મ્યસંબંધે કરી છે, તે સર્વ ઉપાધિકજાવ માહરો નથી, સંયોગે સંબંધ મળ્યો છે, પરંતુ સમવાયસંબંધે નથી જેવિજાવતેતહુષ્ટપત્તિસંબંધે પરંતુ તદાત્મ્યસંબંધે નથી, એમ જાવવું ॥ ઇતિ સત્તમગાથાર્થઃ ॥ ૭ ॥

તિણે પરમાત્મપ્રજ્ઞુ જક્તિ રંગી થઈ, શુદ્ધકારણ રસે
તત્ત્વ પરિણતિ મયી ॥ આત્મગ્રાહકથયે તજે પર
ગ્રહણતા, તત્ત્વજોગી થયે ટલે પરજોગ્યતા ॥ ૮ ॥

અર્થ:-માટે એ વિજાવપરિણતિ તેમાહરો મૂલધર્મે નથી, તેથી એને નિવારીયેં, તો જાયે તેવારે એ માહરો આત્મા સ્વરૂપાવસ્થિત થાય, એમ વિચારી તેહનો ઉપાય ચિંતવે છે. જે એ સંસારી આત્મા પરાનુગત થઈ રહ્યો છે, તેહને

જો હમણા સ્વરૂપથી જોડીએ, તો ટકી શકે નહીં, અને પરિજ્ઞાતિથી જો
હયો થકો બંધને વધારે છે, માટે પરસ્વજાતી જીવ જે અમોહી, શુદ્ધજ્ઞાની તેથી
જોડીયે, તો સ્વજાતી સ્વરૂપ રંગી થાય. અને અરિહંતનું સ્વરૂપ તથા આ
પણા આત્માનું સ્વરૂપ તુલ્ય છે, તેથી તેહના સ્વરૂપે રસિક થાય, તો
પઠી કર્મે આવશ્યો પણ, આત્મસ્વરૂપની રૂચિ ઓપજે, તે રુચિથી પોતાના
સ્વરૂપને સર્વદે, જાણે, રમે, ઓદ્યમ કરે, પરનાવ તજે એ અનુક્રમથી સંપૂર્ણ
સ્વરૂપ પામે, તેમાટે પરમાત્મા પ્રજ્ઞુ શ્રીધર્મનાથજીની નક્તિનો રંગી થઈને શુ
દ્ધ કારણને રસે આત્મા તત્ત્વપરિણતિમાં મગ્ન થાય, પોતાનો આત્મસ્વરૂપ
જોવે, ધ્યાવે, સંજારે તથા તેહનેજ પ્રગટ કરવાના યત્ન કરે, એવી રીતે
જેવારે આત્માનો ગ્રાહક થાય, તેવારે અનાદિની પરગ્રાહકતા તજે, કેમ
જે આત્મસ્વરૂપનો ગ્રાહક થયો, તે પરનાવને ગ્રહે નહીં, જેટલી આત્મપરિ
ણતિ આત્મધર્મે ગ્રાહક થઈ તે કર્મોદિકને ટાલે તેને સંવરપરિણતિ કહિ
યે, વલીતત્ત્વજોગી થયો, પરજોગીપણું ટાલે, તેવારે આત્માને જોગવે ॥ ૬ ॥

શુદ્ધ નિઃપ્રયાસ નિજનાવ જોગી યદા, આત્મક્ષેત્રે
તદ્દી અન્યરક્ષણ તદા ॥ એક અસહાય નિઃસંગ નિર્ઘ
દતા શક્તિ ઉત્સર્ગની હોય સદુ વ્યક્તતા ॥ ૭ ॥

અર્થ:- જેવારે શુદ્ધ પુજ્ઞ સંગરહિત નિઃપ્રયાસ નિજનાવ કેતાં આત્મ
નાવનો જોગી થયો, તેવારે આત્મપ્રદેશે અન્ય કેતાં પુજ્ઞકર્મ તથા રાગા
દિકનું રક્ષણ કેતાં રાખવો નથી, એટલે સ્વરૂપ ગ્રાહક ચેતનાનું વીર્ય
થાયે, તેવારે પુજ્ઞ કર્મ આત્મપ્રદેશે સંબંધીપણે રહે નહીં, સર્વપુજ્ઞલક્ષરોને
આત્મા નિઃકર્મી થાય, પઠી સર્વસંગ રહિત, અસહાયી, નિર્ઘદ ઉત્સર્ગની શક્તિ
સહિત, વ્યક્તતા કેતાં પ્રગટતા નિરાવર્ણપણું પામે ॥ ઇતિ નવમ ગાથાર્થ: ૯

તેણે મુઝ આત્મા તુઝથકી નીપજે, માહરી સંપદા
સકલ મુઝ સંપજે ॥ તેણે મન મંદિરે ધર્મ પ્રજુધ્યા
ઈયે, પરમદેવચંડ નિજ સિદ્ધિ સુખ પાડ્યે ॥ ૧૦ ॥

અર્થ:- તેથી હે દેવ હે શ્રીવીતરાગ! તુમારે નિમિત્ત માહારો તત્ત્વ
નીપજે, બીજો કોઈ ઠપાય દેખાતો નથી, માહરી આત્માનું સિદ્ધિ પણું તે

સાહારા સ્વરૂપને અવલંબે નીપજે, માહરો અનંતગુણધર્મીયરૂપ સ્વકર્તાપ
 ણું સ્વજોક્તાપણું સ્વરૂપ એશ્વર્યતા સર્વે કર્માવર્ષ છે, તે મુને સંપજે, એટ
 લે હું માહારી અરૂપી સત્તાગત તત્ત્વસંપદાનો ધણી તથા જોગી, અવિ
 નાશીપણે થાકું, એ પ્રજુજીનો પરમ ઉપકાર જાણું, તે કારણે મનમંદિરને
 વિષે શ્રીધર્મનાથ પ્રજુને ધ્યાઈએ પણ બીજી ઉપાધિચિંતવિએ નહીં, એ પ્રજુના
 ગુણ તથા ઉપગારનું બહુમાને ધ્યાન કરિયેં, નવા સાધકને એદિજ આધાર
 છે, તેવારે પરમ ઉત્કૃષ્ટ દેવ જે સ્વરૂપરમણી મુનિ તેહમાં ચંડમા સમાન
 જે પરમાત્મપદરૂપ નિજ કેતાં પોતાના સિદ્ધિ કેતાં નિષ્પન્નસુખ, અવ્યાબાધા
 વિક તેને પાડ્યેં કેતાં પામિયેં, એદીજ મોક્ષનો ઉપાય છે, તેમાટે શ્રીશ્રિ
 હંતનું સેવન નિરનુષ્ઠાનપણે કરું ॥ ૧૦ ॥ ઈતિ શ્રીધર્મ જિનસ્તવનં સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ પોઢશ શ્રી શાંતિ જિનસ્તવનં ॥

॥ આશ્વઢીયેં મેં આજ સેત્રુંજો દીઠો રે ॥ એદશી ॥

જગતદિવાકર જગતકૃપાનિધિ; વાહાલા મારા સમવસર
 ણમાં બેઠો રે ॥ ચનુમુખ ચનુવિદ્ધ ધર્મ પ્રકાશે, તે મેં નયણેં દીઠા
 રે ॥ જવિક જિન હરખો રે ॥ નિરખી શાંતિ જિણંદ ॥ જ૦ ॥
 ઉપશમ રસનો કંદ ॥ નહીં ઇણે સરખો રે ॥ એ આંકણી ॥ ૧ ॥

અર્થ:—હવે સોલમા જિન શ્રીશાંતિનાથ પ્રજુની સ્તવના કહે છે. તે પ્રજુ
 કેહવા છે? જગતનેવિષે દિવાકર કેતાં સૂર્યની પરે જ્ઞાનેકરીઉદ્યોતના કરના
 ર તથા કૃપાના નિધિ એહવા પ્રજુતે મુજને પરમવદ્ધન છે સમવસરણમાં
 બિરાજમાન થકા ચાર મુખે કરી ચાર પ્રકારના ધર્મને પ્રકાશેકેતાં ઉપદેશ
 કરતા થકા, એવા તીર્થંકર દેવ શ્રીશાંતિનાથ પ્રજુ તે મેં નયણેં કેતાં આ
 ગમ શ્રવણ રૂપ ચક્રુએ દીઠા, માટે હેજવિકજીવો! તુમેં જિણંદ કેતાં સા
 માન્યકેવલીમાં ઇંડસમાન એહવા શ્રી શાંતિપ્રજુને નિરખોને હરખવંત થાઉ
 ઉપશમ જે પરમહુમા તદરૂપ જૈરસ તેનુ એ કંદ છે એના તુલ્ય બીજો કોઈ
 નથી, એ પ્રજુ પરમ શાંતરસમયી છે ॥ ઈતિ પ્રથમ ગાથાર્થ: ॥ ૧ ॥

પ્રાતિદ્યાર્ય અતિશય શોખા ॥ વા૦ ॥ તે તો કહિય ન જાવે રે ॥

ધૂકબાલકથી રવિકરજરનું, વર્ણન કેળી પરે આવે રે ॥ જ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:- વ્હો પ્રહુની જે આત પ્રાતિહાર્યની તથા ચોત્રીજ અતિશયની શોના તે મુજ સરિલા વ્યમ્મોહિ જીવથી કહી જાય નહીં, દૃષ્ટાંત જેમ ઘૂકવાલકથી કેતાં ધૂવડના બાલકથી રવિકર કેતાં સૂર્યના કિરણોનો જર કેતાં સમૂહ તેહનું વર્ણન કેવી રીતે થાય ? અર્થાત્ નહોંજ થાય. તેમ મુજ સરલાથી પણ પ્રાતિહાર્યાદિકની શોના કહી જાયે નહોંં ફિતિ ॥ ૨ ॥

વાણી ગુણ પાંત્રીશ અનોપમ ॥ વા૦ ॥ અવિસંવાદ સરૂપે રે ॥
જવહુલવારણ શિવસુલકારણ, સૂધો ધર્મ પ્રરૂપે રે ॥ જ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:- વ્હો પ્રહુની જે વાણી તેહને વિષે ડપમા રહિત પાંત્રીશ ગુણ રહ્યા ઢે, તે વાણી વિસંવાદપણાથી રહિત અવિસંવાદ સરૂપમથી ઢે, તે વાણીયેં કરીને જવ્યજીવોના જવ કેતાં સંસારના હુલ નિવારવાને અર્થે અને શિવ કેતાં મોહસુલના પ્રલકારણને અર્થે સૂધો કેતાં યથાર્થ ધર્મ નીપ્રરૂપણા શ્રીપ્રનૂજી સમવસરણમાં કરે ઢે ॥ ફિતિ તૃતીય ગાથાર્થ: ॥૩॥

દક્ષિણ પશ્ચિમ ઉત્તર દિસિમુલ ॥ વા૦ ॥ ડવણાજિન ઉપગારી રે ॥ તસુ આલંબન લહિય અનેકે, તિહાં યયા સમકિત ધારી રે ॥ જ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:- તે સમવસરણમાં પૂર્વદિશિ સન્મુલના બારણેં તો શ્રીતીર્થકર પોતે મૂલગે રૂપેં લેસે, અને દક્ષિણ પશ્ચિમ તથા ઉત્તરદિશિને બારણે શ્રી અરિહંતના પ્રતિલિંબ લેસે, તે પ્રતિમારૂપ ડવણા જિન કેતાં યાપના જિનઢે તે ઉપગારી ઢે, તેહનું પણ આલંબન પામીને અનેક જન તિહાં સમવસરણને વિષે સમકેત ધારી યયા, ંટલે વ્રતના લેનાર તે પૂર્વદિશિના બારણે લેસે, અને લીજી પરિપદામધ્યેં જિનસેલનથી સમકિતનો લાજ ઢે, તેથી ં ધન્યતા ઢે તે યાપનાનિરૂપાનો ઉપગાર ઢે ॥ ફિતિ ચતુર્થ ગાથાર્થ: ॥ ૪ ॥

પટ્ નયકારજ રૂપેં ડવણા ॥ વા૦ ॥ સગ નયકારણ ડાણી રે ॥ નિમિત્ત સમાન યાપના જિનજી, ં આગમની વાણી રે ॥ જ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- હલે લ્હોવિશેષ યાપનાનું ઉપગારીપણું તથા સત્યપણું કહે ઢે, તેમધ્યે શ્રીઅરિહંત તથા સિહજી પણ આપણા આત્મના નિમિત્ત કારણ ઢે, અને શ્રીજિનપ્રતિમા તે પણ આપણા તત્લસાધનનું નિમિત્ત કારણ

હે, તેહમાં યાપના જિનને વિષે અરિહંતસિદ્ધપણું ઠ નયે હે, ેહાં
 કોઈ પૂઠે જે અરિહંત થયા અથવા સિદ્ધ થયા તેહની યાપના હે, તે
 સાત નય મૂકીને, ઠ નય કેમ કહો ઠો ? તેહને ઉત્તર કહે હે જે મૂલ તો
 યાપનાનિક્ષેપામધ્યે યાપના તે ત્રણ નયે હે “નામ સ્થાપનાદ્વ્યનિક્ષેપત્રયં
 નૈગમાદિનયવર્તિં” ઇતિ ॥ ” અતઃ ઉચ્યતે ॥ હવે ેહાં નામાદિ એકેક નિક્ષે
 પાના ચાર ચાર જેદ થાય હે ॥ ઠકં ચ જાણ્યે ॥ નામાદિ પ્રત્યેકંચતુરૂપં
 ઇતિ ॥ ૧ ॥ તેથી પ્રથમ એ સ્થાપના એહું નામ સ્થાપનામાં હે તે સ્થાપનાનો
 નામ નિક્ષેપો હે. બીજો એ સ્થાપના ગ્રહણ હેતુ થાય હે, તે સ્થાપનાનો સ્થાપ
 ના નિક્ષેપો જાણવો. ત્રીજો સમુદાયતા અનુપયોગતા તે સ્થાપનાનો દ્વ્ય
 નિક્ષેપો જાણવો. ચોથો આગારોજિષ્પાત એ ધર્મને કારણિક થાયે, તે યાપના
 નો જાવ નિક્ષેપો હે. એમ યાપના ચાર નિક્ષેપે હે, અથવા નહિ એહિં વિદુણં,
 સુતોઅઙ્ગોયજિણમ એ કિંચિ ॥ આસન્નંસોયારં, નયનયવિસારં વૂઆ ॥ ૧ ॥
 ઇતિ તેથી શ્રીઅરિહંત તથા સિદ્ધજીની સ્થાપના હે, તેમાટે તેહના નય કહેહે.

૧ જે સ્થાપના દીઠે અરિહંત સિદ્ધનો સંકલ્પ સ્થાપનામાં થાય હે, અ
 થવા અસંગાદિ તદાકારતા રૂપ અંશ એ સ્થાપનામાં હે, તે નૈગમનય યાપના
 ૨ અરિહંત તથા સિદ્ધના સર્વગુણનો સંગ્રહ કલ્પનાબુદ્ધિ ધરીને યાપ
 નાકરી હે, તેમાટે એ સંગ્રહનય અરિહંત સિદ્ધરૂપ સ્થાપના હે.

૩ અરિહંતના આકારને વંદન નમનાદિ સર્વ વ્યવહાર શ્રી અરિહંતનો
 થાય હે, તેહનું કારણપણું એ યાપનામાં હે તે વ્યવહારનય યાપના કહોયે.

૪ એપ્રતિમારૂપયાપના દેખી, સર્વજન્યને બુદ્ધિનો વિકલ્પ એહવો ડપ
 જે હે, કે એ શ્રીઅરિહંતજીહે તે વિકલ્પેજ સ્થાપનાકરી હે. તે રુઝસૂત્રન
 ય સ્થાપના હે.

૫ અરિહંતસિદ્ધ એહવો શબ્દ “ઇદંપ્રકૃતિપ્રત્યયસિદ્ધ” ેહાં પ્રવૃત્તે હે,
 તે શબ્દનય સ્થાપના જાણવી.

૬ અરિહંતના પર્યાય વીતરાગ સર્વજ્ઞ તીર્થંકર તારક જિન પારંગત ડ્યા
 દિક સર્વપર્યાયની પ્રવૃત્તિ પણ સ્થાપના મધ્યે હે, તે સમજિરૂઢનય સ્થાપના
 થઈ પરંતુ કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શનાદિગુણ, ડપદેશકતા તે ધર્મ, સ્થાપનામાં
 નથી માટે એવંજૂતનયનો ધર્મ, તે એ સ્થાપનામાં નથી તેથી એ ડવણા કેતાં યા
 પના તે કાર્ય કેતાં નિષ્પન્નતા, અરિહંત, સિદ્ધતારૂપ તે ષટ્કેતાં ઠ નયે હે,

એક એવંજૂત નયે નથી. કેમ કે એવંજૂતનય તે શ્રીશ્રિહંત સિદ્ધને વિષેજ છે. તેમાટે કાર્યપણે શ્રિહંત મધ્યે પણ ઠ નય છે. હ્યાં સ્થાપના નિરૂપમાં શ્રી વિશેષાવશ્યકે આદિના ત્રણ નય કહ્યા છે. અને હ્યાં ઠ નય કહ્યાં તે ઉપચાર જાવનાર્યે કહ્યા છે. સમજિરૂઢનું જઢ્ઢણ, વચનપર્યાયવર્તિ છે, તે જઢ્ઢણ હ્યાં પોહોચે છે, તેમાટે એ ઠ નય કહ્યા.

હવે એ શ્રી જિનપ્રતિમારૂપ સ્થાપના તે સમકિતિ, દેસવિરતિ, સર્વવિરતિને મોહસાધનનું નિમિત્ત કારણ છે, તે નિમિત્ત કારણ સાતનયે છે તે કારણનો ધર્મ કર્તાને વશ છે. તે નિમિત્તકારણપણું સાત નયે છે, તે કહે છે,

૧ પહેલો સંસારાનુયાયી જીવને એ જિનપ્રતિમા દીઠે શ્રિહંતનું સ્મરણ થાય છે, અથવા જિનવંદનને જીવની સન્મુખતા થાય છે. તેવારે સન્મુખતાનો જે નિમિત્ત તે નૈગમનય નિમિત્ત કારણ પણું છે.

૨ જિન પ્રતિમા દીઠે સર્વગુણનો સંગ્રહ થાય છે, સાધકતાની ચેતનાદિ સર્વનો સંગ્રહ તે તત્ત્વની અદ્વુતતાને સન્મુખ થાય છે, તે સંગ્રહનય નિમિત્ત.

૩ વંદન નમનાદિક સાધકવ્યવહારનું નિમિત્ત તે વ્યવહારનય નિમિત્ત.

૪ તત્ત્વર્હારૂપ ઉપયોગ સમારવાનો નિમિત્ત તે રૂઝુસૂત્રનય નિમિત્ત.

૫ સંપૂર્ણ શ્રિહંત પણાના ઉપયોગે જે ઉપાદાન એ નિમિત્તે તત્ત્વસાધનને પરિણમ્યો, તે શબ્દનય, આપનાનો નિમિત્ત છે, સમકિતી પ્રમુખને એહવો છે

૬ અનેક રીતે ચેતનાના વીર્યની પરિણતિ, સર્વસાધનતાને સન્મુખ અહ તે સમજિરૂઢનય સ્થાપનાનું નિમિત્ત કારણ પણું જાણવું,

૭ એ સ્થાપનાનું કારણ પામી, તત્ત્વરૂચિ તત્ત્વરમણી અહને જે શુદ્ધ શ્રુક્લધ્યાનમાં પરિણમે તે સંપૂર્ણ નિમિત્ત કારણતા પામીને, ઉપાદાનની પૂર્ણ કારણતા નીપની, તે એવંજૂત નયનિમિત્ત કારણ પણું છે, એટલે નિમિત્ત કારણનો એ ધર્મ છે, જે ઉપાદાનને કારણપણે પમાડે, અને ઉપાદાનકારણ તે કાર્યપણે નીપજે. એ રીત છે.

તેથી જિનપ્રતિમા તે મોહનું નિમિત્ત કારણ છે, તે નિમિત્ત સાત નયે છે. તેહમાં સંઘંજવાદિકને શબ્દનય સીમ, કારણ થયું. અને પુણ્ય રુચિને વ્યવહારનય સીમ, નિમિત્ત કારણ પણું થાય. તથા માર્ગાનુસારી સમકેતિની આઠ દૃષ્ટી જે યોગદૃષ્ટી સમુચ્ચયમાં કહી છે, તેમાની આદિ

ની ચાર દૃષ્ટિ વાલાને કુણ્ણસૂત્ર નય સીમ, નિમિત્ત કારણપણું થાય છે અને પુણ્યાદ્યાદિકને એ જિનપ્રતિમા સંપૂર્ણ એવંજૂતનયે કારણ રૂપ થઈ દેશાય છે. તેવારેં હાં જાવનાયેં એ થયું જે આપનાને વિષે તો સંપૂર્ણ સા ત નયરૂપ નિમિત્ત કારણતા છે. પઠી કાર્યનો કર્તા જિહાં સુધી એહને ની પજાવે, તેટલો નીપજે, તેથી એ સ્થાપના તે સગનય કેતાં સાતે નયેં કરી કારણભાણી કેતાં નિમિત્તકારણપણાનું સ્થાનક છે, તે આપના શ્રીઅરિહંત પદના મૂલ તો ઇચ્છ્ય અને જાવ એ બે નિદ્દેષાવંત છે, પરંતુ નિમિત્તકારણના ચાર નિદ્દેષા સ્પતનય સંયુક્ત છે. ઉક્તં ચ ॥ નિમિત્તસ્યાપિ સત્પ્રકારત્વનય પ્રકારેણ નિમિત્તસ્ય દૈવિધં ઇચ્છ્યજાવાત્ ॥ તથોપાદાનસ્યાપિ સત્પ્રકારત્વં નયોપદેશાત્. “નો અનિહાણમણયં” ઇતિ વચનાત્ ॥ નહિ એહિ વિદુણં, સુતં અઙ્ગોય જિણમએ કિંચિ ॥ આસક્કઞ્ચ સોયારં, નયે નયવિસારઞ્ચુથા ॥ ? ॥ ઇતિ ॥ માટેનિમિત્તપણે સ્થાપના કેતાં જિનપ્રતિમા અને જિનજી કેતાં શ્રીઅરિહંત એ બેહુ સમાન કેતાં તુલ્ય છે. એટલે વિચરતા અરિહંત તથા તેમની સ્થા પના જે મૂર્તિ, તે બેહુ સમાન કેતાં બરોબર છે, તેથી વિચરતા અરિહંત તથા તેહની સ્થાપના એ બે સાધક જીવને નિમિત્ત કારણ છે, પણ ઉપાદાન નથી સર્વમાં નિમિત્તતા છે, એ આગમ કેતાં સિદ્ધાંતની વાણી છે, જે અરિહં તને વાંચાનું તથા અરિહંતની પ્રતિમાને વાદવાનું ફલ સિદ્ધાંતમાં સરખું કહ્યું છે, માટે સમાન છે ॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્થઃ ॥ ૫ ॥

સાધક ત્રીન નિદ્દેષા મુખ્ય ॥ વા ૦ ॥ જેવિણુ જાવ ન લહિયેં રે ॥
 ઉપગારી હુગ જાણ્યે જાંચ્યા, જાવવદંકનો ગ્રહિયેં રે ॥ જ ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ—અને, ૧ નામ, ૨ સ્થાપના, ૩ ઇચ્છ્ય એ ત્રણ નિદ્દેષા તે જાવના કારણ છે. ઉક્તં ચ જાણ્યે ॥ અહવા નામઠવણા, દઘ્વાઈ જાવમંગલં ગાએ ॥ પાએ જાવમંગલ, પરિણામનિમિત્ત જાવાત્ ॥ ? ॥ માટે એ ત્રણ નિદ્દેષા સાધક કેતાં કારણ છે, એ ત્રણ નિદ્દેષા વિના જાવનિદ્દેષો થાયજ નહીં, અને નામ તથા સ્થાપના એ બે નિદ્દેષા જાણ્યે વિષે ઉપગારી કહ્યા છે, તે કહે છે, જે ઇચ્છ્યનિદ્દેષો છે, તે પિંદરૂપ છે, માટે ગ્રહવાય નહીં, અને જાવનિદ્દેષો તો અરૂપી છે, તે યાદના નામ તથા સ્થાપના એ બે નિદ્દેષા વિના ગ્રહવાયે, સેવાયે, નહીં. તેમાટે આદિના બે નિદ્દેષા તે ઉપકારી

ठे. उक्तं च ॥ वज्रुसरूवं नामं, तप्यच्चय हेउ उ सधम्मव ॥ वज्रु नाणा
विहाणा, होक्का जावोविवक्कासो ॥ १ ॥ वज्रुस्स लस्कणंसं, ववहारो
विरोहस-हाउ ॥ अजिहाणाहिणाउ, बुद्धिसदो अकिरियाय ॥ २ ॥ इति
वाक्यात् नाम्नःप्रधानत्वं ॥ गाथा ॥ आगारोनिष्पाउ. बुद्धीकिरियाफलं च पा
एणं ॥ जह दीसइ उवणाए, न तहा नामे न दव्विदो ॥ १ ॥ आगारोच्चि
यमई, सद्धवज्जुकिरियाजिहाणाइ ॥ आगारमयं सव्वं, जमणागारा तथा
नञ्जि ॥ २ ॥ इत्यादि तेमाटे नाम तथा थापना ए बे निह्हेपा उपगारी
ठे, अथे मोहसाधवामां संवर निज्जरा करवाने तो वंदकनो जाव जे ठे ते य
हवो, केम जे श्रीअरिहंतनो जावनिह्हेपो तो श्रीअरिहंतने विपेज ठे, ते
जो परजीवने तारे, तो कोइ जीवने संसारमां रहेवुं पडेनहीं, तेतो थातो
नथी, परंतु थापणो जाव अरिहंतालंबनी थाए, तो मोहमार्ग लहियें,
तेमाटे प्रचुनी थापना तथा नामना निमित्तथी पण साधकनो जाव समरे,
तेथी नाम तथा थापना ए बेज उपगारी ठे, वलीसमवसरणामां बिरा
जमान श्रीअरिहंत तेहनुं पण नाम तथा आकार, सर्व जीवने उपगारी
थाय ठे, तेहीज उअस्थने ग्राह्य ठे, अवलंबीयें तेमाटे नाम तथा थापना
प्रमाण ठे, निमित्तालंबी रूपी ग्राहकने श्रीजिन थापना ते पुष्ट
निमित्त ठे ॥ इति षष्ठ गाथार्थः ॥ ६ ॥

उवणा समोसरणे जिनसेंति ॥ वा० ॥ जो अजेदता वाधी रे ॥

ए आत्मना स्वस्वजावगुण, व्यक्तयोग्यता साधी रे ॥ ज० ॥ ७ ॥

अर्थः— ते माटे उवणा समोसरणें एटले मूलगो समोसरण तो श्री
जिनराज विचरता हता ते कालें तो ए माहरो जीव, कोइ गत्यांतरमां
हतो, ते हमणां आ जवमां समोसरणनी थापना करी, तिहां जिनमुझ
देखीने, जिनराजना गुणावलंबी चेतना करी पठी ते सेवना करतां प्र
चुजी सिद्धावस्थारूप परम अनंतगुणीना स्वरूपथी जे माहारा चेतनानी
अजेदता एकत्वपरिणामता ते बाधिकेतां वधी, तेवारें ए आत्माने एहवो
अनुमान सथ्यो, जे तत्त्वीदेवथी अजेदपणुं बहुमानपणे नळ्युं तो एम
जाणु बुं जे ए माहरो आत्म स्वस्वजाव अनंत ज्ञानादिपूर्णानंद गुणनी
व्यक्त केतां प्रगटतानुं थवुं तेहनी योग्यता साधिं, एम अनुमाने निरधारी,

एटले ए जीव सदा सर्वदा विषयरंगी हतो, ते तत्त्वी प्रभु निर्विषयीने रंगें रम्यो, तो कोइक अवसरें स्वरूपरमणी थाजे एहवुं अनुमानथयुं जो कारणथी अचेद थयो, तो कारज नीपजावजे ए पलटवा पणुं अनंते काले न थयुं हतुं ते थयुं, तो ए इव्यमां पलटवानी योग्यता ठे, अनादिनी चालथी पलटवुं ए नव्यतापणाना लिंगनुं अनुमान तो थाय ठे, एटले न व्यपणुं जणाय ठे, ए नक्तिनी बहुलतायें हरपनुं वचन ठे ॥ ७ ॥

जलुं थयु में प्रभुगुण गाया ॥ वा० ॥ रसनानो फल लीधो रे ॥
देवचंइ कहे माहारा मननो, सकल मनोरथ सीधोरे ॥ न० ॥ ८ ॥

अर्थ:- माटे हेप्रभु आज मुजने जलुं केतां अत्यंत रूडुं थयुं जेमें प्रभु श्रीसोलमां शांतिनाथ परमात्मा परम शांतरसमयी तेना गुणनी स्त वना करी, तेथी में माहरी रसना केतां रसेंइ जे जिव्हा तेनुं रुडूंफल लीधुं एटले रसनानुं सार्थकपणुं थयुं एहवा हर्षसहित देवचंइनामा मुनि कहे ठे, जे माहारा मननो जे मनोरथहतो, ते सकल केतां संपूर्ण पणो सीधो केतां सिद्ध थयो ॥ ८ ॥ इति षोडश श्री शांतिजिन स्तवनं सपूर्ण ॥

॥ अथ सप्तदश श्री कुंथुजिन स्तवनं ॥

॥ चरम जिणोसरू ॥ ए देशी ॥

समवसरण बेसी करी रे, बारह पंरपद मांहे ॥ वस्तुस्व
रूप प्रकाशता रे, करुणाकर जगनाहोरे, कुंथु जिने
सरू ॥ १ ॥ निर्मल तुऊ मुख वाणी रे, जे श्रवणें सुणें ॥
तेहिज गुणमणिखाणी रे ॥ कुं० ॥ २ ॥ ए आंकणी ॥

अर्थ:- हवे सत्तरमां श्रीकुंथुनाथजीनीस्तवना करे ठे, जे श्रीकुंथुनाथ जी समवसरणमां त्रिगडे बेसीने बारह पंरपदा मध्ये वस्तु जे ठ इव्य तेह नां मूलस्वरूपने प्रकाशता, एटले जीवस्वरूप जीवपणो, अजीवस्वरूपने अजीवपणो, उपादानकारणने उपादानपणो, निमित्तकारणने निमित्तपणो, शुद्धकार्यने शुद्धकार्यपणो, उपदेशदेता तथा इव्यथी शुनपरिणति ते कारण रूप तथा जावथी शुनपरिणति ते कार्यरूप अनेजाव साधन परिणति ते

કારણરૂપ તથા જાવસિદ્ધ પરિણતિ તે કાર્યરૂપ ઉપાદેય તેહિજ કરવો. તે હની રુચિએ રેહેલું એહજ સાધન છે, એહવો ઉપદેશકરતા તથા કરુણાકર કેતાં રૂપાના કરણહાર જગન્નયના નાથ, એહવા શ્રીકુંથુનાથ સ્વામી, તેહના મુખની નિર્મલ વાણી, ઉપદેશધ્વનિ, તે જે પ્રાણી શ્રવણે સુણે, તેહિજ પ્રાણી, ગુણરૂપમણિ રત્નની ધ્વાણ છે, એહવા કુંથુનાથસ્વામીને નમો ॥ ઇતિ ॥ ૨ ॥

ગુણપર્યાય અનંતતા રે, વલિય સ્વજાવ અગાદ ॥ નય
ગમ જંગ નિક્ષેપના રે, હેયાદેય પ્રવાહો રે ॥ કુંઠ ॥ ૩ ॥

અર્થ:- ગુણ તે જે વસ્તુના સહજાવિ ધર્મે “દ્વ્યર્થયાનિગુણાગુણા ઇતિતત્વાર્થે ઓક્ત્વાત્” તે તથા ક્રમજાવિ ઓજયાશ્રિતત્વ તે પર્યાય, અને દ્વ્ય, ગુણ, પર્યાય, એ સર્વમાં વર્તે, તેને સ્વજાવ, કહીયે એટલે ગુણની અનંતતા, તથા પર્યાયની અનંતતા, અને સ્વજાવની અનંતતા, એ સર્વ અગાદ કેતાં અગાધ છે, જે અવગાહવાને દોહેજી છે. વલિ નય કેતાં અનેક ધર્માત્મક વસ્તુને વિષે એકધર્માવલંબન તે નય કહીયે ॥ ઓકં ચ તત્ત્વાર્થે ॥ અનેકધર્મકદંબકોપેતસ્ય વસ્તુનઃ એકેન ધર્મિણ ઓજ્જયનં અવધારણાત્મકં નિત્યેવ અનિત્યેવ એવંવિધનયવ્યપદેશમાસ્કંદતિ ॥ એહવા મૂલ નય સાત, અને ઓત્તર નયસાત સય પઠી વિસ્તાર બહુજ તે, તથાગમા ગમ્યં તે, ઇતિ ગમાઃ અંશજેદેન અન્યધર્મઅજેદેન વસ્તુનિરૂપણાત્મકંવાક્યં ગમાત્મકં ઓચ્યતે તથા જંગાઃ નંસ્યાદ્દાદોપદેશા અસ્તિત્વાદયઃ જંગઃસ્યાદ્દાદ સાપેદ્ધઃ સ્યાત્ એ અસ્તિપ્રમુખ તથા નિક્ષેપાનામાદિક તેહની અનેક પ્રવાહ અનેક જાંતિના વસ્તુધર્મે ઓપચારધર્મે કારણધર્મે સ્વરૂપે ઓપદેશે તે વલિ હે ય ધર્મના નય નિક્ષેપા જાંગા તે હેયરૂપ કહેતાં અને ઓપાદેય ધર્મના નય નિક્ષેપા, તે ઓપાદેયરૂપ પ્રરૂપતા, એહવી શ્રીકુંથુનાથજીની દેશના છે, વલિ એક દ્વ્યમાં ગુણ અનંતા, પર્યાય અનંતા, સ્વજાવ અનંતા, ઓપદેશે ઇહાં જાવના જે ગુણપર્યાયને આવળે છે, સ્વજાવને આવળે નથી, અસ્તિત્વ નિત્યત્વાદિક જે છે તે મધ્યે વિશેષસ્વજાવ બિગડે પણ સામાન્યસ્વજાવ બિગડેનહીં, તથા સર્વધર્મે નય તથા જંગા અને નિક્ષેપા સહિત ઓપદેશે છે, એહવી શ્રી કુંથુજિનની દેશના છે ॥ ૩ ॥ ઇતિ તૃતીય ગાથાર્થઃ ॥

કુંથુનાથ પ્રજુદેશનાં રે, સાધન સાધક સિદ્ધ ॥ ગૌણ મુખ્ય
તા વચનમાં રે, ગ્યાન તે સકલ સમૃદ્ધો રે ॥ કું૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:- વલી શ્રીકુંથુનાથ પ્રજુની દેશના કેહેવી છે. જેમધ્યે સાધન
કેતાં રત્નત્રયી પૂર્ણ અજેદતારૂપ નિપજાવવાના ઉપાય તે જિનમુદ્રાસેવન
મુનિવંદન અનુકંપાદિકથી લઈ શુક્લધ્યાન પર્યંત કહ્યા છે, તથા માર્ગાનું
સારીથી લઈ ક્ષિણમોહી પર્યંત અપવાદેં અને ઊત્સર્ગેં અયોગી લગેં સા
ધક જીવ જાણવા તેહનું તારતમ્ય યોગ કહે છે, પહેલો માર્ગાનુસારી તે સમ
કેતને સાધે, અને સમકેતિતે વિરતિને સાધે, વિરતિતે શુક્લધ્યાનને સાધે તથા
શુક્લધ્યાની ક્ષાયકગુણને સાધે, ક્ષાયકગુણી સિદ્ધને સાધે, એ સાધકનો
ક્રમ છે તે સર્વ પ્રજુદેશનામાં કહે, તથા સિદ્ધપણું સંપૂર્ણ નિષ્પન્નનિરાવ
ર્ણતા પણું કહે. વલી કુંથુનાથજીની દેશનામાં વચન જે બોલાય તે, અનંતા
ગૌણ ધર્મ રાક્ષીને જે વચનમાં ગ્રાહ્ય તે ધર્મને મુખ્ય કરી કહે એટલે એક
વસ્તુમાં અનંતા ધર્મ એકસમયમાં પરિણમે છે, તે સર્વ એકસમયમાં જાણે,
પરંતુ વચ્ચનેકરી જે ધર્મ મુખ્ય કરી કહેવાય, તેને મુખ્ય કરી કહે બીજા
સર્વજ્ઞાનમાં ગૌણપણે જાણે, એમ વચનમાં ગૌણપણું તથા મુખ્યપણું છે,
પણ શ્રીકુંથુનાથ સ્વામીનું કેવલ જ્ઞાન તે સકલ જ્ઞેયને જાણવે કરી સમૃ
દ્ધિવાન છે, એટલે જ્ઞાનમાં એક હમણા જાણે બીજા પઠી જાણજો એમ નથી,
સર્વ જાવને તે સમયે જ જાણે છે, તેથી જ્ઞાનમાં ગૌણતા મુખ્યતા નથી,
અને વચનનું ધર્મક્રમ પ્રવર્તન છે, તે એક કહ્યા પઠી બીજો કહેવાય, માટે
વચનમાં ગૌણતા અને મુખ્યતા છે ॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાથાર્થ: ॥ ૪ ॥

વસ્તુ અનંત સ્વજાવશે રે, અનંત કયક તસુ નામ ॥ ગ્રાહક
અવસર બોધથી રે, કહેવે અર્પિત કામો રે ॥ કું૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- વસ્તુ જે જીવાદિદ્રવ્ય તે અનંતસ્વજાવમયી છે, સર્વ વસ્તુ અનં
તતા યુક્ત છે, તથા વસ્તુનો જીવ અથવા પુજ્જલ એહવું જે નામ છે, તે પણ
અનંતતાને કહેતો છે, એટલે જીવ એવો શબ્દ ઉચ્ચાર કરતાં જીવના અનંતા
ધર્મ છે, તે સર્વ બોલાણા એમ સર્વ સ્થાનકે સમજાવો માટે જે વસ્તુનું નામ તે
તે વસ્તુના સર્વધર્મનો ગ્રાહક છે, તેથી જ નામનિરૂપામાં સંગ્રહ તથા વ્યવહાર
એ બેહુ નય મુખ્ય છે, અને નૈગમ કારણ છે, એ રીત છે, પરંતુ ગ્રાહક જે

श्रोता तेहनो जेहवो अवसर होये, तथा श्रोतानो जेहवो बोध केतां जाणपणु होये तेहवो वचनमां अर्पित करिने उपदेशे, एटले ज्ञान तो सर्वने एक समयमां जाणे ठे, परंतु उपदेशकालें केवली जगवान् जेहवा श्रोता होय, तेटलो कहे, तेथी केहेवामां अर्पित नय आगल करवानो कामपडे ठे, ते अर्पित तथा अनर्पितनुं स्वरूप तत्त्वार्थमां कहुं ठे, “अनेक धर्माच धर्मातत्र प्रयोजनवशात्कदाचित् कश्चिद्धर्मोवचनेनार्पिते विवक्षिते तत्तुअर्पिते सन्नपि वचनविवक्षते प्रयोजनाजावात् तत् अनर्पितं इति” जे धर्मापदार्थ, तेहना अनेक धर्म ठे, तेहने विषे जे अवसरे जे धर्म, कहेवानुं प्रयोजन उपजे, ते अवसरें ते धर्मेने वचननेविषे अर्पित करीए, विवक्षा करिने ग्रहियें, ते अर्पित जाणवो. अने जे धर्म सत् केतां उतोठे तो पण प्रयोजन विना तेने गवेषे नह्ं, श्रद्धामां अपेक्षामांठे, ते अनर्पित कहिये, उग्र स्थनुं ज्ञान, तथा बोलवो. ते अर्पित अनर्पित बेमढ्याज शुद्ध थाये, अने केवलीनुं ज्ञान तो सर्व एक समयें ठे, परंतु वचन ते अर्पित मढ्या शुद्ध ठे ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥ ५ ॥

शेष अनर्पित धर्मने रे, सापेक्ष श्रद्धा बोध ॥ उजय रहित
जासन होवे रे, प्रगटे केवल बोधो रे ॥ कुं० ॥ ६ ॥

अर्थः— जे वचन बोलवाथी शेष रह्या, ते अनर्पित धर्म रह्या, तेहने सापेक्ष श्रद्धा, सम्यक्सद्दहणा राखवी, बोधज्ञान पण राखवुं ए उग्रस्थ समकेती, देशविरति, सर्वविरति, क्लीणमोहिपर्यंत एम जाणवुं अने उजय केतां ए अर्पित अनर्पित बेदुथी रहित जे जासन होवे ते बोध केतां के वलीनुं ज्ञान ते सर्वनो ज्ञायक समकाले ठे, तेथी तेहमां अर्पित अनर्पित पणुं नथी, वचनमां अर्पितानर्पित ठे, परंतु जाणवामां नथी ॥ इति ॥ ६ ॥

वति परिणति गुणवर्तना रे, जासन जोग आणंद ॥ समका
ले प्रभु ताहरे रे, रम्यरमण गुणवृंदो रे ॥ कुं० ॥ ७ ॥

अर्थः— वली हे प्रभुजी तमारामां ज्ञाननी, दर्शननी, चारित्रनी, वीर्यनी, सुखनी, अरूपतानी, इत्यादिक अनंता तमारा गुणरूप धर्म, तेहनी उती ठे, तेमज अनंत पर्यायनी पण उती ठे, ते स्वइत्यादिक पणे सदा

સર્વદા ઠતી છે, તેમ સ્વજાવિ ગુણપર્યાયની પરિણતિ પરિણામિકતા ઇચ્છને વિષે પરિણમવું, તે ઉત્પાદ, વ્યય, ધ્રુવપણે તથા ષટ્ગુણ હાણી વૃદ્ધિ પો પરિણમે છે, તથા તેહિજ જ્ઞાનાદિ ગુણપર્યાયની વર્તના, તે જે સ્વસ્વકાર્યનો કરવાપણું તે જ્ઞાને જાણે, દર્શને દેખે, ચારિત્રે રમે, કર્ત્તાપણાથી કરે, જોક્તાપણાથી જોગવે, એમ સર્વગુણ પોતપોતાની વર્તનાએ વર્તતા પોતપોતાના કાર્યને કરે છે, તે વર્તના જાણવી. એ સર્વ હે પ્રજ્ઞજી તમારા માં છે. અને તે સર્વગુણ પર્યાયનું જાસન કેતાં જાણવું તે તમારામાં છે. તે સર્વગુણને જોગવો ઠો, તે અનંતા ગુણના જોગનો આનંદ હે પ્રજ્ઞજી તમારા માં છે એટલે અનંત ગુણ પર્યાયની ઠતિ પરિણતિ અને વર્તના તથા જાસન જોગ અને આનંદ તે સમકાલે કેતાં એક સમયમાં એ સર્વપરિણમન છે, માટે એહવા અનંતા પરમાનંદના જોગી ઠો, માહા સુખી ઠો. વજી હે પ્રજ્ઞ હે સર્વજ્ઞ ! હે સર્વાનંદમયી ! હે નાથ ! હે સુધોપગારી ! તુમે કેહેવા ઠો ? જે રમ્ય કેતાં રમવા યોગ્ય જે અનંતાત્મસ્વરૂપ તેહમાં રમણ કેતાં રમવું તે ગુણના તુમે વૃંદ કેતાં સમૂહ ઠો ॥ ૭ ॥ ઇતિ સપ્તમ ગાથાર્થઃ ॥

નિજજાવે સી આસ્તિતા રે, પર નાસ્તિત્વ સ્વજાવ ॥ અસ્તિપણે તે નાસ્તિતા રે, સીય તે ઝનય સ્વજાવો રે ॥ કુંઠ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ— હવે સપ્તજંગીરૂપે પ્રજ્ઞતા કહે છે. તિહાં કોઈક તો સપ્તજંગી એ કલા પર્યાયાસ્તિક નયનીજ કહે છે, તેતો ઘટે નહીં, ઇચ્છાસ્તિક પર્યાયાસ્તિક નય ઇચ્છમાત્ર વસ્તુ છે, તિહાં સ્યાત્ અસ્તિ, સ્યાત્નાસ્તિ, સ્યાત્અવક્તવ્યં, એ ત્રણ જાંગા સકલાદેશી છે, તે ઇચ્છાસ્તિકનયી છે, “એવં એતે ત્રયઃ સકલાદેશા જાણ્યાનુસારી એવં સંગ્રહવ્યવહારાનુસારીણઃ આત્મઇચ્છે વિકલાદેશા ચત્વારિ પર્યાયનયાશ્રયા ઇતિ તત્ત્વાર્થે” શેષ ચાર તે વિકલાદેશી છે, તેહનો પરમાર્થ એમ છે જે સ્યાત્અસ્તિ એ જાંગામાં અસ્તિપણું બધું અર્પિત છે, બીજો નાસ્તિધર્મ, અવક્તવ્યધર્મ, તે સ્યાત્પણામાં આચ્છો, એટલે સ્યાત્અસ્તિ કહ્યાથી બંધુ ઇચ્છ ગ્રહવાય છે, તેમજ સ્યાત્ નાસ્તિ તથા સ્યાત્અવક્તવ્યં એ જાંગામાં પણ બંધુ ઇચ્છ ગ્રહવાય છે, અને ? સ્યાત્ અસ્તિ નાસ્તિ, ૧ સ્યાત્ અસ્તિ અવક્તવ્યં, ૨ સ્યાત્ નાસ્તિ અવક્તવ્યં, ૪ સ્યાત્ અસ્તિ નાસ્તિ યુગપત્ અવક્તવ્યં, એ ચાર જંગાતે વસ્તુના અંશને એટલે પર્યાયને ગ્રહ

અ કરે છે. તેહનો નાવાર્થ એ છે જે પ્રથમ સ્યાત્ અસ્તિ સ્યાત્નાસ્તિ એ ચોથોજંગ છે, તેમાં અવક્તવ્યં એ ધર્મ નાવ્યો, તો કોઈ કહેશે જે સ્યાત્પદે અવક્તવ્યં ધર્મ લહીશું તેને ઉત્તર જે સ્યાત્પદ તે અસ્તિ તથા નાસ્તિ એ ધર્મની અનેકાંતતાનો ગ્રાહક છે, પરંતુ અવક્તવ્યનો ગ્રાહક નથી અને સ્યાત્ અસ્તિ અવક્તવ્યં, એ પાંચમો જંગો છે, તેહમાં વસ્તુનો અસ્તિધર્મ એકસમયી છે, તેવચનમાં કહ્યા થકા ઉપયોગમાં લાવતાં અસંખ્યાતા સમય લાગે છે, તેમાટે એ અસ્તિપણું અનેકાંતપણે છે, પરંતુ વચને ગોચર નથી. એમજ સ્યાત્ નાસ્તિ અવક્તવ્યં, એ ષષ્ઠો જંગો પણ નાવવો, તથા સ્યાત્ અસ્તિ નાસ્તિ યુગપત્ અવક્તવ્યં, એ જંગામાં સ્યાત્ કેતાં અનેકાંતે અસ્તિ કેહેતા અસંખ્યાતા સમય લાગે, નાસ્તિ કેહેતા પણ અસંખ્યાતા સમય લાગે, તેમાટે અવક્તવ્યં છે, જેના છે, પણ જે રીતે વસ્તુમાં પરિણમે છે, તે રીતે કેહેવાતા નથી, તેથી એ ચાર જંગામાં સર્વ ધર્મનું ગ્રહણ ન થયું તેમાટે એ ચાર જંગા વિકલાદેશી છે, પણ સકલાદેશીનથી. હવે એ સાતે જંગાનું સ્વરૂપ કહે છે:

૧ એ આત્માવર્તમાન સમયે જ્ઞાન દર્શનાદિ સ્વપર્યાયની પરિણતિપણે અસ્તિ છે, એટલે અતીતપર્યાય તો વિનષ્ટ છે, અનાગતપર્યાય અનુત્પન્ન છે, માટે વર્તમાનપર્યાય ગ્રહણ કર્યો, હ્રાં સ્યાત્ તે નાસ્તિ અવક્તવ્યં ધર્મનો અનર્પિતતાનો દ્યોતક છે, એ રીતે સ્યાત્ અસ્તિ એ પહેલો જંગો થયો.

૨ તથા સ્યાત્ તે કથંચિત્ પણે ગતિસ્થિતિઅવગાહોપકારી વર્ણાદિ અચેતનાદિ પરિણતિધર્મ તથા પોતાના અનાગત પર્યાય તે, સાંપ્રતિક વર્તવા પણે નથી, એ નાસ્તિ જંગો ડ્યવને ડ્યવપણે રાખવારૂપ છે, નહીં તો કોઈ કાલે જીવ તે અજીવતાને પામે, એ સ્યાત્નાસ્તિ બીજો જંગો થયો.

૩ તથા અસ્તિધર્મ પણ વચને અગોચર છે, અને નાસ્તિધર્મ પણ વચને અગોચર છે, તે વચનગોચર ધર્મથી વચન અગોચરધર્મ અનંતગુણ છે, તેમાટે સ્યાત્કથંચિત્પણે ડ્યવમાં અવક્તવ્યંપણું છે, એટલે ઝનય નય યુગપત્ અર્પણ કરતાં સર્વપદાર્થ અવક્તવ્યંપણે છે, માટે એ ત્રણ જંગા સકલાદેશી તે ડ્યવ્યાસ્તિક નયપણે જાણવા, એત્રણે જંગામાં સંગ્રહ તથા વ્યવહારનયની પ્રવૃત્તિ છે, એ સ્યાત્ અવક્તવ્યનામા ત્રીજો જાંગો થયો.

૪ તથા ચોથો જંગ સ્યાત્ અસ્તિનાસ્તિ છે, તે સમુચ્ચયાશ્રયી સ્વડ્યર્થ પર્યાયાર્થના અસ્તિતાપણે તથા તેહિજ નિન્નોપયોગપણે તે અતીત અના

ગત પરિણામિકપણે નાસ્તિતા છે, એ બે ધર્મ પોતાનાજ ગવેષ્યા છે.

૫ તથા જે વિવક્ષિત વચનગોચર ડ્વ્યાર્થ મુખ્ય આત્મધર્મને અપેક્ષા યેં અસ્તિ છે, તેહિજ આત્મડ્વ્યનો સામાન્યવિશેષ ડ્વ્યની નિન્નપ્રવૃત્તિ ધર્મે સમકાલે અંગીકાર કરતાં સ્યાત્ અસ્તિ અવકલ્પ્યં એ પાંચમો જંગો થયો.

૬ ઠાઠો સ્યાત્નાસ્તિ અવકલ્પ્યં એ એમજ પાંચમાંની પરેં જાવવો, એ પર્યાયની સૂક્ષ્મતા અનંતતાગ્રહીને કલ્પો એ ઠાઠો જંગ થયો.

૭ સાતમો સ્યાત્ અસ્તિ સ્યાત્નાસ્તિ યુગપત્ અવકલ્પ્યં નામે જંગો છે, તે કોડકડ્વ્યાર્થવિશેષ આશ્રી અસ્તિપર્યાયવિશેષ આશ્રી જે નાસ્તિ તેહીજ સ્વદેશેં નિન્નપણે અવકલ્પ્યં એ સર્વપર્યાય તે નયની પ્રવૃત્તિ છે એ સાતમો જંગ.

એ સપ્તજંગી તે નિત્ય અનિત્ય જેદ અજેદાદિક ધર્મની તથા જ્ઞાનદર્શનાદિક ગુણની સપ્તજંગી થાય તે જાવે છે. જ્ઞાન જેઠે તે જ્ઞાયક પરિજ્ઞેદકાદિ સ્વપર્યાયેં અસ્તિ છે, તથા દર્શનચારિત્રાદિ તે સ્વપર્યાયેં અસ્તિ છે, અને જડતાદિ પરપર્યાયેં નાસ્તિ છે, એમ અનંતી સપ્તજંગી સંજવે, તે બુદ્ધિવંતે જાવવી, તથાં તત્ત્વાર્થ વૃત્તિને વિષે વલીસમ્મતિવૃત્તિને વિષે વિસ્તારથી કહી છે, અને સ્યાદાદરજ્ઞાકરે એહનું સ્વરૂપ તથા ઉપપત્તિ, પ્રવૃત્તિ, પરિણતિ, નય સર્વે વચાવ્યા છે. તિહાંથી જોડે જોડો. હવે ગાથાનો અર્થ લખે છે.

નિજ કેતાં પોતાને જાવેં, સ્વડ્વ્ય, સ્વદ્દેત્ર, સ્વકાલ, સ્વજાવપણે સીય કેતાં સ્યાત્ કથંચિત્પણે અસ્તિ છે, અને તેહીજ ડ્વ્ય, પરડ્વ્ય, પરદ્દેત્ર, પરકાલ, પરજાવ પણે નાસ્તિ છે, તે નાસ્તિપણું ડ્વ્યમાં અસ્તિ કેતાં ઠતા પણે રહ્યો છે, વલીસીય કેતાં સ્યાત્ કથંચિત્ ઝનય કેતાં અવકલ્પ્ય સ્વજાવ એટલે આદિ જાંગો તથા અંતનો જાંગો સંજારતાં સાતે જંગા કેહેવાળા, એહવી સ્યાદાદપરિણતિ તે હે પરમેશ્વર તુમે પ્રત્યક્ષ જ્ઞાને સર્વડ્વ્યની જાણીને ઉપદેશ કલ્પો, એહવી તાહરી વાળી છે, એ રીતેં શુદ્ધ અનંતતા, એકતા, અનેકતા, સત્ત્વતા, સાધકતાયુક્ત શ્રી અરિહંતનો ઉપદેશ છે ॥ ૭ ॥

અસ્તિસ્વજાવ જે આપણો રે, રુચિ વૈરાગ્યસમેત ॥ પ્રજ્ઞુ સન્મુખ વંદન કરી રે, માગીસ આત્મ હેતો રે ॥ કું ૭ ॥ ૯ ॥

અર્થ:-હવે પોતાનો મનોરથ કહે છે એહવો જે અસ્તિસ્વજાવ અનંત જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, અવ્યાબાધ, પૂર્ણાનંદતારૂપ, જે માહારો સત્તાગત સ્યા

बाद उपयोगें ग्रह्यो तेहनी रुचि पीपासा करीने, वैराग जे संसारथी उदासी पणुं ए संसारीजाव विजावोपाधि माहरे अघटती ठे, तेहने केवारें सर्वथी तछुं, एम विषजकृण तथा तमलोह पदधृति समान जाणीने उदासीन थयो, मोहानिलापी केवलज्ञानानंदने अजिलापें हे प्रभुजी ताहरे सन्मुख उजो रहीने घंदना करीने मागुं बुं, जे हे तारक ! मुजने तार तार जवन्नमणथी उगार, ए संसारजनित दुःख मुऊथी हवे खमातो नथी, जे माहरो अनंतो स्वाधीन आनंद ते पराधीन थयो, अने हुं पुज लग्नाही थयो तेथी तत्त्वजोगी बुं, पण तत्त्वने जाणी शकतो नथी, उदै कनावरूप अशु-अपर्यायनी श्रेणिमां पडोरह्यो बुं, अने हवे हे नाथ ताहरे सरणे आव्यो बुं, माटे मुजने माहरो अस्तिस्वजाव प्रगटे एहवो आत्मानो हित समकेत दर्शनयुक्त, चारित्रनो प्रसाद करो, एहवो हुं जेवारें मागीश तेहीज दिन धन्य मानीश एहवो मनोरथ करवो ॥ ९ ॥ इति नवम गायार्थः॥

अस्ति स्वजावरुचि थयी रे, ध्यातो अस्तिस्वजाव ॥ देव
चंड पद ते लहे रे, परमानंद जमावो रे ॥ कुं० ॥ १० ॥

अर्थः—माटे अहो जब्यजीवो तुमें जो सर्वजीव सुखना अर्थीगो तो जे सत्तागत अस्तिधर्म, तेहना रुचि अजिलापी थयीने जे अस्तिस्वजावनी अनंतता तेहनेज ध्यातां ध्यान करतां थकां सर्व देवमां चंडमासमान जे सि-अपरमात्मपद ते लहे केतां पामे, अशरीरता, निर्मलानंदता, निःसंगता रूप परमानंद स्वाधीन आत्यंतिक अव्याबाध सुख तेहनोज जेहमां जमाव ठे, सघन केतां एकीपणुं ठे, एहबुं पद श्रीप्रभुनी सेवाथी पामे, तेमाटे तत्त्वस्वरूपी, अरूपी, ज्ञानस्वरूपी, एहवा श्रीकुंथुनाथनां चरणनुं सेवन करो, हे जब्यजीवो ! एहीज परम सुखनो हेतु ठे, ॥ १० ॥ इति कुंथुनाथ० ॥

॥ अथ अष्टादश श्रीअरनाथजिनस्तवनं ॥

॥ रामचंदके बाग चांपो मोरी रह्यो री ॥ एदेशी ॥

प्रणमो श्रीअरनाथ, शिवपुर साथ खरोरी ॥

त्रिभुवन जन आधार, जवनिस्तार करोरी ॥ १ ॥

અર્થ:-હવે અઢારમા શ્રીઅરનાથ જિનની સ્તવના કારણતા પણે કરેહે પ્રણમો કેતાં વારંવાર નમસ્કાર કરો. શ્રીઅરનાથ સ્વામીને, એહીજ અમો હી પરમેશ્વર વાંદવા યોગ્ય છે, શિવ કેતાં નિરુપડવ જે સિદ્ધતા, તેહીજ ઉપમાયેં પુર કેતાં નગર તિહાં પોહોચાડવાને સ્વરો સાથ છે, તેથી સાર્થ વાહની ઉપમા શ્રીઅરિહંતનેજ છે, જે નિઃસ્વાર્થેં જવઅટવીમાંથી પાર કરી ને મોહનગરને વિષે પરમાનંદપદેં પહોચાડે એહવા કારણપણેં શ્રીઅરિહંત જી છે, વલી ત્રણ જુવનના જનને આધાર છે, મિથ્યાત્વ અસંયમ વ્યથાયેં પીડિતને આધાર ઉત્તંજારૂપ છે. વલી ચારગતિરૂપ જવ કેતાં સંસાર તેહમાં થી ડવ્યેં તથા જાવેં નિસ્તારના કરણહાર છે ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમગાથાર્થઃ ॥

કર્તા કારણ યોગ , કારજ સિદ્ધિલહે રી ॥

કારણ ચાર અનૂપ, કાર્યાર્થી તેહ ગ્રહે રી ॥ ૭ ॥

અર્થ:- હવે મોહકાર્ય નીપજાવવા માટે કારણ કાર્યની નીતિ કહે છે. સર્વ કાર્ય છે, તે કર્તાના કીધા થાય છે. તેમાં નિન્નકાર્યનો કર્તા પણ નિન્ન, જેમ ઘટનો કર્તા કુંજકાર નિન્ન છે. અને અનિન્નકાર્યનો કર્તા પણ અનિન્ન છે, જેમ જ્ઞાનનો કર્તા આત્મા છે, તેમ સંપૂર્ણ સિદ્ધત્વનો કર્તા પણ આત્માજ છે. તે કર્તા જેવારેં કારણની યોગવાર્યી પામે, તેવારેં કાર્યની સિદ્ધિ નીપજવાપણું લહે, એટલે એકલો કર્તા તે કારણ સામગ્રી વિના કાર્ય કરી શકે નહીં, કારણ સામગ્રી મલેજ, કાર્ય નીપજાવે તે કારણના ચાર જેદ છે, જે કાર્ય નીપજાવવાનો અર્થી થાય, તે ચાર કારણને ગ્રહે ઇહાં ઘણા શાસ્ત્રોમાં તો કારણના બે જેદ કહ્યા છે, એકઉપાદાનકારણ, બીજો નિમિત્ત કારણ. અને વિશેષાવશ્યકને વિષે સમવાયકારણ એ નામ કહ્યાં છે. તથા આત્મર્મીમાંસામાં કારણ ત્રણ કહ્યાં છે, “સમવાયસમવાયી નિમિત્તજેદાત્” તેમાં સમવાય કારણ તે ઉપાદાન કારણ અને અસમવાય કારણ તે નામાંતર અસાધારણ કારણ કહેવાય છે, તથા નિમિત્ત કારણ ના બે જેદ કરીયેં તેમાં એક તો નિમિત્ત કારણ બીજું અપેક્ષાકારણ તે તત્વાર્થ ટીકામાં વસ્વાણું છે. “તથા અપેક્ષાકારણં પૂર્વમિત્યંનેન ઉચ્યતે યથા ઘટસ્યોત્પત્તાવપેક્ષાકારણં વ્યોમાદિ ઉપેક્ષતે ઇતિ ઉપેક્ષા” તેમાટે યદ્યપિ કારણ, બે માં ચારે અંતર્જૂત છે, તોપણ વિસ્તારરુચિને નિન્નોપયોગી

करवाने चार कारण कहां ठे. एक उपादान, बीजुं असाधारण, त्रीजुंनिमित्त, चौथो अपेक्षा ए चारे कारण जेवारें कार्यरुचि कर्त्ता ग्रहे, अने जेवारें ए चार कारणने कार्यरुचि कर्त्ता प्रवर्त्तावे, तेवारें ते कारण समजवा, पण कर्त्ताना प्रयोजन विना कारणता नहीं. एम जावना करवी ॥ इति ॥ १ ॥

जे कारण ते कार्य, थाये पूर्ण पदे री ॥ ३

पादान ते हेतु, माटी घट ते वदे री ॥ ३ ॥

अर्थः—हवे प्रथम उपादान कारणनुं स्वरूप कहे ठे. जे कर्त्ताना कार्यने सन्मुख थाय तथा जे कारण तेहीज पूर्णपदे केता पूर्णता ना अवसरें कार्य रूप थाय तेने उपादान हेतुकेतां कारण कहीयें. उक्तंच महानाप्ये ॥ तदवकारणं तं, तवोपलब्धेस्तेहजेण तम्मइया ॥ विवरीय मन्नकारण, मिष्ठ वोमादुतं तस्स ॥ १ ॥ ए गायाने व्याख्यानं यदात्मकं कार्यं दृश्यतं तदिह तद्व्यकरणं उपादानकारणं यथा तंतवः पटस्य इति एटले जेम तं तुहता ते कर्त्ताने प्रयोगें पट यथा, ते उपादान कारण जेम घटरूप कार्य तेहने माटी ते उपादान कारण ठे, पढी माटी तेहज घटपणुं पामी, ए टले कारण तेहीज कार्यपणुं पाम्यो, इहां कारण कार्यनुं एक समयरूप जे व्याख्यान ठे, ते पण उपादान कारणनुं ठे. एम महानाप्ये मतिज्ञानाधिकारें जमालि न्हनवना अधिकारें कहुं ठे इहां कोइ पुढे जे कारण ते कार्य थाये एम कहो ठो तो कारण कार्यनुं एकपणुं थाओ ? तेहने उत्तर जे अनिधान, फल, लक्षण, संख्या, संस्थानादिकनो जेद ठे, तेथी निन्न जाणवुं जेम प्रथम माटी एहवुं नाम हतुं पढी घटनाम थयुं माटी ते मृडुता, इव्यताधर्मवंत हती, घट ते जलाहरण धर्मवंत ठे, माटे निन्नता ठे, ए प्रथम उपादान कारण बताव्युं इति तृतीयगाथार्थः ॥ ३ ॥

उपादानथी निन्न, जे विणु कार्य न थाये ॥ न हुवे कारजरूप, कर्त्ताने व्यवसायें ॥ ४ ॥ कारण तेह निमित्त, चक्रादिक घटजावें ॥ कार्य तथा समवाय, कारण नियतने दावें ॥ ५ ॥

अर्थः—हवे निमित्तकारणनुं लक्षण कहे ठे. जे कारण उपादान कारणथी निन्न केतां जुडुं ठे, अने तेना मदया विना कार्य थाय नहीं, वल

तेहने विषे जे कारण पणुं ते कर्त्ताने व्यवसायें केतां कर्त्ताने उद्यमे ठे. ते निमित्त कारण कहियें, जेम घटजावें घटकार्य ठे तेहने चक्र, चीवर, दंदादिक ते निमित्त कारण ठे. अने माटी उपादान कारण ठे. ते उपादान कारणथी निमित्तकारण जे चक्र चीवरदंमादिक ठे ते सर्व निम्न ठे, अने ए निमित्त मट्या विना माटीनो घट थाय नहीं, तेमज ते चक्रादिक कदापि कोइकालें कार्यपणुं पामे नहीं, अने ए चक्रादिकने जेवारें कर्त्ता जे कुंजकार ते घट करवारूप व्यापारें प्रवृत्तावे, तेवारें एने कारण कहियें, नहींतो कारणतापणुं कहेवाय नहीं, ते पण समवायकारण केतां उपादानकारण ते हने नियतनेदावे केतां कर्त्ता जेवारें उपादान कारणने कार्यरूपें करतो होये, तेवारें जे उपगरण कामे लगडवा, ते सर्व निमित्तकारण कहियें, अने तेज उपगरण जेवारे कर्त्ता कार्यने करतो न होय, तेवारें तेहने कारण कहियें नहीं, कारणनुं स्वरूप एहबुंज ठे. जे कार्यने करे, ते कार्यानिं तर अथवा प्रथम अप्रयुक्तकालें जे दंमादिकने कारण कहे ठे, ते आरोप मात्र नैगमनयमतें जाणवो, परंतु स्वरूपें नथी., ते माटे कार्यनो जे कर्त्ता, ते उपादानकारणने कार्यरूप करतां तेहमां जे जे उपगरण प्रवृत्तिवे, ते ते निमित्तकारण जाणवुं एटले जे जे कार्यनी नियत जे नियामिकी ठे ते ते कार्यना निमित्त जाणवा जेम घटकार्यने चक्रादिक अने पटकार्यने तुरीव्यो मादिक एम सर्वत्र जाणवुं ए निमित्तकारण कह्युं इति चतुर्थपंचम० ॥४॥५॥

वस्तु अनेद स्वरूप, कार्यपणुं न ग्रहेरी ॥

ते असाधारण हेतु, कुंजे थास लहेरी ॥ ६ ॥

अर्थ:- हवे असाधारण कारणनुं स्वरूप कहे ठे. ते वस्तु जे उपादान कारण तेहथी अनेदस्वरूपें ठे, अने कार्यपणुं पामतो नथी, एटले कार्य नीपने ते रहेतो नथी, जेम घटकार्य नीपणुं तोपण तेमांहे माटीपणुं रह्युं ठे, तेनी परे ते रहेतो नथी, ते असाधारण हेतु केतां कारण कहियें, जेम घटरूप कार्य करतां स्थास कोश कुसजाकार थाये ठे, ते मृतपिंमरूप कारणथी अनेद ठे, परंतु घटरूपकार्य नीपने ते रहेतां नथी, तेमाटे ए सर्व असाधारण कारण जाणवा, उक्तं च “प्रमाणनिश्चयेन उपादानस्य कार्यत्वाप्राप्तस्य अवांतरावस्था असाधारणं इति” ॥ इति षष्ठगाथार्थः ॥६॥

જેહનો નવિ વ્યાપાર, જિન્ન નિયત બહુજાવી ॥

જૂમી કાલ આકાશ, ઘટ કારણ સદજાવી ॥ ૭ ॥

અર્થ:- હવે અપેક્ષાકારણ કહે છે, જે કારણનો વ્યાપાર પ્રવર્તન નથી. તથા કર્તાને પણ તે મેલવવાનો પ્રયાસ કરવો, પડતો નથી, અને કાર્ય થી જિન્ન કેતાં જુદો છે, તથા નિયત કેતાં નિયમાં નિશ્ચે તે જોડ્યે. અને બહુજાવી કેતાં અનેક વીજા સર્વ કાર્યમાં જાવી છે, એ રીતે કારણીક છે, તે અપેક્ષાકારણ કહીયે, જેમ જૂમી તથા આકાશ એ વિના કોઈ ઘટાદિ કાર્ય થતું નથી, અને જૂમી પ્રમુખ જેમ ઘટનું કારણ છે, તેમ અન્યવીજા કાર્યોનું પણ કારણ છે, અને ઘટનું કારણપણું પણ થતું છે, વલીકર્તા જેમ ડાન તથા નિમિત્ત કારણનો વ્યાપાર કરે છે, તેમ એનું પ્રવર્તન કરતો નથી ॥ ૭ ॥

એહ અપેક્ષાદેતુ, આગમ માંહે કહ્યો રી ॥

કારણપદ ઉત્પન્ન, કાર્યથયે ન લહ્યો રી ॥ ૮ ॥

અર્થ:- તેથી એ અપેક્ષા દેતુ કેતાં કારણ આગમમાં તથા તત્ત્વાર્થાદિક ગ્રંથોમાં કહ્યું છે. “યથા ઘટસ્યોત્પત્તૌ અપેક્ષાકારણં વ્યોમાદિ અપેક્ષતે તેન વિના તદજાવાજ્ઞાવાત્ ॥ નિર્વ્યાપારમપેક્ષાકારણં ઇતિતત્ત્વાર્થવૃત્તૌ” ॥ તથા વિજ્ઞેષાવશ્યકે અવધિજ્ઞાનાધિકારે “હાં દારજૂત શિલાતલાદિ દ્વ્યાનુત્પદ્યમા નસ્યાવધિઃ સહકારકારણાનિ નવંતિ અત્ર સહકારકારણંગવેષ્યં ઇતિ” એ ચાર કારણનું સ્વરૂપ કહ્યું. હવે કારણપદ કેતાં જેહમાંહે કારણપણું તે થતો મૂલગો ધર્મ નથી, પણ ઉત્પન્ન છે, અને તે જેવારે કર્તા તે કાર્યનો અર્થ થઈને જે ઉપકરણ તથા મૂલર્પિત તે રૂપે કાર્યપણે પ્રવર્તીવે, તેવારે તે તેહનું કારણ કરણ કહીયે એટલે જેમ કાષ્ઠમાં દંદાદિક અનેક પદાર્થના થતાપણાની યોગ્યતા છે, પણ કોઈ કર્તા, દંદનું કારણ ઉત્પન્ન કરે, કોઈ પુતલીનું કારણ ઉત્પન્ન કરે, તેમજ દંદાદિકને કોઈ ઘટધ્વંસપણે પ્રવર્તીવે, તો ઘટધ્વંસ કરે, તથા કર્તા જો દંદાદિકને ઘટ કરવાપણે પ્રવર્તીવે, તો તેહનું કારણ થાય, માટે જે કારણપણું છે તે કર્તાનું કહ્યું થાય છે. શ્રીવિજ્ઞેષાવશ્યકે કહ્યું છે, “યે કારકાઃ કર્તુરાધીના ઇતિ કારણં કાર્યોત્પાદકં તેન કાર્યોત્પત્તૌ કારણત્વં નચકાર્યાકરણે” તે માટે કારણપણું તે ઉત્પન્ન છે. હવે કોઈ કેહેશે જે વસ્તુમાં કોઈ કાર્યના કારણ તો થતા છે, તો ઉત્પન્ન છે, એમ શાવાસ્તે

કહો છો ? તેહને ઉત્તર જે વિવક્ષિત કાર્યની કારણતા ઉત્પન્ન છે, અથવા જે કાર્યતા જે કાર્ણે તે કાર્યતા કર્તાના પ્રયોગની છે, તેમાટે ઉત્પન્નજ છે, પણ કાર્ય નિપજ્યા પછી તેમધ્યે કારણપણું ન પામીયે, જેમ અનાદિ મિથ્યાસ્ત્રીજીવ. યદ્યપિ સત્તાવંત છે, તેમજ અજન્ય જીવ પણ સત્તાવંત છે, પરંતુ તેહનું ઉપાદાન સિદ્ધતાના કાર્યનું કરણહાર નથી, તેથી કાર્ય નીપજતું નથી. જેવારે કોઈક જીવનું ઉપાદાન અરિહંતાદિક નિમિત્ત પામીને, કારણતાપણે પરિણમે, તે કાર્ય કરે, માટે તે ઉત્પન્ન છે, અને તે કાર્ય સિદ્ધ થયા પછી તે કારણ રહે નહીં, જો સિદ્ધતામાં સાધકતાની ઠતી માનીયે તો, સિદ્ધાવસ્થાયે પણ સાધકપણું રહ્યું માનવું પડે તે સિદ્ધાવસ્થામાં સાધકપણું તો નથી માટે કાર્ય નીપજે, કારણતા રહે નહીં, તથા નિમિત્ત જે દંદાદિક તે પણ કર્તા નિન્ન કાર્યના વ્યવસાયે કારણતા કરે, તો તે નિન્ન કાર્ય થાયે, પરંતુ તેજ કાર્યની તે કારણતા રહે નહીં, એમ ધારવું ॥ ૬ ॥

કર્તા આતમજ્વલ્ય, કાર્યસિદ્ધિપણો રી ॥ નિ
જસત્તા ગત ધર્મ, તે ઉપાદાન ગણો રી ॥ ૭ ॥

અર્થ:- હવે સિદ્ધતારૂપ કાર્યના ચાર કારણ દેખાડે છે. સિદ્ધતારૂપ કાર્ય તે આત્માનું અજેદસ્વરૂપ છે, માટે એહનો કર્તા આત્મા જ્વલ્યોતેજ છે. અને સિદ્ધપણું તે આત્માનું કાર્ય છે, જે આત્મા સિદ્ધતાને પરમાનંદપણે જાણે. તથા એહીજ માહરું હમણા કરવાનું કાર્ય છે, એકાર્ય કરવાની રુચિવિના અનંતો કાલ સંસારમાં જન્મો સ્વરૂપપટ્ટ થયો, માહામોહેં ગ્રહ્યો. હવે મેં માહરો મૂલધર્મ શ્રદ્ધાજ્ઞાસન ગોચર કહ્યો તેથી એ કાર્ય કરવું એમ નિર્ધાર કરી તદનુગત ચેતનાવીયે કરીને સ્વસ્વરૂપ કરવાનો કર્તા થયો, તો સિદ્ધતાના કાર્યને નિપજાવે, તે આવી રીતે જે પ્રથમ તો અંશેકર્તા થાય, પછી ગુણવૃદ્ધિથવે, સંપૂર્ણ કર્તાપણું પામીને કાર્ય નીપજાવે. હવે એ સિદ્ધતારૂપ કાર્યનો ઉપાદાનકારણ કહે છે, જે પોતાના સત્તાગત જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, વીર્યાદિક, અનંતગુણ છે, તેહિજ પોતાનું સત્તાગત ધર્મ તે સિદ્ધિરૂપ થાય છે, માટે તેહીજ ઉપાદાન કારણ જાણવું ઉપાદાન તે વસ્તુનો મૂલ ધર્મ અરૂપી સત્તા તેહીજ સિદ્ધ થાય છે, એસિદ્ધતા રૂપ કાર્યનું ઉપાદાન કારણ દેખાડ્યું ॥ ૭ ॥ ઇતિ નવમગાથાર્થ: ॥

योग समाधिविधान, असाधारण तेह वदे री ॥ विधि
आचारणा नक्ति, जिणें निज कार्य सधे री ॥ १० ॥

अर्थ:- हवे सिद्धतारूप कार्यनुं असाधारण कारण कहे ठे. मन, वच
अने कायाना योग तेहने इव्यथी तथा जावथी स्वगुणरमणमां अरागी,
अद्वेषीपणें प्रवर्त्तावुं, ते आत्मसमाधि कहीयें तेनो जे विधान केतां क
रवो एटले चोथा गुणगणथी मांझीने सिद्धपर्यंत जे गुणनी वृद्धि करवी,
एटले अजिनव गुणनो कारणपणुं ते सर्व ज्ञान, दर्शन, चारित्र, श्रेणीगत
ध्यान परिणाम, कृपापशमीजाव, विधिसहित आचरणा, तथा नक्ति, अने
गुणीनुं बहुमान, जेथी पोताना कार्यनी सिद्धि निपजे. ते ज्ञानक्रियारूप
साधक अवस्थानी तरतमता ए सर्व असाधारण कारण कहेवुं ए असाधार
ण कारण ते आत्मगुणरूप दाननी निज निज कणता यकानी अवस्था
ठे. सदा पूर्वपर्याय उत्तरपर्यायनुं कारण ठे, ते समयेंज क्रियाकाल निष्ठा
कालनो अचेद ठे ए असाधारण कारण कह्या ॥ १० ॥ इति ॥

नरगति पढम संघयण, तेह अपेक्षा जाणो ॥ नि
मित्ताश्रित उपादान, तेहने लेखे आणो ॥ ११ ॥

अर्थ:- हवे सिद्धतारूप कार्यनुं अपेक्षा तथा, निमित्त ए बे कारण कहे ठे.
नरकेतां मनुष्यनी गति, पढमकेतां पहेलुं संघयण वज्ररूपनाराच, पंचेडि
पणुं इत्यादि सिद्धतारूप कार्यनुं अपेक्षा कारण जाणो. इहां कर्त्तानो व्या
पार नथी, पण ए निश्चें जोइयें. ए पांम्या विना मोक्षरूप कार्यनी साधना
थाय नही, तेमाटे अपेक्षा कारण कहीयें, पण ए मनुष्य गत्यादिक सर्व जे
जीवनुं उपादान परिणामन, धर्मार्थीयइने निमित्त जे देव गुरु सिद्धांत तेहने
जेणें आश्रयो. तो तेहनी मनुष्यगत्यादिक लेखे केतां कारणपणें आणजो,
अने जेणे निमित्तने आश्रयो नथी, तेहनी मनुष्यगत्यादिक कारण पणामां
गणशो नही, ते हजी अनादिनी चालमां ठे, पलटण करतो नथी,
तेमाटे. ए अपेक्षा तथा निमित्त ए बे कारण कह्या ॥ ११ ॥ इति ॥

निमित्त हेतु जिनराज, समता अमृत खाणी ॥

प्रभुअवलंबन सिद्धि, नियमा एह वखाणी ॥ १२ ॥

અર્થ:- હવે આત્માને સિદ્ધતારૂપ કાર્ય કરતાં નિમિત્ત કારણ શ્રીજિન રાજ વીતરાગ છે, તે વીતરાગ, સર્વજ્ઞ કહેવાય છે, સમતારૂપ અમૃતની ટ્રાણ છે, ઇષ્ટ અનિષ્ટતા રહિત સમતાના ધણી છે, શુદ્ધ ચારિત્ર પરિણામ તેહીજ અમૃત છે, તેહની ટ્રાણ છે, એહવા પ્રજુ પરમેશ્વર પરમ દયાળ, પરમાત્મા, શુદ્ધતત્ત્વરૂપ જોગી, પૂર્ણાનંદી, ચિદાનંદ જે શ્રીઅરનાથ પ્રજુ તેહને અવ લંબવે પોતાનો જાસન પ્રજુના તે ગુણ જાણવાને જોડી એમ અનંતા ગુણ તે સર્વગુણના જાસનની રીજ તથા તે ડપર બહુમાન એહવે આલંબને રેહવું, તેથી નિયમા સિદ્ધ નિરવાણ થાય એમ આગમમાં વઠાણો છે, એહીજ મોહનું ડપાય છે. એ નિમિત્તકારણ કહ્યું ॥ ૧૨ ॥ ઇતિ ॥

પુષ્ટ હેતુ અરનાથ, તેહને ગુણથી હલીયેં ॥ રી

જ નક્તિ બહુમાન, જોગધ્યાનથી મલીયેં ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:-માટે પુષ્ટકેતાં નિયામક હેતુકેતાં કારણ તે જિનરાજ શ્રી અરનાથ પ્રજુ તેહના ગુણ જે કેવલ જ્ઞાન, અનંતાનંદરૂપ તેહથી હલીયેં કેતાં આપણો આત્મા તેદિસેં જોડીયેં, પ્રગટગુણોના ગુણથી આપણી ચેતના જોડવી, રીજ કેતાં રાગનીમગ્રતા, નક્તિકેતાં સેવના, બહુમાન, આદર, મોટા ઇ, જોગકેતાં આસ્વાદન, ધ્યાનકેતાં ચિત્તની એકાગ્રતા, તે શ્રીઅરનાથ પ્રજુના ગુણની કરીને શ્રીપ્રજુથી એકત્વપણે, તન્મયપણે મલિયેં સાધકને શુદ્ધદેવ તત્ત્વને અવલંબવું તે પ્રધાન છે ॥ ઇતિ ત્રયોદશગાથાર્થ: ॥ ૧૩ ॥

મોટાને ડત્સંગ, બેઠાનેસી ચિંતા ॥ તિમ પ્રજુ

ચરણ પસાય, સેવક થયા નિચિંતા ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:-તથા લૌકિક દૃષ્ટાંત કહે છે. જે મોહોટાને ડત્સંગેં કેતાં ટ્રોલા માં બેઠો તેહને કોઈ ચિંતા નહીં, તે નિચિંત થયો, તેમ સેવક પણ પ્રજુજી નિરામય દેવ તેહના ચરણને સેવવે, ચિંતારહિત થયો, જે પરમોત્તમ, સર્વગુણજોગી, નિરાલંબી, ચિન્મયી, અનંત દાન, લાજ, જોગ, ડપજોગ, વીર્ય મયી, શ્રીજિનેશ્વર નિઃકર્મ દેવતત્ત્વ, પરજાવના અકર્તા, પરજાવ અજોગી, પરાનુયાયીતા રહિત, એહવો દેવ જો આદલ્યો છે, તો મોહનું શું જોર છે ? સંસાર કોને છે ? કર્મની બીક કોને છે ? જો પરમોત્તમ ધણીમેં માહરે માથે કહ્યો છે જેહના ધ્યાનથી માહારો મોહ નીપજે, તે દેવનો યોગ મિલ્યો છે, તેમાટે

चिंता नथी ॥ उक्तं च श्रीजिनवल्लभ पूज्यैः ॥ पसरैः तीयलोए, तावमोहंध
यारंजमइ जई ॥ सिद्धंमताव मिद्धतं, सिद्धं फुरइ फुडफुरंताणं ॥ १ ॥ तंनाणंस
पूरो, पयडमजीयसंतोजाणसुरो ॥ १४ ॥ इति चतुर्दश गाथार्थः ॥

अर प्रभु प्रभुता रंग, अंतर शक्ति विकासी ॥ देव
चंडने आणंद, अक्षय जोग विलासी ॥ १५ ॥ इति ॥

अर्थः—माटे श्री अरनाथ प्रभु अठारमा परमेश्वर जेणें तत्त्वरुचि थइ
ने तत्त्वानिजापी तत्त्वसाधक तत्त्वध्यानी थइने, तत्त्वप्रगट कथुं, ते प्रभुनी
प्रभुता, शुद्धज्ञायकता, शुद्धरमणता, शुद्धानुभवता, अपौञ्जलिकता, असंग
ता, अयोगिता, सकल प्रदेश निरावरणता, प्राग्जावी शुद्धसत्ताजोग्यता,
तेहने रंगें जे रंगणा ठे, ते साधक सम्यग्दृष्टि, देशविरति, सर्वविरतिनी
अंतरंग शक्ति तत्त्वप्राग्जाव करवानी साधक कारकता, साधक कर्त्तापणुं,
परमसंवर पूर्वक परम सकामनिर्जरा रूप शक्ति, विकस्वर थवे, प्रगट थवे ते
शक्तिथी सर्वकर्म विगम थवे, सर्व आत्मिक धर्मेने प्रगटवे करी, परमात्मा
देवमांहे चंडमा समान श्रीनिष्पन्न परमेश्वर तेहनो जे आनंद, अव्याबाध,
शिव, अचल, अरुज, अविनाशी, तेहनुं जे अक्षय स्वरूप, तेहनो जोग के
तां अनुभव तेनो विलासी आत्मा थाय, एटले स्वसंपदा तत्त्वता आत्मशु
द्धपरिणति, तेहने सादि अनंतो काल जोगवे, अथवा देवचंड जे स्तुति
कर्त्ता ते अक्षय आनंदना जोगनो विलासी थाय, माटे स्वरूपसिद्ध, अरू
पी, चिडूप, श्रीपरमेश्वर, तेहने सेवो, ध्यावो, नमो, गावो, तेहना गुण सं
जारो, एहीज मोह साधननुं पुष्ट निमित्त ठे, ए निमित्तें उपादानकारणरूप
थइने असाधारण कारणताएं चढतो मनुष्यादिगति अपेक्षा कारणपणें करी
तत्त्वानंद रूप कार्यने करशे, तेमाटे उपादानादिक त्रणे कारणनी कारणता
निमित्तने अवलंबें प्रगटे, तेषी निर्दोषपणे आशंसादि दोष वर्जिने शुद्धनिमित्त
ने सेवे, ते सेवनथी कर्त्तापणुं समरे अने कर्त्तापणुं समरेथी स्वकार्य करे, माटे
श्री अरनाथजीनी जक्ति ते परमाधार ठे ॥ १५ ॥ इति श्री अरजिनस्तवनं ॥ १७ ॥

॥ અથ એકોનવિંશતિ શ્રીમલ્લિનાથ જિનસ્તવનં ॥

દેહી કામિની દોડ કે, કામેં વ્યાપિયો રે કે કા૦ ॥ એ દેશી ॥

મલ્લિનાથ જગનાથ, ચરણયુગ ધ્યાઈયેં રે ॥ ચ૦ ॥

શુશ્રાતમ પ્રાગ્જાવ, પરમ પદ પાઈયેં રે ॥ પ૦ ॥

સાધક કારક ષટ્ક, કરે ગુણ સાધના રે ॥ ક૦ ॥

તેહીજ શુદ્ધસરૂપ, યાય નિરાવાધના રે ॥ યા૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:- હવે ઊગણીશમા શ્રી મલ્લિનાથ પરમેશ્વરની સ્તવના કરે છે. તિહાં કારકશક્તિ પલટવાથી સિદ્ધતા નિપજે છે, તે પલટવાનો ઉપાય શ્રી અરિહંતની સેવના છે, તેરૂપ સ્તુતિ કરે છે. શ્રીમલ્લિનાથ, પરમેશ્વર, પરમજ્ઞાની, તે જગ કેતાં લોકના નાથ મોહનો જય એટલે અંતરંગ જાવરિ પુથી ઢોડાવવાના પરમ કારણ છે, તેહનાં ચરણયુગ કેતાં પદકમલનું જોડું તેહને ધ્યાયીયેં, વારં વાર સંજારિયેં, એહવા પ્રસુને ધ્યાયવાથી ધ્યા તાને શું નીપજે? તે કહે છે. શુદ્ધ જે આત્માનો પરમાત્મજાવ અનંતગુણ નિર્મલતારૂપ તેહનો જે પ્રાગ્જાવ કેતાં પ્રગટપણું નિર્મલ શુદ્ધતારૂપ પરમ પદ નિર્મલ પદ તે પામીયેં, એટલે પોતાની આત્મતા નિર્મલપણું નજે, તે આત્મ સિદ્ધિરૂપ કાર્ય કરવાને ઠ કારક છે. તિહાં સર્વ કાર્યમાં કારક પ્રવૃત્તિની કારણતા છે, કારકચક્ર વિના કાર્યની નિષ્પત્તિ નથી. જેમ ૧ કુંજકાર તે કર્તા, ૨ ઘટ તે કાર્ય, ૩ મૃત્તિપ્રમ ચક્રાદિક કારણ, ૪ માટીના પિંમને, નવા પર્યાયની પ્રાપ્તિ તે સંપ્રદાન, ૫ પિંમ સ્થાસાદિ પર્યાયનો ચય તે અપાદાન, ૬ ઘટાદિ પર્યાયનું આધારપણું તે આધાર, એમ ઘટરૂપ કાર્યમાં ષટ્ કારક છે, તેમજ આત્માને અનાદિ કાલનાં એ ઠ કારક બાધક રૂપેં પરિણમ્યાં છે, તે દેહાહે છે.

૧ આત્મા પરવિજાવ રાગાદિ જ્ઞાનાવરણાદિ ઇચ્છકર્મનો કર્તા થયો છે.

૨ જાવકર્મ ઇચ્છકર્મને જે આત્મા કરે, તે કાર્ય નામા બીજું કારક.

૩ અશુદ્ધવિજાવ પરિણતિરૂપ જાવાશ્રવ અને પ્રાણાતિપાતાદિ ઇચ્છા શ્રવ, એ બે કારણથી કર્મ બંધાયે, માટે એ કારણ નામા ત્રીજું કારક.

૪ અશુદ્ધતાનો તથા ઇચ્છકર્મનો લાજ તે સંપ્રદાન નામા ચોથું કારક.

૫ સ્વરૂપરોધ, ક્યોપશમની હાણી, તથા પરાનુજયાયિતા તે અપાદાન.

६ अमंती अष्ट-विजावता, तथा ज्ञानावर्णादि कर्मने राखवा रूप जे शक्ति ते आधार नामाठहुं कारक जाणवुं ते.

ए रीतें ए ठ कारकनुं चक्र अनादितुं अष्ट-पणे बाधकतापणे आत्मा ने परिणमी रहुं ठे, ते जेवारें साधक आत्मा, पोतानो स्वधर्म नीपजाववा पणे परिणमावे, तेवारें ए ठए कारक साधकपणे प्रवृत्त्या गुणनी आत्म धर्मनी साधना करे. ए रीतें ए ठ कारक साधक पणे परिणम्या कार्य नीपजे शुद्धस्वरूप थाय. ए स्वरूपपरिणामिकता रूप स्वकार्य कारण पणुं कोने परिणमे ? ते कहे ठे. जे निराबाध, श्रीसिद्धजगवंत, तेहनां ठ कारक, ते शुद्धपणे प्रवृत्ते ठे, अने बाधक जीवोना बाधकपणे परिणमे ठे, तथा सम केत गुणठाणाथी मांमिने अयोगी गुणठाणा पर्यंत, साधकपणे परिणमे ठे, तथा सिद्ध जगवंतना शुद्धस्वरूपरूपें परिणमे ठे, कारक ते आत्मानामा जे कर्त्तारूप, इव्य तेहनी ए परिणति ठे, उक्तं च श्रीविशेषावश्यकै.

कारण व्याख्यानावसरे ॥ गाथा ॥ ठव्हिह कत्ता इ, कारण कम्मं च तत्तो य ॥ संपयाणा वायाण, तह नासंमिद्वाणाय इति ॥ १ ॥ गाथार्थः ॥ तथा च कारणं षोढा ॥ यथा ॥ कारणं महवा ठ-वा, तच्च संतंतोत्ति कारणं कत्ता ॥ वज्र पसाहगतमं, कारणम्मिउं पिंमदंमाइ ॥ १ ॥ कम्मं किरिया कारण, इत्यादि गाथाथी जाणवुं ॥ होइ पसवुं मोकस्स कारणं. इह यन्मोहस्य कारणहेतु तत् प्रशस्तजावकारणं उच्यते ॥ इति वचनात्.

माटे साधकपणे कारक परिणम्या तो सिद्धतारूप कार्यने करे, तेमांहे निराबाध जे सिद्ध निरावरण अव्याबाध सुखतेमां तेहनो कर्त्तादिक शुद्ध पारिणामिक जाव शुद्धपणे थाय, स्वस्वरूप कर्तृत्वपणे परिणमे ॥ १ ॥ इति ॥

कर्त्ता आतम इव्य, कार्यं निज सिद्धता रे ॥ का० ॥

उपादान परिणाम, प्रयुक्त ते करणता रे ॥ प्र० ॥

आतम संपद दान, तेह संप्रदानता रे ॥ ते० ॥

दाता पात्रने देय, त्रिजाव अजेदता रे ॥ त्रि० ॥ २ ॥

अर्थः—१ पहेलुं कर्त्ता नामा कारक कहे ठे. तिहां कर्त्ता आत्मा इव्य ते आत्मशुद्धता निपजाववा रूप कार्यं प्रवर्त्तन पाम्युं, पोतानुं कर्त्ता ठे.

२ जे आत्मा पोतानी सिद्धता सर्वगुण पूर्णता सर्वस्वजाव स्वरूपाव

સ્થાનતા તે કાર્યનામા બીજું કારક જાણવું, તે કાર્ય જેણે પરિણતિચક્રને પ્રવર્તવા રૂપે ક્રિયાયે નીપજે, તે ક્રિયાનું પ્રવર્તાવવું તે કાર્ય તે કાર્યને કારકતા, નીપજાવવા કાલેજ છે, નીપના પઠી કાર્યમાં કારકતા નથી, ઠકું ચ જાણ્યે ॥ તસ્માત્ બુદ્ધધ્યાવસિતં કાર્યં અપ્યાત્મકારણમેષ્યં ઇતિ ॥

૩ ઉપાદાનપરિણામ આત્મા સ્વગુણની પરિણતિ, સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રરૂપ રત્નત્રયીની જે પરિણતિ, તત્ત્વનિર્ધાર, તત્ત્વરુચિ, તત્ત્વજ્ઞાન, તત્ત્વરમણાદિક રૂપ સ્વગુણ અહિંસકતા, બંધહેતુ અપરિણમન રૂપ, સ્વરૂપ યથાર્થજાસનરૂપ, પરજાવ અગ્રહણરૂપ, પરજાવ અનોકારૂપ, સ્વરૂપ્યદ્ધણ, સ્વરૂપ જોગી, પરજાવ અક્ષરણરૂપ, સ્વરૂપ એકત્વ રૂપ તત્ત્વારાધન, ચેતનાસ્વરૂપ પ્રગટતાનુયાયી વીર્ય, તે ઉપાદાન કારણ અને દ્વિયોગ સમારવા રૂપ અરિહંતાલંબનાદિ, યથાર્થ આગમશ્રવણાદિ તે નિમિત્ત કારણ તેહનું પ્રયુજવું આત્મકાર્ય કરવા પણે આત્માનો પ્રયોગ કરવો, એ ઉત્કૃષ્ટ કારણ માટે કરણનામા ત્રીજું કારક જાણવું, “સાધકતમં કારણં કરણં” ઇતિ વાક્યાત્ આત્મસિદ્ધિરૂપ કાર્યનું ઉત્કૃષ્ટ કારણ અને આત્મશક્તિસ્વરૂપાનુયાયી તથા શુદ્ધદેવ પ્રમુખ તેં કરણ નામા કારક કહિયે.

૪ આત્માની સંપદા જે જ્ઞાનપર્યાય, દર્શનપર્યાય, ચારિત્રપર્યાય, તેહનું દાન આત્માને આત્મગુણ પ્રગટ કરવારૂપ દેવું, તેહથી જે જે આત્મધર્મ નિપજતા જાય, તે સંપ્રદાન કહિયે ॥ ઠકું ચ ॥ ગાથા ॥ દેવે સ જસ્ટ તં સં પયાણમિહ તંપિ કારણં તસ્ત ॥ હોઈ તદ્વિચાર, ન કીરઈ તં વિણાં જંસો ॥ ઇતિ માટે જે આત્માના અસ્તિધર્મનું થવું તે સંપ્રદાનકારક જાણવું. હંમાં દાતા આત્મા તથા પાત્ર પણ આત્મા અને આત્માને દેવ કેતાં દેવા યોગ્ય તે પણ આત્મધર્મ, એ ત્રણે જાવની અજેદતા છે, એટલે ગુણનું પ્રગટ કરવું તે દેવ અને આત્મા દાતા તથા આત્મગુણને પ્રગટ કરે તે દાતાપણું અને ગુણનું પાત્ર પણ આત્મા એટલે દાન, દાતા અને ગ્રાહક, ત્રણે અજેદ છે ॥ ૨ ॥

સ્વપર વિવેચન કરણ, તેહ અપાદાનથી રે ॥ તે૦ ॥

સકલ પર્યાય આધાર, સંબંધ આમ્થ્યાનથી રે ॥ સં૦ ॥

બાધક કારક જાવ, અનાદિ નિવારવા રે ॥ અ૦ ॥

સાધકતા અવલંબિ, તેહ સમારવા રે ॥ તે૦ ॥ ૩ ॥

अर्थः—५ जे आत्माथी समवायें रहा तेहने स्वधर्म आत्मधर्म कहियें. अने तेहथी विपरीत जे मोहादिक कर्म अशुद्ध प्रवृत्ति ते परजाव कहियें, तेहनुं विवेचन करवुं, निन्न करवुं, अशुद्धतानो उल्लेख करवो, दोषनो त्याग करवो, एटले जे दोषविश्लेष करवो, अर्थात् अनादिसंसार कर्त्तापणुं तथा जोक्तापणुं ते तजीने जे आत्मस्वरूप कर्त्तापणुं जोक्तापणुं तेहीज प्रगट करवुं, ते पांचमुं अपादान कारक कहियें.

६ सकल केतां समस्त सर्वपर्याय तेहनो आधार ते आत्मा ठे, आत्मा तथा आत्मपर्यायथी स्वस्वामित्वसंबंध ठे, व्याप्य व्यापक संबंध ठे. ग्राह्यग्राहक संबंध ठे, आधाराधेय संबंध ठे, ए सर्वनुं आस्थान केतां ते कारण रूप क्षेत्र ते आत्मा ठे, ते आस्थानता माटे आत्मा आधार ठे, ए आधारनामा ठहुं कारक जाणवुं. ए ठ कारक साधक पणानां कहां. हवे ए साधकपणुं केम पामे ? ते कहे ठे. बाधक जे परजाव तेहने अनुयायी अशुद्ध कर्त्तादि कारक पणुं मिथ्यात्व असंयम कपाय रूप जाव अशुद्धतारूप सामान्य चक्र अशुद्धसाध्यानुगत अशुद्धकर्त्तापणुं तेहने निवारवुं ते चक्र रोकने स्वरूपानुगत करवुं, तेमाटे ए अनादिनी जूल टालवी, जिहां सुधी कर्त्ता परजावकारक ठे, तिहां सुधी कांइ साधकता नथी, जिहां सुधी कर्त्ता अशुद्धकार्यानुयायी सामान्य चक्र ठे, तिहां सुधी शुद्धसाधकतानो अंश पण उपन्यो नथी, श्रीपूज्यें कह्युं ठे, जे आत्मा तत्त्वकर्त्ता पणो यथा विना सर्वशुद्ध प्रवर्त्तन ते बालकनी चाल ठे, तेमाटे कारकचक्र बाधकताथी वारी ने, साधकताने अवलंबीने ते कारकचक्रने समारवुं स्वरूपानुयायी करवुं अने पोताना आत्माने एम कहेवुं जे हे चेतन ! तुं परजावनो कर्त्ता तथा जोक्ता अने ग्राहकता नहीं, तुंतो संपूर्णानंदनो शुद्धविलासी ठो, अने तुं जे परजावमां रमा रह्यो ठो, तथा परजावनो जोगी यइ रह्यो ठो ? ए तुजने घटे नहीं, ताहरुं कार्य, तो अनंत गुण पारिणामिकरूप स्वरूपजोक्तापणुं ठे, तेमाटे हे चैतन्यहंस ! हवे तुं यथार्थ जिनवाणीरूप अमृत पान करीने, अनादिविजाव विष वारीने पोतानुं तत्त्व संजारी स्वपर विवेचनकारी यइने पोतानो जे सहजानंद तेहने कर. एहीज ताहरुं कार्य ठे, तुं तेहनुं उपादान कारण शक्तिवंत ठो, तेहनो लेवावालो ठो, तुं ताहरी गुणसंपदा ताहरे प्रदेशें प्रगट करवारूप दाननो संप्रदानी ठो, माटे हे चेतन ! ए अनादि अ

शुद्ध परिणामने तुंहीज व्याग करीश, अने ताहरी सत्तानो आधार पण तुं हीज ठो, माटे तुंहीज ताह्रा तत्त्वने कर, तादरुं तत्त्व तुं नीपजावीश. एम पोतें पोताना आत्माने कहिने, साधकपणुं आदरवुं ते आदरतां कारक सम रे, कारकने समरवेथी अनुक्रमें आत्मानुं स्वकार्य नीपजे, पढी एहीज आत्मा सिद्ध थाय, माटे एहीज साधननो मार्ग ठे, साधन कीधे कार्यनी सिद्धि थाय, ए क्रम ठे ॥ ३ ॥ इति तृतीय गायार्थः ॥

शुद्धपणे पर्याय, प्रवर्तन कार्यमें रे ॥ प्र० ॥ कर्त्तादिक परिणाम, ते आतम धर्ममें रे ॥ ते० ॥ चेतन चेतन जाव, करे समवे तमें रे ॥ क० ॥ सादि अनंतो काल, रहे निजखेतमें रे ॥ र० ॥ ४ ॥

अर्थः—पहेलो शुद्धपणे निष्पन्न आत्माना ज्ञानादिक पर्यायनुं जा एवा देखवा रूप कार्यनुं प्रवर्तन, उत्पाद व्ययरूप परिणमन, ते कार्य नो कर्त्ता आत्मा ठे, बीजुं आत्मगुणनुं परिणमन ते कार्य, त्रीजुं आत्मगुणज्ञानादिक ते करण, चोथुं आत्मगुणनो लाज ते संप्रदान, पांच मुं परजाव त्यागपरिणति ते अपादान, षष्ठुं अनंतगुणनुं राखवुं, ते आधार, ए ठ कारकनुं चक्र ते सिद्धावस्थाने विषे सदा स्वाधीनपणे फिर रह्युं ठे, तेहथी शुद्धनिष्पन्नपणे जे स्वपर्यायनुं प्रवर्तन, तेहने कर्त्तादिक ठ कारक तेहनुं जे परिणमन ते आत्मधर्ममांहेज ठे, एटले सिद्धपणे जे कर्त्तादिक ठ कारक ते स्वरूपमध्येज ठे. चेतन केतां आत्मा ते पोतानो चेतनजाव केतां आत्मजाव करे, समवेतमें केतां समवाय संबंधमां ठे, एटले आत्मा आत्मजावनो कर्त्ता ठे, ए समवायसंबंधें मूलपणे सादि अनंता कालपर्यंत निजखेतमें केतां पोताना असंख्या ता प्रदेशरूप क्षेत्रमध्ये आत्मधर्ममां निष्पन्न सिद्धपणे रहे, सिद्धनी आदि ठे, परंतु अंत नथी, माटे सादि अनंतो काल स्वक्षेत्र स्वस्वरूपमां आत्मा रहे ॥ ४ ॥ इति चतुर्थ गायार्थः ॥

परकर्तृत्व स्वजाव, करे तां लगे करे रे ॥ क० ॥

शुद्ध कार्य रुचि जास, थये नवि आदरे रे ॥ थ० ॥

शुद्धातम निज कार्य, रुचे कारक फिरे रे ॥ रु० ॥

तेहिज मूल स्वजाव, ग्रहे निज पद वरे रे ॥ ग्र० ॥ ५ ॥

अर्थः—पर केतां जे जावकर्म, इव्यकर्म अने नोकर्म, तेहने कर्त्तापणा ने स्वजावे करे, तिहां सीम तेहनेज करे, एटले ए परकर्त्ता पणुं अनादिका लयी करे ठे. जिहां सुधी परनो रागी, परनो जोगी, तिहां सुधि परकर्त्ता पणुं ए आत्मा करे, पण जे वारें शुद्ध, निर्मल, निरावरण, स्वगुण प्रगट करवा रूप, कार्यनी रुचि थाय, तेवारें परकर्त्तापणुं आदरे नहीं, शुद्ध आत्मस्वरूपनुं स्यादाद रीतें परमानंदपणे जासन तथा रुचि तेहीज कारक पलटाववानां बीज ठे, ते माटे जे सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान, ते मोक्षनुं मूल ठे, शुद्धात्मअनंतज्ञान, दर्शन, अव्याबाध सुखमयी, अरूपी, सहजा नंदरूप आत्मधर्म सत्ताप्राग्जाव, सकल परजावव्यतिरेकी, अरागी, अद्वेषी, असंगी, अयोगी, अलेशी, अकषायी, असहायी, एहनुं शुद्धानंदरूप स्वकार्य, तेहनी रुचि थये अके कारक चक्र फिरे, जिहां सीम परपौञ्जलिक सुखनी रुचि ठे, तिहां सीम परनो कर्त्ता ठे, तेहथी सर्वकारकनुं चक्र ते रूपेंज परिणमे ठे, अने जे अवसरें जेदज्ञान धाराथी, आत्मा परविजंज न करीने पोतानुं आत्मस्वरूप एक उच्चरंग धर्म जाणुं, तेहनेज हित मान्युं, तेवारें ते आत्मिक धर्मनीज रुचि उपजे, पढी जेहनी जेहने रुचि उपजे, ते तेहीज कार्य करे, तेवारें कर्त्ताधर्म स्वकार्यने करे, सर्व कारकचक्र स्वकार्याश्रित थाय, तेवारें तेहीज पोतानो अचल, अखंड, अविनाशी, निःप्रयासी, स्वरूपपरिणमन रूप जे मूलस्वजाव स्वधर्म तेहने ग्रहण करे, केम जे ए कारक मूलधर्मने ग्रहे ठे, तेहथी निज केतां पोताना परमात्म, पूर्णब्रह्म, पूर्णानंद पदने वरे, पामे, कृतकृत्य, अक्रिय, अकंप, अनंत, चिह्नकि, अरूपी, अव्याबाधसुखी, एहीज आत्मा थाय ॥ इति ॥ ५ ॥

कारण कार्यरूप, अठे कारक दशा रे ॥ अ० ॥

वस्तु प्रगट पर्याय, एह मनमें वस्या रे ॥ ए० ॥

पण शुद्धस्वरूप ध्यान, ते चेतनता ग्रहे रे ॥ ते० ॥

तव निजसाधक जाव, सकल कारक लहे रे ॥ स० ॥ ६ ॥

अर्थः—ए ठ कारक ते कारण तथा कार्यरूप ठे, कार्यने निपजाववा रूप ठे, माटे कारणनाज जेद ठे, सर्वकार्य कर्त्ताने आधीन ठे कर्त्ता जे कार्य करे, ते कारणादि विना थाय नहीं, माटे वस्तु केतां आत्म पदार्थ, तेह

નાં એ ઢ કારક તે પ્રગટ નિરાવરણ પર્યાય છે, એમ મનમાં વસ્તુ જે કર્તાપણું તેને આવરણ નથી, કર્તાપણું વિશેષ સ્વજાવ છે, અને વિશેષ ગુણને તથા પર્યાયને આવરણ છે, પરંતુ સ્વજાવને આવરણ નથી, સ્વજાવ તેહના કારણ જૂત ગુણ ચેતના તથા વીર્ય તેને આવરવે કર્તાપણાની પ્રવૃત્તિ મંદ પડે, પરંતુ કર્તાપણું મૂલગું અવરાય નહીં, તે ચેતનાવીર્ય વિપરીત પરિણમવે, પરજાવ કર્તાપણે પ્રવર્ત્યો, તેહથી પોતાનું સ્વરૂપ અવરાયીજ ગયું, તે અવરાણું તેહથી સ્વસ્વજાવને કરી શકે નહીં, અને અદ્ધરનો અનંતમો જાગ, ચેતના અને યોગસ્થાનરૂપ વીર્ય, ક્ષયોપશમી રહ્યો, પરંતુ તે અનાદિ ચાલથી પરજાવાનુયાયીજ છે, તેહથી સ્વરૂપકર્તા પણું તો થયું નહીં, તેવારેં કર્તાપણે પરજાવને કહ્યો, આશ્રવબંધરૂપ કાર્યનો કર્તા થયો, એટલે અશુદ્ધકાર્ય કહ્યું, પરંતુ અવરાણું નહીં, તેહથી કર્તાપણું અનાવૃત્ત થકે કારક પણ અવરાણાં નહીં, જો કારકનું ચક્ર અવરાય, તો આશ્રવજાવ બંધપદ્ધતિ કેમ કરે ? તેહનો આદાતા અજિનવપર્યાયનો ત્યાગી પૂર્વપર્યાયનો આધાર, અશુદ્ધતાનો કોણ થાય ? માટે કારક નિરાવરણ છે, પરંતુ વિકારી થયા, તેહથી મૂલસ્વરૂપથી ચૂક્યા એમ થયું. હવે એનું પલટણપણું પણ આત્મા કરે, તો થાય, તે કહે છે. જે ચેતન કેતાં ચેતના જેવારેં સાકાર અનાકારને યથાર્થ જાસન કરીને પોતાના શુદ્ધસ્વજાને ગ્રહે, જાસનપ્રતિરુચિનું આચરણ પણ અંગીકાર કરે, તેવારેં એહીજ સકલ કેતાં ઢે કારક નિજ કેતાં પોતાનો સાધકજાવ જે કર્મવિદારણ સ્વરૂપ પ્રગટ કરવારૂપ જાવ, તેને લહે કેતાં પામે, એટલે એહીજ કારક તે ? સ્વધર્મકર્તા તે કર્તા, ૧ સ્વધર્મપરિણમન તે કાર્ય, ૨ સ્વધર્માનુયાયી ગુણપરિણતિ, ચેતનાવીર્ય શક્તિ, તે કરણ, ૪ સાધનગુણશક્તિનું પ્રગટવું, તે સંપ્રદાન, ૫ પૂર્વપર્યાયનું નિવર્તન તે અપાદાન, ૬ સ્વગુણનું આધારીપણું તે આધાર. એમ પટ્ટકારક સાધકપણું પામીને સિદ્ધતા પરમોત્તમતાનો ઝહરંગ સમાધિ સકલ નિર્મલતા નિપજાવે. ॥ ૬હાં સ્વધર્મ અવલંબવાની જાવના લે છે ॥ ગાથા ॥ અહમ્મિક્કો સ્વલુ સુદો, નિમ્મમઠ નાણ દંસણ સમગ્ગો ॥ તમ્મિતિઠં તઙ્ગિતો, સવ્વેએ સ્વયંનેમિ ॥ ૧ ॥ અહં આત્મા જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણપર્યાય રૂપ, અનંતસ્વધર્મમધી તથા દ્વ્યપણે, અસ્વં પણે, સમુદાયપણે એક હું. વલી નિશ્ચયનયથી શુદ્ધ હું, યદ્યપિ અનાદિ પરજાવમાં લુબ્ધ, સ્વજાવ પ્રદ થકો અશુદ્ધ થયો, તો પણ સ્વજાતિથી મૂલ

एकोनविंशति श्री मल्लिनाथजिन स्तवनं. १२७

धर्मं अनंतज्ञानादि गुणमय, शुद्ध, निष्कलंक, निरामय, निःसंग, निर्दोषी
 तुं. सर्व ममकार परजाव माहारा पणाथी रहित तुं, ज्ञान सकलजासन, प
 रिह्वेदनरूप, दर्शन सामान्योपयोग तेहिज मयी तुं, एहवा जासन रमण, प
 रिणमनरूप, ए आत्मा रह्यो थको सर्व परोपाधिने ह्वय करी, स्वच्छ-दस्वरू
 पने ग्रही, सर्व परजाव जेद करी, निर्मलानंद निपजावे ॥ ६ ॥ इति ॥

माहरुं पूर्णानंद, प्रगट करवा जणी रे ॥ प्र० ॥

पुष्टालंबन रूप, सेव प्रजुजी तणी रे ॥ से ० ॥

देवचंड जिनचंड, जक्ति मनमें धरो रे ॥ ज० ॥

अव्याबाध अनंत, अक्षय पद आदरो रे ॥ अ० ॥ ७ ॥

अर्थः—एहवी बाधकता परिणम्यो, माहारुं कर्त्तादिक कारकपरिणाम ते
 श्रीअरिहंत परमज्ञाता, स्वरूपरमणी, स्वरूपविश्रामी, स्वरूपानंदी, तेहनुं
 स्वरूप जोतां, गातां, ते अशुद्ध कर्त्तापणुं पलटे, ते पलटवाथी कारक पण प
 लटे, कारक पलटवाथी कार्यशुद्धसिद्धत्तारूप, अनंत स्वसंपदारूप नीपजे,
 तेवारें नव्य जीवने पोतानी तत्त्व नीपजाववारूप शक्ति, ते श्रीअरिहंतजी
 नी सेवनाथी थाय, तेमाटेज निर्धार कखो ठे, जे हे प्रजुजी ! माहारो जे
 पूर्णानंद, पूर्ण अव्याबाध सुख ते प्रगट करवाने पुष्टालंबन केतां पुष्ट
 नियामकी आलंबन केतां आधार ते श्रीप्रजुजी नव्य जीवना आधार, सु
 निजनना प्राणाधार, आचार्य उपाध्यायजीना परम दयाल, जावचिंता
 मणि समान, समकेती जीवना ध्येय, ध्याताने प्रतिबुद्ध रूप अनंत गुणाकर,
 निर्मल ज्ञानानंदना पात्र, एहवा श्रीजिनराज, माहाराज, सुखसमाज,
 तेहनी सेवना तेहीज पुष्टालंबन ठे, तेमाटे सर्वदेव जे इंद्रादिक तेमध्ये
 चंडमा समान, एहवा जे जिनचंड श्रीवीतराग अरिहा, तेहनी जक्ति, से
 वना आज्ञा मानवा रूप, तदनुयायीपणुं तेहीज त्राण शरण ठे, एहवी
 जक्ति मनमां धरो, स्थिर राखो, अथ स्तुतिकर्त्तां तुं संबोधन, हे देवचंड !
 श्रीजिनचंडनी जक्ति केतां चरणसेवना ते मनमां धरो, तो अव्याबाध,
 जिहां परजावनी पीडा नहीं, परमानंदरूप, जेहना अनंत गुण ते गण्या
 जाय नहीं, अक्षय केतां जेहनो ठेद नहीं, विनाश नहीं, एहवुं जे परमा
 स्मरूप पद, ते आदरो, एटले पामो माटे ए आत्मबाधकता तज। साधकता

માં રમે, સિદ્ધિ થાયે, એહીજ પ્રસુસેવનાનું ફલ હે, માટે હે સિદ્ધરુચિ જીવો ! તમે શ્રોમલ્લિનાથ પરમપુરુષોત્તમ પરમેશ્વર, નિઃકારણ, જગદ્ગત્સલ, તેહને ગાઉ, સ્તવો, સંજારો, ધ્યાઉ, પ્રથમથી સાધક જીવને એહીજ આધાર હે, એહીજ જીવન હે ॥ ૭ ॥ ઇતિ મલ્લિનાથજિન સ્તવનં ॥

॥ અથ વિંશતિતમ શ્રી મુનિ સુવ્રતજિન સ્તવનં ॥

॥ ઝંજંગડી ઝંજંગડી સુહેલી હો, શ્રી શ્રેયાંસની રે ॥ એ વેશી ॥
 ઝંજંગડી ઝંજંગડી તો કીજે, શ્રી મુનિ સુવ્રત સ્વામીની રે ॥
 જેહથી નિજ પદ સિદ્ધિ ॥ કેવલ જ્ઞાનાદિક ગુણ
 ઝલ્લસે રે, લહિં સહેજ સમૃદ્ધિ ॥ ૩૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:- હવે શ્રીમુનિસુવ્રત પરમેશ્વર અજ્ઞત સ્વરૂપી પરમ અદ્વિતકની સ્તવના કરે હે, મુનિ જે નિર્મથ તેહના સુવ્રત કેતાં જલા વ્રત એહવાશ્રીમુનિ સુવ્રત પ્રસુ તેહની ઝંજંગ કેતાં સેવા એટલે ગુણગ્રામ કરિયે જેહથી નિજપદ કેતાં પોતાનું પદ જે પરમાનંદ પદ તેહની સિદ્ધિ કેતાં નિષ્પત્તિ થાયે, વલી કેવલ જ્ઞાનાદિક ગુણ ઝલ્લસે કેતાં પ્રગટે, જ્ઞાનામૃતરસનો જોગી થાય, તથા સદ્ગજ અકૃત્રિમ સ્વરૂપસમૃદ્ધિને પામે, એ પ્રસુસેવાનું ફલ હે ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥

ઉપાદાન ઉપાદાન નિજ પરિણતિ વસ્તુની રે, પણ
 કારણ નિમિત્ત આધીન ॥ પુષ્ટ અપુષ્ટ હવિધ
 તે ઉપદેશ્યો રે, ગ્રાહક વિધિ આધીન ॥ ૩૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:- હવે હ્રાં આત્મસાધન કરવામધ્યે ઉપાદાન તે નિજ કેતાં પોતાની પરિણતિ તે વસ્તુનો મૂલધર્મ હે, એટલે જે આત્મસત્તા ઠતી હે, તે ઉપાદાન કારણ હે, પણ તે નિમિત્ત કારણને આધીન હે, નિમિત્ત સેવન કર્તા ઉપાદાન કારણ સમરે, તે નિમિત્તકારણના બે જોદ હે. એક પુષ્ટ નિમિત્ત, બીજું અપુષ્ટનિમિત્ત, તેને ગ્રાહક જે કાર્યનો કર્તા, તે જે વિધે કાર્ય થાય, તે વિધે કાર્ય ગ્રહી પ્રવર્ત્તાવે, તો તે નિમિત્તકારણ કાર્યનો હેતુ થાય. પણ અવિધે ગ્રહણ કરે, તો નિમિત્ત કારણ કાર્ય કરે નહીં, જેમ કુંજ કાર ચક્રને ફેરવે, તો માટીના પિંમને ઘટપણે પમાડે, અને નહીં ફેરવે તો

न पमाडे. एटले श्रीअरिहंतजी मोहूना निमित्त कारण तो ठे, परंतु जे रीतें आगममध्ये कछुं ठे, तेविधें आशातना टाली, पुज्जाशंसा रहित केवलज्ञानादि गुणनी उलखाण सहित जो सेवे, तो मोहूनो निमित्त कारण थाय, पण अविधें सेवना, ते कामनी नहीं, माटे ग्राहकने विधि सहित कारण ग्रहणुं, तो ते कार्यने करे ॥ ३ ॥ इति द्वितीय गायार्थः ॥

साध्य साध्य धर्म जेमांहे होवे रे, ते निमित्त अपुष्ट ॥ पु
ष्पमांहे तिलवासक वासना रे, नवि प्रध्वंसक डुष्ट ॥ ३० ॥ ३ ॥

अर्थः— हवे पुष्टनिमित्तनुं स्वरूप कहे ठे. साध्य केतां करवा योग्य, जे कार्यधर्म, ते जे कारणमां होय, ते तेनुं पुष्ट कारण कहीयें, ते पुष्ट कारण विधियें कार्य करवाने अर्थे ग्रहो थको कार्यने करे, पण ते कार्यनो ध्वंसक न थाय, तेहनो दृष्टांत कहे ठे. जेम तेलने सुगंधवासना करवा रूप कार्य, तेहनुं कारण पुष्प ठे, परंतु वासना करवी ते साध्य ठे, ते वासना फूलमध्ये ठे, अने ते फूल ते तेल तथा तेलनी वासनाना ध्वंसक नथी, तेमाटे ते पुष्टनिमित्त ठे ॥ उक्तं च विशेषावश्यके । कार्यस्य आसन्ननिमित्तं इति तदेव पुष्टं, दूरतरं कारणनैमित्तिकं तत् अपुष्टं ॥ इति ॥ तथा च श्रीसिद्धसे नपूज्यैः ॥ पुष्टहेतुर्जिनैर्ज्ञेयं, मोहसद्भावसाधने ॥ इति ॥ तेहथी श्रीअरिहंतदेव ते मोहरूप कार्यना पुष्ट निमित्त ठे, जेमाटे साध्य जे निरावरण, परमात्मपद ते श्री अरिहंतने विषे ठे, माटेज श्री अरिहंत ते पुष्ट निमित्त ठे, जो विधियें सेवन थाय, तो एथी मोहकार्य निपजे ॥ ३ ॥ इति ॥

दंष्ट्रदंष्ट्रनिमित्त अपुष्ट घडा तणो रे, नवि घटता तसु मांहे ॥ साधक साधक प्रध्वंसकता अठे रे, तिणें नहीं नियत प्रवाह ॥ ३० ॥ ४ ॥

अर्थः— हवे अपुष्टनिमित्त देखाडे ठे, जेम दंष्ट्र ते घडानुं अपुष्ट निमित्त ठे, कारण के जेम फूलमांहे सुगंधवासना ठे. तेम घटता केतां घट पणुं ते दंष्ट्रमांहे नथी, कर्त्ताने प्रेरवे कारण ठे, ए दंष्ट्र घटनुं साधक निपजाववानुं कारण पण ठे, अने घटनुं प्रध्वंस करवानुं कारण पण ठे, जो घट ध्वंसकर्त्ता तेहीज दंष्ट्रने घट ध्वंस करवाने प्रवर्त्तवे तो घट ध्वंस करवानुं कारण पण तेहीज दंष्ट्र थाय, माटे ए नियत प्रवाह केतां निश्चेथी एक चालनो नथी, जे निश्चे घट करे, ए धर्म एहमां

નથી, અને શ્રીઅરિહંત પરમાત્માનું સેવન તે નિશ્ચે સિદ્ધતાનું કારણ છે, એહને સિદ્ધિકાર્યની રુચે જે સેવે, તેહને નિયમા સિદ્ધિ નિપજે ॥ ૪ ॥ ઇતિ ॥

ષટ્ કારક ષટ્ કારક તે કારણ કાર્યનું રે, જે કારણ સ્વાધીન ॥ તે કર્તા તે કર્તા સદુકારક તે વસુ રે, કર્મ તે કારણ પીન ॥ ૩૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-હવે કારણની પુષ્ટતા કહેવા નિમિત્તે કારક કહે છે. ૧ કર્તા, ૨ કર્મ, (કાર્ય) ૩ કરણ, ૪ સંપ્રદાન, ૫ અપાદાન, ૬ અધિકારણ. એ ૭ કારક છે, તે હરેક કાર્ય, નિપજાવવાનાં કારણ છે. જિહાં કર્તા ક્રિયા કરે, તિહાં એ ૭ કારક જાણવાં, ઇહાં આત્મા પોતાનું સિદ્ધિતારૂપ કાર્ય તેને કરવા રૂપ ક્રિયા કરે, તેવારે એ ૭ કારક સર્વ હોય, તિહાં કર્તા જે આત્મા તેહનું સિદ્ધરૂપ કાર્ય અજેદ છે, તે માટે તેનાં કારક પણ અજેદ છે, અને નિન્નકાર્યનો કર્તા નિન્ન હોય, તેવારે કારક પણ નિન્ન હોય, એ નીતિ છે, પરંતુ નિમિત્ત કારણ તો સર્વકાર્યોમાં નિન્નજ હોય, માટે સિદ્ધરૂપ કાર્યનું નિમિત્ત કારણ શ્રીઅરિહંત છે, તેહને કારક ઉપાદાન પણે સર્વ પહોંચે છે, એ નીતિ છે.

હવે ૭ કારકમાં પ્રથમ કર્તા નામે કારક છે, તેહનું લક્ષણ કહે છે. જે કાર્ય નિપજવાનું સ્વાધીન કારણ એટલે સર્વકારક તેહને આધીન હોય તે કર્તા કારક કહીયે. સ્વતંત્ર: કર્તા, ઇતિ વચનાત્ ॥ કારણમહવા ઠહા, ત ઇસંતતોતિ કારણ કર્તા ॥ શ્રીજાપ્યસુધાંબુધિતાક્યં ॥ સર્વકારક તે કર્તાને વર્ણે છે આધીન છે. હવે બીજું કર્મનામા કારક, તે જે કારણે પુષ્ટ થાયે અને કશું થાય, તે કર્મકારક કહીયે ॥ ઉત્તે ચ ॥ કમ્મં કિરિયાકરણં ઇતિ ॥

કાર્ય કાર્ય સંકલ્પે કારકદશા રે, ઊત્તી સત્તા સદ્જાવ ॥ અથવા તુલ્ય ધર્મને જોયવે રે, સાધ્યારોપણ દાવ ॥ ૩૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:- ઇહાં કોઈ પૂઠણે જે કર્મ તો કાર્ય છે, પણ કારણ નથી, તેહને ઉત્તર કહે છે. જે કર્તાને પહેલાં તો કાર્યનો સંકલ્પ થાય છે, તે વસ્તુ તે કર્તા પહેલા સંકલ્પે કાર્યને વિચારે, તેવાર પછી કાર્ય કરે, તેમાટે કારણ કહીયે ॥ ઉત્તે ચ વિશેષાવશ્યકે ॥ સર્વેઽપિ બુદ્ધૌ સંકલ્પ્ય કાર્યં કરોતિ ઇતિ ॥ વ્યવહારસ્તતો બુદ્ધાદ્યવસિતસ્ય કુંજસ્ય ચિકીર્ષિતો મૃન્મયઃ કુંજસ્તદુદ્ધા લંબનતયા કારણં જવતિ ॥ અથવા સ્થાસ્તાદિ કાલ તે ષટકાર્યનું કારણ

हे, अने कर्ताने तो स्थाप्तादि कार्य हे, अथवा जें कार्य निपजाववानुं
 मृत्तिकादिक मूल उपादान, तेहमां जे कार्यनी स्थिति सत्तायें योग्यतापणे
 रही हे, ते कार्यपणुं सत्तागत ते प्राग्जावी कार्यनुं कारण हे ॥ उक्तं च ॥
 अथवा नव्यो योग्यः स्वरूपलानस्येति शक्यउत्पादयितुमतः सुकरत्वात्कार्य
 मप्यात्मनःकारणमिष्यते अवश्यं च कर्मणः कारणत्वमेष्टव्यं ॥ इति ॥ सत् जाव
 नजीक पणे जे कारण उपादान निमित्त ते सर्व नजीक करे, कार्यने
 अर्थें ते कारणनुं सत् जाव ठतापणुं ते कार्य बुद्धियें मेलवे, तेमाटे कार्यने
 कारण कहे, अथवा तुल्यधर्मनुं जोवुं, जे मुजने एहवुं कार्य निपजाववुं हे,
 जेम कोइ आत्मा मोक्ष पूर्णानंद करवाने उद्यमी थयो, ते सिद्धरूपनिष्पन्न
 तत्त्वने जोवे, अने विचारे जे मने माहाळ एहवुं तत्त्व निपजाववुं हे, एम सं
 कल्प करवो, ते तुल्य धर्म जोइ कार्यनो उद्यम घणो थाय, तेमाटे
 कार्यने पण कारण कहेवुं ॥ उक्तं च श्रीपूज्यैः किं बहुना ॥ यथा यथायुक्तितो
 घटते तथा सुधायाः कर्मणः कारणत्वं वाच्यमन्यथा कर्मणो कारणत्वे करोति
 इति कारकमिति षष्ठां कारकत्वाद्गुणपत्तिरेव स्यादिति ॥ ए रीतें कर्मने
 विषे कारकपणुं मानवुं, एमज कारकता हे, साध्यनुं आरोपण करवुं एह
 कर्मने कारकपणुं जाणवुं ॥ ६ ॥ इति षष्ठ गाथार्थः ॥

अतिशय अतिशय कारण कारक करणतारे, निमित्त
 अने उपादान ॥ संप्रदान संप्रदान कारण पद नव
 नथी रे, कारण व्यय अपादान ॥ ३० ॥ ७ ॥

अर्थः—अतिशय उत्कृष्टपणे जे प्रवर्त्तन ते करणनामा त्रीजुं कारक कहि
 यें, तेहना बे जेद हे. एक निमित्त कारण, बीजुं उपादान कारण, ते
 आत्माना सत्ता धर्मनुं निमित्त कारण श्रीअरिहंतादिक अने कारण पदनुं
 जवन थयुं एटले उपादान अधिक अधिक करणता पामे, ते कारणपर्याय
 नो जान, ते संप्रदान पणुं जाणवुं, जे उपादान कारणमां नवुं नवुं
 कारण पर्याय पामे, ते चोथुं संप्रदानकारक कहियें, अथवा कार्यना
 नवा नवा पर्यायनुं प्रगट थवुं, ते संप्रदान कहियें. एटले कार्यपदनुं न
 वन ते संप्रदान कहियें, अने पाठला कारण पर्यायनो व्यय केतां विनाश
 ते अपादान पांचमुं कारक कहियें, जीर्ण कारणपर्यायनो नाश नव्य कारण

તાનું નિપજવું, તે રીતેં કાર્યની નિષ્પત્તિ છે ॥ ૭ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

જવન જવન વ્યય વિણુ કારજ નવિ હોવે રે, જિમ દૃષદેં ન ઘટત્વ ॥

શુદ્ધાધારશુદ્ધાધાર સુગુણનો હવ્ય છે રે, સત્તાધાર સુતત્ત્વ ॥૩૦॥૫॥

અર્થ:- કોઈ કહેશે જે સંપ્રદાન તથા અપાદાન તેહને શી કારણતા છે ? તેહને ઉત્તર કહે છે. જે જવન કેતાં નવા પર્યાયનું થવું, વ્યય કેતાં પૂર્વપર્યાયનો નાશ, એ થયા વિના કાર્ય નિપજે નહીં, જેમ માટીનો પિંન, તે પિંનપર્યાયનો વ્યય, સ્થાસપર્યાયનું જવન તથા સ્થાસપર્યાયનો વ્યય કોશપર્યાયનું જવન, કોશપર્યાયનો વ્યય, કુશલ પર્યાયનું જવન, કુશલ પર્યાયનો વ્યય, કપાલ પર્યાયનું જવન, કપાલ પર્યાયનો વ્યય, ઘટપર્યાયનું જવન, એ રીતેં કાર્યની ઉત્પત્તિ છે, તેમ સિદ્ધતાને નીપજાવવાને વિષે પણ મિથ્યાત્વપર્યાયનો વ્યય, સમ્યક્ પર્યાયનું જવન, તેહના સાધકપર્યાયનો જીર્ણનો વ્યય, નવાનો ઉત્પાદ, એ રીતેં કાર્યની નિષ્પત્તિ છે, પરંતુ જવન તથા વ્યય વિના કાર્ય થાય નહીં, જેમ દૃષદને વિષે ઘટપણું ન થાય, યદ્યપિ કર્તા ચક્રાદિક વ્યાપાર કરે, તો પણ દૃષદ (પાપાણનો) ઘટ ન થાય, શ્યા માટે જે દૃષદ (પાપાણને) વિષે સ્થાસાદિ ઘટપર્યાયનું જવન વ્યયપણું નથી, તેમાટે નિપજે નહીં,

હવે ઠઠું આધારકારક કહે છે. સ્વગુણ જે જ્ઞાનાદિક તેહનો શુદ્ધ આધાર હવ્યપદાર્થ છે, એટલે જીવ, હવ્ય, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, દાન, લાજ, જોગ, ઇપજોગ, અવ્યાબાધ, અમૂર્તતા, અગુરુલઘુતા, અસ્વંમતા, નિર્મલતા, કર્તૃતા, પારિણામિકતાદિ મૂલગુણ, સર્વનો અધાર જીવહવ્ય છે, એમ ધર્માસ્તિકાયાદિ સર્વ હવ્ય પોત પોતાના ગુણના આધારે છે, તેહથી ધર્માસ્તિકાયને આધાર નામેં કારક કહો ? એમ કોઈ પૂછે, તેહને ઉત્તર. જે ધર્માસ્તિકાયને ગુણાધારીપણું છે, પરંતુ કર્તૃત્વપણું નથી, તેમાટે કારકપણું ન ગણેણું શુદ્ધતત્ત્વને સત્તાનો આધાર છે, સત્તા તે આત્માનો મૂલધર્મ જે નિરામય, તેહનો આધાર સુતત્ત્વ છે ॥ ૮ ॥ इति अष्टम गाथार्थः ॥

આતમ આતમ કર્તા કાર્ય સિદ્ધતા રે, તસુ સાધન જિનરાજ ॥ પ્રજુ દીઠે પ્રજુ દીઠે કારજ રુચિ ઇપજે રે, પ્રગટે આત્મસમાજ ॥ ૩૦ ॥ ૯ ॥

अर्थ:- हवे उपनय करे ठे. आत्मा स्वरूपरुचि, जवोद्विग्र, मोहान्ति
लाषी, सम्यक्दर्शन गुण प्रगटे, जे स्वरूपनुं कर्त्तापणुं विरतिपणुं तत्त्व
ध्यान, तत्त्वतन्मयतादिकने करवे कर्त्ता ठे. एटले तत्त्वार्थी आत्मा, कर्त्ता,
कार्यसिद्धता, सकलगुणप्रगटतापणुं, निःकर्मावस्था, तेहनं साधन निमि
त्त कारण श्रीजिनराज सर्वज्ञ ठे, जे कारणें प्रभु श्रीपरमात्मा दीठे यथा
र्थ जासन थाय, कार्यनी स्वसत्ता प्राग्जावनोगीपणानी रुचि उपजे, ते
रुचि संपूर्णसिद्धतानुं मुख्य कारण ठे, ते रुचि वधती साधनजाव, ध्याना
वस्थावलंबीने पूर्णानंदता निपजावे, आत्मानो समाज केतां सम्राज
प्रगटे, तेहथी मोहूनो कर्त्ता आत्मा खरो पण मोहनी रुचि विनानुं कर्त्ता
पणुं प्रगटे नहीं, अने ते रुचि श्रीअरिहंतदेवने दीठे निपजे, माटे श्री
अरिहंतनुं दर्शन, ते रुचिनुं कारण ठे, अने रुचिते मोहनुं कारण ठे. एवी
रीतें मोहुरूप कार्यनुं मूलकारण श्री अरिहंतज ठे, तेमाटे माहारे मोह
निपजे, ए उपकारतत्त्वहितना करनार, श्रीअरिहंतनो जाणुं ॥ ९ ॥ इति ॥

वंदन वंदन नमन सेवन वली पूजना रे, स्मरण
स्तवन वली ध्यान ॥ देवचंड़ देवचंड़ कीजें जगदी
शानुं रे, प्रगटे पूर्ण निधान ॥ ३० ॥ १० ॥

अर्थ:- तेमाटे वंदना केतां कर जोडन, नमन केतां शीश नमाववा
रूप, सेवना ते आज्ञा मानवारूप, वली पूजना ते पुष्पादिकनी, तथा स्म
रण ते वारंवार गुणनुं संनारनुं, स्तवन ते वचनें करी गुणनुं कथन, ह
र्षथी करनुं, तथा ध्यान ते प्रभुगुणें चित्तनी एकाग्रतानुं करनुं, एटला सर्व
उपाय ठे, ते सर्व देवचंड़ स्तुतिकर्त्ता ते पोताने कहे ठे जे वंदनादिक क
र्त्तव्य कीजें, श्री जगदीशनी त्रैलोक्यदयालनी ते करतां सेवा प्रगटे केतां
प्रकाश पामे, पूर्ण निधान, अनंतगुण, आत्मशक्ति, परमानंदरूप निधान
प्रगटे. एटले श्रीजिनराज परमात्मानी सेवा करतां पोतानी पूर्णपरमा
त्मता निपजे, अविनाशी धन प्रकाश पामे, ए श्री मुनिसुव्रत देवाधि देवनो
परम उपकार ठे ॥ १० ॥ इति श्री मुनिसुव्रतजिनस्तवनं संपूर्ण ॥ २० ॥

॥ અથ .એકવિંશતિ શ્રીનમિનાથ જિનસ્તવનં ॥

॥ પીઠોલારી પાલ, ઝના દોય રાજવી રે ॥ ૩૦ ॥ એ દેશી ॥

શ્રીનમિ જિનવર સેવ, ઘનાઘન ઝનમ્યો રે ॥ ૪૦ ॥

દિઠાં મિથ્યા રોર, નવિકચિત્તથી ગમ્યો રે ॥ ૫૦ ॥

શુચિ આચરણારીતિ તે, અશ્ર વધે વઢાં રે ॥ ૬૦ ॥

આતમપરિણતિ શુદ્ધ, તે વીજ ઝૂબૂકડા રે ॥ ૭૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:- હવે એકવીશમા જિનરાજ પરમોપકારી તેહના ગુણ સ્તવે છે. ઉપગારસંપદાઈ કરીને શ્રીનમિનાથ જિન જે અકષાયી, તેમાંહે વર કેતાં પ્રધાન વીતરાગ, પરમજ્ઞાની, પરમાત્મા, શુદ્ધસ્વરૂપજોગી, ચિદાનંદઘન, નિર્વિકારી દેવને ઝંજાલવું તથા તેનો યોગ મલવો, ઘણોજ હુલ્લજ છે ॥ ઝકં ચ ॥ ઇંદસં ચક્કિત્ત, સુરમણિ કપ્પહુમસ્સ કોહીણં ॥ લાજો સુલહો હુજ હો, દંસણો તિહ્ણનાહસ્સ ॥ ૧ ॥ તેમાટે શ્રીજિનેશ્વરનું દર્શન હુ:પ્રાપ્ય છે, તે સંસારચક્રમાં મુંજિત જીવ, સ્વતત્ત્વથી રહિત દીન રંકનૂતને જિનસેવના કિહાંથી મજે ? તે કોઈક પુણ્યાનુબંધી પુણ્યના ઉદયથી, જીવને જિનસેવના પ્રગટી, તે જીવ હર્ષથી કહે છે, જે શ્રી નમિ જિનવરનું સેવન, તે હીજ ઘનાઘન કેતાં મેહ ઝનમ્યો.

જેમ મેહ ચારે દિસાથી ચઢી આવે, તેમ મને, વચને, કાયાયે, અધ્યાત્મપરિણતિયે શ્રીનમિપ્રજ્ઞનો બહુમાન નમન ગુણની અહુતતા ઇટ્ઠે પ્રજ્ઞયોગ મલ્યાની આશ્ચર્યતા પ્રગટી, તે વારેં દિશિના મેહ રૂપ જાણવી.

વલી મેહ જેવારેં ચારે તરફથી ઘટા કરી ઝંચો આવે, તેવારેં લોક ના મનમાં હુ:કાલનો જય હોય તે જાય, તેમ હ્માં શ્રીઅરિહંતસેવના રૂપ મેધ જેવારેં પ્રગટે, તેવારેં અનાદિ કાલનો મિથ્યાત્વ રૂપ જે રૌરવ કેતાં હુ:કાલ હતો, તે નવિક જીવોના ચિત્તથી ગમ્યો કેતાં ટલી ગયો, એ લાજ થયો.

મેધને વિષે જેમ મોટાં વાદલાં વધે, તેમ એ પ્રજ્ઞનકિરૂપ મેધને વિષે શુચિ કેતાં પવિત્ર, અવધિ રહિત, આશાતના રહિત, પુજ્જ આશં સારહિત, એવી નલી આચરણા જીવને થાય, તેહીજ અન્નપટલ કેતાં વાદલાના સમૂહ વધે, કેતાં મહોટા થાય, ઇટ્ઠે રૂપી વસ્તુને રૂપી ઉપમા ઘટે.

मेहमां विजलीना ऊबकारा घणा होय, तेम इहां प्रभुसेवना करतां आ
पणा आत्माना परिणति शुद्ध थाय, गुणी शुद्धतत्त्वीना सेवनने अनुयायी
थाय, तेहीज विजलीना ऊबुका जाणवा ॥ १ ॥ इति प्रथम गाथार्थः ॥

वाजे वायु सुवायु, ते पावन जावना रे ॥ ते० ॥

इंद्रधनुष्य त्रिकयोग, ते नक्ति एकमना रे ॥ ते० ॥

निर्मल प्रभु स्तवघोष, ज्युनि घन गर्जना रे ॥ ज्युं० ॥

तृष्णाग्रीष्म काल, तापनी तर्जना रे ॥ ता० ॥ २ ॥

अर्थः— मेहमां जेम वायु अनुकूल होय, तेम ए जिननक्तिरूप मेहने विषे
जिनगुणनी बहुमान सहित जे जावना जाववी तेहीज सुवायु वायु ठे.

वर्षादमां त्रण रेखा युक्त इंद्रधनुष्य शोभाकारि होय, तेम इहां मन, वच
न, कायरूप त्रण योग ते नक्तिने विषे एक मना थया, ते इंद्रधनुष्य ठे.

जेम मेहमां गर्जना होय, तेम इहां निर्मल उज्ज्वल प्रभुना गुण तेम
नी जे स्तवना ध्वनि शब्द तेहीज घन केतां मेहनी गर्जना जाणवो.

मेहथो ग्रीष्म उष्णकालना ताप टले, तेम इहां प्रभुसेवनथी तृष्णा पुज्ज
सुखनी पीपासानो जे अंतरंग ताप होय, ते टले एटले आत्माने
आत्मसुखनी ईहायें पर जे तृष्णारूप ग्रीष्म कालनो महाताप, ते मटे ॥ २ ॥

शुचि लेश्यानी आलि, ते बग पंक्ति बनी रे ॥ ते० ॥

श्रेणीसरोवर हंस, वसे शुचि गुण मुनि रे ॥ व० ॥

चौगति मारगबंध, नविक निज घर रह्या रे ॥ न० ॥

चेतन समता संग, रंगमें ऊमह्या रे ॥ रं० ॥ ३ ॥

अर्थः— जेम मेहमां बगपंक्ति होय, तेम इहां प्रशस्त शुचिलेश्या जे पद्मशु
क्लेश्याना परिणाम एहवी लेश्याशुचनी उज्ज्वलता ते बगपंक्ति ठे.

वर्षादमां हंसपंखी सरोवरें वसे, तेम जिननक्तिना योगें हंसपद्मी जे
हवा मुनिराज ते ध्यानारूढ थइ उपशम तथा रूपकरूप श्रेणीयें जइ वसे.

जेम वर्षादथी चार दिशिना मार्ग बंध थाय, तेम इहां जिननक्तिना योगें
चार गतिनो मार्ग बंध थाय एटले साचा मनथी जे प्रभुसेवन करे, ते चार
गतिना भ्रमणने टाळे.

वर्षाकालें सर्वलोक पोतानें घरे रहे. तेम इहां पण अनादिनो उद्धत परजावाजिलाषी आत्मा ते अनेक विषय विकाररूप जावमां रहेतो हतो, तेने श्रीनिःकर्मदेवने निमित्तें स्वरूपनी प्राप्ति थइ, चेतनसमताने संगें रंगे केतां रीऊ करीने कमह्यो थको समतामां रमी रहे, स्वात्म स्वजावमां अनुजव रंगें रमी रहे ॥ ३ ॥ इति तृतीय गाथार्थः ॥

सम्यग्दृष्टि मोर, तिहां हरषे घणुं रे ॥ ति० ॥

देखी अद्भुत रूप, परम जिनवर तणुं रे ॥ प० ॥

प्रभुगुणनो उपदेश, ते जलधारा वही रे ॥ ते० ॥

धर्मरुचि चित्त जूमि, मांहे निश्चल रही रे ॥ मां० ४ ॥

अर्थः— जिनजकिरूप मेह देखीने सम्यग्दृष्टि तत्त्वरुचिरूप मोर ते हने अत्यंत हर्ष आनंद उपजे, श्रीतीर्थकर देवतुं रूप केहेवुं ठे ? जो अत्यंत परमोत्कृष्टरूप सर्व देवता मलीने विकुर्वे, तो पण श्री अरिहंतना पगना अंगुठा समान रूप करी शके नहीं, एहवुं परमशीतल निर्विकारी परमे श्वरतुं रूप देखीने सम्यग्दृष्टि जीव वर्षाकालना मोरनी परें हर्ष आनंद पामे.

प्रभु श्री तीर्थकर देव, तेनी जकिमां परिणम्या, एवा तत्त्वरुचि जीव, ते पोताना वचनें उच्चार करीने प्रभुना गुणग्राम करे, ते प्रभुगुणगानरूप मे घनी जलधारा, वहीने ते जलधारा धर्मरुचि जीवना चित्तरूप जूमिका मांहे निश्चल रहे, एटले तत्त्वरुचिवंत जीवना चित्तमां प्रभुना गुण समाइ रहे ॥ ४ ॥

चातक श्रमण समूह, करे तव पारणो रे ॥ क० ॥

अनुजव रस आस्वाद, सकल दुःख वारणो रे ॥ स० ॥

अशुजाचार निवारण, तृण अंकूरता रे ॥ तृ० ॥

विरति तणा परिणाम, ते बीजनी पूरता रे ॥ ते० ॥ ५ ॥

अर्थः— प्रभुसेवनरूप जलधारा वरसतां श्रमण निर्मथ तत्त्वरमणी माहामुनि तडूप जे चातक ते पारणुं करे ठे, एटले सम्यग्दर्शन काजें तत्त्वस्वरूपें पोताना अनुजवनी पीपासा थइ हती. ते पीपासा श्रीजिन जकि रूप कारण पामीने आत्मस्वरूपनुं यथार्थ ज्ञान ते रूप अनुजव तेहना रस तुं आस्वादन केतां जोगववापणुं ते रूप पारणुं करे, पण ए पारणुं कहे

बुं ठे? जे सकज सांसारिक विजाव जे कर्मजार उग्रता गुणावरणतादिक तेनो वारणो केतां वारणहार ठे, एटजे तडूपडुःखनुं निवारण करे ठे.

हवे वर्षाकालें नीलां तृण ऊगे, तेम जिनजकिरूप मेहमांहे पण अछु नआचारनुं निवारण थयुं, ए तृणना नीला अंकूर प्रगटया.

वर्षाकालें कर्षणी लोक धरतीमां बीज वावे, तेम इहां आश्रवथी विरमवारूप विरतिना परिणाम उपना, तेहीज बीजनी पूर्णता थइ ॥ ५ ॥

पंच महाव्रत धान्य, तणां कर्षण वध्यां रे ॥ त० ॥

साध्यजाव निज थापी, साधनतायें सध्या रे ॥ सा० ॥

ह्यायिक दरिसण ज्ञान, चरणगुण उपना रे ॥ च० ॥

आदिक बहुगुण सस्य, आतम घर नीपना रे ॥ आ० ॥ ६ ॥

अर्थः— वर्षाकालमां जे बीज वाव्यां होय, ते ऊगीने वये, इहां इव्य तथा जावथी पांच माहाव्रत “सद्धाउ पाणाइवायाउ विरमण” इत्यादिक धान्य ऊगीने उत्सर्गावलंबी माहाव्रत ते निरतिचार थया, तेहीज ध्याननां कर्षण वृद्धि पाम्यां, पण साध्यजाव केतां साध्यपणुं निज केतां पोतानो आत्मजाव ते साध्यपणे थापीने साधन कार्य निपजाववानी शक्ति, तेपणे सध्या, एटजे साधनरूप थया. जावार्थ जे आत्मानी सत्ता संपूर्ण प्राग्जाव करवी एहवा साध्य धारीने, माहाव्रत परिणतिरूप साधनायें परिणम्या, ह्यायिकनिरावरण, संपूर्ण केवल ज्ञान, केवल दर्शन, यथा ख्यात चारित्र प्रमुख गुण उपना प्रगट थया. इत्यादिक स्वगुणनी अनंतता तेहीज सस्य केतां धान्य ते जे आत्मा जिनसेवनमयी थयो हतो, तेहना घरे नीपना, आत्मप्रदेशसर्व ज्ञान, दर्शन, चारित्रनी पूर्णता पाम्या ॥ ६ ॥

प्रजुः दरिसण महा मेह, तणे प्रवेशमें रे ॥ त० ॥

परमानंद सुजक्त, थया मुक्त देशमें रे ॥ थ० ॥

देवचंज जिनचंज, तणो अनुजव करो रे ॥ त० ॥

सादि अनंतो काल, आतमसुख अनुसरो रे ॥ आ० ॥ ७ ॥

अर्थः— एहवा एकवीशमा जिनैइ श्री नमिनाथ, परम दयालु, गुण समुद्र, जगज्जजीवना जावजास्कर, कर्मरोगना माहावैद्य, तेहनुं जे

દર્શન કેતાં મુહાનું જોવું, અથવા શાસન, અથવા દર્શન શબ્દે સમક્રિત, તેહીજ માહાવર્ષાદ, તેહને પ્રવેશે કેતાં પેસવે કરીને પરમાનંદ આત્મિક આનંદરૂપ સુનદ્ર કેતાં સુગલ થયો, માહારા દેશ કેતાં અસંખ્યાત પ્રદેશ રૂપ ક્ષેત્રને વિષે. તેમાટે દેવમાહે ચંદ્રમા સમાન અથવા દેવચંદ્ર જે સ્તુતિકર્તા તેહનું સંબોધન હે દેવચંદ્ર ! શ્રીજિનચંદ્ર શ્રીવીતરાગ, સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી, તેહના અનુનવ ગુણજ્ઞાનાદિનું આસ્વાદન કરો, તેહનાજ ગુણ બહુમાનમાહે લીન રહો, તો થોડા કાલમાં સાદિ કેતાં જેહની આદિ ઠે, પરંતુ અનંત કેતાં ઠેડો નથી, એહવું જે અવિનાશી આત્મિક સુખ, તેહને અનુસરો કેતાં પામો, એટલે અહો નચ્ચજીવો ! તુમેં શ્રીનિર્મજાનંદી સંપૂર્ણસ્વરૂપનોગી, એહવા શ્રીજિનેશ્વર તેહના ગુણનું બહુમાન તથા તેહની આજ્ઞાનું માનવું, તેમધ્યે રહો, તો સંપૂર્ણસિદ્ધ અવિનાશી, અદ્વયઆત્મિક, અનંત સંપદા પામો, સ્વસંપદા પ્રગટ કરવાનો એ નિયમા પુષ્ટ ઉપાય ઠે ॥ ૭ ॥

इति श्रीनमिनाथजिनस्तवनं संपूर्णं ॥ ११ ॥

॥ अथ द्वाविंश श्रीनेमिनाथजिनस्तवनं ॥

॥ पञ्चप्रजजिन जइ अलगा वस्या ॥ ए देशी ॥

નેમિ જિનેસર નિજ કારજ કર્યું, ઠાંધ્યો સર્વ વિજ્ઞાવો જી ॥ આતમશક્તિ સકલ પ્રગટ કરી,
આસ્વાદ્યો નિજ જાવો જી ॥ ને૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:- હવે બાવીશમા શ્રીનેમિનાથની સ્તુતિ કરે ઠે. જાદવકુલમાં તિલક સમાન, માહાઉપગારી, એહવા શ્રીનેમિનાથ જિનેશ્વરેં નિજ કેતાં પોતાનું કાર્ય કર્યું, ક્યાંહી પણ આત્માને खरडवा दीधો નહીં, ઠાંધ્યો કેતાં તજ્યો સર્વ કેતાં સકલ ચાર નિદ્દેપેં વિજ્ઞાવ તે અંતરંગ તથા બાહ્ય કારણથી સર્વવિજ્ઞાવ તજ્યો, આત્માની શક્તિ અસંખ્યાત પ્રદેશને વિષે જે અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત સુખ, અનંત અગુરુજધુ, અનંત દાન, અનંત લાજ, અનંત જોગ, અનંત ઉપજોગ, અનંત વીર્ય, અવર્ણ, અગંધ, અરસ, અસ્પર્શી, પરમ અસંગતા, અયોગીતારૂપ પોતાનું પ્રસુત્વ, વિસુત્વ, કારણત્વ, કાર્યત્વ, વ્યાપકત્વ, નિત્યત્વ, અનિત્યત્વ, અસ્તિત્વ,

नास्तित्व, जेदत्व, अजेदत्व, कारकत्व, पारिणामिकत्व, सत्त्व, प्रमेयत्व, इत्य
त्व, ईश्वरत्व, सिद्धत्व, अखंडत्व, अलिप्तवादि ते उत्तमं आत्मसमाधिरूप
सर्वशक्ति प्रगट करी, वली ते निरावरण आत्मधर्म तेहने आस्वाद्यो, स्वरूपनो
कृत्त्रपणे निजनाव केतां पोताना नावपणे श्रीनेमिनाथ प्रभुयें जोगव्यो ॥ १ ॥

राजुलनारी रे सारी मति धरी, अवलंब्या अरिहंतो जी ॥ उत्त
मसंगें रे उत्तमता वधे, सधे आनंद अनंतो जी ॥ ने० ॥ २ ॥

अर्थः—वली राजीमतिस्त्रीयें पण रुढी मति अंगीकार करी, सर्व परिग्रह
ना संगनो त्याग करीने श्रीअरिहंत देव उपर अरिहंतनो राग धरी उपगारी
पणे गुणीने आदरे अविजंब्या एटले नर्तारपणानो अशुद्ध राग टाळी देव
तत्त्वने रागें आदख्या, एम विचारुं जे उत्तमने संगें उत्तमता वधे, एटले चारि
त्रवंत सर्वज्ञ श्रीनेमीश्वर जगवान् ते सर्वोत्तम ठे तो एना संगथी महारी पण
उत्तमता एटले सिद्धता पूर्णात्मता वधे, वली सधे केतां नीपजे, आनंद
केतां आत्यंतिक, ऐकांतिक, निर्द्वंद्व, निरामय सुख थाय. तेमाटे तेहोज
करवुं घटे, एम सर्व जव्य जीवोयें विचारवुं ॥ २ ॥ इति द्वितीयगाथाः ॥

धर्म अधर्म आकाश अचेतना, ते विजाति अग्राह्यो जी ॥ पुज
ल ग्रहवे रे कर्मकलंकता, वाधे बाधक बाह्यो जी ॥ ने० ॥ ३ ॥

अर्थः—हवे राजीमतोयें जे विचारुं, ते कहे ठे. सर्वलोकमां पंचास्ति
काय ठे, अने काल ते ठती रूपें इव्य नथी, श्रीजाप्यकार तथा अनुयो
गद्वारसूत्र जोतां उपचारइव्य ठे. वली पंचास्तिकायमां धर्मास्तिकाय, अ
धर्मास्तिकाय अने आकाशास्तिकाय, ए त्रण इव्य अचेतन ठे, तथा वि
जाति ठे. वली जीवइव्यनी ए जाति नहीं, अग्राह्य ठे, ते अपरिणामीपणा
तथा अचलपणा माटे जीवथी ग्रहवाय नहीं, तेमाटे एहथी पण माहरे
काम नहीं, तथा पुज्जन इव्य साथें चिरकालनो परिचय ठे, तेहने जो
ग्रहीयें, तो पुज्जन जडइव्यने ग्रहवे आत्माने नवां कर्म बंधाय, अने
आत्मा कलंकसहित थाय, अने बाधकनावता, परकर्तृता, स्वगुणरोध
कता, चेतनादि गुणनी विपर्यासता वाधे केतां वृद्धि पामे, तेमाटे पुज्जने
जेतां, अनंतो काल थयो, पण आत्महित थयुं नहीं, तेमाटे ए पुज्जना
संगथी बाह्यनीड वधे, माटे उत्तम जीव, एहने ग्रहे नहीं, एम राज्ञे

विचारुं, जे एने पण ग्रहवुं नहीं, केम के एना ग्राहक तो अनंता जीव निगोदमध्यें पड्या ठे ॥ ३ ॥ इति तृतीयगाथार्थः ॥

रागीसंगें रे रागदशा वधे, थाए तिणे संसारो जी ॥ नीरागी
थी रे रागनुं जोडवुं, लहिएं जवनो पारो जी ॥ ने० ॥ ४ ॥

अर्थः— हवे पांचमुं जीवइव्य ते अनेक आत्मा ठे, वली स्वजाति पण ठे, माटे तेहने ग्रही राग करीयें, परंतु एक अवगुण एहमां पण दीगो, ते कहे ठे, जे संसारो जीव तो राग रूप संयुक्त ठे, माटे तेहनो संग कीधे तो आपणने पण राग दशा वधे. अने रागदशा तो अजिनवबंधनो हेतु ठे, अरिहंतदेवना आगम जोतां अने आत्मधर्म जोतां, राग तो तजवा योग्य ठे. रागथी चार गतिरूप संसार थाए वधे, माटे ए पण आत्महित न हीं, तेमाटे नीरागी, वीतराग, परमचारित्री, सर्वपरजावत्यागीथी, जो राग जो डीयें, तो जवनो पार पामीयें, यद्यपि क्य तो रागनोज करवो ठे, पण प्रथम राग पलटाववानो ए उपाय ठे, जे नीरागीथी राग जोडीयें, एटले ते नीरागी राग करे नहीं, तेथी अनुक्रमें ए आपणो राग पण क्य पामे, तेवारें ए आत्मा वीतरागनाव जजे ॥ ४ ॥ इति चतुर्थ गाथार्थः ॥

अप्रशस्तता रे टाली प्रशस्तता, करतां आश्रव नासे जी ॥
संवर बाधे रे साधे निर्जरा, आतमजाव प्रकासे जी ॥ ने० ॥ ५ ॥

अर्थः— तेमाटे कामरूप जे अप्रशस्त राग हतो, ते टाली अरिहंतपणा रूप प्रशस्तराग करवो, गुणी उपर राग ते प्रशस्त ठे, ते साधनकार्त्तें का मनो ठे, ते प्रशस्त राग करतां अनुक्रमें आश्रव नाश पामे, नवा कर्म ले वारूप अशुद्ध परिणति टले, वली प्रशस्तरागी जीव, ते गुणीने अव लब्धो रहे, तेहथी स्वगुणनी एकत्वता वधे, ते स्वगुण एकत्वता परिणा मथी संवरपरिणति वधे, अने पूर्वकृत कर्मनी निर्जरा परीसाटरूप ते पण सधे केतां नीपजे, ते संवरनिर्जराने प्रगटवे आत्मानो जावधर्म, अरूपीशक्ति प्रकाश पामे, निरावरण थाय ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

नेमिप्रजुध्यानं रे एकत्वता, निजतत्त्वं एक तानो जी ॥ शुद्ध
ध्यानं रे साधि सुसिद्धता, लहियें मुक्ति निदानो जी ॥ ने० ॥ ६ ॥

अर्थः— राजीमतीजी एम विचारीने श्रीनेमिपरमेश्वरनेज अवलंब्यां केमके नेमिप्रभुने ध्याने एकत्वता तन्मय करवे करीने निज केतां पोताना तत्त्वं आत्मस्वरूपें एकतान केतां एकत्वपणुं नीपजे, ते जेवारें स्वरूपें एकत्वपणुं पामे, ते वारें शुक्लध्यान प्रगटे जे स्वरूप एकत्वपणुं तेहीज शुक्लध्यान ठे, ते शुक्लध्यानें करी पोतानी साध्यता साधी केतां नीपजावीने तेहथी मुक्ति जे सकलकर्मरहित पणुं तेहनुं निदान केतां मूलकारण लहीयें, केतां पामीयें ॥ ६ ॥

अगम अरूपीरे अलख अगोचर, परमातम परमीशो जी ॥

देवचंज जिनवरनी सेवना, करतां वाधे जगीशो जी ॥ ने० ॥ ७ ॥

अर्थः— तेमाटे सर्व जव्य आत्मार्थी अथ्यात्म सुखरुचि एहनुं तत्त्व सेवे, ते कहे ठे. अगम केतां जेहनुं गम्य नहीं, अथवा जेमांहे अजा ए जीवथी प्रवेश थाय नहीं, वली जेहनुं रूप, गंध, वर्ण, रस, संस्थान नहीं. तेमाटे अरूपी, तथा अलख केतां पुञ्जज्ञानिज्ञापी, एकांतवादी, एवा नैध्यायिक, वैदांतिक, सांख्य, भैमांसिक, वैशेषिक, बौद्ध, नास्तिक, तथा जे एकांत इव्यदयादिक पद्धत्याही एवा जैनलिंगी इत्यादिकथी लखाय नहीं, एटले उलखाय नहीं, वली अगोचर केतां इंद्रियगोचर नहीं, अतींद्रिय पदार्थ ते अतींद्रियस्यादादज्ञानें सापेक्ष उपयोगें ध्याननी धारणायेंज गोचर ठे, वली परमोत्कृष्ट सर्व विनाव रहित, अनंत गुणप्राग्ज्ञा वरूप आत्मा ठे, वली परमीश केतां उत्कृष्ट अविनाशी सहज अनंतगुण पर्याय धर्मेना ईश्वर ठे, वली नरदेव ते चक्रवर्ती, जावदेव ते सुवनपति, व्यंतर, ज्योतिषी, वैमानिक, ए चार निकायना देवता, तथा धर्मदेव ते मुनिराज, जिनकल्पी स्थवीरकल्पी, पडिहारविसुद्धि, पडिमापडिवन्न, सूक्ष्म संपरायी, उपशांतमोही, क्लीणमोही, उपाध्याय, श्रुतधर, पूर्वधर, आचार्य, गणधर प्रमुख ते धर्मदेव, ते सर्व मध्ये चंडमा समान, नायक, शासनना पति, मार्गदेशक, एहवा जे जिनवर तेहनी सेवना आज्ञा मानवारूप करतां थकां वाधे केतां वृद्धि पामे, साधकसंपदा, तथा सिद्धतारूप संपदा, तेहथी श्रीतीर्थंकर तीर्थपतिनी सेवना ते परम प्रधान ठे. इव्यथी वंदन नमनादिक अने जावथी गुणनुं बहुमान, आत्मप्रमाणना रूप सेवा करतां अनंता सिद्ध थया, वली अनंता सिद्ध थशे, एहीज मोक्षसुख नो उपाय ठे ॥ ७ ॥ इति नेमिनाथजिनस्तवनं संपूर्ण ॥ ११ ॥

॥ અથ ત્રયોવિંશ શ્રીપાર્શ્વનાથજિનસ્તવનં ॥

॥ કહ્નવાની દેશી ॥

સહજગુણ આગરો સ્વામી સુખસાગરો, જ્ઞાનવૈરાગરેં પ્રજ્ઞ સવાયો ॥
શુદ્ધતા એકતા તીક્ષ્ણતાજાવથી, મોહરિપુજિંતિ જય પડહવાયો ॥૧॥

અર્થ:- હવે ત્રેવીશમા શ્રીપાર્શ્વનાથ પુરષાદાની પરમેશ્વરની સ્તુતિ કરે છે. શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રજ્ઞા કહેવા છે? સહજ અકૃત્રિમ વસ્તુના મૂલ ધર્મ જ્ઞાનાનંદાદિક તેહના આગર છે, અનંત આત્મગુણ ઉપજવાના ધામ છે, સ્વામી કેતાં સ્વસંપદાના અધિપતિ છે, સુખના સાગર છે, એટલે જે અર્તીદિય, સ્વાધીન, નિરામય, નિઃપ્રયાસ, અવિનાશી સુખ તેના સમુદ્ધ છે, નિઃસંગ સુખના પાત્ર છે, કેવલજ્ઞાનરૂપ વચર કેતાં વજ્ર તે હીરો તેહના આગર છે, સદા સર્વદા પ્રજ્ઞ તુમેં સવાયા ઠો, એ શ્રીપાર્શ્વનાથ સ્વામીની શુદ્ધતા, જ્ઞાનની યથાર્થતા, નિર્મલતા, એકતા, તે ચારિત્રની સ્વરૂપ તન્મયતા. તીક્ષ્ણતા, તે વીર્યની તીવ્રતા, વીર્યની તીક્ષ્ણતા તે ધારા છે, અને ચારિત્રની એકતા તે પુંઠલથી પ્રેરણા છે, તથા જ્ઞાન તે પ્રકાશ દેખાડણ દાર છે, તેમાટે એ મલ્લેજ મોહ છે. કોઈ કહેશે જે સમ્યક્દર્શન કાં ન કહ્યું? તેહને ચત્તર. જે જ્ઞાન તે દર્શનયુક્તનેજ કહે છે, એટલે જ્ઞાનમધ્યે દર્શનનું એકપણું છે, તથા તપ તે વીર્યની તીક્ષ્ણતા કહી છે, ઉત્તમ ચ આવશ્યકનિર્યુક્તો ॥ નાણં પયાસગંસો, હગો ઝ તવો સંયમો ઝ ગુત્તિકરો ॥ તિદ્દંતિ સમાઝગો, મોસ્કો જિણસાસણે જણીઝ ॥ ૧ ॥ એટલે શુદ્ધતા, એકતા, તીક્ષ્ણતાથી મોહરિપુને જીતીને અર્થાત્ જ્ઞાન, ચારિત્ર, તથા તપના બલેં મોહાદિક કર્મને હણીને, જયનો પડહો વજાવ્યો ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમ ગાથાર્થ: ॥

વસ્તુ નિજજાવ અવિજ્ઞાસ નિકલંકતા, પરિણતિ
વૃત્તિતા કરી અન્નેદેં ॥ જાવ તાદાત્મ્યતા શક્તિઝ
હ્લાસથી, સંતતિ યોગનેં તું ઝહેદે ॥ સ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:- હવે શુદ્ધતાદિકનું સ્વરૂપ કહે છે. વસ્તુ જે જીવાદિક ઝ ઇચ્છ, તેહના જે નિજ કેતાં પોતાના જાવ તે ગુણપર્યાયરૂપ ઉત્પાદ, વ્યય પરિણતિનો અવિજ્ઞાસ કેતાં જાણું, તે પણ નિકલંક એટલે એકાંતતા અથ

આર્યતા ઝનનતા અધિકતા રહિત સમ્યગ્જ્ઞાન તેને શુદ્ધતા કહીજે, તથા પરિણતિ જે જીવનો શુદ્ધ મૂલપરિણામ તે સ્વરૂપને વિષે એકત્વપણું પરજાવમાં પેસે નહીં, એ આત્માની પરિણતિ છે, અને સંસારી જીવને વિજ્ઞાવ રંગીને તે મૂલપરિણતિ તો ચારિત્ર મોહનીયે આવૃત્ત છે, તેણે કરીને વૃત્તિ જે પ્રવૃત્તિ તે રાગી દેષી પુજ્જનોગી પણે પ્રવૃત્તિ રહી છે, તે પ્રવૃત્તિ તજીને શુદ્ધસ્વરૂપરમણી કરી, તે પ્રવૃત્તિ તથા પરિણતિ બે દુનું એકજ પ્રવર્તન થયું જે પરિણતિ તેહીજ પ્રવૃત્તિ રહી. પણ ઔપાધિક પ્રવૃત્તિનો અંશ પણ રહ્યો નથી, તેમાટે પરિણતિ તથા પ્રવૃત્તિ બેદુ એકપણે અજેદે કરી તેને એકતા કહીયે. વલી જાવતાદાત્મ્યતા શક્તિ કેતાં જે વિજ્ઞાવ તે તદ્દાન્યતા કેતાં તદ્દત્પતિસંબંધે છે, જ્ઞાનાવરણાદિ પુજ્જ કર્મ તે સંયોગસંબંધે છે, અને શુદ્ધજ્ઞાયક વીર્યાદિક સ્વગુણ તે તાદાત્મ્યસંબંધે છે, તે તાદાત્મ્ય સંબંધની જે આત્મિક શક્તિ જ્ઞાયકવીર્યના ઝલ્લાસથી તે આત્માબલે સંતતિયોગમાં સંતતિ કેતાં પરંપરાનો જે સંયોગકર્મસંબંધ, તેહને ઝહેદે, એટલે જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મની પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, રસ, પ્રદેશનો બંધ, તેહનું સ્થિતિ પ્રમાણે રહેવું છે, એટલે જે કર્મને આત્મપ્રદેશસાથે સંબંધ તે અસંખ્યાતો કાલ ઝટકટો સિત્તેર કોડાકોડી સાગરોપમનો છે, પરંતુ એકબંધ જોગવતાં બીજા સ્થિતિબંધ પ્રતિસમયબંધાય છે, વલી તે જોગવતાં બીજા પ્રતિસમય અનેક બંધાય છે, એટલે કર્મપુજ્જ તે એકસમય બંધ તેહનો સંયોગ તો સાદિ સાંત છે, પરંતુ અજિનવબંધની પરંપરાયે અનાદિ છે, જેમ પિતાથી પુત્ર, પુત્રથી વલી પુત્ર, એટલે તેનો તે મનુષ્ય તો પોતાના આયુષ્ય પ્રમાણે વરતે, પરંતુ સંતાનની પરંપરા અનંતી ચાલે, તેમ તેહનાં તેહીજ કર્મ તો સ્થિતિપ્રમાણે રહે, પરંતુ પૂર્વકર્મને જોગવવે, નવાનો બંધ થાય, તેહને જોગવવે, વલી બીજા નવાનો બંધ, એમ સંતાનની પરંપરાયે એ અનાદિનો છે, તે સંતતિયોગ આત્મવીર્યરૂપ તીદ્દણતા બલે હે પરમેશ્વર ! તું ઝહેદે કેતાં સર્વથા ઝહેદ કરે, એટલે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, વીર્યના બલે અનાદિ કર્મસંબંધને તુમે વિનાશ કણો એ શક્તિ પ્રજી તુમારામાંજ છે, બીજામાં નહીં, એ કાર્ય તમે કહ્યું, નિરાવરણ થયા

॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાથાર્થઃ ॥

दोष गुण वस्तुनी लखीय यथार्थता, लही उदासी
नता अपरजावें ॥ ध्वंसि तज्जन्यता जावकर्तापणुं,
परम प्रजु तुं रम्यो निज स्वजावें ॥ स० ॥ ३ ॥

अर्थ:- हवे वली एज शुद्धता, एकता, तीक्ष्णता ए त्रणेनो अर्थांतर
कहे ठे. वस्तु जे वस्त्र, धन, वनिता, शीत, आतप, विषादि, तेना दोष
ते अशुचि वर्णादिक तथा गुण ते शुचिवर्णादिक, तेहने लखे केतां जाणे,
यथार्थपणे एटले अशुचिदोष सहित वस्तुने अशुचिदोषी सहित जाणे
अने शुचिगुणवंत वस्तुने शुचि जाणे, जड वस्तुने जडपणे जाणे, चेतन
वस्तुने चेतनपणे जाणे, ते यथार्थ स्यादादपणे जाणे, ए शुद्धता कहियें.
अने ते वस्तुने इष्टता, अनिष्टता रहितपणे जाणे, ते उदासीनता क
हियें. एहवुं उदासीनतापणुं तेने लही केतां पामीने एटले एवुं उदासी
नपणुं जे पाम्यो, तेथी एक पोतानो आत्मा असंख्यातप्रदेशी तेहने विषे
व्याप्यव्यापकजावें रह्या जे गुणपर्याय, तेहथी अपर जाव केतां अन्यजावने
एटले बीजा अन्य केतां छुदा जे अनंता जीव तथा अनंता पुज्जादिक
अजीव पदार्थ, ते सर्वथी उदासपणे सर्वना अग्राहक अजोगी असंगी
थया, ए सर्व चारित्र परिणतिने एकता कहियें अने ध्वंसी केतां उद्बेदीने
तज्जन्यताजावें केतां तडुत्पत्तिजावें जे विजावकर्तापणुं तेहने उद्बेदीने उद्बे केतां
शक्ति ते तीक्ष्णता जाणवी. ए कार्य करवे हे प्रजुजी! तुं निज केतां पोताने
स्वजावें रम्यो, आत्मस्वजावरमणी थयो ॥ ३ ॥ इति तृतीय गाथार्थः ॥

शुचि अशुचि जाव अविज्ञास तद्वकीकता, शुचि अशु
चि जाव तिहां प्रजु न कीधुं ॥ शुद्धपरिणामता वीर्यक
र्ता थइ, परम अक्रियता अमृत पीधुं ॥ स० ॥ ४ ॥

अर्थ:- वली एहीज त्रिजंगीनो अर्थांतर कहे ठे. शुचि केतां प्रशस्त अशु
चि केतां अप्रशस्त जे जाव, तेहनी जे अविज्ञास केतां उलखाण, तद्वकीकता
केतां तेहने निर्धारें ते शुद्धता पणे ए सर्व तमें जाणुं परंतु हे परमेश्वर !
तुमें तिहां रागीदेषीपणे शुचिअशुचि जाव पणुं कथुं नही, एहीज एकता, चा
रित्र धर्मनी अरागी, अदेषी, परिणति ते एकता शुद्धनिरावरण परिणामता,

તે પારિણામિકજાવેં જે વીર્યગુણ, તેહના કર્તા થઈને એહલે રાગદેષને અનુયાયીપણે વીર્યનો વિકાર ઠે, તે રાગદેષ રહિતપણે થયે, વીર્ય શુદ્ધ થાય. તેવારેં સ્વવીર્યબલેં પારિણામિકકર્તા થઈને, એહલે સ્વપરિણામિકતાના કર્તા થઈને પરમ કેતાં ઉત્કૃષ્ટ અક્રિયપણારૂપ અમૃતનું પાન તમેં કહ્યું એહલે વિજાવ કર્તૃતા તથા સાધકરૂપ કર્તૃતા તજીને અકંપ, અચલ, વીર્યપણે હે પરમેશ્વર ! તમેં અક્રિય થયા ॥ ૪ ॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાથાર્થઃ ॥

શુદ્ધતા પ્રજ્ઞ તણી આત્મજાવેં રમે, પરમ પરમાત્મ
તા તાસ યાએ ॥ મિશ્રજાવેં અઢે ત્રિગુણની જિન્નતા,
ત્રિગુણ એકલ તુજ ચરણ આએ ॥ સ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- એહવી શુદ્ધતા, નિરાવરણતા, તથા અનંતગુણજોગીપણાની જે પ્રજ્ઞતા, તે આત્મજાવેં કેતાં પોતાને આત્મપણે રમે, એહલે પ્રજ્ઞની પ્રજ્ઞતા તેનો રંગી જે જીવ, તેહને પરમ ઉત્કૃષ્ટ શુદ્ધ પરમાત્માપણું થાય, મિશ્રજાવ જે ક્ષયોપશમ જાવેં ત્રિગુણ જે સમ્યક્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, તેહની જિન્નતા કેતાં નેદરત્તત્રયી ઠે, સાધક ઠે, પરંતુ સવિકલ્પ ઠે, તે ત્રિગુણ જે રત્તત્રયી, તેહનું જે એકલ કેતાં એકપણું અજેદપણું તે થાય, તુજ કેતાં તાહરે ચરણ યથારહ્યાત ક્ષાયક ચારિત્ર આવે, પ્રગટે, એહલે ક્ષીણમોહગુણઠાણેં એકલ વિતર્ક અપ્રવિચાર શુદ્ધધ્યાન ઉપને, જે દર્શન નિર્ધારરૂપ, તથા ચારિત્ર સ્થિર તારૂપ, એ બે ધારા, જ્ઞાનધારાથી અજેદ થઈ, એહલે પ્રથમ મિથ્યાત્વકાલેં તો જ્ઞાન વિપર્યાસ રૂપેં હતું તે સમ્યક્દર્શન પ્રગટે, યથાર્થજ્ઞાન થયું, તેવારેં જ્ઞાનસ્વરૂપ રમણી થયો, પઠી તે જ્ઞાન સ્વરૂપ રમણી સ્થિરતા જાવને નજે, એમ ધ્યાનારૂઢ થયો, વિકલ્પ તજતો, પોતાની આત્માને તત્ત્વપરિણતિમધ્યે તન્મયતા પમાડતો પઠી જ્ઞાનનુંજ રમણ, જ્ઞાનનોજ નિર્ધાર, એહલે પર્યાય જેદેં તે મૂલગુણેં એકલ પામે, એ અજેદરત્તત્રયીનું સ્વરૂપ, ધ્યાનિગમ્ય ઠે, પરંતુ મૂલનયેં આત્મા જ્ઞાન, દર્શન, એ બે ગુણેં સહિત ઠે, એહવી આમ્નાય ઠે, શેષ નિર્ધારથિરતાએં સર્વ ચેતના ગુણની પ્રવૃત્તિ ઠે, તેમાટે એ જ્ઞાનમાંહેજ સ્થિરત્વપરિણતિ તે અજેદતા કહેવી, પ્રથમ ક્ષયોપશમી ચલવીર્યતાએં ચેતનાપર્યાયની પ્રવૃત્તિ અસંખ્યસમયી હતી, તે નાસનપ્રવૃત્તિ પઠી કર્મેં કારણ કાર્યમાં થિરતાપરિણતિએં હતી, તે ક્ષીણમોહકાલેં રોધકને ક્યેં સમકાલ

અસંખ્યસમયી પ્રવૃત્તિ થઈ, તે કેવલજ્ઞાન થયે નિરાવરણતાયે એકસમયી થઈ, એ રીતે અજેદતા રત્નત્રયી થાય છે. એ શ્રી જ્ઞાપ્યથી સમજવી ॥ ૫ ॥

ઉપશમ રસ જરી સર્વ જન શંકરી, મૂર્તિ જિનરાજ
ની આજ જેટી ॥ કારણે કાર્યનિષ્પત્તિ શ્રદ્ધાન
હે, તેણે જવન્નમણની જીડ મેટી ॥ સ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:- ઉપશમ રસ જે કષાયનો અજાવ, તેહથી જરી અને સર્વલોકને શંકરી કેતાં કલ્યાણની કરનારી એહવી પ્રજ્ઞની આપના કેતાં મૂર્તિ તેહની શાંત અચળ અસ્પૃહમુદ્રા, તે આજ જેટી કેતાં નમસ્કારરૂપે સેવી. હવે કારણે કાર્ય નિપજે, એહવી શ્રદ્ધા પ્રતીત છે, તેણે મોહનું નિમિત્ત કારણ, શ્રીજિનમુદ્રાનો યોગ થયો, અને ઉપાદાન કારણ આત્મોપયોગ પ્રમુખ અધ્યવસાય જિનગુણજાસન રાગહર્ષે પરિણમ્યા, એહવા કારણને મલવે, જાણું તું, જે કારણતા તે કાર્યનો હેતુ છે, માટે કારણ મલે કાર્યની નિષ્પત્તિ થશે, એહવો આગમિક જ્યવતાયોત ઉપયોગ થયો, તેહથી જાણું જે એ પરમપુરુષોત્તમ દેવ શ્રી વીતતરાગની ઇષ્ટતા તો ઉપની, તો કોઈ દિવસે એ આત્મા ગુણી થનાર છે, એ અનુમાને જાણ્યો જે કારણ મલ્યું તો કાર્ય નિપજશે અને જવન્નમણ પણ ટલશે, એ હર્ષનું વચન છે, જવન્નમણની જીડ મટી, એ કારણે કાર્યોપચારી વચન છે, એમ જાવના કરવી. જો પ્રજ્ઞની પ્રજ્ઞતા ઇષ્ટ લાગે છે, તો આત્મા સિદ્ધતા વરશે ॥ ૬ ॥ ઇતિ પદ્યગાથાર્થ: ॥

નયર સ્વંનાયતે પાર્શ્વપ્રજ્ઞ દર્શને, વિકસતે હર્ષ
ઉત્સાહ વાધ્યો ॥ હેતુ એકલતા રમણ પરિણામ
થી, સિદ્ધિ સાધક પણો આજ સાધ્યો ॥ સ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:- એહવા અધ્યવસાય શ્રીસ્વંનાયત તીર્થે શ્રી સુખસાગર પાર્શ્વજિનનું વંદન કરતાં, કોઈક પ્રજ્ઞની પ્રજ્ઞતા કપર અપૂર્વ રાગ ઉપનો તે હર્ષે એ વચન જાણ્યું છે, તે માટે સ્વંનાયતનું નામ આણ્યું છે, જે એ સ્વંનાયત નગરમાં વિકસિત હર્ષને વિકસ્વર થવે ઉત્સાહ, વાધ્યો કેતાં વધ્યો હેતુ જે કારણ શ્રી અરિહંત દેવ, તેહથી એકલ પણે અત્યંત રાગે રમ્યો જે પરિણામ, એટલે પ્રજ્ઞથી અતિરાગી પરિણામ થવાથી, સિદ્ધિ જે મોહ તેહનું સાધકપણું

चतुर्विंश श्री श्रीमाहावीरजिन स्तवनं.

१४ए

ए आत्मामांहे ठे, एहवुं अनुमान सधुं एटले प्रचुरागें अनुष्ठान रहित
आशंसारहित पस्णिम्युं, तो जाणुं जे ए जीवमोह निपजाववानी योग्यतावंत
ठे, माटे एहवुं अनुमान कीधुं जे आज केतां जे दिवसें प्रचुने. जेटयो, ते
दिवसें माहरो सिद्धिसाधकपणुं सधुं ॥ ७ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

आज कृतपुण्य धन्य दीह माहरो ययो, आज नरज
न्म में सफल जाव्यो ॥ देवचंड स्वामि त्रेवीशमा
वंदीयो, जक्तिजर चित्त तुळ गुण रमाव्यो ॥ स० ॥ ८ ॥

अर्थः— आज जे वेलायें अनुष्ठानादिक दोष रहित आत्मा प्रचुरागें प
रिणम्यो, ते दिवस कृतपुण्य केतां पुण्योदय ययो, ए दिन धन्य ययो, ए
दिनें जिनजक्ति रत्त अध्यवसाय यवे ए नर जन्म सफलपणे विचाखो जे
माहरो ए जन्म सफल ठे, जे में नीरागी, निस्पृही, परमगुणी, सर्वदर्शी
देव, श्रीपार्श्वनाथस्वामी त्रेवीशमा तीर्थकर तेने जेटयो, वांयो, स्तव्यो,
अने तेहनी जक्तिजरने विषे चित्त केतां मन रमाव्युं एटले पुज्जरमणता
तजी, श्रीअरिहंतगुणनी रमणताएं मन रमाव्युं तेहीज दिन कृतार्थ कृतपुण्य
सफल मानवो, ए दिन लेखानो जाणवो, सर्वदेवमांहे चंडमा समान अथवा
स्तुतिकर्ता जे देवचंड ते एहवो लाज पाव्यो ॥ ८ ॥ इति श्री पार्श्वजिनस्तवनं ॥

॥ अथ चतुर्विंश श्रीमाहावीरजिनस्तवनं ॥

॥ ढाल कडखानी देशीए चाळे ठे ॥

तार हो प्रजु तार मुळ सेवक जणी, जगतमां एटलुं
सुजश लीजें ॥ दास अवगुण जरयो जाणी पोतात
णो, दयानिधि दीनपर दया कीजें ॥ ता० ॥ १ ॥

अर्थः— कोइक अवसरें श्रीजिनागमना अन्यासें करीने संसार त्रमण
ज्ञानावरणादि आवरणें आवृत पोतानी अनंत आत्मशक्ति जाणीने अना
दि परजावानुपंगता दोषने दुःखें उद्दिग्ध आत्मा ते पोतानी साधकता शक्ति
अणंदेखतो परमनिर्यामक समान चोवीशमा श्रीवीरनाथनां चरण शरण
निर्धारिने, श्रीवीरप्रचुनी आगल प्रार्थना सहित, विनति करे ठे. जे हे

નાથ ! હે દીનદયાળ ! હે પ્રભુજી ! મુજ સરિખો જે તત્ત્વસાધન તથા આજ્ઞા નિર્વાહમાં અસમર્થ, તેને માત્ર નામથી સેવક જાણી તાર તાર, એ ગુણરોધક રૂપ ડુઃખથી નિસ્તાર, તુજ સરીખા પ્રભુ વિના બીજા કોને કહું ? જગત્માં એટલું મુજશ લીજે, યદ્યપિ પ્રભુ તો જશના કામી નથી, પરંતુ ઉપચારે નક્કિ આતુરતાએ કહે છે, જે મુજ સરીખો દાસ તે યદ્યપિ રાગ, દેષ, અસંયમ, અનુષ્ઠાનાશંસાદિ દોષ, એકતાદોષ, અનાદરાદિદોષરૂપ અવગુણે કરી નય્યો છે, તો પણ તાહરો કહેવાય છે, તેમાટે હે દયાનિધિ ! કેતાં જાવકરુણાના નિધાન ! દીન જે હું રંક, અશરણ, ડુઃખિત, તત્ત્વશૂન્ય, જ્ઞાનાદિ સંપદારહિત, જાવદરિદ્ધિ, માર્ગનો વિરાધક, અસંયમસંચારો, માહા વિકારી, તમારી આજ્ઞાથી વિમુક્ત, અનાદિનો ઝડત, એહવા મુજ કપર દયા કરીજે તાહરી કૃપા તેહીજ ત્રાણ (શરણ) થશે. યદ્યપિ અરિહંત તો કૃપાવંતજ છે, તો કૃપા શી કરવી છે ? તો પણ અર્થા વિચારે નહીં માટે અર્થાનું એ વચન છે, જે દયાવંતનેજ એમ કહેવાય છે, જે હે દેવ ! તમે દયા ના જંમાર ઠો, તમનેજ અવજંબે તરીશ, એજ સત્ય છે ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમ૦ ॥

રાગદેવેં જરયો મોહ વૈરી નહયો, લોકની રીતમાં ઘ
પુંએ રાતો ॥ ક્રોધવશ ધમધમ્યો શુદ્ધગુણ નવિ ર
મ્યો, જમ્યો જવમાંહે હું વિષય માતો ॥ તા૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:- દાસ કહેવો છે, રાગદેવેં નય્યો, જગત્માં પડ્યો, ગુણીથી રૂપીકરે છે, મોહ જે મુંજિતપણું તે તત્ત્વની અજાણતા વિષયાસતા, હેતુયેં મોહવેરી નહયો તેથી દવાણો છે, તથા લોકની જે રીત કેતાં ચાલ તેમાંહે ઘણોજ માતો છે, લોકની ચાલમાંહે મગ્ન છે, લોકરંજનનો અર્થી છે, ક્રોધ જે તાતા ચંદ્રપરિણામ તેહને વિષે ધમધમી રહ્યો છે, જેમ ધમણ ધમતાં અગ્નિ તપે, તેમ તપી રહ્યો છે, શુદ્ધ ગુણ જે સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન, શુદ્ધ ચારિત્ર, ક્રમા, માર્ગ, આર્યવાદિ આત્મગુણ, તેને વિષે રમ્યો નહીં, તન્મયો ન થયો. તે રૂપ ન ગ્રહ્યું. વલી જમ્યો ચતુર્ગતિરૂપ જવચક્રમાંહે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, જાવ રૂપ સંસાર તેને વિષે હું વિષય જે પાચેંડિયના સ્વાદ, તેમાંહે માતો કેતાં મગ્ન થયો, વિષયગ્રસ્ત થયો થકો એમ સંસારચક્ર અનુજચું તે હવે મુજને તાર તાર હે નાથ ! દીનબંધુ ! નિઃકારણ દયાળ ! મુજને તાર જવડુઃખથી યગાર ॥ ૨ ॥

आदरयो आचरण लोक उपचारथी, शास्त्रअन्यास
पण कोइ कीधो ॥ शुद्ध श्रद्धान वली आत्मअवलंब
विनु, तेहवो कार्य तेणें को न सीधो ॥ ता० ॥ ३ ॥

अर्थ:- कदाचित् कोइ केहेजें जे आवश्यककरणादिक आचरण आद
खुं अंगीकार कखुं, परंतु ते सर्व लोकोपचारथी एटले विष तथा गरल
तथा अन्योन्यानुष्ठानथी जावना धर्म विना उपचारें अंगीकार कखुं तथा
कोइ केहेजें उच्चगोत्र यशादिक कर्मना विपाकें ज्ञानावरणीय ह्योपशम
योगें शास्त्रनो अन्यास पण कीधो, शास्त्र नष्टा, शास्त्रना यथार्थ अर्थ पण जा
एया, तथा अध्यात्मजावनाएं स्पर्शज्ञानानुभव विना श्रुतान्यास कीधो, परंतु
शुद्ध यथार्थस्याद्वादोपेत जावधर्म ते विना शेष जावधर्मनी रुचियें जे
प्रवर्त्तन दान दयादिक करीयें, ते सर्व कारण समजवां, परंतु मूल धर्म नहीं,
धर्म ते वस्तुनी सत्ता, आत्माने विषे स्वरूपपणो परिणामिकताएं रह्यो ठे,
तेमांहे जे प्रगटयो ते धर्म, एहवुं शुद्ध श्रद्धान, शुद्धप्रतीति, तथा वली आ
त्मानीस्वरूप प्रगट करवा रूप रुचि तथा आत्माना स्वगुणने आलंबन विना
जे आचरण तेणें आचरणें तथा श्रुतान्यासें तेहवुं कार्य जे कार्यथी आ
त्मानुं साधन थाय, ते कोइ नीपन्युं नहीं, जे थकी आत्मगुण कोइ प्रगटे,
ते थयुं नहीं, तेमाटे अहो परमेश्वर ! ताहरीज रुपा पार कतारे, निस्तार
रे, तेमाटे तार तार ॥ ३ ॥ इति तृतीय गाथार्थः ॥

स्वामिदर्शन समो निमित्त लही निर्मलो, जो उपा
दान ए शुचि न आशे ॥ दोपको वस्तुनो अहवा उ
द्यम तणो, स्वामिसेवासही निकट लाशे ॥ ता० ॥ ४ ॥

अर्थ:- स्वामी श्रीवीतराग जे परकार्यना अकर्ता, परजावादिना अज्ञो
का इच्छा, लीला, चपलता रहित एटले जे इच्छा ते तो ऊणतावंतने ठे, अने
जे परमेश्वर तेतो पूर्णसुखी ठे, तेमाटे इच्छारहित, वली लीला पण सुखनी
लालच वालाने होय, अने लालचीपणुं ते सुखनी ऊणतायें थाय ठे, ते
माटे लालचीपणुं नहीं, एहवा स्वामीना दर्शन समान निर्मल निमित्त
लही केतां पामोने जो ए आत्मानुं उपादान मूलपरिणति ते शुचि केतां

पवित्र नहीं थाशे तो जाणियें ठइयें जे वस्तु जे जीव, तेहनोज दोष केतां अवगुण ठे, एटले रखे ए जीवनो दल अयोग्य होय ? ए जीवनी सत्ता केवी रीतनी ठे ? अथवा पोताना उद्यमनी स्वामी ठे ? केम के आकरे प्रयत्न उद्यम करी आत्मानें समरवो जोइयें, ते ए जीव पोतानी कणाशें आत्माने समरतो नथी, तेमाटे हवे छुं करवुं ? जे बीजो उपाय कोइ नथी, तो श्रीअरिहंतनी सेवा तेहीज निश्चें निकट केतां नजीकता लासे केतां पमाडशे एट ले ए आत्मा डुष्ट ठे, परंतु श्रीजिनराजनी सेवनाथी डुष्टता तजशे ॥ ४ ॥

स्वामिगुण उलखी स्वामीने जे नजे, दर्शन शुद्ध
ता तेह पामे ॥ ज्ञान चारित्र तप वीर्य उल्लासथी,
कर्म जीपी वसे मुक्तिधामें ॥ ता० ॥ ५ ॥

अर्थः— स्वामी जे श्रीअरिहंत, तेहना गुणने उलखीने जे प्राणी श्रीअरिहंतने नजे. केतां सेवें, ते दर्शन केतां समकेतरूप गुण पामे, दर्शननी निर्मलता पामे, ज्ञान ते यथार्थज्ञासन, चारित्र ते स्वरूप रमण, तप ते तत्त्वएकाग्रता, वीर्य ते आत्मसामर्थ्य, तेहना उल्लासथी केतां उल्लासवेथी ज्ञानावर्णादिकर्मने जीपीने वसे केतां रहे, मुक्ति केतां मोक्ष निरावरण संपूर्ण सिद्धतारूप धामें केतां आनकें वसे ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

जगत वत्सल महावीर जिनवर सुणी, चित्त प्रभु
चरणने शरण वास्यो ॥ तारजो बापजी बिरुद निज
राखवा, दासनी सेवना रखे जोशो ॥ ता० ॥ ६ ॥

अर्थः— जगन्नयवत्सल केतां जगन्नयना धर्महितकारी, एहवा महावीर श्रीचोवीशमा जिनवर, तेहने सुणी केतां सांजजिने चित्त केतां मन ते प्रभुने चरणने शरणें वास्यो केतां वसाव्यो, तेमाटे हे प्रभु परमेश्वर ! माहरो आत्मा तो पलटीने सर्वसाधन करे, एहवी शक्ति देखाती नथी माटे नइक नक्तिएं कहुं बुं जे हे तात ! हे दीनबंधो ! मुज दासने तुमें तारजो, तमारुं तारकतानुं बिरुद राखवा माटे दास जे सेवक तेहनी सेवना नक्ति सा मुं जोशो मां, जे ए आज्ञाप्रमाणें नक्ति करे, तो तरे, ए बात तो स्वामी माहारा मां थवी डुल्लेज ठे, पण तमारे संयोगें तरीयें, एहीज नियमा आधार ठे ॥ ६ ॥

વિનતિ માનજો શક્તિ એ આપજો, જાવસ્યાદા
દતા શુદ્ધ જાસે ॥ સાધિ સાધક દશા સિદ્ધતા અનુ
જવી, દેવચંડ વિમલ પ્રજ્જતા પ્રકાસે ॥ તા૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:- માહરી એટલી વિનતિ માનજો, એ પણ નફકપણાથી નક્તિનું
વચન છે, જે શક્તિ સામર્થ્ય એવી આપજો, તે કહે છે, જે જાવ કેતાં વસ્તુધર્મ તે
સ્યા દાદરીતેં નિત્ય, એક, અનેક, અસ્તિ, નાસ્તિ, જેદ, અજેદપણેં ઠ ડ્યના અ
નંતા ધર્મ શુદ્ધ, શંકાદિક દૂષણ રહિત જાસે, કેતાં જાણપણામધ્યે આવે,
સાધિ કેતાં નીપજાવીને સાધકદશા તે જેદરજ્જત્રયી, સિદ્ધતા, નિષ્પન્નતા,
અનુજવે, કેતાં જોગવે, સર્વદેવમાંહે ચંડમા સમાન સિદ્ધ જગવાનું તેહની
વિમલ કેતાં નિર્મલ જે પ્રજ્જતા, તે પ્રકાસે કેતાં પ્રગટ કરે, એટલે સ્યા દાદ
જાનેં સાધકતા પ્રગટે, સાધકતાથી સિદ્ધતા પ્રગટે, એહીજ સારપદ્ધતિ છે ॥૭॥

એટલે એ ચોવીશ સ્તવન થયાં. પોતાના જાણપણાપ્રમાણે પરમેશ્વરની
ગુણ ગ્રામેં સ્તવના કરી, તેમાંહે જે યથાર્થ તે પ્રમાણ, અને અયથાર્થનું મિથ્યામિ
શુદ્ધ. ગીતાર્થે ગુણ લેવો, દોષ તજવો, મેં નફકતાયેં એ રચના કરી છે, મો
હોટા પુરુષેં હુમા રાખી ગુણ લેવા ॥૭॥ ઇતિ માહાવીરજિન સ્તવનં ॥૧૪॥

અથ સામાન્યકલશરૂપ પંચવિંશતિતમ સ્તવનં ॥

॥ કલશ બોજવાની દેશીમાં ॥

ચોવીશે જિનગુણ ગાઈયેં, ધ્યાઈયેં તત્ત્વસ્વરૂપો જી ॥

પરમાનંદ પદ પાઈયેં, અક્ત્ય જ્ઞાન અનૂપો જી ॥ ચો૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:- શ્રીકૃષ્ણનદેવથી માંઝીને માહાવીર પર્યંત અવસર્પિણી કાલેં શા
સનના નાયક ગુણરત્નાકર, માહામાહણ, માહાગોપ, માહાવૈદ્ય, એહવા
ચોવીશ તીર્થકર થયા, તેહને ગાઈયેં કેતાં ગુણગ્રામ કરીયેં, અને પોતાના ત
ત્ત્વસ્વરૂપને ધ્યાયીયેં તેહને ધ્યાવે, તત્ત્વનો એકાગ્રતા પામીયેં, તેહથી પર
માનંદ અવિનાશીપદ પામીજે. વલી અક્ત્ય, અવિનાશી, એહતું ક્ષાયિક જ્ઞાન
તે અનૂપ કેતાં અદ્વિત પામીજે ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમ ગાથાર્થ: ॥

ચવદહસેં બાવન જલા, ગણધર ગુણજંઘારો જી ॥ સમતામ

યી સાદુ સાદુણી, સાવય સાવયી સારો જી ॥ ચો૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:- ચોવીશે જિનરાજના ગણધર (૧૪૫૨) જતા ગણ ગણિ પિટક ના ધણી, ગુણના ખંઠાર તથા સમતામયી સાધુ.સાધવી, અને શ્રાવક, શ્રા વિકા સાર કેતાં પ્રધાન ધર્મના ધોરી, સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રનાં પાત્ર, એ ચાર પ્રકારનો સંઘ તે સહિત ગાયવો ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાયાર્થ: ॥

વર્ધમાન જિનવર તણો, શાસન અતિ સુખકારો જી ॥ ચૌ
વિદ્ધ સંઘ વિરાજતો, હસમ કાલ આધારો જી ॥ ચો૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તથા હમણાં શ્રીવર્ધમાન માહાવીર સ્વામીનું શાસન અત્યંત સુખનું કારક છે, એ શાસનમાંહે જે પેઠા,તે જીવ સંસારનો પાર પામે, તથા હસમ કાલ પાંચમા આરામઘ્યે નવ્યજીવને આધારજૂત ચતુર્વિંશ સંઘ વિરાજે છે, વર્તમાન કાલે નવતત્ત્વ ષટ્દષ્યનો ઝંલખાણ થાય,મિથ્યાત્વ અસંયમનો જે જે ત્રાસ આવે,તે ઉપગાર શ્રીવીરપ્રજ્ઞના શાસનનો છે, તે શ્રીવીરનાજ આગમ આધાર છે॥૩॥

જિનસેવનથી જ્ઞાનતા, લહે હિતાહિત બોધો જી ॥ અહિત
ત્યાગ હિત આદરે, સંયમ તપની શોધો જી ॥ ચો૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:- એ જિનસેવનાનું ફલ શ્રીવિશેષાવશ્યકને અનુસારેં કહીયેં ઠેયેં. જે શ્રીવીતરાગના ઉપદેશ્યાં સૂત્ર તે સાંજલવાથી જાણપણું વધે, તે જ્ઞાનથી હિત અહિતનો બોધ થાય, પઠી અહિતનો ત્યાગ કરે, તથા હિતને આદરે, તત્ત્વસાધન આદરે તેહથી સંયમ તપની શોધ કેતાં શુદ્ધતા થાય ॥ ૪ ॥

અજિનવ કર્મ અગ્રહણતા, જીર્ણકર્મ અજાવો જી ॥ નિઃક
ર્મીને અબાધતા, અવેદન અનાકુલ જાવો જી ॥ ચો૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- સંયમ તપની શુદ્ધતા થવાથી નવા કર્મની અગ્રહણતા થાય, એટલે નવા કર્મ ન બાંધે, અને જીર્ણ કેતાં જૂના કર્મનો અજાવ થાય, એટલે પૂર્વબંધ સત્તાગત કર્મ નિર્જરે અને નવાનો બંધ નહીં થાય, તથા મૂલગા સ ત્તાગત ક્ય જાય,તેવારેં આત્મા નિઃકર્મી કેતાં સર્વકર્મરહિત થાય, અબાધ તા કેતાં બાધા રહિત થાય, જે બાધા તે આત્મપ્રદેશે પુજ્જના સંગની છે, પુ જ્જસંગ ટલે,બાધા મટી ગડ, તેવારેં આત્મા અવેદન અનાકુલપણું પામ્યો ને આકુલતા પરીપાધિની હતી તે ગડ, તે સર્વ પ્રજ્ઞનકિનો ઉપગાર જાણવો તે માટે ચોવીશે જિનને સ્તવીએં એહીજ સાર છે ॥ ૫ ॥ ઇતિ પંચમ ગાયાર્થ: ॥

जावरोगना विगमयी, अचल अक्षय निराबाधो जी ॥

पूर्णानंददशा लही, विलसे सिद्ध समाधो जी ॥ चो० ॥ ६ ॥

अर्थ:- पढी जावरोग जे परानुयायीपणुं तेहनी विगम केतां सर्वची टलवे करीने अचल केतां चपलता रहित अक्षय केतां अविनाशीपणुं निराबाध केतां अव्याबाध पद प्रगटे, ते सर्वनुं मूल कारण जिनराज श्री बीतराग देवनी सेवना जाव रुचे, इथ तथा जावची प्रगटे, माटे सेवना करवी एहीज हित ठे, पूर्णानंद परमानंद अनंत गुणना नोगरूप स्वसिद्धता दशा लही केतां पामीने विलसे केतां अनुजवे, सिद्धनिष्पन्न परनिष्ठितार्थ आत्मिक समाधि, ज्ञान दर्शन समाधि, अव्याबाधानंदसमाधि जोगवे, पामे, ए श्रीजिनेश्वरना सेवननुं फल एहीज परम निर्वाणपदनी प्राप्ति ठे, तेणें सर्वविकल्प कल्पना निवारीने, सर्वज्ञ सर्वदर्शी शुद्धतत्त्वी परमेश्वर निर्विकारी देवनुं सेवन करो, एहीज परमसुखनुं पुष्ट कारण ठे ॥ ६ ॥

श्रीजिनचंजनी सेवना, प्रगटे पुण्यप्रधानो जी ॥ सुमति सा

गर अति उल्लसे, साधुरंग प्रभु ध्यानों जी ॥ चो० ॥ ७ ॥

अर्थ:- श्रीजिनचंज अरिहंत देव तेहनी सेवना करतां पुण्यप्रधान प्रगटे अने श्रेष्ठ सुमति जे परमानंद साधकमति, ते उल्लसे केतां उल्लास पा मे अने प्रभुने ध्याने साधु केतां जलो रंग थाय. बीजो अर्थ. श्रीजिनचंज सूरिजट्टारक श्री खरतरगङ्गाधेश्वर तेहना शिष्य श्रीपुण्यप्रधानोपाध्याय, तेहना शिष्य श्रीसुमति सागरोपाध्याय, तेहना शिष्य श्रीसाधुरंगवाचक, ए स्तुति कर्त्तानी परंपरामां बहुश्रुत थया, तेहनां नाम कहां ॥ ७ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

सुविहित खरत गढवरू, राजसार उवसायो जी ॥ ज्ञानधर्म

पाठक तणो, शिष्य सुजस सुखदायो जी ॥ चो० ॥ ८ ॥

अर्थ:- सुविहित कहेतां पंचांगी प्रमाण रत्नत्रयीनी हेतु केतां कारण ए हवी जेहनी समाचारी, एहवो जे खरतरगङ्गा ते मध्ये वर केतां प्रधान सर्व शास्त्र निपुण मरुस्थजविषे अनेक जिनचैत्यप्रतिष्ठा कारक आवाश्यकोक्षार प्रमुख ग्रंथोना कर्त्ता एवा महोपाध्याय, श्रीराजसारजी थया, तेहना शिष्य श्रीज्ञानधर्म उपाध्याय, न्यायादिक ग्रंथाध्यापक, जेणें शाठ वर्ष पर्यं

१५६ श्री देवचंदजीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

त जिह्वाणा रस तजी शाक जाति तजी, ने संवेगवृत्ति धरी, तेमना शि
शिष्य रूढा यशना धणी, सुखना देवावाला एहवा ॥ ७ ॥ इति अष्टम गायार्थः ॥

दीपचंद पाठक तणो, शिष्य स्तवे जिनराजो जी ॥ देवचंद
पद सेवतां, पूर्णानंद समाजो जी ॥ चो० ॥ ९ ॥

अर्थः—तथा जेणें श्री शत्रुंजय तीर्थे उपर शिवासोमजीकृत चोमुखनी अ
नेक बिंबप्रतिष्ठा करी तथा पांच पांमवना बिंबनी प्रतिष्ठा करी, तथा समोस
रण चैत्य तथा श्रीकुंडुनाथ चैत्य प्रतिष्ठा करी, श्रीराजनगरें सहस्रफणापार्श्व
प्रभुनी प्रतिष्ठा करी, एहवा उपाध्याय श्रीदीपचंदजी, तेहना शिष्य पंक्ति देवचं
दगणि. तेणें ए चोवीश प्रभुनी स्तवना नक्तिवशें करी, पोतानी नक्ति परिणति
महानंद हेतु ठे, एहवा गुणना नाथ, देवचंद पद सेवतां पूर्णानंद जे सिद्ध अख्या
बाध आनंदनो समाज केतां समुदाय ते पामे, ए जिननक्ति ते मोहनो प
रमोपाय ठे ॥ ९ ॥ इति श्री चोवीश जिनस्तुतिनो बालावबोध संपूर्ण ॥

॥ इति श्री देवचंदजीमाहाराजकृत बालावबोधसहित
चतुर्विंशति जिनस्तवनानि संपूर्णानि ॥

॥ अथ श्रीदेवचंदजीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनानि ॥

॥ तत्र प्रथम श्रीसीमंधरजिन स्तवनं ॥ सिद्धचक्रपद वंदो ॥ ए देशी ॥

॥ श्री सीमंधर जिनवर स्वामी, विनतडी अवधारो ॥ शुद्धधर्म प्रगट्यो जे
तुमचे, प्रगटो तेह अम्हारो रे स्वामी, विनवीयें मनरंगें ॥ १ ॥ जे परिणामिक
धर्म तुमारो, तेहवो अमचो धर्म ॥ श्रद्धाजासन रमण वियोगें, बलगो
विजाव अधर्म रे स्वामी ॥ वि० ॥ २ ॥ वस्तु स्वजाव स्वजाति तेहनो, मूल
अजाव न पाय ॥ परविजाव अनुगत परिणतिथी, कर्म ते अवराय रे
स्वामी ॥ वि० ॥ ३ ॥ जे विजाव ते पण नैमित्तिक, संतति जाव अना
दि ॥ परनिमित्त ते विषय संगादिक, ते संयोगें सादि रे स्वामी ॥ वि० ॥
४ ॥ अशुद्ध निमित्तें ए संसरता, अत्ता कत्ता परनो ॥ शुद्ध निमित्त रमे
जब चिदूघन, कर्ता जोक्ता घरनो रे स्वामी ॥ वि० ॥ ५ ॥ जेहना धर्म अनं

श्रीदेवचंञ्जकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं. १५७

ता प्रगट्था, जे निजपरिणति वरीयो ॥ परमातम जिनदेव अमोही, ज्ञाना
दिक गुण दरीयो रे स्वामी ॥ वि० ॥ ६ ॥ अवलंबन उपदेशक रीतें, श्री
सीमंधर देव ॥ जजीयें शुद्ध निमित्त अनोपम, तजीयें जवजय देव रे
स्वामी ॥ वि० ॥ ७ ॥ शुद्धदेव अवलंबन करतां, परहरीयें परनाव ॥ आ
तमधर्म रमण अनुभवतां, प्रगटे आतम जाव रे स्वामी ॥ वि० ॥ ८ ॥
आतमगुण निर्मल नीपजतां, ध्यानसमाधि स्वजावें ॥ पूर्णानंद सिद्धता
साधी, देवचंञ्ज पद पावे रे स्वामी ॥ वि० ॥ ९ ॥ इति सीमंधरजिन स्तवनं ॥

॥ अथ द्वितीय श्रीयुगमंधरजिन स्तवनं ॥

॥ देशी नारायणानी ॥ श्री युगमंधर वीनवुं रे, विनतडी अवधार रे ॥
दयालराय ॥ ए परपरिणति रंगथी रे, मुकुने नाथ उगार रे ॥ द० ॥ १ ॥
श्री० ॥ कारक ग्राहक जोग्यता रे, में कीधी माहाराय रे ॥ द० ॥ २ ॥ पण तु
ज सरिखो प्रभु लहि रे, साची वात कहाय रे ॥ द० ॥ ३ ॥ श्री० ॥
यद्यपि मूल स्वजावमें रे, परकर्तृत्व विजाव रे ॥ द० ॥ ४ ॥ अस्तिधरम जे मा
हरो रे, एहनो तथ्य अजाव रे ॥ द० ॥ ५ ॥ श्री० ॥ परपरिणामिकता दशा
रे, लहि परकारण योग रे ॥ द० ॥ ६ ॥ चेतनता परगत अइ रे, राची पुज्ज
जोग रे ॥ द० ॥ ७ ॥ श्री० ॥ अशुद्ध निमित्त तो जड अजे रे, वीर्यशक्ति
विहीन रे ॥ द० ॥ ८ ॥ तूंतो वीरज ज्ञानथी रे, सुख अनंते जीन रे ॥ द० ॥
॥ ९ ॥ श्री० ॥ तिण कारण निश्चें कखो रे, मुज निज परिणति जोग रे ॥
॥ द० ॥ १० ॥ तुज सेवाथी नीपजे रे, जाजे जवजय सोग रे ॥ द० ॥ ११ ॥
॥ श्री० ॥ शुद्ध रमण आनंदता रे, ध्रुव निस्संग स्वजाव रे ॥ द० ॥ १२ ॥ सकल
प्रदेश अमूर्त्तता रे, ध्यातां सिद्ध उपाय रे ॥ द० ॥ १३ ॥ श्री० ॥ सम्यग्
तत्त्व जे उपदिश्यो रे, सुणतां तत्त्व जणाय रे ॥ द० ॥ १४ ॥ अक्षाज्ञानें जे
ग्रह्यो रे, तेहिज कार्य कराय रे ॥ द० ॥ १५ ॥ श्री० ॥ कार्यरुचि कर्त्ता
थये रे, कारक सवि पलटाय रे ॥ द० ॥ १६ ॥ आतमगते आतम रमे रे,
निज घर मंगल थाय रे ॥ द० ॥ १७ ॥ श्री० ॥ त्राण शरण आधार ठो
रे, प्रभुजी नव्य सहाय रे ॥ द० ॥ १८ ॥ देवचंञ्ज पद नीपजे रे, जिनपदक
ज सुपसाय रे ॥ द० ॥ १९ ॥ श्री० ॥ इति श्रीयुगमंधरजिन स्तवनं ॥

॥ अथ तृतीय श्रीबाहुजिन स्तवनं ॥

॥ संजवजिन अवधारीयें ॥ ए देशी ॥ बाहुजिणंद दयामयी, वर्त्तमान जगवा

१५८ श्री देवचंड़जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

न ॥ प्रभुजी ॥ महाविदेहें विचरता, केवल ज्ञान निधान ॥ प्र० ॥ १ ॥ बा० ॥
 इव्यथकी ठ कायने, न हणो जेह लगार ॥ प्र० ॥ जावदया परिणामनो,
 एहीज ठे व्यवहार ॥ प्र० ॥ २ ॥ बा० ॥ रूप अनुत्तर देवथी, अनंत गुणुं
 अनिराम ॥ प्र० ॥ जोतां पण जगीजंतुनें, न वधे विषय विराम ॥ प्र० ॥
 ॥ ३ ॥ बा० ॥ कर्मउदय जिनराजनो, नविजन धर्मसहाय ॥ प्र० ॥ ना
 मादिक संजारतां, मिथ्यादोष विलाय ॥ प्र० ॥ ४ ॥ बा० ॥ आतम
 गुण अविराधना, जावदया जंमार ॥ प्र० ॥ क्वायिक गुण पर्यायमें, नवि
 परधर्मप्रचार ॥ प्र० ॥ ५ ॥ बा० ॥ गुणगुण परिणति परिणमे, बाधक
 जाव विहीन ॥ प्र० ॥ इव्य असंगी अन्यनो, शुद्ध अहिंसक पीन ॥
 ॥ प्र० ॥ ६ ॥ बा० ॥ क्षेत्रें सर्वप्रदेशमें, नहीं परजाव प्रसंग ॥ प्र० ॥
 अतनु अयोगी जावथी, अवगाहना अजंग ॥ प्र० ॥ ७ ॥ बा० ॥ उ
 त्पाद व्यय ध्रुव पणो, सहेजें परिणति आय ॥ प्र० ॥ ठेदन योजनता
 नहीं, वस्तुस्वजाव समाय ॥ प्र० ॥ ८ ॥ बा० ॥ गुण पर्याय अनंत
 ता, कारक परिणति तेम ॥ प्र० ॥ निज निज परिणति परिणमे, जाव अ
 हिंसक एम ॥ प्र० ॥ ९ ॥ बा० ॥ एम अहिंसकता मयी, दीगो तुं
 जिनराज ॥ प्र० ॥ रक्तक निज परजीवनो, तारण तरण जिहाज ॥
 प्र० ॥ १० ॥ बा० ॥ परमातम परमसरु, जावदया दातार ॥ प्र० ॥
 सेवो ध्यावो एहने, देवचंड़ सुखकार ॥ प्र० ॥ ११ ॥ बा० ॥ इति ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थ श्रीसुबाहुजिन स्तवनं ॥

ढाल ॥ माहरो वालो ब्रह्मचारी ॥ ए देशी ॥ श्रीसुबाहुजिन अंतरजामी,
 मुऊ मननो विशरामी रे ॥ प्रभु अंतरजामी ॥ आतम धर्म तणो आरामी,
 परपरिणति निःकामी रे ॥ प्र० ॥ १ ॥ केवल ज्ञान अनंत प्रकाशी, नवि
 जन कमल विकासी रे ॥ प्र० ॥ चिदानंद धन तत्त्वविलासी, शुद्धस्वरूप
 निवासी रे ॥ प्र० ॥ २ ॥ यद्यपि हुं मोहादिकें ठलीयो, परपरिणतिछुं न
 लीयो रे ॥ प्र० ॥ हवे तुऊ सम मुऊ साहिब मलीयो, तिणें सवि नव
 नय टलियो रे ॥ प्र० ॥ ३ ॥ ध्येय स्वनावें प्रभु अवधारी, दुर्ध्याता परिणति वा
 री रे ॥ प्र० ॥ नासन वीर्य एकताकारी, ध्यान सहज संजारी रे ॥
 ॥ प्र० ॥ ४ ॥ ध्याता ध्येय समाधि अजेदें, परपरिणति विहेदें रे ॥ प्र० ॥
 ध्याता साधक जाव उहेदें, ध्येय सिद्धता वेदे रे ॥ प्र० ॥ ५ ॥ इव्यकि

श्री देवचंड़जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं. १५९

या साधन विधि याची, जे जिन आगम वांचो रे ॥ प्र० ॥ परिणति वृत्ति
विजावें राची, तिण नवि थाये साची रे ॥ प्र० ॥ ६ ॥ पण नवि जय
जिनराज पसायें, तत्त्वरसायण पाये रे ॥ प्र० ॥ प्रभुजगतें निज चित्त
वसाये, जावरोग मिट जाये रे ॥ प्र० ॥ ७ ॥ जिनवर वचन अमृत अनु
सरीयें, तत्त्व रमण आदरीयें रे ॥ प्र० ॥ इव्यजाव आश्रव परिहरीयें, दे
वचंड़ पद वरीयें रे ॥ प्र० ॥ ८ ॥ इति चतुर्थ श्री सुबाहुजिन स्तवनं ॥ ४ ॥

॥ अथ पंचम श्रीसुजातजिन स्तवनं ॥

॥ देहुं देहुं नणद हरीली ॥ ए देशी ॥ स्वामी सुजात सुहाया, दीग आ
एंद उपाया रे ॥ मनमोहना जिनराया ॥ जिणें पूरण तत्त्व निपाया, इ
व्यास्तिक नय ठहराया रे ॥ म० ॥ १ ॥ पर्यायास्तिक नयराया, ते मूल
स्वजाव समाया रे ॥ म० ॥ ज्ञानादिक स्व परजाया, निजकार्य करण वरता
या रे ॥ म० ॥ २ ॥ अंशनय मार्ग कहाया, ते विकल्पजाव सुणाया
रे ॥ म० ॥ नय चार ते इव्य थपाया, शब्दादिक जाव कहाया रे ॥ म० ॥
॥ ३ ॥ दुर्नय ते सुनय चलाया, एकत्व अजेदें ध्याया रे ॥ म० ॥ ते स
वि परमार्थ समाया, तसु वर्तन जेद गमाया रे ॥ म० ॥ ४ ॥ स्यादादी
वस्तु कहीजें, तसु धर्म अनंत लहीजें रे ॥ म० ॥ सामान्य विशेषनुं धाम,
ते इव्यास्तिक परिणाम रे ॥ म० ॥ ५ ॥ जिनरूप अनंत गणीजें, ते दिव्य
ज्ञान जाणीजें रे ॥ म० ॥ श्रुतज्ञानें नयपथ लीजें, अनुचव आस्वादन
कीजें रे ॥ म० ॥ ६ ॥ प्रभुशक्ति व्यक्ति एकजावें, गुण सर्व रह्या समजा
वें रे ॥ म० ॥ माहरे सत्ता प्रभु सरखी, जिनवचन पसायें परखी रे ॥
॥ म० ॥ ७ ॥ तुंतो निज संपत्ति जोगी, हुंतो परपरिणतिनो योगी रे ॥
॥ म० ॥ तिण तुम्ह प्रभु माहारा स्वामी, हुं सेवक तुज गुणग्रामी रे ॥
॥ म० ॥ ८ ॥ ए संबंधें चित्त समवाय, मुज सिद्धिनुं कारण थाय रे
॥ म० ॥ जिनराजनी सेवना करवी, ध्येय ध्यान धारणा धरवी रे ॥ म० ॥ ९ ॥
तुं पूरण ब्रह्म अरूपी, तुं ज्ञानानंद स्वरूपी रे ॥ म० ॥ इम तत्त्वालंबन क
रीयें, तो देवचंड़ पद वरीयें रे ॥ म० ॥ १० ॥ इति सुजातजिनस्तवनं ॥

॥ अथ षष्ठ श्री स्वयंप्रजजिन स्तवनं ॥

॥ मोमनढोहेडाउहोमिसरिठाकुरो महदरो ॥ ए देशी ॥ स्वामी स्वयंप्रज
ने हो जायें जामणे, हरखें बार हजार ॥ वस्तुधर्म पूरण जसु नीपनो, जाव

१६० श्री देवचंज्जकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

कृपा किरतार ॥ १ ॥ स्वा० ॥ इव्यधर्म ते हो जोग समारवा, विषया
 दिक परिहार ॥ आतमशक्ति स्वजाव सुधर्मनो, साधनहेतु उदार ॥ २
 ॥ स्वा० ॥ उपशम जावें हो मिश्र क्वाधिकपणें, जे निज गुण प्राग्जाव ॥
 पूर्णावस्थानें नीपजावतो, साधन धर्म स्वजाव ॥ ३ ॥ स्वा० ॥ समकि
 त गुणथी हो शैलेशी लगे, आतम अनुगत जाव ॥ संवर निर्जरा हो उपादा
 न हेतुता, साध्यालंबन दाव ॥ ४ ॥ स्वा० ॥ सकलप्रदेशों हो कर्म अ
 जावता, पूर्णानंद स्वरूप ॥ आतम गुणनी हो जे संपूर्णता, सिद्ध स्वजा
 व अनुप ॥ ५ ॥ स्वा० ॥ अचल अबाधित हो जे निस्संगता, परमातम
 चिडूप ॥ आतमजोगी हो रमता निज पदें, सिद्धरमण ए रूप ॥ ६ ॥
 ॥ स्वा० ॥ एहवो धर्म हो प्रभुने नीपन्यो, जांख्यो एहवो धर्म ॥ जे आद
 रतां हो जवियण शुचि हवे, त्रिविध विदारी कर्म ॥ ७ ॥ स्वा० ॥ नाम
 धर्म हो ठवण धर्म तथा, इव्यक्षेत्र तिम काल ॥ जावधर्मना हो हेतुपणें
 जला, जाव विना सहु आल ॥ ८ ॥ स्वा० ॥ श्रद्धा जासन हो तत्त्व रम
 ण पणे, करतां तन्मय जाव ॥ देवचंज्ज जिनवर पद सेवतां, प्रगटे वस्तु
 स्वजाव ॥ ९ ॥ स्वा० ॥ इति पष्ठ श्री स्वयंप्रजजिन स्तवनं संपूर्ण ॥

॥ अथ सप्तम श्रीकृष्णजाननजिन स्तवनं ॥

॥ वारी हुं गोडी पासने ॥ ए देशी ॥ श्रीकृष्णजानन वांदीयें, अचल अनंत
 गुणवास ॥ जिनवर ॥ क्वाधिक चारित्र जोगथी, ज्ञानानंद विलास ॥ जि० ॥
 १ ॥ श्री० ॥ जे प्रसन्न प्रभु मुख ग्रहे, तेहीज नयन प्रधान ॥ जि० ॥ जि
 नचरणें जे नामीयें, मस्तक तेह प्रमाण ॥ जि० ॥ २ ॥ श्री० ॥ अरिहाप
 दकज अरचीयें, स लहीजें ते हूड ॥ जि० ॥ प्रभुगुण चिंतनमें रमे, तेहज
 मन सुकयड ॥ जि० ॥ ३ ॥ श्री० ॥ जाणो ठो सहु जीवनी, साधक बा
 धक जांत ॥ जि० ॥ पण श्रीमुखथी सांजलो, मन पामे नीरांत ॥ जि० ॥
 ४ ॥ श्री० ॥ तीन काल जाणंग जणी, शुं कहियें वारं वार ॥ जि० ॥ पूर्ण
 नंदी प्रभु तणुं, ध्यान ते परम आधार ॥ जि० ॥ ५ ॥ श्री० ॥ कारणथी
 कारज हुवे, ए श्री जिनमुख वाण ॥ जि० ॥ पुष्टहेतु मुक्त सिद्धना, जाणी
 कीध प्रमाण ॥ जि० ॥ ६ ॥ श्री० ॥ शुद्ध तत्त्व निज संपदा, ज्यां लगे
 पूर्ण न थाय ॥ जि० ॥ त्यां लगे जग गुरु देवना, सेवुं चरण सदाय
 ॥ जि० ॥ ७ ॥ श्री० ॥ कारज पूर्ण कक्षा विना, कारण केम मुकाय

श्री देवचंड़जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं. १६१

॥ जि० ॥ कारज रुचि कारणतणा, सेवे शुद्ध उपाय ॥ जि०॥ ८ ॥ श्री०॥
ज्ञान चरण संपूर्णता, अव्याबाध अमाय ॥ जि० ॥ देवचंड़ पद पामीये,
श्री जिनराज पसाय ॥ जि०॥ ९ ॥ श्री० ॥ इति श्री रूपनाननजिन स्तवनं ॥

॥ अथ अष्टम श्री अनंतवीर्यजिन स्तवनं ॥

॥ चरणांली चामुंनारण चढे ॥ ए देशी ॥ अनंतवीरज जिनराजनो. शुचि वी
रज परम अनंत रे ॥ निज आत्म जावें परिणम्यो, गुणवृत्ति वर्तनावंत रे ॥ १ ॥
मन मोह्युं अम्हारुं प्रभुगुणें ॥ ए आंकणी ॥ यद्यपि जीव सहु सदा, वीर्यगुण
सत्तावंत रे ॥ पण कर्में आवृतचल तथा, बाल बाधक जाव लहंत रे ॥ २ ॥ म० ॥
अल्पवीर्य क्लयोपशम अढे, अविनाग वर्गणा रूप रे ॥ पड्गुण एम असं
ख्यथी, थाये योग स्थान सरूप रे ॥ ३ ॥ म० ॥ सुहम निगोदी जीवथी, जास
नीवर पङ्कत रे ॥ योगनां ठाण असंख्य ठे, तरतम मोहें परायत्त रे ॥ ४ ॥ म० ॥
संयमने योगें वीर्य ते, तुम्हें कीधो पंढित दहू रे ॥ साध्य रसी साधक पणो,
अनिसंधि. रम्यो निज लहू रे ॥ ५ ॥ म० ॥ अनिसंधि अवंधक नीपने,
अनजिसंधि अवंधक थाय रे ॥ स्थिर एक तत्त्वता वरततो, ते ह्याधिक शक्ति
समाय रे ॥ ६ ॥ म० ॥ चक्रमणन्याय संयोगता, तजी कीध अयोगी
धाम रे ॥ अकरण वीर्य अनंतता, निजगुण सहकार अकाम रे ॥ ७ ॥
म० ॥ शुद्ध अचल निजवीर्यनी, नैरुपाधिक शक्ति अनंत रे ॥ ते प्रग
टी में जाणी सही, तिणें तुमहोज देव महंत रे ॥ ८ ॥ म० ॥ तुज
ज्ञानें चेतना अनुगमी, मुज वीर्य स्वरूप समाय रे ॥ पंढित ह्याधिकता पा
मशे, ए पूरणसिद्धि उपाय रे ॥ ९ ॥ म० ॥ नायक तारक तुं धणी, सेव
नथी आत्म सिद्धि रे ॥ देवचंड़ पद संपजे, वर परमाणंद समृद्धि रे ॥ १० ॥ म० ॥

॥ अथ नवम श्रीसूरप्रजिन स्तवनं ॥

॥ देशी कडखानी ॥ सूर जगदीशनी तीक्ष्ण अति शूरता, तेणें चिरकाल
नो मोह जींत्यो ॥ जाव स्यादादता शुद्ध परमाश करि, नीपनो परम पद
जग वदीतो ॥ १ ॥ सू० ॥ प्रथममिष्यात्त्व हाणि शुद्ध दंसण निपुण, प्रगट
करि जेणें अविरति पणासी ॥ शुद्धचारित्र गत वीर्य एकत्वथी, परिणति कलु
षता सवि विणाशी ॥ २ ॥ सू० ॥ वारि परजावनी कर्तृता मूलथी, आत्म
परिणाम कर्तृत्व धारी ॥ श्रेणी आरोहतां वेद हास्यादिनी, संगमी चेतना
प्रभु निवारी ॥ ३ ॥ सू० ॥ जेदज्ञानें यथा वस्तुता उजखी, इव्य पर्याय

१६७ श्री देवचंड़जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

में यइ अजेदी ॥ जाव सविकल्पता ठेदि केवल सकल, ज्ञान अनंतता
स्वामि वेदी ॥ ४ ॥ सू० ॥ वीर्यहायिक बलें चपलता योगनी, रोधि चेत
न कखो रुचि अजेशी ॥ जाव ज्ञाजेशीमें परम अक्रिय थइ, क्य करी चार
तनु कर्मशेपी ॥ ५ ॥ सू० ॥ वर्ण रस गंध विनु फरस संस्थान विनु, यो
गतनु संग विनु जिन अरूपी ॥ परम आनंद अत्यंत सुख अनुजवी, तत्त्वत
न्मय सदा चित्सवरूपी ॥ ६ ॥ सू० ॥ ताहरी गूरता धीरता तीक्ष्णता, देखि
सेवक तणो चित्त राख्यो ॥ राग सुप्रशस्तथी गुणी आश्चर्यता, गुणी अजुत
पणो जीव माख्यो ॥ ७ ॥ सू० ॥ आत्मगुण रुचि थये तत्त्व साधन रसी,
तत्त्व निष्पत्ति निर्वाण थावे ॥ देवचंद रुद्र परमात्म सेवनथकी, परम आ
त्मिक आनंद पावे ॥ ८ ॥ सू० ॥ इति नवम सूरप्रजजिन स्तवनं ॥ एण ॥

॥ अथ दशम श्रीविशालजिन स्तवनं ॥

॥ प्राणी वाणी जिनतणी ॥ ए देशो ॥ देव विशाल जिणंदनी, तमें थ्यावो
तत्त्व समाधि रे ॥ चिदानंद रस अनुजवी, सहज अकृत निरुपाधि रे ॥ १ ॥
स० ॥ अरिहंत पद वंदोये गुणवंत रे ॥ गुणवंत अनंत महंत स्तवो, जवता
रणो जगवंत रे ॥ ए आंकणी ॥ जव उपाधि गद टालवा, प्रभुजी ठो वैद्य
अमोघ रे ॥ रत्नत्रय्य औपध करी, तमें ताखा नविजन उध रे ॥ २ ॥ स० ॥ अ० ॥
जव समुद्र जल तारवा, निर्यामक सम जिनराज रे ॥ चरण ऊहाजें पामी
ये, अक्य शिवनगरनुं राज रे ॥ ३ ॥ अ० ॥ अ० ॥ जव अटवी अति गहनथी,
पारग प्रभुजी सज्जवाह रे ॥ रुद्रमार्ग दर्शक पणो, योग हेमंकर नाह रे
॥ ४ ॥ यो० ॥ अ० ॥ रक्त जिन ठ कायना, वली मोहनिवारक स्वामी रे ॥ श्रम
ए संघ रक्त सदा, तेणें गोप ईश अजिराम रे ॥ ५ ॥ ते० ॥ अ० ॥ जाव अ
हिंसक पूर्णता, माहणता उपदेश रे ॥ धर्म अहिंसक नीपनो, माहण ज
गदीश विशेष रे ॥ ६ ॥ मा० ॥ अ० ॥ पुष्ट कारण अरिहंतजी, तारक ज्ञायक सु
निचंद रे ॥ मोचक सर्व विजावथी, जीपावे मोह अरिंद रे ॥ ७ ॥ जी० ॥ अ० ॥
कामकुंज सुरमणि परें, सहजें उपगारी थाय रे ॥ देवचंड़ सुखकर प्रभु,
गुण गेह अमोह अमाय रे ॥ ८ ॥ गु० ॥ अ० ॥ इति श्री विशालजिन स्तवनं ॥

॥ अथ एकादश श्रीवज्रधरजिन स्तवनं ॥

॥ नदी यमुनाके तीर ॥ ए देशी ॥ विहरमान जगवान, सुणो मुऊ वि
नति ॥ जगतारक जगनाथ, अठो त्रिभुवन पति ॥ नासक लोकालोक, ति

श्री देवचंड़जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं. १६३

ऐं जाणो ठती ॥ तो पण वितक वात, कहूं छुं तुज प्रति ॥ १ ॥ हूं सरूप
निज ठोडि, रम्यो पर पुज्जें ॥ जीव्यो उलट आणी, विषय तृष्णाज्जें ॥ आ
श्रव बंधविजाव, करूं रुचि आपणी ॥ जूव्यो मिथ्यावास, दोष छुं परनणी
॥ १॥ अवगुण ठाकण काज, करूं जिनमत क्रिया ॥ न तजुं अवगुण चाल,
अनादिनी जे प्रिया ॥ दृष्टिरागनो पोष, तेह समकित गणुं ॥ स्यादादनी
रीत, न देखुं निजपणुं ॥ ३ ॥ मन तनु चपल स्वजाव, वचन एकांतता ॥
वस्तु अनंत स्वजाव, न जासे जे ठता ॥ जे लोकोत्तर देव, नमूं लौकिक
थी ॥ दुर्जन सिद्ध स्वजाव, प्रजो तहकीकथी ॥ ४॥ महाविदेह मफार के,
तारक जिनवरु ॥ श्रीवज्रंधर अरिहंत, अनंत गुणाकर ॥ ते निर्यामक
श्रेष्ठ, सही मुक्त तारणे ॥ महावैद्य गुणयोग, रोग नव वारणे ॥ ५॥ प्रभुमुख नय
स्वजाव, सुणुं जो माहरो ॥ तो पामे प्रमोद, एह चेतन खरो ॥ थाये शिव
पद आश, राशि सुखवृंदनी ॥ सहज स्वतंत्र स्वरूप, खाण आणंदनी ॥ ६ ॥
वज्रगा जे प्रभुनाम, धाम ते गुण तणा ॥ धारो चेतन राम, एह थिरवास
ना ॥ देवचंड़ जिनचंड़, हृदय स्थित आपजो ॥ जिन आणायुत नक्ति, शक्ति
मुक्त आपजो ॥ ७ ॥ इति एकादश श्री वज्रंधरजिन स्तवनं ॥ ११॥

॥ अथ द्वादश श्री चंड़ाननजिन स्तवनं ॥

॥ वीरा चंदला ॥ ए देशी ॥ चंड़ाननजिन, सांनजीऐं अरदास रे ॥ मुक्त
सेवक जणा, ठे प्रभुनो विश्वासो रे ॥ १ ॥ चं० ॥ नरतक्षेत्र मानव पणो
रे, लाधो दुःसम काल ॥ जिनपूरवधर विरहथी रे, छुजहो साधन चालो रे
॥ २ ॥ चं० ॥ इव्य क्रिया रुचि जीवडा रे, जाव धर्मरुचिहीन ॥ उपदेश
क पण तेहवा रे, छुं करे जीव नवीन रे ॥ ३ ॥ चं० ॥ तत्त्वागम जाणंग
तजी रे, बहुजन संमत जेह ॥ मूढ हवीं जन आदर्या रे, सुगुरु कहावे
तेह रे ॥ ४ ॥ चं० ॥ आणा साध्य विना क्रिया रे, लोकें मान्या रे धर्म ॥
दंसण नाण चरित्रनो रे, मूल न जाणो मर्म रे ॥ ५ ॥ चं० ॥ गड कदा
ग्रह साचवे रे, माने धर्म प्रसिद्ध ॥ आतम गुण अकपायता रे, धर्म न
जाणो छुद्ध रे ॥ ६ ॥ चं० ॥ तत्त्वरसिक जन थोडला रे, बहुलो जन सं
वाद ॥ जाणो ठो जिनराजजी रे, सघलो एह विवाद रे ॥ ७ ॥ चं० ॥
नाथ चरण वंदन तणो रे, मनमां घणो उमंग ॥ पुण्य विना किम पामीयें
रे, प्रभुसेवननो रंग रे ॥ ८ ॥ चं० ॥ जगतारक प्रभु वांटीऐं रे, महाविदे

१६४ श्री देवचंद्रजीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

ह मकार ॥ वस्तुधर्म स्याद्वादता रे, सुणि करियें निर्धार रे ॥ ए ॥ चं० ॥
तुज करुणा सह्य उपरें रे, सरखी ठे महाराय ॥ पण अविराधक जीवने रे,
कारण सफजुं थाय रे ॥ १० ॥ चं० ॥ एहवा पण नवि जीवने रे, देव नक्ति
आधार ॥ प्रभुसमरणथो पामीयें रे, देवचंद्र पदसार रे ॥ ११ ॥ चं० ॥ इति ॥

॥ अथ त्रयोदश श्री चंद्रबाहुजिन स्तवनं ॥

॥ श्री अरनाथ उपासना ॥ एदेशी ॥ चंद्रबाहुजिन सेवना, जवनाशिनी
तेह ॥ परपरिणतिना पासने, निष्कासन रेह ॥ १ ॥ चं० ॥ पुज्ज जाव आ
शंसना, उद्घासन केतु ॥ सम्यग्दर्शन वासना, जासनचरण समेत ॥
२ ॥ चं० ॥ त्रिकरण योग प्रशंसना, गुणस्तवना रंग ॥ वंदन पूजन जाव
ना, निजपावना अंग ॥ ३ ॥ चं० ॥ परमात्म पद कामना, कामनाशन
एह ॥ सत्ताधर्म प्रकाशना, करवा गुणगेह ॥ ४ ॥ चं० ॥ परमेश्वर आलंब
ना, राच्या जेह जीव ॥ निर्मल साध्यनी साधना, साधे तेह सदीव ॥ ५ ॥
चं० ॥ परमानंद उपायवा, प्रभु पुष्ट उपाय ॥ तुज सम तारक सेवतां, प
रसेव न थाय ॥ ६ ॥ चं० ॥ शुद्धात्म संपत्ति तणा, तुम्हें कारण सार ॥
देवचंद्र अरिहंतनी, सेवा सुखकार ॥ ७ ॥ चं० ॥ इति चंद्रबाहुजिन स्तवनं ॥

॥ अथ चतुर्दश श्रीजगत्स्वामि स्तवनं ॥

॥ देशी लूथरनी ॥ पुष्कलावड विजयें हो, के विचरे तीर्थपति ॥ प्रभुचर
णने सेवे हो, के सुर नर अंसुरपति ॥ जसु गुण प्रगट्या हो, के सर्व प्र
देशमां ॥ आत्म गुणनी हो, के विकसी अनंत रमा ॥ १ ॥ सामान्य स्वभावनी
हो, के परिणति असहाइ ॥ धर्मविशेषनी हो, के गुणने अनुजाइ ॥ गुण
सकल प्रदेशों हो, के निजनिज कार्य करे ॥ समुदाय प्रवर्त्ते हो, के कर्त्ता
जाव धरे ॥ २ ॥ जड इव्य चतुष्के हो, के करताजाव नहीं ॥ सर्व प्रदेशों
हो, के वृत्ति विज्ञान कही ॥ चेतन इव्यने हो, के सकल प्रदेश मिले ॥
गुणवर्तना वर्ते हो, के वस्तुने सहज बलें ॥ ३ ॥ शंकर सहकारी हो, के
सहजें गुण वरते ॥ इव्यादिक परिणति हो, के जावें अनुसरते ॥ दानादिक
लब्धि हो, के न दुवे सहाय विना ॥ सहकार अकंपे हो, के गुणनी वृत्ति
घना ॥ ४ ॥ पर्याय अनंता हो, के जे एक कार्यपणें ॥ वरते तेहने हो,
के जिनवर गुण पनणे ॥ ज्ञानादिक गुणनी हो, के वर्तना जीव प्रतें ॥
धर्मादिक इव्यने हो, के सहकारें करते ॥ ५ ॥ ग्राहक व्यापकता हो, के

श्री देवचंज्जकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं. १६७

प्रभुतुम धर्म रमी ॥ आतम अनुभवयी हो, के परिणति अन्य वमी ॥
तुज शक्ति अनंती हो, के गातांने ध्यातां ॥ मुज शक्ति विकासन हो, के
थाये गुण रमतां ॥ ६ ॥ इम निज गुणजोगी हो, के स्वामि भुजंग मुदा ॥
जे नित्य वंदे हो, के ते नर धन्य सदा ॥ देवचंज्ज प्रभुनी हो, के पुण्ये नक्ति
सधे ॥ आतम अनुभवनी हो, के नित्य नित्यशक्ति वधे ॥ ७ ॥ इति ॥ १४ ॥

॥ अथ पंचदश श्री ईश्वरदेवजिन स्तवनं ॥

॥ काल अनंतानंत ॥ ए देशी ॥ सेवो ईश्वर देव, जिणें ईश्वरता हो निज
अद्भुत वरी ॥ तिरोनावनी शक्ति, आविर्जावें हो सहु प्रगट करी ॥ १ ॥
अस्तित्वादिक धर्म, निर्मल जावें हो सहुने सर्वदा ॥ नित्यत्वादि स्वभाव,
ते परिणामी हो जडचेतन सदा ॥ २ ॥ कर्ता जोका जाव, कारक ग्राहक
हो ज्ञान चारित्रता ॥ गुणपर्याय अनंत, पाम्या तुमचा हो पूर्ण पवित्र
ता ॥ ३ ॥ पूर्णानंद स्वरूप, जोगी अयोगी हो उपयोगी सदा ॥ शक्ति
सकल स्वाधीन, वरते प्रभुनी हो जे न चले कदा ॥ ४ ॥ दास विनाय अ
नंत, नासे प्रभुजी हो तुज अवलंबन ॥ ज्ञानानंद महंत, तुज सेवाथी
हो सेवकने बने ॥ ५ ॥ धन्य धन्य ते जीव, प्रभुपद वंदी हो जे देशन
सुणे ॥ ज्ञानक्रिया करे शुद्ध, अनुभव योगें हो निज साधक पणे ॥ ६ ॥
वारंवार जिनराज, तुज पद सेवा हो हांजो निर्मली ॥ तुज शासन अनु
जाइ, वासन नासन हो तत्त्वरमण वली ॥ ७ ॥ शुद्धातमनिज धर्म, रुचि
अनुभवथी हो साधन सत्यता ॥ देवचंज्ज जिनचंज्ज, नक्ति पसायें हो
होशे व्यक्ता ॥ ८ ॥ इति पंचदश श्री ईश्वरनामाजिन स्तवनं ॥ १५ ॥

॥ अथ षोडश श्री नमिप्रनजिन स्तवनं ॥

॥ अरज अरज सुणोने रूडा राजीया होजी ॥ ए देशी ॥ नमिप्रन नमि
प्रनप्रभुजी वीनवुं होजी, पामी पामीवर प्रस्ताव ॥ जाणो ठो जाणो ठो विण
विनवे हो जी, तोपण दासस्वभाव ॥ १ ॥ न० ॥ हुं करता हुं करता पर जावुं
होजी, जोका पुज्जरूप ॥ ग्राहक ग्राहक व्यापक एहनो हो जी, राख्यो जड
नव नूप ॥ २ ॥ न० ॥ आतम आतम धर्म विसारीयो हो जी, सेव्यो मिथ्या
माग ॥ आश्रव आश्रव बंधपणुं कछुं हो जी, संवरनिर्झर त्याग ॥ ३ ॥
न० ॥ जडचल जडचल कर्म जे देहने हो जी, जाणुं आतम तत्त्व ॥
बहिरातम बहिरातमता में ग्रही हो जी, चतुरंगें एकत्व ॥ ४ ॥ न० ॥ के

१६६ श्री देवचंजकीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

वल केवल ज्ञानमहोदधि हो जी, केवल दंसण बुद्ध ॥ वीरज वीरज अनंत स्वभावनो हो जी, चारित्र क्लृप्तिक बुद्ध ॥ ५ ॥ न० ॥ विश्रामि विश्रामि निजजावना हो जी, स्यादादी अप्रमाद ॥ परमात्म परमात्म प्रभु देखता हो जी, जागि प्राप्ति अनाद ॥ ६ ॥ न० ॥ जिनसम जिनस म सत्ता उलखी हो जी, तसु प्राग्जावनी इह ॥ अंतर अंतर आत्म ता लही हो जी, परपरिणति निरीह ॥ ७ ॥ न० ॥ प्रतिठंदें प्रतिठंदें जिनराजनें हो जी, करता साधक जाव ॥ देवचंइ देवचंइ पद अनुनवे हो जी, शुद्धात्म प्राग्जाव ॥ ८ ॥ न० ॥ इति षोडश नमिप्रजजिन स्तवनं ॥

॥ अथ सप्तदश श्री वीरसेनजिन स्तवनं ॥

॥ लाठजदे मात मदहार ॥ ए देशी ॥ वीरसेन जगदीश, ताहरी परम जगीश, आज हो दीसे रे वीरजता त्रिचुवनथी घणी जी ॥ १ ॥ अणहारी अशरीर, अह्य अजय अतिधीर, आज हो अविनाशी अजेसी ध्रुव प्रभु ता बणी जी ॥ २ ॥ अतींद्रिय गत कोह, विगतमाय मय लोह, आज हो सोहे रे मोहे जगजनता जणी जी ॥ ३ ॥ अमर अखंड अरूप, पूर्णानंद स्वरूप, आज हो चिडूपें दीपे थिर समता धणी जी ॥ ४ ॥ वेदश्रुत अ कपाय, बुद्ध सिद्ध असहाय, आज हो ध्यायकें नायकने ध्येयपदें ग्रह्यो जी ॥ ५ ॥ दानज्ञान निज जोग, बुद्धस्वगुण उपजोग, आज हो अजोगी करता जोका प्रभु लह्यो जी ॥ ६ ॥ दरिसेण ज्ञान चारित्र, सकल प्रदेश पवित्र, आज हो निर्मज निस्संगी अरिहा वंदीयें जी ॥ ७ ॥ देवचंइ जिन चंइ, पूर्णानंदनो वृंद, आज हो जिनवरसेवाथी, चिर आनंदीयें जी ॥ ८ ॥ इति ॥

॥ अथ अष्टादश श्री महाजइजिन स्तवनं ॥

॥ तट यमुनानुं रे, अति रत्नीयामणुरे ॥ ए देशी ॥ महाजइ जिनराज, राज राजविराजे हो आज तुमारडो जी ॥ क्लृप्तिकवीर्य अनंत, धर्म अचंगें हो तुं साहिव बडो जी ॥ १ ॥ हुं बलिहारो रे श्री जिनवरतणी रे ॥ कर्ता जोका जाव, कारक कारण हो तुं स्वामी ठतो जी ॥ ज्ञानानंद प्रधान, सर्ववस्तुनो हो धर्म प्रकाशतो जी ॥ २ ॥ हुं ॥ सम्यग्दर्शन मित्त, स्थिरनिर्द्वारें रे अ विसंवादता जी ॥ अव्यावाधि समाधि, कोश अश्वरें रे, निज आनंदता जी ॥ ३ ॥ हुं ॥ देश असंख्य प्रदेश, निजनिज रीतें रे गुण संपत्ति नखा जी ॥ चारित्र दुर्ग अजंग, आत्म शकें हो परजय संचखा जी ॥ ४ ॥ हुं ॥

श्री देवचंडजीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं. १६७

धर्महृमादिक सैन्य, परिणति प्रभुता हो तुज बल आकरो जी ॥ तत्त्व सकल प्राग्जाव, सादि अनंती रे रीतें प्रभु धखो जी ॥ ५ ॥ हुं० ॥ इव्य जाव अरिलेश, सकल निवारी रे साहिव अवतखो जी ॥ सहज स्वजाव विलास, जोगी उपयोगी रे ज्ञान गुणें नखो जी ॥ ६ ॥ हुं० ॥ आचारिज उवजाव, साधक मुनिवर हो देस विरत धरु जी ॥ आतम सिद्ध अनंत, कारणरूपें रे योगहृमंकरु जी ॥ ७ ॥ हुं० ॥ सम्यग्दृष्टि जीव, आणारागी हो सद्गुजिनराजना जी ॥ आतम साधन काज, सेवे पदकज हां श्री महाराजनां जी ॥ ८ ॥ हुं० ॥ देवचंड जिनचंड, जगतें राखो हो नवि आतम रुचि जी ॥ अव्यय अक्षय शुद्ध, संपत्ति प्रगटे हो सत्तागत शुचि जी ॥ ९ ॥ हुं० ॥

॥ अथ एकोनविंश श्री देवजसाजिन स्तवनं ॥

॥ महाविदेह क्षेत्र सोहामणुं ॥ ए देशी ॥ देवजसा दरिसेण करो, विघटे मोह विजाय लाल रे ॥ प्रगटे शुद्ध स्वजावता, आनंद लहरी दाव लाल रे ॥ १ ॥ दे० ॥ स्वामी वसो पुष्कर वरें, जंबूनरतें दास लाल रे ॥ क्षेत्र विजेद धणो पढ्यो, किम पोहोंचे उल्लास लाल रे ॥ २ ॥ दे० ॥ होवत जो तनु पांखडी आवत नाथ हजूर लाल रे ॥ जो होती चित्त आंखडी, देखत नित्य प्रभु नूर लाल रे ॥ ३ ॥ दे० ॥ शासननक्त जे सुरवरा, विनवुं शी प नमाय लाल रे ॥ रुपा करो मुक्त उपरें, तो जिनवंदन थाय लाल रे ॥ ४ ॥ दे० ॥ पूढुं पूर्व विराधना, शी कीधी इणें जीव लाल रे ॥ अविरति मोह टले नहीं, दीते आगमदीव लाल रे ॥ ५ ॥ दे० ॥ आतम शुद्ध स्वजावने, बोधन शोधनकाज लाल रें ॥ रत्नत्रयि प्राप्ति तणो, हेतु कहो महा राज लाल रे ॥ ६ ॥ दे० ॥ तुज सरिखो साहिव मित्यो, जांजे नवघ्नम टेव लाल रे ॥ पुष्टाजंबन प्रभु लहि, कोण करे परसेव लाल रे ॥ ७ ॥ दे० ॥ दीनदयाल कृपाजुठ, नाथ नविक आधार लाज रे ॥ देवचंड जिन सेवना, परमामृत सुखकार लाज रे ॥ ८ ॥ दे० ॥ इति श्रीदेवजसाजिन स्तवनं ॥

॥ अथ विंशति श्री अजितवीर्यजिन स्तवनं ॥

॥ अजितवीर्यजिन विचरता रे ॥ मनमोहनारें लाल ॥ पुष्कर अर्धविदेह रे ॥ नविबोहनां रे लाल ॥ जंगम सुरतरु सारिखो रे ॥ मन० ॥ सेवे धन्य धन्य तेह रे ॥ नवि० ॥ १ ॥ जिनगुण अमृत पानथी रें ॥ म० ॥ अमृतक्रिया सुपसाय रे ॥ न० ॥ अमृतक्रिया अनुष्ठानथी रे ॥ म० ॥

१६८ श्री देवचंज्जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

आतम अमृत थाय रे ॥ ज० ॥ १ ॥ प्रीति नक्ति अनुष्ठानथी रे ॥ म० ॥
 वचन असंगी सेव रे ॥ ज० ॥ कर्तातन्मयता लहे रे ॥ म० ॥ प्रभुनक्ति
 नित्यमेव रे ॥ ज० ॥ ३ ॥ परमेश्वर अवलंबने रे ॥ म० ॥ ध्याता ध्येय
 अजेद रे ॥ ज० ॥ ध्येय समाप्ति हुवे रे ॥ म० ॥ साध्यसिद्धि अवि
 षेद रे ॥ ज० ॥ ४ ॥ जिनगुण राग परागथी रे ॥ म० ॥ वासित मुक्त परि
 णाम रे ॥ ज० ॥ तज्ज्ञो दुष्टविजावता रे ॥ म० ॥ सरज्ञो आतम काम
 रे ॥ ज० ॥ ५ ॥ जिननक्तिरत चित्ते रे ॥ म० ॥ वेधकरस गुण प्रेम रे
 ॥ ज० ॥ सेवक जिनपद पामज्ञे रे ॥ म० ॥ रसवेधित अय जेम रे ॥
 ज० ॥ ६ ॥ नाथ नक्तिरस जावथी रे ॥ म० ॥ तृण जाणुं परदेव रे ॥ ज० ॥
 चिंतामणि सुरतरुयकी रे ॥ म० ॥ अधिकी अरिहंत सेव रे ॥ ज० ॥ ७ ॥
 परमातम गुण स्मृतिथकी रे ॥ म० ॥ फरश्यो आतमराम रे ॥ ज० ॥ नि
 यमाकंचनता लहे रे ॥ म० ॥ लोह ज्युं पारस पाम रे ॥ ज० ॥ ८ ॥ नि
 र्मल तत्त्वरुचि थइ रे ॥ म० ॥ करजो जिनपति नक्ति रे ॥ ज० ॥ देवचंज्
 पद पामज्ञो रे ॥ म० ॥ परम महोदय युक्ति रे ॥ ज० ॥ ९ ॥ इति ॥ १० ॥

॥ कलश ॥ राग धन्याश्री ॥

॥ वंदो वंदो रे जिनवर विचरंता वंदो ॥ कीर्त्तन स्तवन नमन अनुसरतां,
 पूर्वपाप निकंदो रे ॥ जिनवर विचरंता वंदो ॥ १ ॥ जंबू द्वीपें चार जिनेश्व
 र, धातकी आठ आणंदो ॥ पुष्कर अर्द्धे आठ महामुनि, सेवे चोशठ
 इंदो रे ॥ जि० ॥ २ ॥ केवली गणधर साधु साधवी, आविक आविका
 वृंदो ॥ जिनमुख धर्मअमृत अनुभवतां, पामे मन आणंदो रे ॥ जि० ॥
 ॥ ३ ॥ सिद्धाचल चौमास रहने, गायो जिनगुण ठंदो ॥ जिनपति नक्ति
 सुगतिनो मारग, अनुपम शिवसुखकंदो रे ॥ जि० ॥ ४ ॥ खरतर गह्व जिनचंद
 सूरिवर, पुण्यप्रधान मुणिंदो ॥ सुमति सागर साधु रंग सुवाचक, पीथो श्रु
 तमकरंदो रे ॥ जि० ॥ ५ ॥ राजसार पाठक उपगारी, ज्ञानधर्म दिणंदो ॥
 दीपचंद सदगुरु गुणवंता, पाठक धीर गयंदो रे ॥ जि० ॥ ६ ॥ देवचंज्
 गणि आतम हेतें, गाया वीश जिणंदो ॥ रुद्धि वृद्धि सुखसंपत्ति
 प्रगटे, सुजस महोदय वृंदो रे ॥ जि० ॥ ७ ॥ इति पंक्ति श्री देवचंज्जी
 कृत विंशति विहरमान जिनस्तवनानि संपूर्णानि ॥

